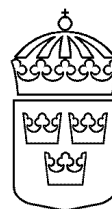

Riksdagens protokoll

2001/02:81

Onsdagen den 13 mars

Protokoll
2001/02:81

Kl. 9.00 – 17.53
19.00 – 21.58

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2001/02:116 till miljö- och jordbruksutskottet

Motioner
2001/02:Fi19–Fi22 till finansutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU13
Näringsutskottets betänkande 2001/02:NU9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU9

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 mars

JuU10 Straffrättsliga frågor

Punkt 2 (Försäljning av sexuella tjänster, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)

Votering:

270 för utskottet

37 för res. 1

1 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 69 m, 36 v, 1 kd, 15 c, 14 fp, 16 mp, 2 -
För res. 1: 36 kd, 1 c
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 14 s, 12 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 6 (Högmålsbrott)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)

Votering:

253 för utskottet

54 för res. 2

1 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 70 m, 37 kd, 15 c, 13 fp, 2 -

För res. 2: 36 v, 1 kd, 16 mp, 1 fp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 14 s, 11 m, 7 v, 4 kd, 3 c, 2 fp

Lars Gustafsson (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 10 (Olovlig körning, m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (m, kd, c, fp)

Votering:

169 för utskottet

139 för res. 3

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 35 v, 16 mp

För res. 3: 70 m, 37 kd, 16 c, 14 fp, 2 -

Avstod: 1 v

Frånvarande: 13 s, 11 m, 7 v, 5 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 12 (Djurplågeri, m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)

Votering:

293 för utskottet

17 för res. 4

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 36 v, 38 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

För res. 4: 16 mp, 1 -

Frånvarande: 13 s, 11 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 13 (Livstidsstraffet)

1. utskottet
2. res. 5 (v, kd, fp, mp)

Votering:

204 för utskottet

103 för res. 5

3 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 70 m, 1 kd, 15 c, 1 -

För res. 5: 36 v, 35 kd, 1 c, 16 mp, 14 fp, 1 -

Avstod: 1 s, 2 kd

Frånvarande: 13 s, 11 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU12 Franchising och avtalsvillkor mellan näringsidkare

Punkt 1 (Franchising)

1. utskottet
2. res. 1 (v, kd, fp)

Votering:

205 för utskottet

103 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 70 m, 16 c, 3 mp, 1 -

För res. 1: 2 s, 35 v, 38 kd, 13 mp, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 11 m, 8 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 2 (Avtalsvillkor mellan näringsidkare)

1. utskottet

2. res. 2 (v, kd)

Votering:

211 för utskottet

99 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 69 m, 2 kd, 16 c, 5 fp, 1 -

För res. 2: 1 m, 36 v, 36 kd, 16 mp, 9 fp, 1 -

Frånvarande: 13 s, 11 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

LU14 Vissa frågor rörande ärvdabalken och namnlagen

Punkt 1 (Allmänna arvsfonden)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

238 för utskottet

73 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 37 v, 38 kd, 16 c, 16 mp, 13 fp

För res. 1: 70 m, 1 fp, 2 -

Frånvarande: 13 s, 11 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkterna 2–5

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU15 Arrenderättsliga frågor, m.m.

Punkt 1 (Bostadsarrende)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c)

Votering:

156 för utskottet

155 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 37 v, 1 fp

För res. 1: 70 m, 38 kd, 16 c, 16 mp, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 13 s, 11 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 5 (Fastighetsmäklare och företagsmäklare)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

223 för utskottet

87 för res. 2

1 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 36 v, 36 kd, 16 c, 15 mp, 2 fp

För res. 2: 70 m, 2 kd, 1 mp, 12 fp, 2 -

Avstod: 1 v

Frånvarande: 13 s, 11 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU17

Offentlighetsprincipen och informationstekniken, m.m. (prop. 2001/02:70).

*Offentlighetsprincipen
och informations-
tekniken, m.m.*

Anf. 1 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Det är inte alltid som jag har glädjen att vara nöjd över ett förslag som kommer från regeringen, men när det gäller dagens betänkande, som grundar sig på proposition 2001/02:70, har jag anledning att vara åtminstone halvnöjd och halvglad.

I betänkandet behandlas frågor som rör offentlighetsprincipens tillämpning mot bakgrund av informationsteknikens utveckling. Min förnöjsamhet och min glädje kommer sig av att utskottet och regeringen är överens om att grundläggande bestämmelser om bevarande och gallring av allmänna handlingar endast ska meddelas i lag och inte i förordning. Detta är ett gammalt och känt moderat krav. Nu har vi det i denna del inskrivet, och jag tycker att det är en framgång.

Vidare föreslår regeringen inte att det ska genomföras en ändring i tryckfrihetsförordningen som gör att myndigheter är skyldiga att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form. Myndigheter kan redan i dag, om de så vill och det passar, lämna ut dessa handlingar i elektronisk form, men de har ingen skyldighet att göra det, och inte heller kommer de att få det med det beslut som vi tar i dag.

Majoriteten i den utredning som ligger till grund för detta betänkande hade föreslagit en sådan skyldighet, men vist nog förstår regeringen klokskapen i remissinstansernas invändningar och föreslår en ändring i tryckfrihetsförordningen som gör det möjligt att senare i vanlig lag göra de förändringar som på olika sätt kan underlätta informationsspridandet.

Jag delar uppfattningen att elektroniskt utlämnande av allmänna uppgifter innebär en positiv förstärkning av offentlighetsprincipen, men samtidigt kan det också komma att innebära konsekvenser för den personliga integriteten. Därför krävs en djupare analys och mer arbete innan en sådan ganska stor förändring genomförs. Det krävs att de gamla registerlagarna, sekretesslagen och avgiftsförordningen ses över, och det krävs att det utbildningsbehov som föreligger ute på myndigheterna tillgodoses osv.

Jag är dock inte alldeles nöjd med betänkandet, och det syns i reservation 2. Den handlar om offentlighetsprincipen. Tanken bakom denna omistliga del av det svenska statsskicket är att medborgarna ska kunna kontrollera makten genom att ha tillgång till den information som finns hos myndigheterna.

Den tekniska utvecklingen har öppnat och öppnar sannolikt framgent nya möjligheter i den vägen, och det är bra. Baksidan är att det också öppnar möjligheter för makten att kontrollera oss medborgare och att det öppnar möjligheter för medborgarna att kontrollera varandra. Detta är ett växande hot mot den enskildes integritet, och därför bör offentlighetsprincipens syfte enligt min mening ses över och preciseras. Det är möjligt att en sedan länge utlovad utredning om en allmän översyn av integritetsfrågorna kommer att behandla denna fråga, men eftersom vi ännu

inte har sett några direktiv till denna utredning ser jag mig nödsakad att än så länge yrka bifall till reservation 2.

Anf. 2 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Vi har ganska länge nu talat i olika sammanhang om den nya informationstekniken. Det är väl så att den inte längre är så ny, eller rättare sagt: Den blir nyare och nyare hela tiden. Vi har snarare att göra med en föränderlig informationsteknik. Det här har fött tanken på en s.k. teknikoberoende tryck- och yttrandefrihetslagstiftning, alltså en tryck- och yttrandefrihet knuten till individen och till själva yttrandena i stället för till den teknik som används för yttranden framställande och distribution. Detta skulle vara en lagstiftning formulerad så att vi alltid har ett robust tryck- och yttrandefrihetsskydd oavsett den tekniska utvecklingen. Den ska kunna fungera så att säga både för runstenen, för webbsidan och för vad som kan komma i framtiden.

Jag tror att vi måste inse att drömmen om en teknikoberoende lagstiftning på det här området nog knappast är något mer än en dröm, en chimär och en omöjlighet. Möjligen är den användbar som riktmärke för utredande och lagstiftande, men knappast realistisk som mål.

Det här avspeglas i motioner och reservationer som i stora ord kräver och förordar denna teknikoberoende lagstiftning, men som egentligen är helt renons på konkreta förslag till hur en sådan lagstiftning skulle kunna se ut.

Det illustreras också av det här betänkandet, där vi inte egentligen formulerar något slags teknikoberoende, utan tvärtom erkänner att lagstiftningen är teknikberoende och att vi därför ständigt, steg för steg, måste anpassa lagstiftningen till en förändrad teknisk verklighet. Så tror jag att vi måste hantera de här frågorna också i fortsättningen.

I betänkandet handlar det bl.a. om möjligheten att lämna ut offentliga handlingar i elektronisk form, och det låter ju som en ganska självklar anpassning till den nya tekniken. Givetvis ska man kunna få ett dokument i pdf-format via mejl i stället för att behöva gå till kommunkontoret och ta ut det på papper.

Men som redan har påpekats här: Det här är inte riktigt så enkelt. Om jag får använda några formuleringar i betänkandet: "Det är ... svårt att överblicka vilka konsekvenser en skyldighet att lämna ut handlingar i elektronisk form kan få för skyddet av den personliga integriteten. Synpunkten gör sig särskilt starkt gällande vid s.k. massuttag av personuppgifter ur stora databaser hos myndigheter. — — — Möjligheten att i elektronisk form få del av exempelvis sammanställningar av personuppgifter från olika myndigheter underlättar enligt regeringen naturligtvis sammanställning och bearbetning av uppgifterna i syfte att kartlägga enskilda individer." Det här illustrerar att det inte är så enkelt. Därför är det klokt att nu avvakta av de skäl som jag har angivit, dvs. göra förberedelser för men inte nu slå till med genomförandet av en lagstiftning som ålägger myndigheterna att lämna ut uppgifter i elektronisk form.

Slutligen vill jag ta upp en kanske något udda sak, men ändå en sak som finns med i betänkandet. Det gäller reservation nr 9 om Riksmarskalksämberet. Ett stort tack till socialdemokratiska ledamoten Martin Nilsson, som har påtalat det orimliga i att hovet inte omfattas av offentlighetsprincipen.

Här har vi då en institution, offentligt finansierad till 100 % och med enbart offentliga arbetsuppgifter, som inte omfattas av offentlighetsprincipen. Det här illustrerar än en gång att monarkin är en anomali, en anakronism, ett främmande föremål, ett feodalt reservat – kalla det vad ni vill, men det passar inte in i ett demokratiskt författningssammanhang.

Självfallet ska hovet också omfattas av offentlighetsprincipen. Självfallet måste vi bifalla den här motionen. Jag kanske inte är helt övertygad om att vi denna gång lyckas samla en majoritet för den enda rimliga ståndpunkten, men vi kommer i så fall att fortsätta tjata om att få ett fullt ut demokratiskt och modernt statsskick. Det här är ytterligare en liten del i den kampen, som till slut kommer att krönas med framgång.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 9, och i övrigt till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 3 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! De grundläggande rättigheter som finns för att skydda medborgarna på olika sätt är ett mått på hur demokratisk en stat är. Yttrandefrihet, integritet och offentlighet hör intimt samman i det demokratiska samhället för att stärka medborgarnas värdighet och det svenska samhället. Det här betänkandet berör främst offentligheten, och vi kommer att återkomma till andra betänkanden där integritetslagstiftning och yttrandefrihet återkommer. Det är synd att detta resonemang inte förs utifrån en helhetsbedömning och ett samlat grepp, då människors möjlighet att vara aktiva medborgare är beroende av dessa tre faktorer.

Offentlighetsprincipen är en grundbult i den svenska demokratin. Den är medborgarens rätt gentemot myndigheterna, en rätt som garanterar insyn och möjlighet till kontroll över myndighetsutövningen samt ett skydd mot godtycke i bedömningar. Genom detta bidrar offentlighetsprincipen också till en mer effektiv statsförvaltning genom bättre kontroll över handläggning av ärenden och hantering av offentliga medel.

Centerpartiet ser allvarigt på de tendenser till att begränsa yttrandefrihets- och offentlighetsprinciperna som förekommit, ofta med hänvisning till EU-regler. Både riksdag och regering har vid upprepade tillfällen meddelat att offentlighetsprincipen ska tillämpas fullt ut oaktat medlemskapet i EU. Den debatt som uppkom i samband med ordförandeskapsårets ansvar för just offentligheten i EU-administrationen var bra och visar på vikten av att hårt driva principerna om offentlighet.

Marknadsorientering och prioritering av serviceproduktion framför delaktighet har lett till att statliga och kommunala bolag kommit att användas för att kringgå offentlighetsprincipen. Det har blivit allt vanligare att myndigheter frågar efter syfte och identitet hos den som efterfrågar en offentlig handling.

Centerpartiet har lagt fram förslag som stärker medborgarnas integritet, yttrandefrihet och tillgång till offentlig information i ett samlat grepp. Vi har lagt fram förslag som värnar dessa tre värden i ett sammanhang och som en helhet, för att värna människors värdighet och stärka den svenska demokratin.

Fru talman! I många fall är det självfallet påkallat med sekretess som t.ex. i fråga om personlig integritet. Det finns säkert tillfällen då detta skydd bör stärkas. Det är alltså inte sekretessen i sig det är fel på utan det

faktum att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet.

Det är heller ingen självklarhet om vi tittar bakåt i tiden att det ska vara enkelt att begränsa offentlighetsprincipen genom förändringar i sekretesslagen. Först 1936 bröts sekretessbestämmelserna ut till en vanlig lag, och så sent som 1966 föreslog Offentlighets- och sekretesskommittén att regleringen skulle göras i grundlag för att stärka offentligheten.

Sedan den nuvarande sekretesslagen antogs 1980 har den ändrats mer än 220 gånger, vanligen genom att nya inskränkningar har tillförts. Sekretessförordningen från samma år har förändrats åtminstone 90 gånger. Det har säkerligen många gånger varit angelägna ändringar och ändringar som påkallats av förändrad numrering i andra lagar. Men de frekventa ändringarna måste rimligen aktualisera frågan om behovet av att diskutera huruvida processen att utöka sekretesslagen bör göras trögare.

Fru talman! Mot denna bakgrund finns det skäl att låta en utredning se över om åtgärder bör vidtas för att göra det svårare att ändra i sekretessbestämmelserna t.ex. genom att kräva att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som grundlag. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Utöver detta bör regering och riksdag stärka offentlighetsprincipen i det egna arbetet. Ett rimligt första steg är att lägga ut de egna diarierna tillgängliga och sökbara på Internet och inleda överläggningar om sådana insatser i landets alla kommuner med kommun- och landstingsförbund.

Möjligheten att få gehör för Sveriges synpunkter inom det europeiska samarbetet är i stor utsträckning beroende av att vi hävdar dem nationellt även då det innebär konflikter med andra länder inom EU. Svenska myndigheter bör därför konsekvent hävda den svenska offentlighetsprincipen då EU-dokument handläggs och bedöma undantag från offentlighet enligt den svenska sekretesslagstiftningen.

De tendenser som kan skönjas att begränsa tillgången till offentliga handlingar oavsett om det handlar om okunskap, ovilja eller rädsla för överordnade måste stävjas. I sammanhanget är regeringens insatser för att öka kunskapen om offentlighetsprincipen och dess tillämpningar välkomna men bör kompletteras ytterligare.

Fru talman! Ett första steg i denna riktning är att undanröja möjligheten att använda svepskäl för att förhindra möjligheten att kringgå efterforskandeförbudet eller att helt lämna ut handlingar. Centerpartiet hävdar därför att sekretesslagens 7 kap. 16 §, som säger att sekretess gäller då man kan misstänka brott mot personuppgiftslagen, ska upphävas då sådan misstanke i det närmaste alltid kan anses föreligga. Centerpartiet har svårt att se att denna paragraf kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Intentionen i paragrafen kan alltså stå i strid med den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Jag yrkar bifall till reservation 6.

Utöver informationen menar regeringen att man inte bör tveka att använda kraftfulla verktyg för att värna offentlighetsprincipen. Därför finns det nu skäl, tycker Centerpartiet, att överväga att stärka justitiekanslern med möjligheter att använda disciplinära åtgärder mot anställda eller bestraffa myndigheter som hindrar offentlighetsprincipen.

Offentliganställdas yttrandefrihet är en viktig del av den svenska offentligheten. Alla försök att begränsa meddelarfriheten måste bekämpas

med kraft. För att anställda ska våga utnyttja meddelarfriheten är det av stor vikt att det finns sanktioner vid övergrepp. Möjligheten till sådana sanktioner bör ingå som en komponent i att stärka justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.

Jag ställer mig naturligtvis bakom Centerpartiets reservationer men yrkar endast bifall till reservationerna nr 3 och 6.

Anf. 4 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det var väl talat till stöd för offentlighetsprincipen. Jag kan i allmänna ordalag självfallet instämma i det som Åsa Torstensson sade i den delen. Mot den bakgrunden blir det intressant att ställa frågan: Vad har Åsa Torstensson för bra skäl att undanta de kungliga hovstaterna och Riksmarskalksämberet från offentlighetsprincipen?

Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Frågeställningen har kommit upp tidigare här i kammaren. De grundläggande skillnaderna rör kungahusets vara eller icke vara. Det är i anslutning till den frågeställningen som vi här har valt att följa majoritetens förslag till beslut.

Anf. 6 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan alltså konstatera att Centern utan sakska! är beredd att undanta en ganska omfattande del av den offentligt finansierade verksamheten från offentlighetsprincipen. Det är inte särskilt betryggande när det gäller andra delar av offentlighetsprincipen.

Är det verkligen så att man utan sakska! kan undanta en så viktig del av den svenska statsförvaltningen från offentlighetsprincipen? Varför kan man då inte undanta andra delar utan sakska!?

Anf. 7 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Den problematik som Mats Einarsson belyser är en problematik som vi har diskuterat ett flertal gånger när vi pratar om offentlighetsprincipen. Den har ett samband med vår syn på kungahusets vara eller icke vara. Det har vi också debatterat här i kammaren tidigare. Där skiljer sig våra ståndpunkter från varandra.

Anf. 8 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! För oss liberaler är utgångspunkten att offentlighetsprincipen är en omistlig del i tryckfrihets- och yttrandefrihetslagstiftningen. Denna princip har varit en hjärtefråga under Folkpartiets hundra år. Rätten att ta del av allmänna handlingar underlättar inte bara medborgarnas inblick i den offentliga verksamheten utan är också en viktig förutsättning för journalistiskt arbete, fri opinionsbildning och inte minst för den politiska debatten.

Det är för oss liberaler självklart att bejaka den fantastiska nya tekniska utvecklingen – jag anser fortfarande att den är ny, om man går tillbaka till Gutenberg – även om vi är väl medvetna om att det finns vissa avigsidor. Den ger oss nya möjligheter att lagra och sända information. Med datorns hjälp kan dokument och handlingar spridas till en stor grupp människor på några ögonblick. Det finns nu helt andra förutsätt-

ningar för att ta del av innehållet i handlingar enligt offentlighetsprincipen.

Jag har i huvudsak inga invändningar mot den aktuella propositionen om offentlighetsprincipen och informationstekniken utom i ett avseende. Det handlar om rätten för enskilda att få ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form, vilket innebär att det blir en skyldighet för myndigheterna att lämna ut dem. Undantag från kravet på utskrift ska gälla för handlingar som utgör dataprogram, såsom också föreslås av Offentlighets- och sekretesskommittén. Detta gäller naturligtvis under förutsättning att det inte finns lagstiftning som hindrar myndigheten att göra det.

Men det finns en väsentlig skillnad härvidlag mellan regeringens förslag, som utskottsmajoriteten delar, och Folkpartiets förslag, som jag redovisar i min reservation nr 5. Medan regeringen vill att tryckfrihetsförordningen ändras så att den gör det möjligt att införa en skyldighet för en myndighet att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form i vanlig lag vill jag att det i 2 kap. tryckfrihetsförordningen direkt införs en sådan skyldighet, naturligtvis under förutsättning att det inte i lag eller förordning finns en bestämmelse som förbjuder detta.

Enligt min mening har regeringens modell negativa effekter. Det har också Offentlighets- och sekretesskommittén redogjort för. Man har ju prövat dessa båda modeller väldigt noga. Som en negativ effekt kan det upplevas att en reglering i vanlig lag av rätten att få ut allmänna handlingar i elektronisk form innebär en risk att rätten att få en avskrift eller kopia i praktiken kommer att inskränkas. I och med att denna rätt förs över till vanlig lag förändrar man de normativa förhållanden som har gällt sedan länge och där rätten genom sin reglering i grundlag således står över annan lagstiftning.

Att rätten att få ut allmänna handlingar i elektronisk form regleras särskilt i vanlig lag kan också upplevas som otillfredsställande ur rätts-systematisk synpunkt. Rätten att få en avskrift eller en kopia av en allmän handling kommer vid en sådan lösning att följas av två regelsystem, dels av regler i grundlag, dels av regler i vanlig lag. Lagstiftningen kommer att upplevas som svåröverskådlig, framför allt av människor som inte är jurister. Det gäller faktiskt de flesta. Detta, fru talman, tycker jag är den tyngsta invändningen mot regeringens och utskottsmajoritetens förslag.

Till detta kommer att en effekt av en lagteknisk lösning med en reglering i vanlig lag innebär att reglerna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen, som bl.a. handlar om skyndsam prövning och om anonymitetsskyddet, inte blir automatiskt gällande. Vill man att sådana regler ska gälla också vid utlämnandet av allmänna handlingar i elektronisk form måste man reglera detta särskilt.

De invändningar som framförs mot en direkt grundlagsreglering av detta handlar bl.a. om integritetsaspekter. Självfallet måste de begränsningar och skyddsbestämmelser som gäller för den personliga integriteten och som finns enligt sekretesslagen och personuppgiftslagen beaktas. Men det måste göras oavsett i vilken teknisk form en handling utlämnas.

Nej, fru talman, min modell med direkt grundlagsreglering av skyldigheten att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form är bättre än den som regeringen föreslår och utskottsmajoriteten står bakom. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 5.

Anf. 9 PER LAGER (mp):

Fru talman! Vi befinner oss i ett slags kommunikationskaos, en rymd av digitala nollor och ettor, där makteliterna men framför allt de yngre generationerna i den rika världen lärt sig konsten att utnyttja den exploderande teknikutvecklingen. Den här utvecklingen är på både gott och ont, förstås, men den är omöjlig att hejda. Avstånden mellan de som har tillgång till och kan behärska de nya verktygen och de som står utanför och bortom ökar. Det positiva är att gamla maktstrukturer, som länge behärskats av givna begränsade eliter i samhällena, bryts upp och att tillgång till information och kommunikation kommer många fler till del. Det är inget mindre än en global kommunikationsrevolution vi befinner oss i.

Vi har, fru talman, två grundlagar som direkt drabbas av det som nu pågår, nämligen tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, varav den förra har en flerhundraårig historia och den senare bara ett decenniums. Betänkandet vi behandlar nu föreslår några mindre men ändå mycket viktiga förändringar i tryckfrihetsförordningens 2 kap. Tidigare talare har tagit upp dem, så jag ska inte upprepa dem.

I Miljöpartiets motion frågar vi oss, om vi ska gå in på detaljer, vad som menas med "rutinbetonade åtgärder". Vi kan se en risk för att offentlighetsprincipen inskränks, och vi kan, precis som Lagrådet, ana stora problem med att se skillnad på s.k. färdiga elektroniska handlingar å ena sidan och sammanställningar av uppgifter ur en upptagning av automatiserad behandling å andra sidan.

Regeringen tycks medveten om svårigheterna, men vågade ändå inte nu ändra i definitionen av begreppet upptagning och hänvisar till att gränsdragningsfrågor i stället får avgöras utifrån det enskilda fallet. Här är man ute på hal is. Frågan är om man har skridskor på fötterna eller ens på en fot. Regeringen erkänner att det i de flesta fall inte kommer att finnas någon skillnad i tillgänglighet mellan färdiga elektroniska handlingar och sammanställningar av uppgifter ur upptagningar. Ändå menar man, av principiella skäl, att det i tryckfrihetsförordningen klart bör framgå att färdiga elektroniska handlingar faktiskt är förvarade hos myndigheten, om myndigheten klarar av att ta fram och hantera dem, oavsett rutinbetonade åtgärder eller ej.

Vi i Miljöpartiet anser att tryckfrihetsförordningen redan nu, men särskilt framöver, inte täcker in den utveckling vi befinner oss i på det kommunikativa området. Det behövs en fullständig och förutsättningslös revidering, och den bör också omfatta YGL i syfte att åstadkomma en grundlag i fas med den mediala och tekniska verkligheten och dess utveckling.

En invändning är givetvis att man inte då och nu ska ändra i våra grundlagar, men det är en kommunikationsrevolution som pågått de senaste 20 åren och vänt upp och ned på många begrepp och beskrivningar. Utskottsmajoritetens huvudinvändning mot en grundlig och förutsättningslös revidering är risken för att en samlad grundlag kan tunna

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Offentlighetsprincipen
och informations-
tekniken, m.m.*

ut det skydd för skrifter som nu ges i tryckfrihetsförordningen. Det har jag svårt att förstå. Avsikten är ju tvärtom att stärka skyddet för kommunikationen över huvud taget, oavsett om den sker i tryckt skrift eller genom andra medier. Det gäller att vara någorlunda förutseende, och bara dagens svårighet att förstå och tolka innehållet i tryckfrihetsförordningen borde kunna väcka den tyngst slumrande björn.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Den s.k. biblioteksregeln borde ses över om inte en fullständig revidering av TF kommer att göras. Det måste införas bestämmelser som reglerar hur de informationsmängder som en myndighet har tillgång till via Internet ska behandlas från offentlighetssynpunkt, men också göras konsekvensanalyser av en sådan nyordning. Vi ifrågasätter om alla handlingar åtkomliga via Internet ska anses som inkomna och förvarade och om all via Internet tillgänglig information har karaktären av referensmaterial. Det behövs en analys av förvaringsrekvisitet och kriterierna för vad som i sammanhanget är att definiera som offentlig handling.

Utskottsmajoriteten ser ändå att det finns problem med avgränsningen. Man menar att utvecklingen på sikt faktiskt kan leda till behov av reglering som i en eller annan utsträckning utesluter att alla handlingar som kan komma åt via Internet ska anses förvarade hos myndigheten. Ändå är man inte beredd att förorda en utredning av frågan nu, dvs. man ser farorna men man vågar inte ta steget och börja röra i detta. Det tycker jag är väldigt tråkigt. Man borde i stället vara förutseende och vilja sätta i gång en ny analys eftersom vi så att säga befinner oss i ett kommunikativt revolutionsläge. Vi måste agera i det, menar jag.

För övrigt, fru talman, vill jag bara säga att jag personligen tillstyrker den reservation som handlar om de kungliga hovstaterna och Riksmarskalksämberet. Jag menar också att man inte kan undanta dessa från offentlighetsprincipen.

Anf. 10 KENTH HÖGSTROM (s):

Fru talman! Med mig uppe i talarstolen har jag det betänkande som flera talare har åberopat som stöd för den proposition och det utskottsbetänkande som vi i dag diskuterar. Det heter *Offentlighetsprincipen och den nya tekniken*. I kommittén som utarbetade detta betänkande har både Inger René, som har deltagit i debatten, och jag deltagit, en kommitté som fortsätter sitt arbete. Den kommittén lade förra våren, för ungefär ett år sedan, fram ett förslag om en grundlagsfäst rätt att utfä allmänna offentliga handlingar i elektronisk form, alltså om att använda det nya IT-medlet, Internet, som ett sätt att öka offentlighetsprincipens spridning i Sverige.

Regeringen hamnar dock efter moget övervägande i en något, kan man tycka, defensiv hållning. Man vill inte gå så långt som att grundlagsfästa denna rätt nu. Man pekar på ett antal svårigheter och svåröverblickbara konsekvenser som man vill fundera vidare på. Det är precis den sortens invändningar som även kommittén har pekat på. Det finns risker med en grundlagsfäst rätt som man inte riktigt kan överblicka just nu. Ta t.ex. det kommersiella massutnyttjandet. Där finns naturligtvis en stor risk eller en möjlighet. Man kan vända på det och säga att svensk företagsamhet i allmänhet och i synnerhet de som tjänar på att skaffa sig massuppgifter skulle kunna utnyttja offentlighetsprincipen och alla de

arkivlagar och alla de stödsystem som offentligheten har till sitt förfogande till att sammanställa egna och kommersiellt gagnbara register.

I Sverige är vi lite rädda för den här utvecklingen. Vi vill gärna att man ska betala avgift för att få olika typer av uppgifter för kommersiella syften. Vi har ett SPAR-register där man kan köpa uppgifter, och vi har andra sätt för myndigheter att sälja sina uppgifter till företag. Men det finns alltså en risk. Det är svårt att överblicka. Det var kommittén medveten om då betänkandet lades fram. Därför kan jag säga nu som en av utredarna, en av dem som lade fram förslaget för ett år sedan, att jag accepterar de invändningar som har kommit både från remissinstanser, tunga sådana för resten, och från regeringens sida samt från utskottsmajoriteten.

Därför anser jag inte heller att jag har gjort någon principiell avbön i den här frågan. Jag tycker att regeringen och vi i utskottsmajoriteten är medvetna om att syftet är att grundlagsfästa denna rätt att utfå allmän offentlig handling, men att det krävs mer moget övervägande. Därför är det heller ingen skarp polemik mot Helena Bargholtz, som fortsätter att hävda den ståndpunkt som även Folkpartiets ledamot Svante Nycander hade i utredningen, att redan nu få denna rättighet grundlagsfäst.

Offentlighetsprincipen, den svenska och för den delen också den finska, betyder väldigt mycket för vår demokrati, för vårt sätt att se på demokrati, öppenhet och debatt. Man kan förenklat säga att den uppfyller ett antal huvudmål. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, den utgör en garanti för effektivitet i förvaltning och effektivitet i folkstyret och möjliggör för medborgargrupper, intresseorganisationer och medier att granska dem som makten har, oavsett var den offentliga makten utövas, lokalt, regionalt eller centralt. Därför är det viktigt att vi värnar den svenska offentlighetsprincipen, denna urgamla rätt att utfå allmän handling. Vi ska möjliggöra att denna handling utfås på ett så enkelt sätt som möjligt utan att löpa risken att få svåröverblickbara och integritetskränkande konsekvenser.

Inger René förklarade sig inledningsvis vara väldigt nöjd med propositionen, och det är väl bra. Jag är kanske inte lika himlastormande nöjd som Inger René, därför att jag tycker att man kunde ha gått lite längre. Men jag accepterar argumenten, jag är beredd att försvara dem, och jag tycker att det i vart fall är ett steg i rätt riktning.

Fru talman! Jag yrkar med de sagda orden bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner, inte så mycket av principiella skäl utan av skäl som snarare är av praktisk natur. Det inkluderar även den Mats Einarssonska reservationen om hovet och marskalksämbetet.

Anf. 11 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Offentlighetsprincipen gäller lika för alla svenska medborgare. Jag skulle vilja veta hur Kenth Högström ser på möjligheterna att tillämpa sekretesslagen 7 kap. 16 § utan att det faktiskt går ut över den grundlagsfästa offentlighetsprincipen.

Anf. 12 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Åsa Torstenssons fråga om 7 kap. 16 § i sekretesslagen, personuppgiftslagen, är föremål för överväganden i andra avseenden. Barbro Hietala Nordlund, som sitter i kammaren, deltar tillsammans med

Inger René i ett sådant övervägande. Jag kan inte i dag för min del i vart fall gå in på detaljerna i de överväganden som nu görs. Men alla vi som har varit delaktiga i den här debatten känner att personuppgiftslagen, 7 kap. 16 §, inte är särskilt bra för Sverige. Den strider mot en hel del av det vi menar med god offentlighet.

Jag kan inte ge annat svar än att jag förväntar mig att kommittén eller arbetsgruppen snart kommer tillbaka till riksdagens kammare med någon typ av överväganden över hur detta ska hanteras.

Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Nu var det sekretesslagen 7 kap. 16 § som jag hänvisade till med anledning av hur sekretesslagen just blir en motkraft för att hävda den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Men då kan jag förvänta mig att Socialdemokraterna med intresse går in för att just följa Centerpartiets åsikt att avveckla 7 kap. 16 §.

Anf. 14 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte i dag bedöma om det är möjligt att avveckla 7 kap. 16 §. Vad jag kan säga är att man överväger olika konsekvensändringar. Man överväger om det är möjligt att föra en debatt på den europeiska nivån om att förändra hela den här lagstiftningen, som ju blev så hårt kritiserad i den här kammaren hösten 1998. Något annat kan jag inte säga.

Dock vill jag säga att sekretesslagar behövs, olika typer av barriärer och skydd för utlämnande av sådana fakta om enskilda eller grupper av enskilda som kan komma dem till skada. Det krävs en lång rad höga trösklar, lägre trösklar och sekretessregler som försvårar eller gör det trögare att utföra olika typer av handlingar. Det tror jag att vi är helt överens om, även med Centerpartiet som i övrigt är för en oerhört liberal syn på det offentligas utlämnande.

Åsa Torstensson sade i sitt anförande att sekretesslagen har ändrats 220 gånger sedan den moderna tillämpningen infördes. I vårt betänkande står det 250 gånger. Jag är säker på att den kommer att ändras väldigt många gånger inom kort tid, därför att man anpassar sekretessbestämmelserna till en mer aktuell verklighet. Vem som ska göra det – om det är regeringen som ska göra det via förordning eller om det är riksdagen som ska göra det via lag – är en ständig träta i den här kammaren. För min del har jag ingen principiell åsikt, bara en praktisk, nämligen att vi skulle drunkna av överväganden i den här kammaren. Jag tror inte att vi är rätt forum för att göra alla dessa överväganden.

Anf. 15 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Först vill jag berömma Kenth Högström och de övriga ledamöterna i utredningen om offentlighet och sekretess. Vi har visserligen bara fått den första delen – den som handlar om offentlighet – presenterad, men efter att ha tagit del av och läst delar av detta får jag säga att man har lyckats göra en mycket snårig och svår materia begriplig. Därför ser jag fram emot nästa del, som kommer att handla om sekretesslagstiftningen.

Vi är tydligen helt överens om målet när det gäller utlämning av elektroniska handlingar. Men Kenth Högström är lojal med regeringen

och ställer upp på det förslag som propositionen innebär. Jag vill ändå fråga Kenth Högström när han tror att det kan bli möjligt att göra det som utredningens majoritet ville från början, nämligen att införa regleringen direkt i grundlag.

Anf. 16 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Tack för det beröm som Helena Bargholtz överöste oss i kommittén med! Både Inger och jag känner oss mäktat imponerade över att så många följer vårt utredande. Utredningen sammanträder förresten just nu; vi ska alldeles strax gå dit. Denna utredning har varit oerhört arbetskrävande och mycket spännande. Det har varit svåra överväganden.

Jag tar tillfället i akt att säga att vi har gjort ett mycket svårt övervägande i detta betänkande, nämligen avvägningen mellan offentlighetsprincipen å ena sidan och upphovsrätten å andra sidan. Det var det kanske svåraste övervägandet. Upphovsrätten ska ju vara stark i alla civila samhällen som önskar slåss för upphovsmannens rättigheter, för patentens helgd och för ägandets rätt. Men vi har efter mycket svårt och moget övervägande ansett offentlighetsprincipen vara överflyglande även denna rätt – upphovsrätten.

Kommitténs fortsatta arbete handlar bl.a. om övervägandena om sekretess och sekretessgenombrott, dvs. då myndigheter äger rätt att släppa ifrån sig sekretessbelagt material i syfte att gagna en samhällelig utveckling. Det kan t.ex. gälla hur den offentliga hälso- och sjukvårdspersonalen ska kunna säga till polisiär myndighet huruvida det har skett en miss-handel av en kvinna eller ett barn. Det är sådana överväganden som vi gör just nu. Jag är inte riktigt säker på när vi är framme, men vi har tid fram till nästa år att arbeta med detta.

Angående den sista frågan så kan inte jag svara för regeringen när den kan komma tillbaka med förslag om grundlagsrätt och rätt att utföra offentlig handling via elektronisk form. Vad jag kan säga är att regeringen överväger detta.

Anf. 17 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Mitt beröm ska naturligtvis också omfatta Inger Renés arbete, även om vi i den fråga som jag har fört fram om elektroniskt utlämnade handlingar inte har samma ståndpunkt.

Jag undrar en sak eftersom vi vet att grundlagsändringar – vilket jag hoppas att det blir i den här frågan – tar tid och bara kan göras i samband med val. Därför hoppas jag att den ändring som jag vill ha kommer till stånd inför valet 2006.

Anf. 18 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Jag delar den förhoppningen. Jag anser nämligen att de frågor som har rests som hinder för en grundlagsfäst rätt att utföra handling elektroniskt inte är större och svårare att angripa än att man skulle kunna klara det på ett antal år. Det gäller risken för det kommersiella massutnyttjandet och det gäller risken för att olika typer av kriminellt belastad verksamhet och organiserad brottslighet försöker komma åt olika typer av öppna register. Det handlar också om ett antal andra svåra integritetsfrågor.

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Offentlighetsprincipen
och informations-
tekniken, m.m.*

Jag anser att man ska kunna klara av att göra de bedömningarna i Regeringskansliet på några år – oavsett vem som befolkar det – eller också kan den utredning som vi nu sitter i få tilläggsdirektiv för att titta närmare på detta. Jag menar att offentlighetsprincipen, uttryckt i tryckfrihetsförordningens andra kapitel, nämligen rätten att utföra allmän handling på ett så snabbt och effektivt sätt som möjligt även ska kunna omfattas av den nya tekniken. Oavsett om den nu börjar bli lite äldre, som Mats Einarsson har sagt, så är den i alla fall ny i förhållande till Gutenberg, för att citera Bargholtz.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

6 § Sponsring av statliga myndigheter

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU19
Sponsring av statliga myndigheter (förs. 2001/02:RR9).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 12 §.)

7 § Allmänna motioner om inkomstskatt m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU14
Allmänna motioner om inkomstskatt m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 19 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Det första av dagens skatteutskottsbetänkanden handlar om inkomstskatterna i första hand men också om allmänna riktlinjer för skattepolitiken. Vår kanske viktigaste reservation finns naturligtvis under moment 1 som handlar om inriktningen på politiken. Jag ber på en gång att få yrka bifall till reservation nr 1 under förslagspunkt nr 1.

Nu råkar det emellertid vara så att motionerna är väckta i höstas, under den allmänna motionstiden. Vid samma tidpunkt lade vi också fram vårt förslag i anslutning till budgetpropositionen. Därför är det kanske ingen nyhet för kammaren att de allmänna riktlinjerna som vi har diskuterat tidigare när det gäller skattepolitiken naturligtvis ligger fast vad gäller Moderata samlingspartiet. De finns sammanfattade i reservationen. Vi tycker fortfarande att det är lika angeläget som i höstas att vi får ett skattesystem som gör att t.ex. låg- och medelinkomsttagare inte ska vara så oerhört mycket högre beskattade i Sverige än i andra länder.

Vi behöver ett skattesystem som gynnar och uppmuntrar till arbete, sparande, utbildning och risktagande i företag. Det är det som reservat-

ion 1 handlar om. Det tar sig bl.a. uttryck i att vi vill öka den skattefria andelen av en inkomst, exempelvis genom höjt grundavdrag.

Om man tittar på de ensamförsörjande föräldrarna ser man att vårt förslag har en särskilt stor genomslagskraft. En ensamstående förälder med en genomsnittlig inkomst får av egen kraft ett grundavdrag på 40 000 kr. Har man t.ex. två barn så kommer man upp i en skattefri inkomst på 70 000 kr. Detta gör i kombination med förvärvsavdraget naturligtvis stor skillnad och leder till ökade möjligheter att försörja sig själv och till ett minskat bidragsberoende.

Fru talman! Jag tänkte i fortsättningen ta upp några av de enskilda förslag som finns med i betänkandet. Det första gäller hushållstjänster. Vi kan konstatera att det fortfarande tyvärr är en sektor med ett stort inslag av grå eller svart arbetskraft. Trots att frågan har diskuterats under åtta, kanske snart tio, år så har det fortfarande inte kommit något genombrrott till stånd. På den här punkten finns en gemensam borgerlig reservation med ett förslag som skulle kunna öppna för möjligheten att göra denna sektor vit. Det skulle göra det möjligt för människor att köpa hushållsnära tjänster på ett lagligt och vitt sätt. Jag beklagar att majoriteten ligger fullständigt still i den här frågan och varken vill eller kan ta några steg framåt.

Men detta är inte bara en fråga om att omvandla svart arbetskraft till vit. Det är faktiskt också en fråga om att göra det möjligt för människor att räcka till i sin vardag. Förutom att förslaget leder till fler arbetstillfällen leder det till möjligheter för fler människor att på ett mer rimligt sätt vara tillgängliga på arbetsmarknaden.

I betänkandet finns också en del andra förslag som illustrerar hur orimligt vårt skattesystem är. Det förs från tid till annan fram idéer om att vissa yrkeskategorier ska ha lägre skatt. Vi har det ju på ett område, nämligen för utländska experter, som är ett klassiskt exempel på hur man genom undantagslagstiftning kan gynna en viss grupp. Det förs också fram krav på att vissa yrkesgrupper vid olika tillfällen ska få lägre skatt. När de ska skatta för de tillfälligt höga inkomsterna så framstår nämligen skattesystemet just så absurt som det faktiskt är.

Vi avvisar den typen av propåer. Vi tycker att det är bättre med ett enhetligt skattesystem där alla betalar en rimlig skatt under hela sin livscykel.

Det här betänkandet illustrerar även en annan sak, nämligen att även små förändringar är oerhört tröga att få igenom i Finansdepartementet. Det finns t.ex. ett förslag om att man inte ska behöva bli skattepliktig om man deltar i ett TV-program och arrangören skickar en färdbiljett för att man ska kunna resa till studion. Den här detaljen leder till att en del människor överraskande nog kommer att få betala förmånsbeskattning för denna färdbiljett. Då hänvisar utskottsmajoriteten, vilket man också gör när det gäller förslaget om dubbel bosättning, till utredningen om ökade levnadsomkostnader. Den presenterades 1999.

I betänkandet står det att remissomgången slutfördes under våren 2001. Då frågar sig vän av ordning: Hur kan det komma sig att sådana här förslag blir liggande i kanslihuset och hos Finansdepartementet utan att någonting händer?

Majoritetsföreträdaren kan kanske upplysa kammaren här i dag om när utredningen om avdrag för ökade levnadsomkostnader och den re-

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatt m.m.*

missbehandling som är slutförd med anledning av denna kommer att leda till en proposition, så att man kan rätta till många av de ofullkomligheter som finns i inkomstbeskattningen, i synnerhet som det inte finns någon kommentar till detta med intervjuersorna i majoritetstexten utan man hänvisar bara till den här punkten.

I motionen finns det också en enig skrivning kring beskattningssituationen i Öresundsregionen. Utskottet har också haft en hearing i frågan, och det pågår uppenbarligen en del arbete inom både Finansdepartementet och Utrikesdepartementet på den här punkten. Men jag vill likväl framhålla att jag tycker att det är angeläget att det här arbetet fortskrider i en sådan takt att integrationen i Öresundsområdet verkligen kan komma tillstånd och att det inte reses hinder föranledda av bl.a. skattelagstiftningens regler.

Vidare har vi ett antal reservationer på olika områden. Jag vill avslutningsvis ta upp ett område där det finns ett mycket bra förslag som på ett konkret och snabbt sätt skulle kunna leda till förbättringar.

Det gäller skattereglerna för uthyrning av privatbostad. I dag är det känt att det på många orter, inte minst i de orter där det finns högskolor och universitet, råder stor bostadsbrist för studenter. Ett sätt att komma till rätta med detta är att göra det mer attraktivt för privatpersoner att upplåta sina privatbostäder för uthyrning till bl.a. studenter.

Vi föreslår därför att man ska få möjlighet att öka den skattefria delen för den här typen av hyresintäkter. Det leder dels till ett ökat utbud av uthyrningsobjekt, dels också till att man även på denna punkt kan göra en del tjänster vita som måhända tidigare har varit svarta. Även på den här punkten avvisar tyvärr utskottsmajoriteten förslaget och hänvisar till att det leder till gränsdragnings- och kontrollproblem.

Att det kan leda till gränsdragnings- och kontrollproblem kan man ju hävda nästan på alla punkter inom skattelagstiftningen. Det hade varit önskvärt om utskottsmajoriteten hade haft en lite mer öppen attityd till förslaget om att öka den skattefria andelen av de inkomster som man får av att hyra ut sin privatbostad. Inte minst hade många studenter runtom i landet haft glädje av detta för att praktiskt kunna lösa sina bostadsproblem.

Anf. 20 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Vi tre partier i majoriteten, Vänstern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, har under dessa år försökt att upprätthålla en ganska hög skattenivå, och det har vi gjort med avsikten att kunna förverkliga de välfärdsambitioner som vi har, bl.a. inom skola, vård och omsorg.

Vi i Vänsterpartiet är väl medvetna om det tryck på skattesänkningar som finns i vår omvärld. Vi välkomnar därför den översyn som P-O Edin just nu arbetar med, den s.k. Skattebasutredningen. Det är angeläget att bygga vidare på den välfärdsmodell som vi har i landet och att vi ska kunna skapa skattesystem för att få in de resurser som krävs. Vi vill inte, som t.ex. Moderaterna vill, lägga oss helt platt för de internationella influenserna och säga att skatterna måste sänkas.

Vi från Vänstern är fortfarande mycket medvetna om de klassorättvisor som finns kvar i samhället och som vi har i uppgift att ta itu med. Man kan t.ex. titta på det välfärdsbokslut som har presenterats under det senaste året.

Vänsterpartiet har två reservationer i detta betänkande. I en reservation tar vi upp nödvändigheten av att göra en översyn av inkomstskattesystemet. Vi anser inte att man kan slå sig till ro och tycka att dagens system är bra som det är. Det finns för många oönskade s.k. marginaleffekter. Fördelningsprofilen borde också kunna göras bättre.

Därför beskriver vi vad som skulle behövas ses över i en sådan här utredning. Det gäller t.ex. om man ska ha den LO-puckel som finns i dag, ifrågasättandet av en särskild skattereduktion, om man inte i stället ska ha ett högre grundavdrag vid lägre inkomster som trappas av vid högre inkomster vid statlig taxering.

Vi har också en reservation där vi tar upp frågan om ideellt skadestånd som har sin grund i ett anställningsförhållande. I vissa fall kan detta upplevas som stötande vid skadestånd för t.ex. sexuella trakasserier. Vi anser att det är nödvändigt att göra en översyn av den lagstiftningen.

Moderaterna har en reservation om allmänna riktlinjer för skattepolitiken. Jag tycker att det vore bra om vi, när vi behandlar det här betänkandet, diskuterar inkomstskatterna även om riktlinjerna är allmänna och omfattar alla skatteområden.

Om jag har förstått Moderaterna rätt vill de genomföra en rejäl skattesänkning i fyra delar. Man vill införa grundavdrag för alla, grundavdrag för barn, förvärvsavdrag och en avveckling av statsskatten. Man skriver att människor ska klara sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt. Vidare ska de inte behöva betala skatt innan mat och bostad är betalda. Det är orimligt att skattesystemet inte tar hänsyn till försörjningsbörda. Vidare skriver man att vi har straffskatt på utbildning i det här landet.

Jag anser att det är ganska hårda ord i er reservation, och det leder till en rad frågor: Hur kan, t.ex., en sänkning av statsskatten innebära en satsning på låg- och medelinkomsttagare? Den frågan kommer som ett brev på posten.

Sedan skriver ni att skattesystemet inte tar hänsyn till försörjningsbördan. Nej, men det är väl inte meningen att vi ska ha ett skattesystem som så till den milda grad går ned på individnivå. Meningen är ju att vi ska kombinera skattesystemet med väl utbyggda bidragssystem och sociala system som täcker upp och som människor ska kunna utnyttja i olika skeden av livet. Så måste det väl ändå vara.

Men jag kan förstå dessa tankegångar, för Moderaterna vill ju föra fram förslag om att helt och hållet slopa alla s.k. familjebidrag och att vi ska ha ett mycket lägre skatteuttag. Jag kan aldrig få det här att gå ihop.

Carl Fredrik Graf sade också i sitt anförande att ensamstående föräldrar t.ex. skulle komma mycket väl ut med Moderaternas skattesystem. Det sätter jag ett stort frågetecken i kanten för.

Det finns två reservationer, reservationerna 7 och 8, som tar upp hushållstjänster och hemtjänster.

När det gäller reservation 7, som heter Hushållstjänster, satt jag i går och bläddrade igenom motionerna och dessa kallar man för Hemnära tjänster, Hushållsnära tjänster och Hushållstjänster. Detta slutade med en reservation som man kallar Hushållstjänster. Reservation 8, kd:s reservation, kallar man för Hemtjänster, men i motionen står det Hushållstjänster.

Bara den här begreppsförvirringen i motioner och i reservationer tycker jag illustrerar på ett väldigt bra sätt vad det här är fråga om. Jag tycker att era förslag är en orgie i gränsdragningsproblem helt enkelt.

Jag avslutar mitt anförande med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 2.

Anf. 21 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Det är några saker som Marie Engström nämnde som jag gärna vill ta upp.

Hon konstaterar att Vänsterpartiet inte lägger sig platt inför internationella jämförelser. Men vårt huvudmotiv för att sänka skatterna är inte de internationella jämförelserna, utan det är de enskilda människornas situation i deras vardag.

Sedan är det naturligtvis en annan sak att det råkar vara på det viset att man i flera andra också socialdemokratiskt styrda länder faktiskt sänker skatterna.

Det är en liten motsättning i det som Marie Engström sade. Hon välkomnade å ena sidan P-O Edins utredning som just handlar om hur man ska förhålla sig till andra länder och till eroderade skattebaser. Å andra sidan sade hon direkt i nästa replik att det ändå inte finns någon anledning att ta hänsyn till detta – det är i vart fall det indirekta svaret – eftersom vi inte ska lägga oss platt inför de internationella förhållandena. Man behöver naturligtvis beakta vad som sker i omvärlden. Det är rätt uppenbart. Men framför allt ska man beakta hur enskilda människor har det.

Vänsterpartiet säger i sin reservation att man är beredd att pröva vissa förändringar när det gäller grundavdrag och slopad skattereduktion för låginkomsttagare. Det är en välkommen insikt att man är beredd att pröva detta.

När det gäller den ensamförsörjande föräldern är det väl helt klart på det sättet att om man har två barn och får ett grundavdrag på 70 000 kr, påverkar det mycket positivt den personens familjeekonomi.

Vår målsättning att efter denna budgetperiod ta bort den statliga skatten handlar just om att det är en straffskatt på utbildning. Det gäller, Marie Engström, att man skiljer på de olika skatterna och hur de slår.

Grundavdragsförändringen handlar i första hand om att kunna försörja sig själv i sin vardag. Förändringen av statsskatten handlar om hur vi ser på utbildningspremien och storleken på den.

Till slut kommentaren om hushållstjänster. Här finns anledning, Marie Engström, att inte gräva ned sig i begreppen utan att visa en vilja på området. Det värderar jag högre.

Anf. 22 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först Edins utredning. Edin har alltså fått i uppdrag att lämna ett förslag om hur vi ska kunna vidmakthålla de välfärdsambitioner som vi har i dag. I det tolkar jag även in frågan om hur vi ska kunna utveckla dem. I det ligger också att vi ska kunna behålla ett högt skatteuttag i en föränderlig värld. Det är det som är hans uppdrag, och det tycker jag är viktigt. Jag hoppas att Carl Fredrik Graf inte missförstod mig på det området.

När det gäller ensamföräldrars möjligheter att försörja sig i Moderaternas värld kan jag bara referera till en partikollega till Carl Fredrik Graf som har gått ut i medierna och mycket bestämt sagt att ensamstående mammor inte klarar sig om Moderaternas förslag genomförs. Partikollegan heter Pålsson. Jag skulle kunna läsa innantill vad hon har sagt.

Ni kanske kan ta en diskussion med varandra om en översyn av Moderaternas skatteförslag eller också kanske ni inte har läst samma förslag, vad vet jag?

När det sedan gäller hushållstjänster, hemtjänster eller vad man nu ska kalla dem tycker jag att det handlar om en orgie i gränsdragningsproblem. Carl Fredrik Graf sade ju själv i sitt anförande, med anledning av vad utländska experter har sagt, att vi verkligen ska värna om enhetlighet i skattesystemet. Det är väl något som de flesta skattepolitiker med olika beteckningar många gånger hyllar här i talarstolen. Så gör även vi.

Anf. 23 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Vad beträffar det senare gäller det att skattesystemet ska fungera på likartat sätt för olika personer. Det är det som är själva poängen. Man ska alltså inte ha undantag för vissa experter. Införs skattereduktion för hushållsnära tjänster innebär det att det är en möjlighet för alla att utnyttja denna reduktion, inte bara för vissa.

Sedan gjorde Marie Engström ett klarläggande i meningsutbytet om Edins utredning. Marie Engström slog fast att hon tycker att den här utredningen ska klara ut att vi ska behålla höga skatter i Sverige, punkt. Det är i och för sig välgörande att få ett besked. Det innebär att Marie Engström tycker att man inte ska ta hänsyn till hur det ser ut i omvärlden, utan att man hellre ska bygga barriärer mot omvärlden för att kunna bevara systemet med de höga skatterna. Därvidlag har vi, fru talman, olika uppfattningar.

När det sedan gäller möjligheter för ensamstående föräldrar att försörja sig konstaterar jag att om de förslag som vi presenterade i höstas, och som också finns med i det här betänkandet, om kraftigt ökade grundavdrag genomförs leder det till betydligt bättre möjligheter att försörja sig själv och leva på sin lön. Det torde väl vara alldeles klart. Det är de förslag som ligger i höstens betänkande som vi nu diskuterar.

Jag skulle vilja rikta en fråga till Marie Engström. Hon har sagt att hon vill behålla ett högt skattetryck, men andas i reservationen möjligheter att göra förändringar som leder till lägre inkomstskatter. Innebär detta att andra skatter ska höjas ytterligare inom ramen för ett sådant förslag, eller hur ser den ekvationen ut?

Anf. 24 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! För att återgå till P-O Edins utredning, så har jag faktiskt bara läst direktiven till utredningen. Det är dem som jag tar upp och debatterar. Sedan får vi naturligtvis se vad förslaget blir.

När det gäller de utländska experterna kan jag hålla med Carl Fredrik Graf om att där har vi gjort undantag från likformighet i beskattning – bra eller dåligt, får vi utvärdera. Men jag noterar också att det trots allt är en skattesänkning för vissa människor, och Moderaterna, som alltid pläderar för skattesänkningar, gick ju faktiskt emot det här förslaget. Det är också en realitet.

I Vänsterpartiets reservation pratar vi om att vi vill behålla ett högt skattetryck, att vi vill omfördela i skatteskalorna i dag och att vi inte tycker att det har varit så lyckat att människor med högre inkomster har fått större skattesänkningar än människor med lägre inkomster. Det är det som är bakgrunden till reservation 2 från Vänsterpartiet.

Anf. 25 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! I går eftermiddag kom skatteutskottet tillbaka från ett tvådagarsbesök i Sundsvall. Vi fick ett mycket varmt mottagande i Västernorrland. På ledarsidan i Sundsvalls Tidning fanns det några tankar som jag känner mig föranledd att citera. Så här skrev Sundsvalls Tidning på sin ledarsida i går:

”Därför – och det är så lätt att glömma bort i den politiska debatt som mest tycks handla om att fördela resurser, mindre hur de skapas – måste de välståndsbildande krafterna alltid stå i centrum för just välfärdspolitiken. Men så är inte fallet. En orsak är att skattepolitiken inte sällan får en utformning som utgår mer från fiskala önskemål än från just behovet att producera, det må vara sågade trävaror, bestruket papper eller aluminium. Fel skattepolitik – och/eller fel energipolitik – betyder att vi prissätter oss ur den världsmarknad där våra svenska företag måste vara framgångsrika.” Så långt Sundsvalls Tidning.

Det ledarskribenten säger är också det som vi kristdemokrater uttrycker i vår reservation när det gäller skattepolitikens allmänna riktlinjer. Syftet med skatter är just att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd och att styra den ekonomiska utvecklingen i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Kristdemokratisk ekonomisk politik utgår också från förvaltarskapstanken.

Ett viktigt mål måste vara att så många som möjligt ska kunna leva på sin egen lön. Så är det tyvärr inte i dag. Dagens inkomstskatter drabbar låg- och medelinkomsttagarna hårdast. Vi anser att inkomstskattenivåerna måste sättas utifrån just låg- och medelinkomsttagarnas perspektiv.

Vi har pekat på att en höjning av grundavdraget till 24 000 kr ger en skattesänkningseffekt på 330 kr per månad eller nästan 4 000 kr per år. Detta förslag innebär också en viktig förbättring för sommar- och extraarbetande ungdomar. Man kan alltså tjäna 24 000 kr per år innan man behöver betala kommunalskatt.

I vårt skatteförslag ingår också en högre skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare och ett generellt statligt förvärvsavdrag beräknat mot kommunalskatten. Allt det här syftar just till att ge hushållen ett ökat ekonomiskt utrymme och till att minska marginaleffekterna. Målet är att fler låg- och medelinkomsttagare än i dag ska kunna leva på sin egen lön.

I de allmänna riktlinjerna tar vi också upp angelägna områden som fastighetsskatt, förmögenhetsskatt, företagens villkor osv. Men det får vi anledning att beröra i andra debatter i dag och senare.

Fru talman! I det här skattebetänkandet ryms också avdragsrätten för barnomsorgskostnader. Tillsammans med de övriga borgerliga partierna ser vi att nuvarande förhållanden, med den utformning som maxtaxan har fått, har stora brister både när det gäller valfrihet och fördelningspolitik. Vi har ett förslag där det ekonomiska utfallet inte försämrar för familjerna men som ger rättvisa och valfrihet. Som det nu ser ut ger ju maxtaxeförslaget mest åt dem som redan har mest.

Argumentationen för vårt barnomsorgskonto kan jag inte utveckla i det här sammanhanget, men jag vill ändå framhålla att till förslaget hör att vi vill medge avdragsrätt i den kommunala beskattningen för styrkta barnomsorgskostnader med max 50 000 kr per barn och år. Den här avdragsrätten ska självfallet gälla kostnader oavsett tillsynsform, till skillnad från den modell som nu gäller, som tvingar in alla i samma form.

Nästan vart fjärde hushåll i Sverige säger sig vara intresserat av hjälp med olika hushållstjänster ibland eller regelbundet. Det är alltså en marknad med stor efterfrågan. Det här uttalade behovet möter utskottets majoritet med att säga att man inte ska stimulera fram en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Det är ett något svårbegripligt svar till de många hushåll som själva har uttalat sådana behov, behov som sannerligen inte behöver stimuleras fram. De finns ju redan.

Marie Engström gör ett stort nummer av begreppsvärlden här. Det tycker jag är en ganska tunn och poänglös invändning. Låt oss i stället diskutera sakfrågan. Vad är det människor frågar efter och hur ser behovet ut? Mycket av den här marknaden finns ju som sagt redan i dag. Det är bara så att vi inte vet hur den ser ut. Den är huvudsakligen svart.

Det finns olika undersökningar från RSV och andra om hur stort skattebortfallet blir på grund av den svarta marknaden. Hushållen svarar sannolikt för en betydande del av denna marknad. Marknaden för hushållstjänster behöver alltså inte stimuleras fram. Den finns i det fördolda, och den behöver göras vit – både för hushållens skull och för samhällsekonomin skull.

Vi föreslår en skattereduktion på 50 % för privatpersoners betalning av arbetskostnader, inklusive moms, för hushållstjänster upp till 25 000 kr per år. En sådan åtgärd skulle, som jag sade, göra många svarta jobb vita. Vi ska inte ha skatteregler som pressar in människor i svartjobb. Många ungdomar riskerar i dag att göra sin debut på arbetsmarknaden med svartjobb, och det är sannerligen ingen bra start på yrkeskarriären.

Förslaget ökar också hushållens valfrihet. Det skulle vidare öka jämställdheten. Fortfarande är det så att det är kvinnorna som har huvudansvaret för hushållens vardag och som gör det oavlönade hushållsarbetet. Med vårt förslag kan kvinnor erbjuda sitt kunnande på en vit marknad och även vid behov köpa tjänster till sitt eget hushåll. Förslaget ger alltså fler jobb och ökar de offentliga inkomsterna.

Fru talman! Det är också ett samhällsintresse att stimulera människors ideella engagemang. Här anser vi kristdemokrater att Sverige bör följa en rad andra länders exempel, bl.a. Norges och Englands, och medge skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer. Frivilligbranschens insamlingsråd har ett förslag om att en sådan avdragsrätt skulle kunna gälla gåvor till organisationer som har s.k. 90-konton. Det kan vara en modell för att hålla de oseriösa organisationerna borta. I Danmark och USA har man system för avdrag för gåvor till olika slags föreningar och kyrkor.

Gränsen i vårt förslag har vi i nuläget satt på gåvor upp till 10 000 kr. Vi anser att regeringen bör komma tillbaka med förslag på det här området. Det är ett intresse för samhället att stimulera det ideella engage-

manget hos människor. Här har alltså en rad andra länder gått före med goda exempel.

Fru talman! Sjukskrivningarna ökar oroväckande. Rygg- och nackskador är en av de vanligaste orsakerna. Det finns orsaker som dålig kosthållning och stillasittande arbete som ligger bakom att det ser ut som det gör. Här kommer behovet av förebyggande hälsovård in, och det här tycker vi att regeringen behöver titta närmare på. Vi har utvecklat det i en motion tillsammans, Kenneth Lantz och jag. Det bör utredas vilka effekter det skulle få om man införde avdragsrätt mot förvärvsinkomsten för styrkta, förebyggande hälsovårdskostnader. Kostnader för gym kan vara ett sådant exempel.

Fru talman! Jag står självfallet bakom de egna kristdemokratiska reservationerna och de reservationer vi har gemensamt med andra partier, men jag yrkar i det här sammanhanget endast bifall till reservation 3.

Anf. 26 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Sven Brus inledde sitt anförande med att läsa något slags portalmening i reservationen om de allmänna riktlinjerna. Där står det att ”syftet med skatter är att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd.” Då måste jag genast fråga Sven Brus huruvida det här med subventioneringen av hushållstjänster omfattas av denna portalmening. Jag tycker att det snarare är att hänföra till finansiering av arbete i hemmet som faktiskt fullt friska människor kan utföra.

Jag tog i mitt anförande upp gränsdragningsproblematiken. En företrädare för ett parti som också står bakom den gemensamma reservationen har sagt att om bilen ska repareras på tomten räknas det som subventionerad hushållstjänst, men om den ska repareras på verkstaden omfattas det inte av subventionerna. Hur ser Sven Brus på detta?

Jag har ytterligare en fråga. Jag vet inte om det var högtalaranläggningen som krånglade, men jag tyckte faktiskt att Sven Brus sade att det var kvinnojobb som skulle skapas genom den här skattesubventionen. Hörde jag rätt, Sven Brus?

Anf. 27 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Marie Engström fastnar i ett begreppsresonemang.

Vi utgår från det behov som människor uttrycker. Det finns undersökningar som pekar på att vart fjärde hushåll i Sverige är intresserat av att få hjälp med olika hushållstjänster. Det finns en sådan marknad i dag. Det handlar inte om att skapa en marknad, utan denna marknad finns i dag. Vi kan ha olika åsikter om detta, men vi måste ändå förhålla oss till det. Det är också lätt att konstatera att denna marknad i hög grad är svart.

Jag tycker att det är poänglöst att snurra in sig i en begreppsvärld i stället för att ta sig an frågan på ett sakligt sätt. Det är som sagt poänglöst och lite undanlidande. Låt oss i stället konstatera att behovet finns. Hushållen uttrycker det här behovet – vad kan vi göra åt det?

Det är klart att detta är en välfärdsfråga. Välfärd handlar faktiskt om livet, inte om skattesystemet. Vi måste förhålla oss till den vardag vi lever i. Nu finns det här behovet.

När det gäller kvinnorna behöver man inte ha särskilt mycket fantasi för att se hur det ser ut i dag. Kvinnor tar ett större ansvar i hemmen än vad män gör. Man kan visst tycka illa om det. Jag tycker också att det är en ojämlikhet som vi fortfarande dras med. Men det är mer ett konstaterande av fakta än ett försvar för det förhållande som råder.

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatt m.m.*

Anf. 28 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är väldigt konstigt att jag får till svar att jag snurrar in mig i en begreppsvärld. Jag tycker att jag är saklig, och jag ställer konkreta frågor om hur vi ska beskatta reparation av bilar hemma på gårdsplanen eller på verkstaden. Det tycker jag är relevanta frågor. Sven Brus försöker inte ens svara på dessa frågor.

Sven Brus hänvisar till att det handlar om behov som människor uttrycker. Vill vi veta var det finns behov av välfärdsinsatser kan vi se på kommuner och landsting. Vi vet att det finns ett oerhört behov där. Där finns människor i omsorg – unga människor, gamla människor – och det finns behov i skolan. Där kan man snacka om verkligt uttalade behov!

Det handlar inte om behov av att få städad eller att få gräsmattan klippt. Om vi ska prioritera kommer detta långt ned på listan över vad vi ska använda skattepengar till. Det är det som debatten handlar om, Sven Brus.

Jag måste också ifrågasätta om det är en arbetsmarknad för min dotter och alla andras döttrar att gå och städa hos andra människor. Sverige är ett högteknologiskt land. Vi satsar mycket pengar på att utbilda ingenjörer och på att förmå våra unga människor att välja den typen av utbildningar och föra teknologin framåt. Jag ser inte detta som framtidens arbetsmarknad, Sven Brus.

Anf. 29 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag tror inte att hushållstjänster är framtidens arbetsmarknad. Det har jag aldrig sagt, och det tror jag definitivt inte. Men jag tror inte heller att man ska nedvärdera denna typ av arbete som kan göra livet lättare att leva för oss. Det ligger en nedvärdering i Marie Engströms sätt att se på detta och att ställa det mot andra yrken.

Jag tycker att det ligger samma värde i varje uppgift som betyder någonting för oss, i hushållet eller var det än är. Det är olyckligt att ställa olika samhällsbehov mot varandra. Jag delar fullständigt uppfattningen att de stora behoven i dag finns i de stora välfärdsverksamheter som vi har: skola, vård och omsorg. Men varför ska vi ställa de här sakerna mot varandra?

Detta är ett annat behov som väldigt många hushåll och människor identifierar. Låt oss ta det på allvar i stället för att bara vifta bort det som pigjobb eller som någonting man kan se ned på. Det här är faktiskt värt att ta på allvar. Man bör försöka tillgodose det behov som människor uttalar.

Anf. 30 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! För någon vecka sedan fick svenska folket genom ett nyhetsinslag i Rapport kännedom om det som många av oss redan visste, nämligen att det är höginkomsttagare som har tjänat mest på regeringens inkomstskattesänkningar under den här mandatperioden.

Det innebär att t.ex. den som tjänar 35 000 kr i månaden får en fyra gånger så stor skattesänkning som den som tjänar 13 000 kr. Dessutom är det så att höginkomsttagare inte bara i kronor räknat tjänar mest på skattesänkningen, utan också om man uttrycker det i procentuell sänkning, vilket är än mer anmärkningsvärt.

Det här resultatet står i bjärt kontrast till den retorik som regeringspartiet och dess samarbetspartier ägnar sig åt när de säger att man sänker skatterna främst för låginkomsttagare. Det de säger är helt enkelt inte sant! Det vore intressant om Lennart Axelsson, Marie Engström och någon miljöpartist, om det nu skulle råka finnas någon sådan tillgänglig, ville kommentera detta.

Jag noterade att Marie Engström påpekade att det finns klyftor kvar att åtgärda. Ja, det gör det. Men det är faktiskt så, Marie Engström, att ni har medverkat till att under innevarande mandatperiod öka dessa klyftor på ett sätt som jag just nu har beskrivit.

Självklart är det så att om man hanterar skattesänkningarna på detta sätt uppstår och förstärks de sociala klyftor som skapats under denna mandatperiod och som vi i Centerpartiet så starkt kritiserat. Vi har också dragit konkreta slutsatser av de ökade klyftorna och lagt fram förslag om en inkomstskattereform som ger mest till dem som bäst behöver och inte till dem som skriker högst.

I det system vi har i dag, och som den nuvarande majoriteten har huvudansvaret för, har vi mycket stora marginaleffekter i låga inkomstlägen. Marginaleffekten består av den samlade effekten av högre skatt och minskade bidrag vid en inkomstökning. Av en inkomstökning på 100 kr i dessa inkomstlägen återstår för individen ofta inte mer än 20–30 kr efter ökad skatt och minskade bidrag.

Det här ger inte särskilt stor stimulans, fru talman, till att öka sin inkomst genom ett mer kvalificerat arbete, en högre tjänstgöringsgrad eller genom att gå från en bidragsförsörjning till en arbetsförsörjning.

I vårt förslag till inkomstskattereform kommer vi till rätta med marginalskatteproblematiken. Genom vår konstruktion gör vi det lönsamt att arbeta. Det är en gammal god och hederlig uppfattning som Centerpartiet sedan länge har stått för. Inkomstskattereformen motverkar och läker de under de senaste åren starkt ökade sociala och regionala klyftorna i det svenska samhället.

Genom avskaffandet av det s.k. grundavdraget i det nuvarande systemet och genom att ersätta det med en statligt finansierad skatterabatt och en förvärvsrabatt ökar vi också successivt den kommunala skattebasen. Vi får därmed ett långsiktigt och stabilt system för att öka kommunernas inkomster, deras egna inkomster, och gör dem därmed oberoende av statliga bidrag.

Det står också i bjärt kontrast till det från alla håll och kanter kritiserade tillfälliga sysselsättningsstöd för kommuner och landsting som nu behandlas i finansutskottet och som så småningom hamnar i denna kammar.

Vi ökar alltså framför allt individens men också kommunernas eget självbestämmande och oberoende av staten.

Fru talman! Jag ska göra en kort reflexion kring den avdragsrätt för installation av bredband som ju skulle medverka till att sätta fart på utbyggnaden av bredband. Regeringens upplägg av bredbandsutbyggnaden

står nu inför sitt misslyckande. Vi har tidigare starkt kritiserat regeringens handhavande av denna fråga, och vi gör det alltjämt, och vi gör det med större tyngd mot bakgrund av det misslyckande som vi nu kan konstatera. Mot denna bakgrund, alltså regeringens misslyckande, ter det sig därmed närmast patetiskt när regeringen och Socialdemokraterna nu gör ett stort nummer av att statsministern tillsammans med Tony Blair ska driva på bredbandsutbyggnaden ute i Europa genom ett gemensamt agerande inom EU:s ram. Trovärdigheten i detta undergrävs totalt om man inte lyckas med denna uppgift i sitt eget hemland. Vad är det som säger att just Göran Persson skulle vara den som kan klara bredbandsutbyggnaden ute i Europa när man i varje fall hitintills så kapitalt och fullständigt har misslyckats med detta i sitt eget hemland?

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 27.

Anf. 31 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Eftersom Rolf Kenneryd väckte frågan kring egenavgifterna, numera allmänna pensionsavgifterna, kan jag konstatera att när man nu har beslutat att kompensera för dessa har man gjort det enligt metodiken krona för krona, och det har fått dessa konsekvenser som Rolf Kenneryd redogjorde för.

I mitt anförande tog jag också upp dessa konsekvenser. Och vi från Vänsterpartiet tycker att det finns all anledning att kritisera detta förhållande. Därför har också Vänsterpartiet en reservation där frågan om en översyn av inkomstskattesystemet tas upp. Vi måste bygga in ett större mått av fördelningspolitiskt tänkande i inkomstskattesystemet. Det är alltså svaret på den frågan.

Jag konstaterar också att de allmänna pensionsavgifterna har tillkommit genom en fempartiöverenskommelse om det nya pensionssystemet där de allmänna pensionsavgifterna är en del för att finansiera detta pensionssystem. Och det står faktiskt Rolf Kenneryd bakom.

Sedan vill jag ställa en fråga till Rolf Kenneryd om det som han sist tog upp i sitt anförande om bredband. Det står i er reservation att de statliga skattelättnader som i dag finns är onödiga. Centern menar att staten ska stödja en omfattande utbyggnad. Syftar Rolf Kenneryd på den utbyggnad som ni vid ett tidigare tillfälle har sagt kostar omkring 60 miljarder kronor?

Anf. 32 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Det är riktigt som Marie Engström säger att ni har medverkat till att kompensera för dessa egenavgifter krona för krona. Det tycker jag är ett mycket egendomligt sätt att åstadkomma skattesänkningar. Först ska man ta in dessa egenavgifter till staten. I nästa steg ska man kompensera för det som man har tagit in. Om inte det är rundgång så vet jag inte vad det ordet står för. Det är rundgång, och det ger dessa effekter. Att ni nu kritiserar det har föga trovärdighet när ni själva har medverkat till att införa detta system. Vi har kritiserat det hela tiden och har därför större trovärdighet när vi kritiserar det. Vi har dessutom ett utvecklat och redovisat förslag till hur detta ska hanteras i stället.

När det gäller bredbandsutbyggnaden är det vår uppfattning att staten måste ta ett övergripande ansvar för all infrastrukturutbyggnad och all

infrastrukturskötsel. Det gäller vägar, järnvägar och bredbandsvägar, om jag får använda det uttrycket. Att det kostar pengar är ganska självklart. Vi har också angett en finansiering för detta, nämligen försäljning av statliga företag. Dessa intäkter vill vi investera i denna bredbandsutbyggnad.

Anf. 33 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Försäljning av statliga företag ska finansiera utbyggnad av bredband, säger Rolf Kenneryd. Staten får också inkomster av att faktiskt äga företag. Har Rolf Kenneryd tagit med det i sina beräkningar?

Jag vet inte om Rolf Kenneryd har någon siffra på vad en omfattande utbyggnad av bredband skulle kosta. Det skulle vara intressant att veta. Rolf Kenneryd ska ju också ingå i en eventuell regeringskonstellation med fyra partier. Enligt Bo Lundgren ska man starta denna eventuella konstellation med att sänka skatterna med 80 miljarder kronor. Det sade han strax före nyår.

Rolf Kenneryd kritiserade mig för mitt resonemang när det gäller egenavgifterna och compensationen krona för krona och att vi först går med på något och sedan kritiserar osv. och vill ställa till rätta. Jag tycker ändå att vi är ganska ärliga och talar om hur vi har gjort och att vi nu vill ändra på det och införa något annat.

Men det för också tankarna tillbaka till att Rolf Kenneryds parti faktiskt gör samma sak när det gäller änkepensionerna. Det var Socialdemokraterna och Centern som en gång införde problematiken kring änkepensionerna som vi har att leva med och hantera men som nu kommer tillbaka och säger att vi ska ändra på det. Känner Rolf Kenneryd igen sig?

Anf. 34 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Ja, Marie Engström, vi har beaktat att ägandet av statliga företag kan ge en viss utdelning och vägt in det i våra bedömningar.

När det gäller kostnaden för utbyggnaden av bredband noterade jag att Marie Engström använde uttrycket omfattande. För en heltäckande utbyggnad, dvs. att alla skulle omfattas av en bredbandsutbyggnad, finns det beräkningar som förefaller relativt säkra och hamnar på den summa som Marie Engström tidigare nämnde, nämligen 60 miljarder. Självklart kan vi inte hysa uppfattningen att detta skulle gå att klara under en väldigt kort och komprimerad tidsperiod, utan detta måste dras ut över ett antal år. Och dessa 60 miljarder får då fördelas med hänsyn till detta.

Sedan gällde det kompensation för egenavgifter. Vi står för den del som vi har medverkat till, nämligen att finansiera pensionsreformen med egenavgifter. Men det har aldrig föresvävat oss, och vi har aldrig föreslagit, att det skulle resultera i den rundgång som man nu har åstadkommit. Jag noterar med välbehag att Marie Engström nu förefaller beredd att göra någonting åt det som hon och hennes partikamrater har varit med om att skapa, och då har vi framlagt ett system som Marie Engström kan ha anledning att ansluta sig till. Jag ser fram emot att Marie Engström och hennes partikamrater sluter upp bakom denna tekniska lösning, som i alla avseenden är mycket elegant.

Fru talman! Huvudlinjen i Folkpartiets skattepolitik är att stimulera tillväxt och sysselsättning. Det är en förutsättning för att åstadkomma förbättringar på våra prioriterade områden vård, skola och bistånd. Vi har i många år haft en utmärkt devis om att det ska löna sig att arbeta. Vi har också en som heter hälften kvar av en lönehöjning. Det finns som bekant många skatter att se på. Vi vill koncentrera våra åtgärder till de mest skadliga inslagen, och det är i första hand de som orsakar marginaleffekter. Avskaffad värnskatt, höjd brytpunkt för statlig skatt, 5 % förvärvsavdrag mot kommunalskatten och borttagande av den s.k. LO-puckeln gör att de flesta bara behöver betala 30 % i skatt i våra förslag och övriga maximalt 50 % i marginalskatt.

Detta är huvudinriktningen på inkomstpolitiken. Men vi har också andra inslag. Ett exempel är att avdragsrätten för resor till och från arbetet också ska innefatta resan via barnens barnomsorg. Det har två aspekter – dels tiden, eftersom det krävs en viss tidsvinst för att få bilavdrag för resan till och från jobbet, dels att den eventuella extra sträckan ska räknas med. Resorna via barnomsorgen är faktiskt en rejäl del i småbarnsföräldrars resor till och från arbetet, och det måste vi också här i riksdagen inse. Vi vill också att styrkta barnomsorgskostnader ska vara avdragsgilla i den kommunala beskattningen.

Det här med styrkta barnomsorgskostnader är också ett led i att medverka till att göra en del svarta jobb vita. Det senare är mycket viktigt i vårt samhälle för att få in välbehövliga skattepengar till vår generella välfärd. Det är också mot den bakgrunden vi har reserverat oss till förman för att riksdagen hos regeringen ska begära fram ett förslag om en skattereduktion för kostnader för hushållstjänster. Inkomstskatter, sociala avgifter och moms gör att det är väldigt få som i dag har råd att betala för hushållstjänster i hemmet. I stället förekommer, det vet vi alla, en omfattande svartmarknad som inte på något sätt är bra – utom möjligen för att hushållsarbete blir gjort. Men det är inte bra för arbetstagaren, som är helt skyddslös i förhållande till arbetsmiljö, framtida pensioner, sjukförsäkring m.m. Det skadar också den allmänna skattemoralen genom att det blivit så vanligt, och uppenbart också så lönsamt, att många tar risken.

Det har genom åren förekommit ett och annat uttalande från företrädare för de samverkande partierna om att det skulle vara bra att få ordning på detta, men vägen från ord till handling tycks vara alltför lång.

Ett annat delområde som vi har berört i en reservation handlar om bilförmåner. Nuvarande regler utgår inte från grundreglerna i skattesystemet, dvs. att saker och ting ska beskattas utifrån sitt reella värde, utan man har ställt upp schablonregler. Det blir ju knepigt när personer skaffar bil till ett lägre pris men får ett förmånsvärde som utgår från en högre nivå. Lägre pris kan man ordna på många olika sätt, t.ex. genom att importera bilen själv.

Utskottsmajoriteten säger att det är enklare med schablonvärdet. Men det får andra negativa konsekvenser, t.ex. att vi får en sämre konkurrens inom bilförsäljningsbranschen. Däremot skulle vårt förslag inte innebära några problem enligt någon schablon när det gäller körsträckor. Det kan inte heller vara så svårt att utgå från inköpsvärdet i stället för ett schablonvärde. Vi har dock ingen helt färdig lösning på det här. Det har vi

inte resurser till att ta fram, utan vi begär att regeringen reder ut förutsättningarna för och konsekvenserna av en omläggning.

Det finns några avsnitt i skattelagstiftningen som är mer svårbegrip-
liga i fråga om logiken än andra. Ett avsnitt har vi pekat på under rubri-
ken Intervjuresor. Jag ska ge ett exempel, och det anknyter nära till det
som Carl Fredrik Graf tog upp och preciserar det lite grann.

En person bjuds in att delta i ett debattprogram i TV. Nu säger statens
avtal med SVT att en viss mängd av programmen ska produceras utanför
Stockholm, och debatten kanske därför är förlagd till Umeå. Vederbö-
rande får inget arvode för att ställa upp men väl resa och hotell betalda.
Det förefaller ju ganska rimligt. En flygresor plus hotell i Umeå kostar väl
5 000–6 000 kr. Den intervjuade får ta upp detta som inkomst och sedan
dra av kostnaden. Men vad blir resultatet? Jo, genom att reseavdrag upp
till 7 000 kr inte är avdragsgilla riskerar vederbörande att få skatta för
hela ersättningen för resa och hotell. Är detta rimligt? Nej, självklart inte.
Man får då i praktiken betala för att delta.

Nu har regeringen suttit och funderat på detta ett bra tag, och även
majoriteten måste väl inse att det är bråttom. Men något förslag till änd-
ring tycks inte vara aviserat under våren, i alla händelser.

Fru talman! Jag nämnde i början av mitt anförande att biståndet utgör
ett av de prioriterade politikområdena för Folkpartiet. Det gäller givetvis
i första hand storleken på det bistånd som Sverige som stat bör ge. Där
har riksdagsmajoriteten inte gått med på våra förslag. Men vi vill därtill
stimulera den frivilliga internationella biståndsverksamheten. Det kan
göras och görs på många sätt, men ett är att göra ett avsteg från principen
om att avdrag för inkomsternas förvärvande verkligen ska ha ett samband
med inkomsten. Det är faktiskt lite så och så med det när det gäller fack-
föreningsavgiften, för att ta ett annat exempel. En sådan avdragsrätt som
vi skissar på för stöd till internationell biståndsverksamhet finns i en del
andra länder, och det borde vi också kunna ha. Vi vill således att möjlig-
heterna till sådan avdragsrätt med en beloppsbegränsning utreds. Vi har i
vår reservation tagit fram fem bra argument som stöder det förslaget. Av
tidsskäl ska jag inte dra dem, men det är lätt att ta del av dem i betänkan-
det på s. 78.

Fru talman! Jag står givetvis bakom de åtta reservationer vi har i be-
tänkandet men yrkar för att vinna tid bifall endast till reservation 5 under
punkt 1.

Anf. 36 LENNART AXELSSON (s):

Fru talman! När jag är hemma i Nora händer det ofta att jag får frågan
vilket utskott jag sitter i. När jag då säger skatteutskottet brukar de flesta
höja på ögonbrynen och se lite medlidande ut. Det kan väl inte vara nå-
got vidare, säger de sedan. Mitt svar brukar då bli att jag nog inte hamnat
där om jag fått välja själv. Men nu, efter ett och ett halvt år, har jag svårt
att tänka mig ett bättre utskott.

Det finns flera skäl till detta.

Det första skälet är att skatteutskottet är det enda utskott som är en
förutsättning för alla de andra. Tar vi bort skatteutskottet och därmed
skatterna upphör samtidigt förutsättningarna för all annan verksamhet.
Det är samma förhållande som mellan skatter och välfärd: ingen skatt –
ingen välfärd.

Det andra skälet är kanske det allra viktigaste: Det finns nog inte inom något annat område så tydliga politiska skillnader som inom skatteområdet, framför allt mellan de två blocken men även inbördes mellan de olika partierna. Dagens betänkande om inkomstskatter är ett ypperligt exempel på detta.

Fru talman! Utifrån reservationer om allmänna riktlinjer och även utifrån övriga reservationer finns anledning till en del allmänna reflexioner. Man behöver bara titta på det borgerliga blocket.

Moderaterna, de rikas parti, är ensamt större än de tre övriga tillsammans. I kraft av sin storlek dominerar det klart den borgerliga politiska dagordningen. Moderaterna gör ingen hemlighet av att det är sänkta skatter och ökade möjligheter till avdrag som är den viktigaste politiska uppgiften. Det är dessvärre sämre med uppriktigheten när det handlar om beskrivningar över vilka konsekvenser för välfärden deras förslag skulle få om de genomfördes.

Kristdemokraterna följer oftast Moderaterna hack i häl när det gäller att med skattesänkningar slå undan fötterna för välfärden. Samtidigt utmålar det sig som ett parti som står för moral, etik och omtanke om de svaga i samhället. Det är en svårlöst och föga trovärdig ekvation.

Folkpartiet, som tidigare har stått för en tydlig humanistisk människosyn i många frågor, har nu nästan tappat identiteten som enskilt parti i sin strävan efter att visa upp en gemensam borgerlig fasad.

Centerpartiet, slutligen, ett parti med genuin folkrörelseförankring, tvekar inte att ingå som part i ett borgerligt alternativ till den nuvarande socialdemokratiska regeringen. Däremot vill centerpartisterna inte på något vis kännas vid moderaternas långtgående förslag på skattesänkningar och ser sig själva som en garant för en bibehållen kommunal skatteutjämning. De upprörs ständigt över att bli betraktade som en del av den borgerlighet som de ändå vill tillhöra.

Fru talman! Alla dessa spänningar mellan blocken och mellan de enskilda partierna avspeglar sig också tydligt i den rika motionsflora på inkomstskatteområdet som vi nu behandlar. De fyra borgerliga partierna har dock tre helt gemensamma reservationer.

Den första berör familjepolitiken, ett område som Folkpartiets partiledning nyligen pekat ut som ett problemområde i ett borgerligt valsamarbete. Har Folkpartiets representant i skatteutskottet, trots enigheten i reservationen om barnomsorgskostnader, samma uppfattning som sin partiledning?

Nästa område där de är eniga är skattesubventionerad städhjälp för de välbeställda.

I den tredje helt gemensamma reservationen vill de ta bort den nyligen beslutade skattereduktionen för medlemmar i de fackliga organisationerna. Det är en rättvisefråga i relationen mellan arbetsgivare och anställda. Båda parter, inte bara den ena, måste ha möjlighet till avdrag eller reduktion på skatten för avgiften till respektive intresseorganisation. Att Moderaterna och Kristdemokraterna står bakom ett sådant förslag är bara i linje med deras politik i övrigt. Men att Centerpartiet och Folkpartiet också gör det är fullständigt obegripligt.

Ett område där nästan alla är överens – Centerpartiets talesman får rätta mig om jag har fel, men jag tror att det inte står bakom – gäller värnskatten, eller det andra steget i skatteskalen. Vi socialdemokrater

kallar den också gärna för solidaritetsskatten. Det handlar alltså om den skatt som bara den betalar som tjänar mer än 36 000 kr i månaden, och den är då 5 % på det överstigande beloppet.

Argumenteringen här varierar från att den här skatten gör att ingen vill studera till att om man trots allt ändå studerar så flyttar man utomlands efteråt. Ett slopande av skatten skulle kosta staten 2 800 miljoner. 90 % av dessa pengar skulle tillfalla män och ungefär hälften skulle gå till personer över 50 år. Visst kan vi hitta bättre sätt att använda dessa pengar än att öka inkomsten med 30 000 kr för den som tjänar 1 miljon? Tycker ni som står bakom förslaget att rika män är den målgrupp som det är angelägnast att ge lägre skatt?

Fru talman! Nyckeln till socialdemokratins framgångsrika reformpolitik har alltid legat i vår förmåga att också ta ett ekonomiskt helhetsansvar. Utan det ansvarstagandet blir löften om reformer bara populistiska slagord. Det ansvaret rymmer också en moralisk dimension. Vi kan inte lova större reformer av välfärden än vi har pengar till.

Sverige ska ha sunda finanser. Att låna till utgifterna får aldrig mer hota den svenska välfärden och demokratin. Därför säger vi nej till alla borgerliga reservationer med allehanda förslag till skatteavdrag och skattesänkningar. Det är förslag som kraftigt skulle minska intäkterna till välfärden och ställa krav på stora neddragningar i det som rör själva hjärtat i vårt gemensamma åtagande, barnen, de gamla och de sjuka.

Fru talman! Flera av reservationerna talar om att stärka människan genom skattesänkningar och hävdar på så sätt att klyftorna i samhället skulle minska. Vi socialdemokrater påstår att det är tvärtom. Stora skattesänkningar dränerar vården, omsorgen och skolan på resurser och tvingar fram besparingar som drabbar dem som bäst behöver ekonomiskt stöd och omsorg. Det leder till ökade klyftor mellan människor. Det finns heller inte någon motsättning mellan ett högt skatteuttag och en god ekonomisk utveckling.

Fru talman! Om ekonomin och välfärden tillåter det sänker vi socialdemokrater gärna skatterna. Men det ska då göras på ett sätt som stärker rättvisan. Svenska folkets uppoffringar under de svåra år vi har bakom oss ska inte användas till – som ett antal av de borgerliga reservationerna förordar – att finansiera skattelättnader för höginkomsttagarna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 37 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag noterade att Lennart Axelsson har uppfattningen: Ingen skatt, ingen välfärd. Vilka slutsatser ska man dra av detta uttalande? Innebär det att 100 % skatt innebär 100 % välfärd, eller finns det en skärningspunkt någonstans? Var går den i så fall, enligt Lennart Axelssons uppfattning?

Jag hade förväntat mig att Lennart Axelsson skulle komplettera sitt färdigskrivna anförande med någon kommentar av den art som jag utbad mig i mitt anförande. Bestrider Lennart Axelsson mitt påstående att ökade sociala klyftor under senare år till stor del beror på att höginkomsttagare gynnats genom stora skattesänkningar på låginkomsttagares bekostnad? Om Lennart Axelsson har en annan uppfattning, är han likt

Anf. 38 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har valt att kompensera för det vi kallar för egenavgifterna av ett skäl. Eftersom de samtidigt är avdragsgilla innebär det att den som har högre skatt, 50–55 %, får ett högre värde av avdraget. Därför har vi sagt att vi vill kompensera fullt ut för det.

Det innebär samtidigt att den som har betalat mer i kronor räknat också blir kompenserad mer i kronor räknat när man tar bort det. Av den anledningen får det de konsekvenser som Rolf Kenneryd pekar på.

Om ekonomin tillåter vill vi gärna fortsätta att förändra i skattesystemet tillsammans med Vänsterpartiet och övriga som är intresserade av att göra det bättre för låg- och medelinkomsttagare. Det tror jag inte att det råder någon oenighet om från vår sida av höger–vänster-skalan.

Tycker Rolf Kenneryd att kompensationen för egenavgifter har varit felaktig?

Anf. 39 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Svaret på den av Lennart Axelsson framställda frågan är obetingat ja. Den har varit felaktig. Den har gett alldeles felaktigt resultat. Den har orsakat den rundgång som jag pekade på i mitt replikskifte med Marie Axelsson.

Jag noterar att det svar som Lennart Axelsson gav på min fråga egentligen inte var ett svar på frågan utan mer ett konstaterande och en bekräftelse på det jag har sagt, nämligen att vi har fått ökade klyftor till följd av att ni har gynnat höginkomsttagare mer än låginkomsttagare. Det är inte bara i kronor räknat utan också procentuellt. För att travestera ett gammalt uttryck innebär det gärna minskade klyftor men först rejält ökade klyftor. Det är tydligen det som Lennart Axelsson förespråkar.

Anf. 40 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har för all del mycket gemensamt med Vänsterpartiet, men än så länge har vi inte samma efternamn.

Den politik som vi säger oss vilja föra framöver kommer att få en betydligt bättre fördelningspolitisk inriktning än den politik som i varje fall den stora majoriteten i det borgerliga blocket förordrar. Om Rolf Kenneryd kommer att ställa sig bakom det får väl framtiden utvisa.

Anf. 41 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Lennart Axelssons svar på Rolf Kenneryds frågor är en nyhet för kammaren, nämligen att Socialdemokraterna nu avser att gå vidare utöver sänkningen av egenavgifterna och göra andra förändringar i skattesystemet. Det har vi inte hört tidigare. Det är kanske mot bakgrund av att det finns reservationer från samtliga partier utom Miljöpartiet när det gäller de allmänna riktlinjerna. Även Vänsterpartiet är intresserat av att göra vissa förändringar när det gäller grundavdraget. Sedan vill Vänsterpartiet fundera över att slopa skattereduktionen för låginkomsttagare. Är det den typen av förändringar som Lennart Axelsson vill avisera med sitt inlägg, eller är det andra funderingar? Vilken strategi ser Lennart

*Allmänna motioner om
inkomstskatt m.m.*

Axelsson framför sig för de närmaste, låt oss säga, fyra årens inkomstskattepolitik?

Lennart Axelsson kör med torgmötetekniken, dvs. Moderaterna är de rikas parti osv. Skattedebatten, fru talman, vinner inte på att föra argumentationen på den nivån. Det handlar trots allt om att tala om vilka värderingar som styr i skattepolitiken och vilka konkreta förslag som föreligger.

Av de skattesänkningar vi föreslår, som sammanlagt under innevarande budgetperiod på tre år ligger på 80 miljarder kronor, är ungefär 45 miljarder av de pengarna direkt riktade till låg- och medelinkomsttagare genom bl.a. höjda grundavdrag, införande av barnavdrag och liknande. Det bortser naturligtvis Lennart Axelsson från.

Jag har en fråga. Den har varit uppe tidigare i dag, fru talman. Tycker Lennart Axelsson och Socialdemokraterna att det är ett problem att en stor del av tjänstesektorn i dag utförs svart? Är den enda åtgärden man är beredd att sätta in ökad kontroll, eller ligger det någonting i att det finns ett behov av hushållsnära tjänster på marknaden?

Anf. 42 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Den första frågan handlade om strategin på skatteområdet framöver. Jag tror inte att det råder någon oenighet inom mitt parti om att det utrymme som eventuellt kan tänkas komma att finnas vid varje budgetberedning kommer att riktas till skatteförändringar som gör att vi får en bra fördelningseffekt. Det gör vi först när vi ser att det finns den typen av utrymme.

Sedan var det hushållstjänsterna. Nu är det här lite bredare än det jag tog upp i mitt anförande, dvs. att det handlar om städning. I min bekantskapskrets har jag aldrig diskuterat möjligheterna att anställa andra människor i hemmet. Jag ser inte det som en prioriterad fråga. Jag vet att det inte är riktigt ett svar på frågan om svartarbete. I dagens läge är vi inte beredda att göra justeringar i inkomstskattesystemet som skulle gynna den typen av tjänster som ni fyra partier tillsammans har föreslagit.

Den andra frågan var nog inte en fråga utan mer ett allmänt betraktande över att torgmötesretoriken inte hör hemma i skattesammanhang. Tack och lov har vi möjlighet att avgöra det själva.

Anf. 43 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! I den delen har Lennart Axelsson alldeles rätt. Det är lyssnaren som får värdera detta.

Fru talman! Lennart Axelsson sade att man i fortsättningen kan tänka sig att lägga fram skatteförslag som har en bra fördelningseffekt. Den indirekta slutsatsen av det är att de förslag som hittills har lagts fram inte har haft en bra fördelningseffekt. Jag måste dra den slutsatsen.

Jag blir ändå osäker på om det här är en öppning för att göra fler skattesänkningar. Lennart Axelsson sade ungefär att om det finns utrymme i budgeten ska det användas till skattesänkningar. Är det uttryck för en ambition och insikt om att vi har för höga skatter, eller är det ett uttryck för någonting annat? Jag blir lite nyfiken. Jag tror, fru talman, att det rör sig om en felsägning. Det finns inte i något annat dokument uttryckt någon strategi om att gå vidare med förändringar på inkomstskatteområdet. Det beklagar jag.

I Lennart Axelssons bekantskapskrets förekommer det inte någon som är intresserad av hushållsnära tjänster. Det är naturligtvis rätt om Lennart Axelsson säger det. Men icke desto mindre visar Riksförsäkringsverkets undersökning för några år sedan att 700 000 svenskar jobbar svart och närmare en och en halv miljon svenskar är beredda att köpa svarta tjänster. Det är ett faktiskt problem i landet. Då ska man närma sig problemet med något slags konstruktiv öppning för att minska svartjobben och ändå erkänna att det finns en marknad för hushållsnära tjänster, men den marknaden måste i dag vara svart. Det finns inte utrymme i dagens skattesystem för att göra den vit. Det är beklagligt att Socialdemokraterna inte visar något som helst intresse för att öppna debatten. Vårt förslag hade inneburit en öppning.

Anf. 44 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är någon som helst hemlighet att vi hela tiden har sagt att om det finns utrymme när välfärden är säkrad till att sänka skatterna är vi också beredda att göra det, men jag tror aldrig att vi kommer att bli överens om på vilket sätt. Vi är inte beredda att göra förändringar i t.ex. värnskatten, som tre av de borgerliga partierna föreslår. Vi vill i så fall ha en betydligt annorlunda fördelningseffekt på de pengarna.

När det gäller svartarbete har vi samma synsätt i fråga om riskerna att skatt inte betalas på allt arbete som genomförs, men lösningarna ser helt annorlunda ut.

Anf. 45 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Med tanke på hur mycket svartarbete som finns och ökningen under den period som Socialdemokraterna har suttit vid makten, kan jag bara konstatera att era lösningar uppenbarligen är dåliga lösningar.

Jag ska i övrigt börja med att svara på en fråga som Lennart Axelsson ställde om familjepolitiken. Det är en stor fråga som rör mer än de skatter vi debatterar i dag. Beträffande skattepolitiken finns flera områden där vi är eniga, vilket också Lennart Axelsson har noterat.

Som Lennart Axelsson mycket väl vet går vi fram som fyra partier gentemot väljarna till valet den 15 september med våra förslag. Efter det går det att sätta sig ned och förhandla. Det finns starka förutsättningar att bli eniga på många olika områden där vi i dag har olika uppfattningar. Även Lennart Axelsson har väl under den här perioden lärt sig att det går att förhandla med flera partier. Man får ge och ta, men det går också att bli överens.

Jag blev väldigt upprörd över Lennart Axelssons uttalande att Folkpartiet skulle ha tappat den tydliga humanistiska människosynen. Det är en befogad upprördhet med tanke på vår flyktingpolitik, vår politik när det gäller bistandsfrågor och vår politik inom det sociala området.

Jag ska ställa en fråga till Lennart Axelsson: Vad är mest humanistiskt, att få avdrag för gåvor till bistånd eller att få avdrag för föreningsavgifter som bara de kan få som har jobb och är fackföreningsmedlemmar? Det var Lennart Axelsson som använde termen humanistisk.

Anf. 46 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Det var lite av blanda och ge. Jag börjar från slutet. Om man tittar på de argument som Lennart Kollmats hänvisade till i fråga om gåva eller inte gåva kan jag läsa upp den första delen eftersom jag skrev ned det. Det var så betecknande för varför vi säger nej. Lennart Kollmats sade: Den ger givaren en möjlighet att styra bidrag till ändamål som han eller hon själv prioriterar och att samtidigt få en fördel av detta.

Man undandrar sig alltså det demokratiska systemets möjligheter att styra de pengar som finns att tillgå för den här typen av ändamål. Samtidigt gör man det inte för att man tycker att det är bra utan för att man själv får en förtjänst av det. Jag tycker det är ett väldigt knepigt argument.

Sedan tycker jag inte att man kan göra jämförelsen med arbetslöshetsförsäkringen så som Lennart Kollmats gör. Det är, vilket jag också sade i mitt huvudanförande, en rättvisefråga mellan arbetsgivare och arbetstagar. Det har inget att göra med gåvor i övrigt eller med avdragsmöjligheter.

Anf. 47 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det numera är fel på högtalaranläggningen. Jag har aldrig talat om arbetslöshetsförsäkring utan om avdrag för fackföreningsavgifter. Det var min jämförelse. Jag vet inte hur Lennart Axelsson fick fram jämförelsen med arbetslöshetsförsäkring.

När det gäller avdrag för gåvor till internationellt bistånd har vi dels förslaget om beloppsbegränsning, dels den punkt som Lennart Axelsson läste upp från vår reservation. Jag tackar för det, för jag hade inte tid att själv göra det.

Här handlar det om en typisk vinna-vinna-situation – något som vi ofta eftersträvar – där två parter gör något som båda har möjlighet att vinna på. Det är idealiskt ur den synpunkten. Väldigt många ger redan i dag bistånd utan skatteavdrag till internationella organisationer, Röda korset, Rädda Barnen osv. Det här skulle stimulera ytterligare, för behoven är oändliga, Lennart Axelsson.

Vi ger ett bistånd från staten, men vi vill kunna förstärka de privata möjligheterna för bistånd ytterligare. Därför har vi tagit upp detta. Det handlar alltså om skattereduktion för fackföreningsavgifter och avdrag för gåvor till internationellt bistånd. Jag tycker att dessa går att ställa mot varandra eftersom det rör sig om ganska likartade saker.

Anf. 48 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag får erkänna att jag kanske blandade ihop om det var fråga om arbetslöshetsförsäkring eller fackföreningsavgifter, men reduktionen handlar om både-och.

Eftersom vi är inne på arbetslöshetsförsäkring vill jag ta upp en annan sak. Lennart Kollmats har tyvärr ingen ytterligare replik, så vi kan väl ta den diskussionen i ett annat sammanhang.

Jag noterade också att det i en av reservationerna står att arbetslöshetsförsäkringen fungerar bättre med en högre egenavgift. Det hade varit intressant att diskutera och få en redogörelse för på vilket sätt enskilda arbetstagare skulle ha en bättre arbetslöshetsförsäkring om de fick betala mycket mer varje månad. Men, som sagt, det får vi återkomma till.

Vad jag egentligen sade, eller åtminstone menade, när jag talade om humanismen var att Folkpartiets humanistiska inställning försvinner i samarbetet. Jag tror inte att den på något vis har förändrats i grunden, men den kommer inte till uttryck på samma sätt som den kanske borde.

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
inkomstskatt m.m.*

Anf. 49 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Lennart Axelsson säger här att kristdemokratisk politik slår undan fötterna för välfärden. Sedan har han själv förbehållit sig rätten att föra debatt på den torgmötesnivån. Och ingen kan ju bestrida den rätten. På torgmötena går det möjligen hem, men frågan är hur det går hem i en kammare där ledamöterna förutsätts vara något så när välinformerade. På vilket sätt slår en politik som fördelar 4,25 miljarder mer till den grundläggande välfärden i kommunerna undan fötterna för välfärden? Det är kanske en berättigad reflexion.

Lennart Axelsson säger att skattereduktionen för hushållstjänster är en skattereduktion för de välbeställda. Nu är det så att vart fjärde hushåll i Sverige säger sig vara intresserat av den här typen av tjänster mer eller mindre frekvent. Visserligen har välfärden kommit långt i Sverige, men om Lennart Axelsson betecknar vart fjärde hushåll i Sverige som välbeställt tycker jag att det är en ganska besynnerlig verklighetsbild.

Majoriteten skriver i betänkandet att man inte ska stimulera fram en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Men vad är det som ska stimuleras fram, Lennart Axelsson? Det finns ju en sådan här sektor, och den är i dag svart. Vad är det som ska stimuleras fram?

Anf. 50 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag börjar med den första delen vill jag ändå påstå att om man genomförde alla de förslag till skatteindragningar som finns skulle det få den effekt på välfärden som jag sade. Såvitt jag förstår ställer Kristdemokraterna upp på den politiken. Om det inte är så hoppas jag på ett avståndstagande när det gäller den delen.

Sven Brus säger att vart fjärde hushåll är intresserat av hushållstjänster. I ett replikskifte med Carl Fredrik Graf uttryckte jag det så att jag i min bekantskapskrets inte har varit med om att diskutera detta. Jag tror inte att man har tillräckligt med pengar till hushållstjänster, oavsett om de subventioneras med skattemedel eller inte. Visst kan man tänka sig att det bland moderata väljare och kristdemokrater skulle kunna röra sig om 25 %, eller vart fjärde hushåll, så det är möjligt att det finns en gemensam syn på frågan just bland de grupperna. Men jag har inte varit med om att diskutera det, som sagt var, annat än här.

Anf. 51 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Den politik jag ställer upp på är naturligtvis den politik som vi kristdemokrater står bakom, som vi har formulerat och som vi har gett konkret innehåll i form av ett budgetalternativ. I den politiken fördelar vi mer pengar till välfärden än vad det parti gör som Lennart Axelsson företräder. Om det innebär att slå undan fötterna för välfärden tycker jag nog att vi är ute och cyklar i begreppsvärlden.

Sedan var det frågan om skattereduktion för hushållsnära tjänster. Skattepolitiken måste väl syfta till att minska incitamenten för svartjobb.

Nu konstaterar vi, inte bara vi här utan också RSV och andra, att den här marknaden finns. Även om Lennart Axelsson inte vill kännas vid den finns den de facto, och den finns i form av svartarbete.

Kunde det inte vara en rimlig målsättning för oss politiker här att försöka minimera den svarta marknaden och undvika att väldigt många ungdomar gör sin arbetsdebut i svartjobb? Är inte det en legitim målsättning för skattepolitiken?

Anf. 52 LENNART AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jo, det kan jag tycka. Vägarna dit är olika, som sagt, men jag ställer helt och hållet upp på att vi måste försöka att få bort svartjobb över huvud taget inom Sveriges gränser.

När det gäller Kristdemokraternas politik och era förslag, har vi i dagarna sett att det finns ett förslag om att man ska minska utfallet av skatteutjämnningen. Man ska sätta en gräns på 10 % för hur mycket kommuner och landsting ska betala. Det här skulle få den effekten att i stort sett varenda kommun och landsting här i landet skulle få minskade intäkter. Om inte detta är ett förslag som slår undan fötterna för välfärden, då vet inte jag.

Anf. 53 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Jag och Monica Öhman har motionerat om en harmonisering av skatteregler vid arbete inom Norden. Den motionen har behandlats i det här betänkandet och avstyrkts av utskottet.

När jag läste betänkandet blev jag betänksam. Inte hade väl vi motionerat om att vi ska höja skatten för finländare som jobbar i Sverige eller andra. Men när jag läste motionen ordentligt insåg jag att man tyvärr lätt kan tolka den så. Det var inte vårt syfte.

Vi ville uppmana regeringen att ta upp en diskussion med sina kollegor i Finland. Vi kan inte gärna motionera om att Finland ska sänka sin skattesats, men vi kan uppmana regeringen att ta en diskussion om att ha så lika villkor som möjligt på den svenska och den finska sidan.

I tillväxtpropositionen, som vi behandlade här i kammaren i december, poängteras vikten av att vi ska ha större arbetsmarknadsregioner. I Norrbotten, som jag kommer ifrån, kan det vara närmare till tätorten i grannlandet än till tätorten i grannkommunen. För oss är det viktigt att vi har så lika regler som möjligt på båda sidorna om gränsen. Det tycker jag är helt i enlighet med EU:s strävan att det ska vara så fri rörlighet som möjlighet på arbetsmarknaden.

Vår intention var att uppmana regeringen att arbeta för att vi har så lika villkor som möjligt. För oss i Norrbotten, och speciellt i Tornedalen, är detta en viktig fråga. Men vi får väl återkomma med en mer välskriven motion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU15
Motioner om företags- och kapitalbeskattning.

*Motioner om företags-
och kapitalbeskattning*

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 54 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Förra tisdagen förklarade näringsministern i en interpellationsdebatt att han tyckte att småföretagarna är våra hjältar och att småföretagarna är viktiga hjältar. Även andra ministrar stämmer in i hyllningskören, oftast i samband med någon sammankomst med företagarerepresentanter.

Det finns ett gammalt talesätt som heter: Den man älskar agar man.

Några som verkligen har tagit fasta på detta är tydligen utskottsmajoriteten i riksdagens skatteutskott. Att man verkligen älskar småföretagarna högt förstår säkert företagarna, så mycket stryk som de har fått och får. Jag tror nog att de allra flesta företagare skulle föredra om uppskattningen inte var så stor. Då skulle kanske beskattningen sänkas och det skulle bli lättare att driva sitt lilla företag utan hjältegloria.

I betänkande SkU15 slaktar utskottsmajoriteten ett stort antal motioner med förslag till enklare regler för mindre företag, rättvisare beskattning av företagare m.m. Hur kan man, utan att blygas, hävda att småföretagarna är samhällets hjältar samtidigt som de utsätts för en diskriminerande skattelagstiftning? Är det möjligen så att Socialdemokraternas beundran för småföretagarna grundar sig på företagarnas förmåga att överleva trots alla besvärligheter som riksdagsmajoriteten hittar på? Man kan ju undra.

Men, fru talman, jag tror inte att det är så illa. Det finns ingen illvilja mot småföretagarna från utskottsmajoritetens sida, utan det är bara okunighet och oförmåga att förstå företagarnas levnadsvillkor, deras vardag. Detta återspeglas inte minst i den långvariga debatten om 3:12-reglerna som fortfarande är en skriande orättvisa mot de mindre företagarna i förhållande till större företag och i förhållande till medborgare i allmänhet.

En fåmansbolagsdelägare riskerar inte bara det insatta kapitalet i företaget. Oftast kräver banker och andra finansinstitut att företagaren ska pantsätta den egna bostaden och skriva en personlig borgen. Går det illa för företaget hamnar företagaren i en nästan omöjlig situation. Personlig konkurs är tyvärr inte ovanligt. Småföretagare har inga fallskärmsavtal och inga pensionsavtal som betalas av någon annan än företagaren själv. Det samhälleliga skyddsnätet är också glesare trots att inbetalningar till skatt och arbetsgivaravgifter varit höga. För detta stora risktagande får dagens hjältar betala en högre skatt än de passiva kapitalägarna i samma företag.

Fru talman! Är detta rimligt? Är detta en rättvis beskattning?

Vi ska uppskatta entreprenörskap och företagande inte genom särskilt hård beskattning utan genom positiva åtgärder. Om detta har vi moderater motionerat.

Vi moderater vill genomföra ett brett avreglerings- och förenklingsprogram. Vi vill reformera skatteregler för fåmansföretagen så att delägare i fåmansföretag inte diskrimineras. All avkastning utöver en marknadsmässig lön borde t.ex. kunna beskattas som inkomst av kapital. Det nya regelsystemet måste vara så enkelt att det blir begripligt och inte avskräcker människor från att vara verksamma i fåmansföretag.

Ett slående exempel på ett systemfel i skattereglerna är de skatteproblem som drabbar många entreprenörer sedan de har sålt sina företag mot betalning i delägarätter i ett uppköpande företag. De tvingas betala skatt för en vinst som aldrig materialiserats. Sådana systemfel måste omedelbart rättas till, annars kommer människors tilltro till möjligheterna att vara entreprenör och bygga upp företag i Sverige att försvinna helt.

Det känns som ett hån för många av dessa entreprenörer när landets finansminister tycker att nuvarande regler är i sin ordning och att det är så här marknadsekonomin fungerar.

Fru talman! Att affärer ibland misslyckas ingår naturligtvis i spelreglerna för marknaden. Men när staten, för att driva in skatt på något som aldrig blivit en inkomst, sätter folk på bar backe, då har det gått för långt.

Fru talman! Människor, kapital och företag rör sig i dag snabbt över nationsgränserna. Med en tilltagande internationell konkurrens är det i dag angeläget att vi intensifierar våra ansträngningar att göra Sverige attraktivt för investeringar och företagande. Finansdepartementet har räknat med att ca 500 miljarder har försvunnit ut ur landet utan att investeras i vare sig svenska eller utländska företag så att man har någon kontroll över det. Det kapitalet behövs i Sverige. Lika allvarligt är att duktiga och framgångsrika företagare och svenska experter flyr landet på grund av höga skatter.

Fru talman! Svenska företag måste vara globalt attraktiva, inte minst vad avser att locka till sig kompetenta personer. För att Sverige långsiktigt ska kunna konkurrera framgångsrikt måste en kombination av gynnsamma villkor och personliga utvecklingsmöjligheter säkerställas. Införandet av expertskatten visar hur snett vi har kommit. Det ska till helt andra lösningar.

Ett sätt att försäkra sig om kompetenta medarbetare är att erbjuda optionsprogram. Det innebär att medarbetarna inte får särskilt mycket betalt i lön under ett uppbyggnadsskede, men i gengäld får en utfästelse att senare förvärva aktier i företaget. Man kan säga att medarbetarna riskerar sitt humankapital på ett liknande sätt som andra satsar penningkapital. Blir företaget ett misslyckande får man ingenting. Blir det en framgång kan avkastningen bli stor. Det är således ett stort risktagande. I USA är attraktiva optionsprogram den i särklass viktigaste konkurrensparametern vid rekrytering av personal.

I Sverige beskattas personaloptioner oförmånligt beroende bl.a. på höga socialförsäkringsavgifter och höga inkomstskatter. Dessutom innebär lagstiftningen för personaloptioner att företagens kostnader för dessa optioner inte är tillräckligt förutsägbara. Det medför särskilda problem för små personalintensiva kunskapsföretag som saknar finansiell styrka. Osäkerheten försvårar även framtida analyser och påverkar negativt marknadens värdering av företagen.

I takt med att optionsprogrammen blir vanligare ökar behovet av en anpassning av skattereglerna. Beskattningen av personaloptioner bör

skyndsamt ses över både för dem som är långsiktigt verksamma i Sverige och för dem som arbetar här tillfälligt. Konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler måste tas som utgångspunkt vid den översyn som regeringen bör få riksdagens uppdrag att genomföra.

Fru talman! Familjeföretag får ofta arvs- och gåvoskatteproblem vid generationsskiften. Det är de som tar över företagen som får de största problemen. Detta motverkar i sin tur, tillsammans med andra skattekostnader, en förnyelse av svensk näringslivsstruktur. Det är mycket viktigt att vi i Sverige får fler småföretag som växer upp till medelstora företag. Det är just den typen av företag som är grunden för tillväxt och högre välbefinnande för hela nationen.

Vi moderater vill att de skattemässiga villkoren för generationsskiften i familjeföretag ska läggas fast utan ytterligare tidsutdräkt. Det är viktigt att den utredning som nu pågår arbetar snabbt och att regeringen så snart utredningsarbetet är avslutat lägger fram ett förslag till lagändringar som löser skatteproblemen i samband med generationsskiften.

Fru talman! För många företag, och då inte minst inom den internationella verksamheten, är representation ett väsentligt inslag i uppbyggnaden av nya affärer. De tjänsteproducerande företagen säljer på förtroende, och det är då viktigt att parterna lär känna varandra väl. Representationskostnaderna är därför en del av säljkostnaderna, och de borde var avdragsgilla som alla andra kostnader för intäkternas förvärvande. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till betydligt mer generösa regler för avdrag för representationskostnader i företag.

Fru talman! Fastigheter är den egendomstyp som svarar för den allra största delen av den sammanlagda förmögenheten i landet. Tyvärr är nuvarande skatteregler sådana att direktägar av hyresfastigheter endast är möjligt för ett fåtal. Vi har föreslagit att man ska instifta fastighetsinvesteringssbolag, som skulle möjliggöra för små kapitalägare att sprida sina risker. Inte minst är detta väsentligt för dem som sparar till sina pensioner.

Fru talman! Det finns mer att kommentera i detta ärende, men jag nöjer mig med dessa axplock. Gemensamt för mitt urval är att det gäller för oss, valda ombud för Sveriges folk, att försöka sätta oss in i hur företagande fungerar och därefter ändra på de lagar som försvårar en höjning av genomsnittsinkomsten i landet. Den kan aldrig förhandlas fram, utan är alltid ett resultat av hur företagen, och då i synnerhet de mindre företagen, lyckas öka tillväxten i samhället. Detta är i ordets rätta betydelse en ödesfråga när det gäller vårt välbefinnande i dag, våra pensioner i morgon och våra barn och barnbarns levnadsstandard.

Företagare vill inte bli betraktade som hjältar. De vill bara få konkurrensneutrala regler. De vill inte bli motarbetade, men kräver inte heller stödåtgärder.

Vi moderater medverkar i 16 reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 55 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi motioner från den allmänna motionstiden i höstas som gäller företagsrelaterade frågor. Kristdemokraterna har för tids vinnande enats om att yrka bifall till endast en

reservation. Jag vill meddela att vi ställer oss bakom samtliga våra reservationer och de vi har tillsammans med övriga partier. Jag yrkar bifall till reservation nr 6.

När det gäller företags- och kapitalbeskattningen allmänt togs flera motioner från Kristdemokraterna upp vid höstens behandling av utgiftsramarna och beräkning av statsinkomsterna. Vid genomgång av dessa våra motioner framgår det tydligt att vi önskar en beskattning som inte åsamkar våra företagare alltför stort krångel. Enkla regler till rimliga kostnader är inte ett ouppnåeligt krav. Jag anser att det redan i dag är alltför komplicerat och dyrt att administrera en anställd, t.ex.

Småföretagare och soloföretag är grunden i svenskt näringsliv. Det tror jag vi kan vara överens om. Det är synnerligen viktigt att Sverige skyndsamt skapar ett företagsklimat som gör det enkelt att driva och administrera företag. Att anställa människor i det egna företaget måste vara lönsamt. Det är ett axiom, men det verkar inte vara helt självklart i skattelagstiftningen.

Jag häpnar när min gode vän Lennart som driver ett eget trädgårdsföretag hemma i Helsingborg knappt vågar anställa folk på grund av allt krångel. Lennart måste betala i runda svängar 30 000 kr per år enbart för att administrera en anställd. Om vi antar att Lennart har tre anställda är det ganska enkelt att räkna ut att den totala kostnaden för administration av personal uppgår till i det närmaste 100 000 kr. Riksskatteverket räknar med att det kostar 18 % att administrera en anställd.

Kristdemokraterna vill därför föreslå att en expertkommitté tillsätts. Denna bör snarast få uppdraget att föreslå reformer som skapar större hållbarhet och effektivitet i beskattningen.

Nu kommer jag, fru talman, in på fåmansföretagen och 3:12-reglerna. Det är många av oss som är nästintill färdiga att ge upp. Hur många gånger har vi inte suttit i denna kammare för att försöka lösa frågan om denna krångliga och märkliga lagtext. Att regeringen haft frågan på sitt bord ganska länge gör inte saken enklare.

Enligt utskottsmajoriteten ska riksdagen få förslag om åtgärder senast den 31 maj 2002. Jag vill passa på att fråga Per-Olof Svensson om detta stämmer. Kommer vi att få ett förslag senast den 31 maj eller ska våra företagare fortsättningsvis leva i ett Krångelsverige med alltför höga skatter och krångliga 3:12-regler?

Kristdemokraternas förslag i detta ärende är att en normallönemodell ska kunna användas för att dela upp beloppen mellan inkomstslagen tjänst och kapital. Det är rimligt att en normallönemodell utreds i den pågående utredningen. Att hela vinsten ska delas lika mellan tjänst och kapital, som i dag, är fel, likaså att man skulle kunna ta ut allt i form av kapital med den låga beskattningen på 30 % som vi har i dag.

Alla ska ta sitt ansvar för att finansiera våra socialförsäkringar och pensioner. Det är vi säkert överens om. Med detta som grund anser Kristdemokraterna att vi ska arbeta efter en normallönemodell i detta ärende.

Fru talman! Jag vill också ta upp enklare beskattningsmetoder och schablonbeskattning. Kristdemokraterna har under den senaste tiden ställt frågor och agerat på olika sätt för att få fram ett tydligt och klart besked från regeringen avseende schablonbeskattningen. Så sent som

under frågestunden förra veckan sade sig finansminister Ringholm vara positiv till tanken att pröva ett förslag om schablonbeskattning.

Många företag inom kontantbranschen frestas medverka till att enorma summor, upp till 100 miljarder kronor, placeras inom den svarta sektorn. Detta är inte bra. Det är vi också överens om. Vi kan inte låta skattemyndigheterna i vårt land agera som upptagare av kollekt genom att samla in skattekrönor som råkar bli tillgängliga för ärlig verksamhet och redovisning.

Skattemyndigheten är ju en viktig myndighet, och vi får inte nedvärdera dess personal genom att låta denna gå runt och samla in skattemedel där det finns något att hämta. Dessutom upplever sig skattemyndighetens personal vara skattekonsulter snarare än granskare och rättskipningsfolk.

Med anledning av detta har de kristdemokratiska ledamöterna Sven Brus och Kenneth Lantz för någon vecka sedan presenterat ett förslag avseende frisörbranschen. Riksskatteverket gjorde vid samma tid en presentation av en rapport i samma ämne. Det är glädjande att även finansministern ställer sig positiv till de i detta sammanhang framlagda förslagen. Jag ska med stort intresse följa arbetet och vill till regeringens företrädare här Per-Olof Svensson ställa frågan när regeringen avser att återkomma med ytterligare ett konkret förslag och med mer av information och viljeinriktning avseende schablonbeskattningen.

Anf. 56 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Den svenska välfärden och välfärdsutvecklingen framöver är starkt beroende av att vi har goda villkor för småföretagsamheten. Det är inom den som sysselsättningen framöver kan förväntas öka, och det är i första hand där som tillväxten kommer att åstadkommas. Det är därför viktigt med förbättrade skatteregler för småföretag och framför allt för småföretagare, dvs. dem som driver småföretagen.

Den inkomstskattereform för framför allt låg- och medelinkomsttagare som Centerpartiet föreslår och som vi tidigare har diskuterat här i kammaren gynnar småföretagsamheten genom att öka köpkraften hos dem som i dag har begränsad köpkraft och som därmed kan förväntas omvandla sin ökade köpkraft i en ökad konsumtion. Det gynnar i sin tur småföretagens omsättning av varor och tjänster.

Det är vidare så att flertalet småföretagare redovisar låga inkomster för att i stället låta vinsterna kvarstå och utveckla det egna företaget. Det här gäller särskilt i företagets känsliga etableringsfas. Vår inkomstskattereform är härigenom också en viktig småföretagarreform.

Fru talman! En annan viktig småföretagarreform är en sänkning av arbetsgivaravgiften. Vi föreslår därför en fortsatt sänkning av arbetsgivaravgifter enligt samma modell som vi tillsammans med regeringspartiet genomförde under den förra mandatperioden. Det innebär att vi nu vill sänka arbetsgivaravgifterna med ytterligare 5 procentenheter på en i förhållande till dagsläget till 2 miljoner kronor förhöjd lönesumma.

Genom detta åstadkommer vi med ett generellt system som gäller alla företag, både små och stora, en effekt som träffar småföretagen på ett speciellt och mycket effektivt sätt och som därmed sänker småföretagens arbetskraftskostnader.

Nu behandlas dessa förslag av socialförsäkringsutskottet, och det kan te sig naturligt när det gäller de avgifter som är förmånsrelaterade, dvs.

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Motioner om företags-
och kapitalbeskattning*

sådana som motsvaras av individuella förmåner som t.ex. framtida pensioner. Det förtjänar dock att påpekas att det finns arbetsgivaravgifter som inte motsvaras av några sådana individuella förmåner, dvs. att de i realiteten är en förtäckt skatt. De borde i enlighet med detta egentligen också behandlas av skatteutskottet. Det är denna skattedel i arbetsgivaravgifterna som vi vill sänka, framför allt för mindre företag.

Fru talman! Goda villkor för småföretagande innefattar också god tillgång till riskvilligt kapital. Det kan delvis åstadkommas genom förändringar i det nuvarande skattesystemet. Vi borde kunna vara överens om att i vart fall inte dränera företagen på kapital, som vi i dag gör t.ex. genom dubbelbeskattningen av aktier och framför allt vid generationsskiften i företagsägandet.

I kapitalintensiva företag som t.ex. åkerier och jordbruks- och skogsbruksföretag innebär den nuvarande arvs- och gåvobeskattningen att det krävs långa planerings- och förberedelsestider inför ett generationsskifte. Detta får svårartade, ibland katastrofala, konsekvenser vid hastigt påtvingade generationsskiften till följd av oplanerade företeelser som exempelvis sjukdom eller dödsfall för hittillsvarande ägare.

Vi tycker att man med skyndsamhet måste åtgärda detta. Det är också vad vi föreslår i reservation 7, till vilken jag nu, fru talman, avslutningsvis yrkar bifall. Jag yrkar därutöver också bifall till reservation 1.

Anf. 57 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Jag nämnde inledningsvis i mitt anförande för någon timme sedan att huvudlinjen i Folkpartiets skattepolitik är att stimulera tillväxt och sysselsättning. Det märks på vår inkomstskattepolitik men än mer på vår företagspolitik. Näringsliv och företagande måste få så goda förutsättningar som möjligt.

De flesta eller kanske alla partier säger sig underlätta för småföretagare. Det kan gälla startande av företag eller att få mindre företag att växa. Mot den bakgrunden är det ju konstigt att antalet nya företag förra året bara var 49 000 mot 78 000 år 1990. I flera undersökningar påtalar också företagarna att det är för krångligt; administrationen tar för mycket tid, det är mycket kostsamt att ha personal anställd etc.

Den nuvarande regeringen inrättade ett s.k. superdepartement, som skulle se till att vi fick ett företagervänligare klimat, men av den kostymen har det väl bara blivit en tumme på alla dessa år. Det är faktiskt snart åtta år sedan som Socialdemokraterna tog över. Det är väl märkligt hur lite som har blivit gjort.

För att få pengar till vården och till skolan måste fler arbeta i jobb som inte ingår i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag tycker att det är en ganska enkel matematik. Folkpartiet har ett heltäckande program som kan förbättra möjligheterna, men för det krävs att vi får chansen. Vi lägger för närvarande fram det ena förslaget efter det andra här i riksdagen, men de flesta svaren är att förslagen är under utredning eller ska utredas och att regeringen återkommer i sinom tid. Tyvärr förlorar vi mark under den tiden.

Jag kan inte redovisa alla Folkpartiets förslag men ska ta upp några.

Vi föreslår minskat krångel och enklare regler för företagen. Låt företagarna vara företagare och inte jurister och ekonomer. Kenneth Lantz tog upp den utredning som tillsattes 1999. Det är beklagligt att den har

fått utsträckt tid till den 31 maj i år. Utredningen ska ju sedan remissbehandlas och bearbetas i departement, och det finns risk för att de förändringar som förhoppningsvis kommer inte träder i kraft förrän den 1 januari 2004. Det var väl ändå inte meningen med en utredning som tillsattes 1999.

Exemplen är många på entreprenörer som har gått på skattesmällar och gjort stora ekonomiska förluster genom att deras passion är att driva företag – inte att vara byråkrater. Här hände ju en del under förra året som visade på beklagliga effekter för företagare som sålde sina företag och fick betalt i aktier. När sedan aktierna föll blev de ändå beskattade för fiktiva vinster, och det handlade inte sällan om så små belopp. När problemen presenterats för bl.a. finansministern har de mötts med en tämligen stor nonchalans.

Utskottet påpekar nu att det pågår en analys inom finansén, men uppriktigt sagt har jag inte tillit till att den analysen går tillräckligt fort, och det är mot den bakgrunden som vi har vår reservation som finns med i betänkandet. Tyvärr verkar det som om regeringen arbetar på att täppa till eventuella hål i krångliga regler i stället för att förenkla dem.

Även när det gäller generationsskiften i företag är problematiken precis densamma som berördes i föregående anförande, och jag behöver inte upprepa utan vill snarare instämma i det Rolf Kenneryd tog upp här i talarstolen.

Andra folkpartiförslag för att förbättra möjligheterna för företagarna är att göra det billigare att anställa personal. Arbetsgivaravgifterna måste också sänkas. Vi behöver ge företagarna möjlighet att skjuta upp bolagsskatt i upp till fem år, så länge pengarna inte tas ut ur företaget. Många företagare anser att det är bättre att växa med bolagets egna vinstmedel än med lån.

Företagarna måste också ha bra möjligheter att anställa engagerade, kompetenta medarbetare, och det måste underlättas. Ett sätt är att skapa bra optionsprogram. Det gör att arbetet stimuleras. De ekonomiska villkoren blir uppenbarligen allt intressantare.

En parentes som jag vill nämna apropå det här med intresset för ekonomin, fru talman, är att skatteutskottet i måndags besökte Sundsvall och SCA. Där presenterades inte en tavla med uppgifter på hur många dagar man arbetat utan olycksfall i arbetet – sådana fanns ofta förr – utan nu satt det en tavla som visade den aktuella aktiekursen för SCA vid uppgången till fabriken. Utan att lägga värderingar i detta konstaterar jag att tiderna förändras!

Personaloptionerna beskattas med höga socialförsäkringsavgifter och höga inkomstskatter, och det hämmar utvecklingen på det här området. Här behöver komma fram ett förslag som ser optioner ur ett långsiktigt perspektiv och som är långsiktigt stabilt. Vi konkurrerar med andra länder, och det måste vi ta hänsyn till.

Här har jag bara tagit upp ett axplock ur de förslag som Folkpartiet har kommit med när det gäller företagare och företagande under den här mandatperioden och det vi vill göra för företagarna framöver, allt som bakgrund till vår vision av ett välfärdssamhälle med jobb, en god vård och en bra skola.

Fru talman! Folkpartiet står bakom mina tio reservationer, men jag yrkar av tidsskäl bifall bara till reservation 15 under punkt 16.

Anf. 58 PER-OLOF SVENSSON (s):

Fru talman! Låt mig först, som en för oss socialdemokrater övergripande ståndpunkt, få säga att skatter är en förutsättning för att alla, inte bara några, ska få tillgång till en bra utbildning, en god omsorg och en säker vård. Det ska vara möjligt att med trygghet leva var som helst i vårt avlånga land, och en förutsättning för detta är att staten via skatterna omfördelar resurser i samhället.

Fru talman! Riksdagen behandlade i höstas ett stort antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2001 samtidigt med regeringens förslag om utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna för 2002. I det nu aktuella betänkandet behandlar skatteutskottet flertalet återstående yrkanden från den allmänna motionstiden som främst gäller frågor med anknytning till beskattning av företag. Utskottet behandlar också en motion som väckts med anledning av regeringens skrivelse angående förslag om ändring i rätten till avdrag i inkomstslaget näringsverksamhet för kapitalförluster på delägar rättigheter och på andelar i svenska handelsbolag.

Med anledning av några motioner föreslår utskottet att riksdagen beslutar om ett tillkännagivande till regeringen om möjligheterna av att sätta in ersättningar som utgår enligt naturvårdsavtal på skogskonto och hur lantmäterikostnader ska behandlas skattemässigt.

Genom 1990 års reform av företagsbeskattningen ersattes det då gällande regelsystemet av ett mer neutralt system med lägre skattesats och mer begränsade reservationsmöjligheter. Det framhölls då att ett sådant system har flera fördelar, bl.a. att inläsningen av kapital minskar och att mer likvärdiga skattemässiga villkor kan ges för olika typer av investeringar.

En ny avvägning av bolagsskatten till nuvarande 28 % gjordes i samband med ändringar i företagsbeskattningen under 1994, vilket innebar bl.a. att skatteutjämningsreserven ersattes med periodiseringsfonder. Avsättningen till periodiseringsfonder baseras endast på resultatet. Fr.o.m. 2002 års taxering är avsättningsnivån 30 % för enskilda näringsidkare och 25 % av årsinkomsten för andra företag. Återföringstiden har fr.o.m. 2000 års taxering förlängts från fem till sex år.

Utskottsmajoriteten har vid tidigare behandling av yrkanden på företagsbeskattningens områden framhållit vikten av att upprätthålla de principer som företagsbeskattningen vilar på. Reserveringsmöjligheter får inte utformas så att det blir svårt att behålla en låg skattesats. Det är inte heller förenligt med dessa principer att utöka reserverings- eller avdragsmöjligheterna endast för att tillgodose vissa branscher eller yrkeskategorier eller andra intressen.

En viktig målsättning under den innevarande valperioden är att med bibehållen finansiering av den gemensamma välfärden uppnå sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare, minska marginaleffekterna och stimulera till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Mycket har hänt under innevarande valperiod för att underlätta för företagandet. Större delen av de förslag till förändringar som den s.k. Småföretagsdelegationen lade fram har redan beslutats, och detta förenklingsarbete fortsätter.

Ett flertal utredningar och beredningar pågår för närvarande. När det gäller beskattningens nivå i ett internationellt perspektiv pågår för närvarande en utredning betecknad Internationaliseringens betydelse för

svenska skattebaser och framtida skattestruktur. Utredningen har till uppgift att göra en samlad bedömning av hur den svenska skattestrukturen bör vara utformad i en värld med internationaliserade marknader för varor, tjänster och produktionsfaktorer, samtidigt som de välfärdspolitiska ambitionerna bevaras på minst dagens nivå.

Inom EU och OECD bedrivs ett målmedvetet arbete för att komma till rätta med de problem som föranleds av de s.k. skatteparadisens verksamhet. Det är naturligtvis så att utskottet när en förhoppning om att arbetet ska bli framgångsrikt.

Utredningen av de s.k. 3:12-reglerna pågår fortfarande, och i avvaktan på vad utredningsresultatet blir finns det ingen anledning att hasta fram nya förändringar.

Den utredning som ser över reglerna för beskattning av ägare i fåmansföretag m.m. ska även överväga ändringar i arvs- och gåvobeskattningen för att underlätta för generationsskiften av företag.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2002 uttalat att den ska göra en fördjupad analys av den s.k. schablonbeskattningen. Regeringen återkommer efter det att Riksskatteverket utrett frågan.

Vidare har Riksskatteverket i uppdrag att utreda frågan om förmånsvärdet för installations- och distributionsbilar.

Regeringen har överlämnat förslag om införande av yrkesfiskaravdrag till EG-kommissionen för tillåtlighetsprövning.

Fru talman! Om vi nu ska leva upp till det jag inledde med – alla, inte enbart några, ska ha tillgång till en bra utbildning, god omsorg och säker vård och ska kunna leva tryggt varhelst de bor i vårt avlånga land – så är det av största vikt, tycker jag, att vi inte hastar fram beslut som kan få beklagliga konsekvenser och som kullkastar dessa grundsatser. Vi bör på sedvanligt svenskt sätt avvakta pågående arbeten innan vi går till några beslut som minskar statens inkomster eller höjer dess utgifter.

Fru talman! Jag yrkar med detta bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 59 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa två frågor till Per-Olof Svensson. Först skulle jag vilja att Per-Olof Svensson förklarade för kammaren hur han skulle vilja svara en delägare i ett fåmansföretag på varför den här fåmansföretagaren ska betala en inkomstskatt för en inkomst han aldrig har haft. Han har nämligen blivit utsatt för den s.k. pomperipossaeffekten.

Den andra frågan liknar den första. Jag skulle vilja höra Per-Olof Svensson tala om för företagarna, som hyllas som hjältar, vad han och hans kolleger egentligen menar med det. Varför, Per-Olof Svensson, ska aktiva fåmansföretagare beskattas hårdare än passiva ägare?

Fru talman! Jag är medveten om att frågan är föremål för utredning. Jag är ändå intresserad av att höra Per-Olof Svenssons personliga kommentarer kring detta med anledning av dagens betänkande.

Anf. 60 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Några personliga uttalanden om ämnen som för närvarande utreds lämnar jag naturligtvis inte. Jag avvaktar vad som kommer

fram, som jag har sagt tidigare. Då ska jag ta ställning och också tala om för Carl Erik Hedlund vilken min ståndpunkt är.

När det gäller Carl Erik Hedlunds första fråga vill jag säga följande. Vi vet att man nu arbetar med den i departementet. Jag tycker dessutom, och det kanske är lite personligare, att de som gjorde affärerna visste vilka regler som gällde. De gav sig in i affären med vetskap om vart det kunde leda.

Anf. 61 CARL ERIK HEDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag tolkar svaret som att Per-Olof Svensson tycker att det är fullt normalt och riktigt att man betalar skatt på en inkomst som man aldrig har fått. Det är konsekvensen av Per-Olof Svenssons svar. Företagare runtom i landet ska veta att en talesman för det socialdemokratiska partiet tycker att skatt ska betalas på fiktiva inkomster och att man därigenom kan tvingas till personlig konkurs.

Jag skulle vilja veta vad "hjältar" egentligen innebär. Det är många inom regeringspartiet som uttalar sig om småföretagarna som hjältar. Det vore bra om man kunde få en förklaring till vad ni egentligen menar. Det är väl i alla fall inte föremål för någon utredning.

Anf. 62 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller de affärer som gjorts, försäljningar av företag mot betalning i aktier, måste den som sålde ha vetat vad han gjorde. Jag antar att han gjorde affären för att han trodde eller hoppades att hans aktier skulle vara åtminstone lika mycket värda när han så småningom kunde sälja dem som de var när de överlämnades till honom vid köpet av hans eget företag. Eller också hoppades han att de skulle bli ännu mer värda. Han chansade i en affär. Sedan visade det sig att det blev tvärtom, de blev mycket mindre värda. Personen i fråga måste ha varit medveten om att det kunde hända. Dummare är inte Sveriges företagare, vad jag förstår.

Vad jag vet har jag inte nämnt ordet "hjältar" och sagt vilka värderingar som ligger i det. Jag anser att det behövs företagare och företagande. Det behövs arbetare för att Sverige ska gå framåt och för att vi ska behålla vår välfärd. Likaväl som det behövs företag behövs det arbetare i de företagen.

Anf. 63 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att fortsätta där Carl Erik Hedlund slutade. Jag tror att han hade en kommentar till följd av sin fråga. Om de som sålde ett företag hade gjort en vinst, vilket de naturligtvis hoppades, hade de självklart skattat för den vinsten i enlighet med reglerna. Men de drömde förmodligen inte om att behöva skatta för en vinst som de aldrig ens såg röken av. Det är det som är skillnaden.

Med tanke på avslutningen av Per-Olof Svenssons inlägg vill jag fråga om han menar att alla de förändringar som vi föreslagit minskar statens inkomster eller höjer statens utgifter. Jag upplevde avslutningen av anförandet på det sättet. Det innebär mer eller mindre att man skulle vänta så länge som möjligt och låta utredningen ta tid. Finns det inte åtgärder som kan vara bra både för företagare och för staten, samhället?

Anf. 64 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det gör det säkert.

Återigen när det gäller betalningen med aktier vid köp av företag: Jag är övertygad om att de personer som tog betalt i aktier var medvetna om de risker de tog. Aktien kunde eventuellt ligga still på samma värde som den hade vid betalningen. Den kunde sjunka, och den kunde stiga i värde. Den som sålde hoppades säkert på att den skulle stiga. Då tar man en medveten risk.

Nu vet vi att man ser över frågan. Vi får se vart det leder.

Anf. 65 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt träffat ett antal av de här entreprenörerna – det var entreprenörer det var frågan om. De var inte medvetna om att de riskerade att behöva skatta för en vinst som de aldrig såg röken av. Jag tror inte att någon av dem hade tagit risken att få en skatteskuld på 600 000 för en vinst som de aldrig sett.

Vilka skäl ser Per-Olof Svensson till att antalet nya företag faktiskt har minskat? Företagarna anser, på förfrågan, att administrationen tar för lång tid. Den är för krånglig. Det är kostsamt att ha personal anställd. Ser möjligtvis Per-Olof Svensson något samband? Är inte Per-Olof Svensson bekymrad över den tidsutdräkt alla dessa utredningar leder till?

Anf. 66 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är inte det minsta bekymrad över att det tar tid. Många av de här frågorna är krångliga, som säkert Lennart Kollmats också vet.

Jag kan inte svara rakt upp och ned på varför man inte startar lika många företag i dag som för sju åtta år sedan. Vad jag vet är att sysselsättningssituationen var helt annorlunda i Sverige då. Det fanns fler människor arbetslösa och fler presumtiva företagare än i dag, när sysselsättningen har stigit och arbetslösheten sjunkit.

Anf. 67 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag vill ställa två frågor till Per-Olof Svensson. Jag ställde en fråga om den 31 maj, ett uttalat datum. Tyvärr nonchalerades den, och jag fick inget svar på om den tidsramen håller.

Kommer vi att få se något konkret förslag från Schablonskatteberedningen i år, eller tycker regeringen att det är acceptabelt med den skattemoral som råder inom kontantbranschen – frisörer, pizzerior och taxi-verksamhet?

Anf. 68 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte någon annan information än Kenneth Lantz om när utredningen om 3:12-reglerna ska presenteras. Vad jag förstår är det den 31 maj som gäller.

När det gäller schablonbeskattningen tyder finansministerns uttalande på att han vill titta på frågan. Frågan bör ses över. Någon ytterligare information har jag inte att lämna om det i dag.

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Motioner om företags-
och kapitalbeskattning*

Anf. 69 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Rent generellt skulle det vara intressant att höra vad Socialdemokraterna eller Per-Olof Svensson själv anser om modellen. Är det en genomförbar tanke, eller är det en utopi för Per-Olof Svensson? Kan vi räkna med stöd för schablonbeskattningen?

Anf. 70 PER-OLOF SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det är en oerhört svår fråga. Vad ska man gå efter när man ska schablonbeskatta – yta, antal frisorstolar, hyra osv.? Frågan är mycket svår och behöver en ordentlig beredning. Jag vet att det har genomförts i ett par länder där man har fått resultatet att skatteinkomsterna till staten har stigit. Det är positivt. Det var säkert det som finansministern menade med sitt positiva uttalande att vi ska utreda frågan och återkomma om det visar sig att det är ett bra förslag.

Anf. 71 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Här behandlas motioner från den allmänna motionstiden inom företags- och kapitalbeskattning. Därför blir det lite spretigt, minst sagt.

Jag ska börja med ett övergripande grepp. Man pratar om förenklingar, enklare regler och minskat krångel. Sedan hänvisar man till att administrationskostnaden för varje företag är så betungande. Det är väl riktigt. Så fort man har anställda innebär löneadministration ett ganska stort problem. De största problemen är dock inte lagstiftningen utan de avtal som finns på arbetsmarknaden. Dem lär vi inte kunna göra mycket åt här i kammaren.

En stor del av administrationen är sådant som är framförhandlat mellan parterna, olika semesterperioder som inte stämmer överens mellan olika branscher och olika verksamheter. Här kan det säkert finnas ganska mycket att göra. Det är många saker som vi inte rår över i denna kammar.

Det är också intressant att konstatera att det inte precis blev lättare att driva företag under den tid som vi hade borgerlig regering. Under en mängd av år har de borgerliga varit med om att införa sådana saker som räntefördelning och expansionsmedelsavsättning, sådant som har gjort att det har blivit krångligt.

Man har haft ambitionen att alla typer av företag ska beskattas på samma sätt. Man har inte insett att enskilda firmor och handelsbolag kanske inte ska ha exakt samma behandling skattemässigt som aktiebolagen. Det är kanske det som gör att människor väljer handelsbolag och enskilda firmor. Då hade man en ambition att de skulle skatta likadant och att det skulle öppnas möjligheter hit och dit. Det har naturligtvis lett till att skattekonsulter har skapat sig en ganska bra marknad på detta område.

Innan ni börjar prata om förenklingar och minskat tvång, se efter vad ni själva varit med och åstadkommit och försök komma med lite konkreta förslag! Det ni kan komma med är fåmansreglerna. Där håller vi som sagt på med en översyn. Den kommer den 31 maj. Ni har ganska länge varit medvetna om att den översynen ska komma då. Det är min förhoppning att den kommer då, som svar på en fråga som ställdes.

Det är väldigt lätt att säga att det ska bli enklare: Vi ska ta bort krångel. Men det är väldigt sällan vi ser några konkreta förslag från de borgerliga partierna på hur det här ska gå till, vad som ska vara det förenklade, förutom tanken bakom 3:12-reglerna.

Sedan är det intressant att se att några partier – jag tror att det är Moderaterna och Folkpartiet – vill att olika typer av ersättningar ska beskattas på olika sätt. Lön ska beskattas som nu, i och för sig med lägre skattesatser. Däremot ska optionsprogram för personalen beskattas på ett annat sätt. Man skriver i reservationen att personalen i stället för att ta ut lön går med på ett optionsprogram. Då ska det plötsligt beskattas lägre på något sätt. För mig blir det här väldigt knepigt. Jag har sällan hört företrädare för näringslivet säga att det skulle vara det mest prioriterade.

Lennart Kollmats men även Carl Erik Hedlunds retorik var intressant. Det gäller framför allt det som står i reservationen om att optioner beskattas med höga inkomstskatter. Man lägger till ordet höga. Det räcker att säga: beskattas med inkomstskatt och med socialförsäkringsavgifter. Men man sätter in ordet höga innan, precis som om de skulle beskattas högre än normala inkomster. Jag tycker att det är en ganska knepig retorik både i reservationen och i era argument från talarstolen. Det är att försöka ge en bild som inte är sann.

När vi sedan går in på de enskilda reservationerna och tittar på t.ex. generationsskiften hoppas jag att ni är medvetna om att 3:12-utredaren även tittar närmare på detta och att den delen i princip redan är behandlad. Jag vet inte vad utredaren kom fram till, men detta var det första som utredaren tog tag i. Här ligger säkert färdiga förslag. Och vi vet att det står i budgetpropositionen att så fort 3:12-utredningen lagts på bordet kommer detta att behandlas med förtur.

Det är klart att man kan fortsätta att reservera sig gång efter gång, men det är som P-O Svensson sade: Man måste låta utredningen arbeta färdigt. Jag är den förste att beklaga att utredningen har fått byta utredare, jag tror att det är två gånger. Det är klart att det fördröjer processen. Jag tror att vi måste vara medvetna om att när sådana saker inträffar blir det en förlängning av utredningen. Det kan man bara beklaga. Men det finns kanske skäl till att så har skett.

När det sedan gäller sådana frågor som periodiseringsfonderna i mindre företag föreslås det att man ska kunna sätta av mer, man ska kunna skjuta upp skatten i bolagen i fem år. Jag har jobbat tillräckligt mycket med små företag för att förstå vilka skuldfällor man bygger in om man genomför den typen av förslag. Jag tycker att 30 % avsättning till periodiseringsfond under sex år, som nu är möjligt, är ganska väl avvägt.

Man ska vara oerhört försiktig med att utvidga möjligheterna till skattekredit. Jag har sett tillräckligt många företag gå i putten på grund av sådana saker. Risker är betydligt större när man skjuter upp skattebetalning. När den dagen kommer att man ska börja betala skatten är det inte lika roligt längre. Företagare glömmer många gånger också bort att de lever på kredit och invaggas i falsk säkerhet. Man är inte medveten om vilka kostnader som egentligen drabbar verksamheten.

När det gäller reservation 8 om enklare beskattningsmetod för småföretag, som Kristdemokraterna står bakom, vet vi att det pågår ett arbete. Frågan är utredd, och Riksskatteverket har lagt fram en rapport. Problemet är att Riksskatteverket inte har kommit med någon lagtext, inga

förslag och inga avgränsningar på det sättet. I det avseendet kommer det naturligtvis att pågå ett arbete på departementsnivå, eller också blir man tvingad att tillsätta en utredare som ska göra detta. Det är möjligt att det fordrar en lite djupare utredning än den som Riksskatteverket har gjort för att man ska få fram var gränserna ska gå, vilka typer av företag det ska gälla osv.

Jag förstår inte heller den reservationen. Man vet att saker är på gång och att frågan faktiskt håller på att behandlas politiskt. Det är klart att man kan reservera sig och säga till regeringen att man ska komma med förslag. Så stod det faktiskt i budgetpropositionen också. Man överväger att komma med förslag.

När det gäller fåmansreglerna, 3:12-reglerna osv. vet vi att det är saker på gång. Jag utgår naturligtvis från att datumet den 31 maj håller.

När det gäller reservationen om företagsbilar, dvs. installationsbilar, vet ni också att det kommer ett förslag från Riksskatteverket inom kort. Det är inte meningsfullt att då reservera sig för att regeringen ska göra någonting. Vi måste ju avvakta promemorian om avgränsningsproblemen som kommer från Riksskatteverket. Sedan kommer det här att fixa sig. Eftersom det redan gjorts ett tillkännagivande en gång utgår jag från det.

Vänsterpartiet är naturligtvis tacksamt att skogskontoavsättning görs möjlig i samband med upplåtna naturvårdsområden. Vi är också tack samma för att det ska ges avdragsmöjlighet för lantmäterikostnader i samband med omarrondering. Det finns en del positiva saker.

Jag vill bara slutligen kommentera att man skulle göra konstinköp avdragsgillt. Det blir lite knepigt. Vi såg vad som hände, vilka gränsdragningsproblem som uppstod och hur konst faktiskt väldigt lätt kan försvinna från en vägg och sedan hamna på en privat vägg. Vi ska inte på grund av att vi vill gynna konstnärer öka möjligheterna till avdrag i näringsverksamhet. I näringsverksamhet ska avdrag medges för sådana saker som är en kostnad för verksamheten och ingenting annat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 72 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Per Rosengren kritiserade den borgerliga regering som införde begreppen räntefördelning, expansionsmedel m.m. i skattesystemet för att det krånglar till systemet. Min uppfattning är mycket klar på den här punkten. De här inslagen i skattesystemet har ett stort värde. De ger en logisk, lägre och med storföretagen jämförbar beskattning för småföretag och småföretagare. Det var ingen krångelreform, det var en rättvisereform, och det är det alltså.

Det är självklart att enkelhet och rättvisa ibland står i motsatsställning till varandra. Jag tillhör verkligen inte dem som värderar enkelheten högre än rättvisan. Jag brukar i alla sammanhang sätta rättvisan före enkelheten. Det har vi uppnått med det här systemet. Det tycker jag är värt att försvara.

Anf. 73 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag har en helt annan uppfattning än Rolf Kenneryd. Man skulle ha kunnat lösa detta på ett betydligt enklare sätt, t.ex. genom att, som nu är gjort, man tillåter några procent högre periodiseringsfundsavsättningar för enskilda firmor och handelsbolag. Det är betydligt enklare.

Man slipper de krångliga blanketterna. Det är faktiskt bara de som har råd att anlita kvalificerade experter som har en möjlighet att utnyttja avsättningar av expensionsmedel. Man är i och för sig tvingad när det gäller räntebidragen. Det finns både en negativ och en positiv räntefördelning. Det är inte direkt någon fördel för företagarna i alla lägen och kanske inte för dem som har det kärvast.

Jag vill också påpeka att fördelen med att ha olika typer av företag, dvs. aktiebolag kontra enskilda firmor och handelsbolag, är att det ska finnas vissa fördelar med det ena och vissa med det andra. De som väljer enskilda firmor och handelsbolag gör det många gånger av förenklings-skäl. Dessutom är det förenat med lägre kostnader i samband med revisionen, men det är en annan sak.

Som sagt: De regler som är införda har inte gjort det enklare. Det här visar att när man ska genomföra saker innebär det oftast att man inte förenklar utan försvårar. Det här är yttersta beviset på det.

Anf. 74 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Per Rosengren förstorar och konstruerar problem som de flesta företagare inte uppfattar som problem. Det är dessutom inte bara fråga om rättvisa mellan stora och små företag. Det är också fråga om rättvisa mellan olika typer av små företag, exempelvis hur kapitalintensiva de är.

Det regelsystem som nu föreligger för räntefördelning är, som jag sade tidigare, logiskt och rättvist och ger en lägre beskattning för de företagare som driver en kapitalintensiv verksamhet. Så ska det enligt min mening också förbli.

Anf. 75 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! När man inför den här typen av möjligheter för avsättningar innebär det automatiskt att man inte genomför förenklningar för företagarna, utan det blir svårare och krångligare. Det är min poäng i sammanhanget. De borgerliga partierna säger: Vi ska göra det enkelt. Sedan vidtar man en mängd åtgärder som gör att det faktiskt blir krångligare. Det är inga värderingar i detta.

Vi inom Vänsterpartiet anser att de olika företagsformerna har sina fördelar. Man kan inte få en skattemässig millimeterrättvisa mellan dem. Om man vill hålla fast vid att det ska vara enkla och klara regler är det bättre att det finns en skattemässig orättvisa. Det finns andra fördelar med andra typer av företag.

När det gäller räntefördelningen drabbas företag många gånger av den negativa räntefördelningen på ett ganska tufft sätt. Det här är alltså inte bara positivt.

Anf. 76 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det är intressant att Per Rosengren anser att den administrativa tyngden hos företagarna till största delen hänförs till arbetet med kollektivavtal. Jag ska återkomma till det. En administration som hänförs till kollektivavtal är starten för en företagare. Att få en F-skattsedel är inte alltid så enkelt. Där har vi ett mycket tydligt förenklingsförslag om att den som vill ska få sin F-skattsedel utan långa utredningar och flera veckors eller månaders väntan.

Per Rosengren tar upp arbetsrätten, som ju är intressant. Det finns ett antal paragrafer inom arbetsrätten som är dispositiva. Per Rosengren sade att det inte gick att förändra härifrån. Men det gör det. Och jag vill fråga: Är det en uppfattning att parternas rätt att förhandla ska minskas, att vi ska lagstifta betydligt mer detaljerat här i riksdagen i stället för att ge parterna rätt att förhandla om olika detaljer? Per Rosengren nämnde bl.a. semesterns längd.

Det är det ena.

Det andra hänför sig till optionsprogrammen. Option är en risk som den anställde tar, men också en stimulans. Det är inte säkert att det ger någon utdelning ens. Det är mot den bakgrunden, för att öka stimulansen och glädjen i att jobba i företaget och se ett annat resultat, som vi vill stimulera optionerna genom att sänka skatterna.

Resonemanget om ordet "hög" kan vi bjuda på. Men vi tycker egentligen att inkomstskatterna är för höga generellt sett i dag. Det hade inte ändrat innehållet i texten om ordet "hög" hade varit borta; det kan jag väl medge.

Anf. 77 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! När det gäller de administrativa rutiner och kostnader som ett företag har pekade jag på att lönehanteringen kanske är den allra tyngsta av de administrativa rutinerna. Jag sade att när semesterperioderna börjar respektive slutar är olika i de olika avtalen. Det är också ett problem. Jag vill inte på något sätt begränsa avtalsfriheten på arbetsmarknaden. Märk väl, jag har inte diskuterat semesterlängden. Jag har bara sagt att semesterperioder är olika inom de olika avtalsområdena och att det skapar väldiga problem.

Jag är så trött på att höra detta om F-skattsedlar. Man ska födas till en F-skattsedel. Det är Folkpartiet och några andra som anser det. Det är inga större problem med det längre. Det har varit vissa problem inom vissa avgränsade områden, men i dag är det generellt sett inga problem med att få en F-skattsedel. Det vittnar de flesta om. Jag medger att det har funnits problem inom avbytjänster på grund av vissa kriterier som gällt, men i dag är detta ett försvinnande litet problem. Det tror jag Lennart Kollmats visste. Vi har fått den informationen från Riksskatteverket och från andra myndigheter att detta inte är något problem i dag. Att det skulle vara ett administrativt hinder och skulle öka kostnaderna för företagen är rena snömoset.

För vissa ger inte optionsprogrammen någon utdelning. Nej, men då blir det inte någon beskattning heller. Så enkelt är det. Däremot tycker vi att det är viktigt att om man får optionsprogram i stället för lön ska det beskattas på precis samma sätt som lön. Börjar man tänka på det sättet – att ha olika typer av beskattning för olika typer av ersättning – raseras hela skattesystemet.

Anf. 78 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Vi kommer väl in på en del detaljer. När semesterperioden startar och slutar regleras också i en dispositiv paragraf, precis som semesterns längd. Man har olika avtal inom olika yrkesgrupper. Det är vad det handlar om. Att vi har så många dispositiva paragrafer, vilket jag tycker är bra, är möjligtvis det som gör att det blir administrativt tyngre.

Men sättet att rätta till det är att minska dispositiviteten, och det ställer jag inte upp på.

Det var väl att ta i att säga att vi har begärt att man ska födas till en F-skattsedel. Det har naturligtvis Folkpartiet inte begärt. Var och en ska ha rätt att skaffa sig en F-skattsedel. Jag pratade häromdagen med en som försökte få en F-skattsedel, men det tog en väldigt lång tid för honom. Det gjorde att han hade svårt att få banklån för det företag som han hade tänkt att starta. Men han fick inte en F-skattsedel. Det tar alltså tid fortfarande, och det är inte mer än en vecka sedan jag fick den här redovisningen. Jag tycker att det är viktigt att få en verklighetsbeskrivning från dem det verkligen gäller, kanske inte från Riksskatteverket. De gör säkert så gott de kan, men vi kan också ändra reglerna.

Anf. 79 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Man kan säkert hitta ett och annat fall, och ta upp det i kammaren, där det faktiskt tog mer än en vecka eller två tre veckor. Men det är ganska ointressant information om man inte samtidigt får reda på varför det behandlades på ett visst sätt och med en viss ”snabbhet”. Generellt sett har frågorna om F-skattsedlar en väldigt kort handläggnings-tid i dag. De organisationer som jag har pratat med och som brukar företräda företagarna i de här sammanhangen upplever det inte som något större problem längre. Om alla ska ha rätt till en F-skattsedel, som Folkpartiet tydligen anser, blir det väldigt knepigt. Då kan vi över huvud taget skippa F-skattsedlarna. Man registrerar sig bara som företagare och betalar skatten. Det ska tydligen enligt Folkpartiet inte vara någon som helst prövning.

Om man har den uppfattningen är man ute på väldigt hal is. Det ska alltså inte ske någon som helst granskning, utan alla ska ha rätt till F-skattsedlar. Då är ni illa ute!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

9 § Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU16

Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 80 CATHARINA HAGEN (m):

Fru talman! Det finns i dag en utbredd kritik mot det höga skattrycket i Sverige rent allmänt. Några av de skatter som kritiseras mycket behandlas i detta betänkande. Jag tänker då speciellt på fastighetsskatten, skatten på arv och gåva och skatten på förmögenhet.

Orsaken till kritiken torde vara att skattebetalarna inte längre upplever att de får valuta för pengarna. Alltför många revor i den s.k. välfär-

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Motioner om företags-
och kapitalbeskattning*

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mögenhetsbeskattning*

den visar på en ineffektiv hantering av de mycket stora belopp i skatteintäkter som det offentliga tar in. För närvarande tar det offentliga in skatter och avgifter på omkring 1 200 miljarder kronor varje år.

Samtidigt upplever vi att i Sverige är vårt välstånd relativt sett sjunkande gentemot andra konkurrerande länder. Jag tänker då på när man mäter välståndet som BNP per capita. Där hänger Sverige inte längre med konkurrentländerna. Vi kan ju bara titta på Danmark, som i början på 70-talet låg efter Sverige i välståndsligan men som nu ligger långt framför.

Jag tänkte börja med att tala lite om fastighetsskatten. Av de 1 200 miljarder kronor som totalt kommer in i skatter står fastighetsskatten bara för drygt 20 miljarder. Varför är då kritiken mot den så utbredd? Fastighetsskatt finns ju i andra länder, säger försvararna. Men i andra länder belastas inte medborgarna dessutom med skyhöga inkomstskatter, skyhöga konsumtionsskatter och skyhöga skatter på ägande. Svenska medborgare har en förhållandevis liten del kvar efter skatt av sina inkomster, och det är därför inte rimligt att de dessutom ska betala fastighetsskatt. Ovanpå fastighetsskatten kommer dessutom i många fall förmögenhetsskatten på boendet. Bara bland småhusägarna finns omkring 160 000 personer som beräknas betala förmögenhetsskatt på sitt boende – och detta *efter* regeringens ändringar i förmögenhetsskatten. Behovet av att införa en begränsningsregel visar också på orimligheterna. Begränsningsregeln innebär ju tyvärr också nya marginaleffekter, och ny sambeskattnings blir dessutom följden.

Mot denna bakgrund vill Moderaterna kraftigt sänka uttaget av fastighetsskatt genom att låsa taxeringsvärdet, successivt sänka procentsatsen och minska underlaget så att bara halva markvärdet ska tas med.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Jag vill också nämna några ord om skatten på arv och gåva. Sverige har jämfört med andra länder mycket låga skattefria belopp plus höga skattesatser. Ovanpå detta kommer det faktum här i Sverige att arvet eller gåvan redan har beskattats flera gånger, t.ex. genom skatt på inkomst, genom avkastningsskatt, genom förmögenhetsskatt och genom skatt på kapitalvinster. Man bör komma ihåg att skatten på arv och gåva bara tar in drygt 2 miljarder kronor av dessa 1 200 miljarder. Arvs- och gåvoskatten sysselsätter många personer på skattemyndigheterna och dessutom mängder av konsulter och andra specialister. Den bidrar också till att öka kapitalflykten från landet. Den som har råd och kunskap kan komma runt delar av denna skatt om man hinner planera i tid. Men för den som plötsligt blir änka och som i sorgen vill försöka bo kvar i sitt hem kan skatten bli katastrofal – för att inte tala om dem som har ärvt värdepapper, där skatten blir större än arvet. Det innebär alltså att Pomperipossa kan komma fram igen! Detta händer om aktiernas värde efter värderingsdagen sjunker så mycket att de blir mindre värda än vad man ska betala i skatt. Då blir arvet en ren kostnad. Tala om konfiskation! Därför vill Moderaterna kraftigt sänka skatten på arv och gåva och på sikt slopa den.

Den tredje skatten som jag vill ta upp är förmögenhetsskatten. Det är kanske den mest skadliga skatten av alla för närvarande. Den drabbar många direkt och den skadar alla indirekt. Faktum är att den bara står för 5 miljarder av de 1 200 miljarder kronorna. Förmögenhetsskatten är slopad i de flesta konkurrentländer. I Sverige i dag kan man inte säga att

förmögenhetsskatten går efter några som helst principer. Dessutom är sambeskattningen en skatt på familjebildning. Sambor utan barn betalar ju lägre skatt än sambor med barn. Det är absolut kontraproduktivt, ur alla synvinklar.

Förmögenhetsskatten är en skatt på ägande. Därför uppmuntrar inte skatten till att spara. Det sänder fel signaler från ett samhälle som vill öka välståndet. Den som sparar och lägger ned sina sparslantar t.ex. på sitt hus genom att reparera kök och badrum eller genom att amortera på sina lån drabbas egentligen av en straffskatt om man jämför med den som konsumerar och slösar och kanske åker utomlands och lägger pengarna på hotellnätter och restauranger. Det kan inte vara en riktig signal till svenska folket.

Dessutom har man visat att privat sparande har ett positivt samband med antalet företagare. Allt startkapital kan ju inte lånas upp när man ska bilda ett företag, utan det måste också finnas eget kapital. Och företagare behöver vi verkligen mer av! I Sverige har vi ovanligt få människor i förhållande till hela befolkningen som är sysselsatta i nyföretagande. Vi ligger långt efter de andra skandinaviska länderna och hästlängder efter USA. I Sverige är det bara 3 % av befolkningen som är sysselsatta i nyföretagande. Därför är det en viktig faktor att man inte har skatter som hindrar nyföretagande. Företagen bidrar ju också till att ge jobb och egen försörjning för många människor, och på så sätt bidrar de också till att skapa högre skatteintäkter i form av bolagsskatt, inkomstskatt osv.

Det är därför viktigt att man inte har skatter som straffar de företagare som har lyckats. Entreprenörer, idrottsstjärnor och artister måste kunna bo kvar i Sverige utan att luggas på det kapital de kanske har fått ihop om de har lyckats. Det är bättre att kapitalet och dessa personer finns i Sverige och ger avkastning här, vilket bidrar till att ge jobb och högre skatteintäkter.

Regeringen måste över huvud taget sluta med att se skatter och människor som stora aggregat eller kollektiv. Man måste börja se på bevekelsegrunderna för enskilda individer. Jag tänker på bevekelsegrunderna att spara, att ta risker och att satsa i företagande. Det behövs om vi ska få nya idéer, och nya idéer verkställs ju av nya företag.

Ett annat argument som används av utskottsmajoriteten när det gäller att fortfarande ha förmögenhetsskatt är att det är en skatt på arbetande kapital. Frågan är då varför t.ex. samma aktier på börsen ibland klassas som arbetande och ibland inte. Jag kan ta exemplet med Securitas. Varför anses t.ex. Gustaf Douglas Securitasaktier vara arbetande kapital men inte Melker Schörlings? Och varför anses kapitalet i onoterade aktier vara arbetande kapital om man äger aktierna direkt men inte om man äger dem via en aktiefond?

Fru talman! Det säger sig självt att det är en orimlig ståndpunkt att säga att det bara är arbetande kapital som förmögenhetsbeskattas.

Ett annat argument hos utskottsmajoriteten är att förmögenhetsskatten används i fördelningssyfte. Men för närvarande innebär det ett väldigt godtyckligt utfall. Om man t.ex. har varit tjänsteman och har en ganska hög pension från sin före detta arbetsgivare har man en tryggad pensions-tid med höga inkomster. De inkomsterna förmögenhetsbeskattas inte. Men om man däremot har varit egen företagare och kanske inte har så hög pension från det allmänna, säljer sitt företag och får ett kapital som

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mögenhetsbeskattning*

man tänker använda för att dryga ut sin pension så förmögenhetsbeskattas det kapitalet. Det finns inga fördelningsmässiga principer som håller för att ha kvar förmögenhetsskatten.

Slutligen vill jag nämna något om alla de utredningar som tillsatts av regeringen i känsliga frågor.

Utskottsmajoriteten hänvisar även i detta betänkande till ett antal utredningar varav flera ännu inte är tillsatta, och det finns inte heller några direktiv. Jag tänker då på utredningen om en ny fastighetsskatt, utredningen om förmögenhetsskatten och utredningen om arvs- och gåvoskatt. Det är väldigt bekvämt för utskottsmajoriteten att gömma sig bakom dessa kommande utredningar för att slippa diskutera principerna.

Men min förhoppning är att utredningen om förmögenhetsskatten enbart kommer att tjäna som en fördröjning av ett beslut som förr eller senare måste komma, nämligen att slopa förmögenhetsskatten. Andra länder har kommit till denna insikt, och frågan är när Socialdemokraterna kommer att göra det. Samtliga borgerliga partier står bakom en reservation som innebär att förmögenhetsskatten ska slopas för alla kategorier.

Fru talman! Jag vill avsluta med att fråga: Varför vill inte Socialdemokraterna slopa förmögenhetsskatten?

Anf. 81 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Årsskiftet 2000/01 genomfördes en betydande justering av våra fastigheters taxeringsvärden. Folk gick man ur huse för att demonstrera sin avsky mot de alltför kraftiga höjningarna av boendekostnaderna. Det fick till resultat att finansminister Bosse Ringholm retroaktivt införde begränsningsregeln.

Fastigheternas taxeringsvärden kom att höjas mer än beräknat, vilket ledde fram till ännu en korrigering av fastighetsbeskattningen. I höstas beslutade man att sänka fastighetsskatten från 1,2 % till 1 % för småhus, och för hyreshus sänktes skatten till 0,5 % – en dellösning.

Slalomfärden fortsätter. Det ser nästan ut som farmors lilla kråka som för än hit och än dit, och jag skulle önska att hela boendeskatten åkte ned i diket för att därefter ta sig upp genom en helt ny typ av faktisk kommunal avgift för de kostnader som kommunerna har för vårt boende.

Regeringen erkänner att även den förenklade fastighetstaxeringen kan komma att slå hårt mot många enskilda människor. För att minska på språngvisa taxeringshöjningar föreligger förslag om dämpningsregler som ska – ja, vad då?

Jag vill gärna fråga Lisbeth Staaf-Igelström när regeringen ämnar återkomma avseende innehållet i dämpningsregeln. Blir det ett förslag under innevarande år, eller ska medborgarna leva i okunskap och ovisshet över hur de ska planera sin privatekonomi? Jag önskar att småhusägarna i vårt land får ett svar på den frågan i dag.

Man kan utifrån den nuvarande regeringens bostadspolitik konstatera att beskattningen av bostäder anses vara en ganska smart skattebas där inkomsterna stannar kvar i Sverige. Jag skulle också vilja ha ett svar på frågan om jag tolkar signalerna rätt, att regeringen egentligen erkänner att de återkommande taxeringshöjningarna har blivit fel, eftersom det har gjorts tre korrigeringar. Det har införts lägre procentsatser och en begränsningsregel, och nu senast har det kommit en avisering om en dämpningsregel. Är min tolkning rätt, eller?

Eftersom det rör sig om kronor och ören som svenskarna fortfarande handlar mat för i väntan på euron är det bankkontots intäkter och utgifter som ska noteras. Jag vill peka på vår reservation där vi föreslår att man ska avskaffa den statliga fastighetsskatten och i stället ta ut en lägre kommunal avgift i relation till den kommunala servicen kopplad till fastigheten och inte på basis av marknadsvärdet.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 2, men jag står även bakom övriga kristdemokratiska reservationer i detta betänkande.

När det gäller energisparåtgärder har jag all respekt för regeringens pågående arbete med övervägande om ifall miljöförbättrande åtgärder ska påverka taxeringsvärdet så att fastighetsskatten i faktiska kronor blir högre. Men Kristdemokraterna hävdar bestämt att åtgärder som vidtas för att förbättra fastigheters miljövärde snarare borde leda till en sänkt beskattning än till en höjd. Varför det? Jo, självklart vill vi alla att våra fastigheter ska vara både energi- och vattensnåla. Genom att vi investerar i nya ledningar, moderna uppvärmningsanläggningar och andra liknande åtgärder ökar självfallet värdet på huset. Men för den skull anser vi inte att fastighetsägaren ska betala högre skatt. Även om regeringen har tillsatt en översyn vill jag betona värdet av snabb handläggning och tydliga förslag till åtgärder. Sammanfattningsvis anser vi att miljöinvesteringar snarare ska stimuleras än bestraffas.

Fru talman! Även jag vill beröra arvs- och gåvoskatten som också den omfattas av en översyn. Det är på gränsen att man noterar en generell översyn från regeringens sida av fråga efter fråga inom skatteområdet. Det vore på sin plats att vi får veta när denna översyn beräknas vara klar och vilken målsättning som regeringen har för denna utredning. Låt oss få ett svar på den frågan under den pågående debatten. Jag hoppas verkligen att Lisbeth Staaf-Igelström tydligt kan tala om vilken intention Socialdemokraterna har på detta område.

Arvs- och gåvoskattelagen bör uppdateras med tanke på vårt ekonomiska läge – för att travestera ett uttryck som är aktuellt denna dag på annat håll i Stockholm, nämligen på Föreningssparbankens stora tillställning.

Jag har vid flera tillfällen mött människor som har berättat om sin situation vid en anhörigs dödsfall. Nu senast besökte jag en av finansministerns grannar i Enskede. Om en av makarna dör och den efterlevande har för avsikt att bo kvar i den gemensamma fastigheten får änkan ärva den gemensamma bostaden. Det är absurt. Dessutom ska änkan eller änklungen betala arvsskatt eftersom fribeloppet inte har följt med i fastigheternas ökade taxeringsvärden. 280 000 kr för maka eller make är i dag ett ganska lågt belopp.

Fru talman! Kristdemokraterna förväntar sig av regeringen att man återkommer snarast med besked i dessa frågor. Svenska folket är upprört över att man ska drabbas av höga arvsskatter vid överlåtelse av den gemensamma bostaden.

Avslutningsvis ska jag beröra förmögenskatten. Vi har skatt på arbete, skatt av arbete, skatt på fastigheter och reavinster samt moms på skötsel av t.ex. fastigheter. Det finns alltså en skatt som är skatt på skattat kapital genererat av skattade medel som investerats väl. Är det då märkligt att den grupp som vi kallar för vanligt folk reagerar?

Moderater, kristdemokrater, folkpartister och centerpartister reagerar också. Det är faktiskt vi som är vanligt folk. Våra väljare tycker att det är absurt med förmögenhetsskatt. Jag undrar: Är vi så ovanliga ur regeringens synvinkel? Är vi så helt fel ute när vi anser att det är fel med förmögenhetsskatt på bostäder som faktiskt är bruksföremål?

Kristdemokraterna har i sitt budgetförslag, som visserligen föll i höstas, krävt att skatt på förmögenhet inte ska tas ut. Vi har finansierat dessa 5 miljarder, som nu är något lägre efter höjningen av fribeloppen. Men vi borde kunna lyfta bort även dessa 5 miljarder för att uppmuntra svenska idrottsmän, företagsledare och andra som väljer att flytta utomlands i stället för att bo kvar i Sverige just med anledning av förmögenhetsskatten.

Denna förenklas inte av att sambeskattningen av förmögenhet förblir i vårt näst intill överarbetade skattesystem. Jag trodde länge att denna skatt skulle vara den sista sambeskattningen i Sverige, men döm om min förvåning. Nu kommer vi att sambeskattas även när fastighetsskattens begränsningsbelopp ska räknas ut. Alltså: I stället för att göra det enklare och sänka skatter höjer regeringen skatter med ett frejdigt applåderande från socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister i riksdagen. Allt tal om maxtaxa, sänkt inkomstskatt och höjda fribelopp blir när allt kommer omkring endast en krusning på vattenytan.

Fru talman! En radikal översyn som mynnar ut i ett förslag med idéer och tankar om rättvisa skatter och valfrihet åt skattebetalarna är precis vad vi skulle önska oss av den utlovade skatteöversynen.

Anf. 82 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Fastighetsskatten har under en följd av år diskuterats och debatterats flitigt. Krav har rests på att fastighetsskatten ska slopas. På sina håll har löften avgivits om att den ska slopas. Vi från Centerpartiet har aldrig ställt oss bakom kravet på ett slopande av fastighetsskatten. Vi har i stället prioriterat andra skattesänkningar, framför allt i form av en inkomstskattereform och en sänkning av arbetsgivaravgifterna för småföretag, som jag har haft tillfälle att redovisa tidigare under dagen.

Däremot har vi lagt ned stor möda på att åstadkomma större rättvisa och en lägre beskattning än den som är för närvarande, också i fastighetsbeskattningen.

Fastighetsskatten vilar på två komponenter, dels taxeringsvärdet, dels skattesatsen. Taxeringsvärdet gånger skattesatsen är lika med fastighetsskattens storlek. Vi vill sänka skattesatsen, men vi vill framför allt medverka till rimliga och rättvisa taxeringsvärden. Vi har lagt fram konkreta, genomarbetade förslag till förändringar i taxeringsförfarandet som skulle just ge mer rimliga och rättvisa taxeringsvärden.

Jag har med tillfredsställelse noterat att debatten nu går åt vårt håll, att den går vår väg. Såväl Skattebetalarnas förening som Villaägarna har nu svängt från att framför allt kräva ett slopande av fastighetsskatten till att försöka åstadkomma lättnader och ökad rättvisa i beskattningen.

Jag vet att Lisbeth Staaf-Igelström har fått tillfälle att ta del av det bakgrundsmaterial som Rune Thorvald har tagit fram och som har lett fram till våra genomarbetade förslag till förändringar i taxeringsförfarandet. Jag har också erfarit att Lisbeth Staaf-Igelström har funnit detta bakgrundsmaterial intressant och värt att beakta. Min fråga är därför: På

vilket sätt avser Lisbeth Staaf-Igelström att beakta detta materials innehåll?

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3.

Fru talman! Förmögenhetsskatten har spelat ut sin roll som fördelningsinstrument i det svenska skattesystemet. I dag betalar innehavare av stora förmögenheter ofta ingen förmögenhetsskatt, medan måttliga förmögenheter bundna i t.ex. bostadsfastigheter beskattas. Vi har fått något som man skulle kunna kalla för omvänd fördelningspolitik, en omvänd fördelningseffekt av förmögenhetsbeskattningen, och det var väl ändå inte meningen. Dessutom är det i grunden ologiskt att beskatta nyttigheter som träget arbete och idogt sparande, för det är ju ändå på det sättet som de flesta förmögenheter uppstår och har uppstått.

Centerpartiets uppfattning när det gäller förmögenhetsskatten är mycket klar. Det är ett stegvis slopande av förmögenhetsskatten med slopad sambeskattnings som första steg.

När det gäller sambeskattningen har Per Rosengren i denna kammare utlovat att han redan nu skulle ha fixat slopandet av sambeskattningen i samarbete med Socialdemokraterna. Det här löftet har som bekant inte infriats. Jag skulle därför vilja efterhöra vilken Pers bästa prognos är i dag när det gäller avskaffandet av sambeskattningen. Det kan ju faktiskt ske redan i dag om Per Rosengren och Vänsterpartiet ansluter sig till reservation nr 13, vilken jag, fru talman, härmed också yrkar bifall till.

Anf. 83 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det är få eller inga skatter som har väckt så många reaktioner, så mycket känslor och aktioner under de senaste åren som fastighetsskatten. Det är inte så konstigt eftersom den dels är så påtaglig för fastighetsägaren, dels har en utformning som gör att den känns annorlunda än annan skatt.

Skatten har under de senaste åren ökat trots att den enskilde fastighetsägaren inte gjort ett dyft, bara bott kvar och fått betala mer därför att grannar har fått mer betalt för sina hus vid försäljning. Det finns ingen koppling mellan att ha pengar i handen och att samtidigt betala skatt som t.ex. vid inkomstbeskattnings eller vid reavinstbeskattnings.

Det har säkert funnits tider då även fastighetsskatten varit accepterad, men den har stigit för fort och för ojämnt. Folkpartiet vill i grunden reformera systemet och på sikt avskaffa fastighetsskatten. Det handlar om ganska mycket pengar. Därför får det ske stegvis. Ett första steg är att frysa taxeringsvärdena på 1997 års nivå. Det står i vår reservation år 2000, men samma sak gäller faktiskt 1997 eftersom taxeringsvärdena under dessa år var oförändrade. Samtidigt med de frysta taxeringsvärdena ska de lägre skattesatserna gälla. Nu finns det en del undantag. Det kan i enstaka fall vara så att taxeringsvärdet har sjunkit sedan dess, och i dessa fall ska naturligtvis det lägre värdet gälla.

Under tiden fram till dess att fastighetsskatten avskaffas gäller det att se till att vi har ett system som inte rycks med av snabba prisförändringar. Vi föreslår därför att ett rullande system används vid taxeringen och att skattesatsen sedan successivt sänks.

Även regeringen med stödpartier har insett svagheterna i det länge rådande systemet och infört den s.k. begränsningsregeln. Om den hade vi

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mögenhetsbeskattnings*

en livlig debatt i höstas. Vår kritik mot den kvarstår givetvis, men jag tänker inte ta upp den mer här och nu.

När det gäller äkta och oäkta bostadsföretag är det av utskottets skrivning uppenbart att man har insett att här finns problem på olika sätt, men utskottet väljer att avvakta en utredning.

Min fråga till Lisbeth Staaf-Igelström är: Vilken tidsplan finns för den utredningen, och när räknar Lisbeth Staaf-Igelström med att en förändring ska kunna komma till stånd?

Vi är alla dessutom besjälade av att förbättra miljön på så många sätt som möjligt. Ett sätt är att göra nyinvesteringar i sitt hus med anläggningar som sparar energi eller på annat sätt hushållar med våra resurser. Det kan ibland vara ganska stora kostnader, kostnader som sedan med automatik höjer taxeringsvärdet. Därmed beskattas en åtgärd som samhället samtidigt bejakar. Det blir två motverkande krafter. Det här är inte rimligt.

Även här har majoriteten i utskottet insett problematiken och det ologiska och hänvisar till pågående överväganden inom Regeringskansliet. Samma sak skedde i fjol med samma hänvisning. Jag vill också här fråga Lisbeth Staaf-Igelström: Hur ser tidsplanen ut från i dag till dess att det finns ett färdigt förslag?

Fru talman! Jag har i grunden inget emot utredningar, men jag anser att tiden från utredning till en färdig proposition eller ett regeringsförslag ibland blir alltför lång eller oviss.

Sedan vi i Folkpartiet skrev vår motion om arvs- och gåvoskatt har regeringen beslutat att tillsätta en utredning med uppgift att göra en översyn. Utskottet utgår från att de synpunkter som kommit fram i motionen beaktas. Utskottet påpekar också att reglerna om arvsskatt när det gäller ärvda fastigheter skyndsamt bör bli föremål för översyn. Det är bra, för här ser vi också orimliga konsekvenser för enskilda fastighetsägare genom taxeringsvärdenas snabba höjningar. Sedan återstår bara att se om finansministern förmår att följa utskottets förslag om skyndsamhet.

Så till förmögenhetsskatten, en skatt av långt mindre dignitet än fastighetsskatten beträffande antalet inkomna kronor till statskassan. Samtidigt finns en koppling, som redan har nämnts här flera gånger, genom att fastighetens taxeringsvärde också tas upp till förmögenhetsbeskattning. Det här dubbelspelet gör att det för många blir en mycket betungande beskattning av fastigheterna.

Förmögenhetsskatten är dessutom en skattebas som långt ifrån är en säker inkomstkälla för staten. Bortsett från fastigheterna är det ju lätt att flytta kapital utomlands. Vi vet att det sker i stor omfattning. Det är också lätt att omvandla beskattningsbart kapital till andra ägodelar, som är betydligt svårare att förmögenhetsbeskatta. Dessutom är det ju så att de med de största förmögenheterna slipper skatta för sina aktieinnehav genom särlagstiftning.

Till råga på allt innehåller förmögenhetsskatten, vilket också har tagits upp här, rester av en föråldrad syn på att staten ska bestraffa eller premiera beroende på vilken samlevnadsform två personer föredrar. Det är självfallet så att det är vars och ens ensak. Staten och dess lagstiftning ska förhålla sig neutral till detta. Mot den bakgrunden behövs det egentligen ingen utredning ens för att vi ska vara på det klara med att sambeskattningen ska slopas. Utskottet föredrar att inte vilja tillkännage något

förslag om förändring utan hänvisar till att utredning pågår eller ska starta i sinom tid.

Det är intressant att titta på de olika punkterna i betänkande SkU16 när det gäller just orden ”utredning” och ”översyn” och vad som stoppas in där.

Under rubriken Fastighetsbeskattningens inriktning kan vi läsa att Fastighetsbeskattningskommittén har lagt fram ett antal förslag som bereds för närvarande. Dessutom har regeringen aviserat att fastighetsbeskattningen ska utredas på nytt, och nu mer förutsättningslöst än tidigare. Under rubriken Äkta och oäkta bostadsföretag förelås avvaktande med ställningstagandet tills regeringen har övervägt färdigt.

Samma synsätt har utskottet beträffande förslag under rubriken Energisparåtgärder och under rubriken Vindkraftverk. Arvs- och gåvoskattsavsnittet har också förärats en mening om att regeringen meddelat att den ska tillsätta en utredning för att se över problemen. Rubriken Förmögenhetsskatt utgör inget undantag och inte heller rubriken Sambeskattningsavsnittet av förmögenhet.

Fru talman! Det är naturligtvis bra att utreda och överväga – bara det inte drar ut för långt på tiden eller används för att man ska slippa ta tag i problemet.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att Folkpartiet står bakom de fem reservationer som vi har i det här betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 4 under punkt 1.

Anf. 84 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande nr 16 behandlar – som framgått av föregående talare – motionsyrkanden från den allmänna motions tiden förra året om fastighets- och förmögenhetsbeskattningen, och låt mig inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Låt mig även inledningsvis konstatera att det inte är något nytt från de fyra borgerliga partierna. Man har när det gäller inriktningen av den framtida fastighetsbeskattningen inte kunnat ena sig fast man säger att man siktar på en borgerlig fyrpartiregering efter höstens val. Inget av partierna har lagt fram något förslag där fastighetsskatten ska avvecklas inom budgetperioden, alltså t.o.m. år 2004. Inget av de borgerliga partierna berör heller i denna debatt obalansen på bostadsmarknaden, hyresrättens situation eller det faktum att vi har fått en betydligt lägre räntekostnad för vårt boende tack vare socialdemokratisk politik.

Fru talman! Både Centern och kd förespråkar fastighetsskatt, men de klär skatten i nya ord. Kd talar om en kommunal avgift och Centern om en schablonintäkt. Folkpartiet skriver i sin reservation att man grundligt vill reformera systemet med sikte på att fastighetsskatten ska avskaffas. Men det verkar som om man vill avskaffa den på mycket, mycket lång tid.

Återigen skriver man också att det behövs specialregler för särskilt attraktiva områden som dock inte ska leda till några margineffekter. Jag vill då fråga Folkpartiets företrädare i denna debatt: Hur ska dessa regler utformas egentligen? Vidare undrar jag vilket tidsperspektiv ni har på avskaffandet av fastighetsskatten. Och hur har ni tänkt er att finansiera

ett eventuellt avskaffande av fastighetsskatten? Ska även ni inom Folkpartiet göra nedskärningar i sjukersättningen eller i a-kassan?

Moderata samlingspartiet säger att fastighetsskatten ska avskaffas. Vi har hört moderata företrädare använda mycket starka ord om denna skatt och om vår finansminister i detta sammanhang. Ändå läser jag till min stora förvåning att fastighetsskatten finns kvar både i år, nästa år och 2004 i Moderaternas budgetförslag.

Jag vet mycket väl att ni förespråkar en successiv avveckling. Men om nu fastighetsskatten är ett sådant stort problem, varför lägger ni inte fram ett förslag om att avskaffa den direkt? Er önskan är ju en borgerlig fyrtipartiregering efter höstens val. Då är min fråga: Kan ni moderater ställa er bakom kd:s förslag om en kommunal fastighetsavgift? Eller kan ni ställa upp på Centerns förslag om en schablonintäkt? Kan ni moderater över huvud taget tänka er en fastighetsavgift?

Kd:s förslag om en kommunal avgift ger anledning till många frågor. Hur ska t.ex. avgiften utformas? Ska den vara lika i hela landet? Vad ska denna avgift täcka för något? Ska varje kommun själv få bestämma storleken på avgiften? Kan ni tänka er att ställa upp på Moderaternas förslag om att avskaffa fastighetsskatten och därmed avstå från ert förslag om en kommunal fastighetsavgift?

Jag vill även ställa en fråga till Centerns företrädare i denna debatt. Ställer Centerpartiet upp på den moderata politiken att avskaffa fastighetsskatten och avstår ni därmed från ert eget förslag på området?

Men den viktigaste frågan är ändå: Vad händer egentligen på fastighetsbeskattningsområdet med en eventuell borgerlig, moderatledd, fyrtipartiregering? Det anser jag att människor har rätt att få reda på före valet.

Fru talman! Vi socialdemokrater är tydliga när det gäller fastighets- och förmøgenhetsbeskattningen: En sådan kommer att finnas även framdeles. Men vi ser hela tiden över vårt skattesystem och gör de förändringar som vi anser att det finns behov av. Utifrån detta har fastighets- skatten sänkts från 1,5 % till 1 % för småhus och från 1,2 % till 0,5 % för hyreshus. Detta gäller retroaktivt från den 1 januari 2001. Det innebär att de som bor i småhus och som har fått taxeringsvärdet höjt med mindre än 50 % får en sänkning av skatteuttaget.

Vidare har en begränsningsregel i fastighetsskatten tagits fram. Den innebär att fastighetsskatten för ett småhus som används för permanent boende begränsas så att den under vissa förutsättningar inte överstiger 5 % av inkomsten. Syftet är att hjälpa personer med låga inkomster som bor i fastigheter vilkas taxeringsvärde har stigit kraftigt, t.ex. pensionärer och bofasta i skärgården.

Fribeloppet i förmøgenhetsskatten har höjts i flera omgångar. Fr.o.m. 2003 års inkomsttaxering är fribeloppet 1,5 miljoner kronor för ensamstående och 2 miljoner kronor för sambeskattade par. Till följd av detta beräknas antalet personer som betalar förmøgenhetsskatt nästan halveras. Förändringen medför även att antalet småhusägare som betalar förmøgenhetsskatt beräknas minska från 280 000 till 160 000 personer.

Beslut har dessutom fattats om förändringar i regelsystemet för fastighetstaxeringen. Beslutet innebär att omräkningsförfarandet vid fastighetstaxeringen successivt ska tas bort och ersättas av ett system med förenklade fastighetstaxeringar. Vidare kommer regeringen inom en snar

framtid att föreslå regler som innebär att höjda taxeringsvärden inte omedelbart får genomslag på uttaget av fastighetsskatt.

Utifrån de förändringar som sker inom fastighetsområdet kommer grunderna för fastighetsskatten att ses över. En ny utredning bör därför ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen, under förutsättning att de fördelningsmässiga konsekvenserna är acceptabla.

Vidare kommer en utredning att tillsättas med uppgift att se över reglerna om förmögenhetsbeskattningen. De nuvarande reglerna har kritiserats från skilda utgångspunkter, bl.a. för bristande enhetlighet i behandlingen av olika tillgångar och för de fördelningspolitiska effekterna.

Varför, fru talman, ska vi då ha en fastighetsskatt? Behövs verkligen en sådan? Jo, denna skatt behövs för att den bidrar med viktiga skatteintäkter till vår välfärd. Fastighetsskatten ger mer än 20 miljarder kronor i inkomst till våra gemensamma åtaganden varje år.

Dessutom ska det inte spela någon roll ur skattesynpunkt om ett enskilt hushåll väljer att spara genom att betala av sina banklån på huset eller genom att satsa pengar i en aktiefond. Därför ska skatterna vara så neutrala som möjligt. Det förutsätter att allt sparande behandlas på samma sätt ur skattesynpunkt. Därför är fastighetsskatten en del av kapitalinkomstbeskattningen, vilket innebär att en kapitalplacering i en fastighet behandlas på samma sätt som övriga kapitalplaceringar.

En slopad fastighetsskatt skulle även leda till ökad spekulation på fastighetsmarknaden med än högre prisökningar som följd, vilket främst skulle drabba unga människor som vill skaffa sig ett eget hem. Detta beror på att om fastighetsskatten skulle avskaffas skulle placeringar i fastigheter behandlas mer fördelaktigt ur skattesynpunkt än placeringar i andra tillgångar. Folk med mycket kapital skulle då placera en större del av detta kapital i fastigheter och därmed driva upp fastighetspriserna.

Utifrån detta, fru talman, anser vi socialdemokrater att vi även framdeles behöver ha en fastighetsskatt!

Jag ska också kommentera några av de inlägg som har gjorts tidigare. Jag fick en rak fråga av Catharina Hagen, som företräder Moderaterna, det stora skattesänkarpartiet här i riksdagen, om varför vi inte vill slopa förmögenhetsskatten.

Nej, Catharina Hagen, vi gör andra prioriteringar när det gäller skattesänkningar. Vi gör andra prioriteringar när det gäller vad vi vill satsa på för någonting. Därför kommer vi också i framtiden att ha en förmögenhetsbeskattning, men den kanske kommer att se annorlunda ut beroende på vad som föreslås av den utredning som nu kommer till stånd.

Kenneth Lantz vill ha reda på när förslaget om en dämpningsregel kommer, och han vill ha ett svar i dag. Det kommer ett förslag, men jag kan inte exakt säga vilket datum och klockslag det kommer. Det kommer under året.

Han frågade också om vi anser att taxeringshöjningarna har varit felaktiga. Höjningen av taxeringsvärdena på småhus beror på att vi har haft en bostadsmarknad i obalans. Det gör att man i vissa områden har betydligt större efterfrågan än tillgång, och det driver upp priserna. I andra områden i Sverige finns det ingen efterfrågan alls, och där kan man över huvud taget inte sälja sina hus.

Det var vad jag ville säga till Kenneth Lantz och Catharina Hagen.

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mögenhetsbeskattning*

Till Rolf Kenneryd vill jag säga att jag har tagit del av Rune Torwalds material. Jag tyckte också att det var intressant och värt att beakta, vilket kommer att göras framdeles, när vi också har en utredning på gång. Vi kommer att se till att det kommer med. Man tittar noga på de här delarna.

Lennart Kollmats vill ha besked om när utredningsdirektiven kommer och vilken tidsplan som gäller. Jag säger att det kommer direktiv. De kommer också att innehålla en tidsplan och uppgift om vilka som ska ingå osv. Som sagt var: Jag kan inte ange datum eller klockslag nu, men det kommer.

Anf. 85 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag är imponerad av Lisbeth Staaf-Igelströms påstående att vi har låg ränta tack vare att vi har en socialdemokratisk regering. Man kan inte annat än vara imponerad av detta. Det finns ju andra länder som också har låg ränta. Den globala marknaden kanske bestämmer lite mer än den socialdemokratiska regeringen.

När det gäller frågan hur den kommunala avgiften ska utformas vill jag säga att vi i vår motion ganska tydligt har redogjort för att det är de faktiska kostnaderna som ska ligga till grund för utformningen, inte marknadsvärdet på fastigheten. Varje kommun råder själv över detta enligt den kommunala självbestämmanderätten.

Det är bra med korrigeringen av den totala boskatten, men varför denna labyrint? Nu är visserligen slalomsäsongen slut, men jag vill ändå göra en jämförelse med slalomåkning. Är det ett medvetet ställningstagande från Socialdemokraterna att slombanan ska vara så komplicerad och svår att man måste ta ut svängarna till det allra yttersta? Efter första åkningen inser man att det kanske blev lite väl häftigt för en del åkare, så nu får man flytta portarna lite närmare varandra, så att banan blir rakare och enklare för en del.

Hur ska vi tolka de här förändringarna? Först bestämmer man att det är acceptabelt att höja taxeringsvärdena, men efteråt säger man att det blev lite fel. Är det inte enklare att gå många av oss opponenter till mötes och sänka fastighetsskatten radikalt?

Anf. 86 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi har sänkt skattesatsen i fastighetsbeskattningen. Vi har på det sättet sänkt fastighetsskatten. Som jag sade tidigare: Många kommer nu att få betydligt lägre fastighetsskatt än tidigare. Men det råder en obalans på bostadsmarknaden, och det är det som driver upp taxeringsvärdet.

Kenneth Lantz säger att marknadsvärdet inte ska ligga till grund för den föreslagna kommunala avgiften. Om jag minns rätt och har läst rätt i protokoll från förra året sade Kenneth Lantz att marknadsvärdet ska ligga till grund för den kommunala avgiften. Kenneth Lantz kanske kan korrigera detta och en gång för alla ge besked om vad som kommer att gälla på det här området.

Kristdemokraterna är också väldigt noga med att säga att skatt tas ut efter bärkraft. Min fråga är: Ska den kommunala avgiften också vara beroende av vilken inkomst de boende har?

Det är självklart att om man har en högre eller lägre ränta beror på vilken politik man för i ett land. Självklart påverkar politiken det, Kenneth Lantz.

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mogenhetsbeskattning*

Anf. 87 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag tar frågan om den kommunala avgiften först. Nej, den ska inte tas ut efter bärkraft. Vi har lagt oss på en nivå som motsvarar det socialdemokratiska förslaget om en begränsningsregel vid en minimibeskattning på 280 000 kr, vilket i runda slängar skulle bli 3 000–5 000 kr om året. Det kan också tolkas som en schablonbeskattning. Det är inriktningen på våra beräkningar. Vi är naturligtvis långt ifrån färdiga med detta. Jag hoppas att det är ett svar på frågan.

Sänkt fastighetsbeskattning tycker vi är viktigt, för det finns enskilda människor som faktiskt lider och kvider på grund av det nuvarande läget. Marknaden i vårt land är ju fri, och det är ju den som bestämmer värdet på våra fastigheter. Men vi tycker inte att det är rätt att det ska ligga till grund för fastighetsbeskattningen. Det är två skilda världar.

Jag hade också önskat att jag skulle få något förslag angående de framtida utredningarna. Ska vi fortsätta att få utredningsförslag och förbli i total okunnighet om den totala boendekostnaden i framtiden? Kan Lisbeth Staaf-Igelström kanske använda sin sista replik till att svara på det?

Anf. 88 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Kenneth Lantz menade väl: förbli okunnig om den framtida fastighetsbeskattningen och boendekostnaden. Nej, man kommer inte att förbli okunnig om det. Jag har sagt från denna talarstol att vi även i framtiden kommer att ha en fastighetsbeskattning. Men vi kommer självklart att se över detta i vår utredning, så att det inte drabbar människor för hårt. Vi socialdemokrater har aldrig haft en vilja att driva människor från hus och hem. Däremot kommer man att leva i okunnighet, för Kenneth Lantz svarade inte på vad som kommer att hända vid en eventuell borgerlig regering. Då kommer man att leva i okunnighet, för man vet inte vad som kommer att hända på det här området vid en eventuell borgerlig valseger i höst.

Det var bra att Kenneth Lantz sade att det inte är marknadsvärdet som ska ligga till grund för den kommunala fastighetsavgiften. Då är det korrigerat från den förra debatten. Nu vet vi det.

Anf. 89 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Det var mycket exercis i Lisbeth Staaf-Igelströms anförande om vem som ställer upp på vad och vem som inte ställer upp osv.

Vad mig anbelangar har jag redan gett det svar som Lisbeth Staaf-Igelström efterfrågade. Vi eftersträvar inget avskaffande av fastighets-skatten, oavsett om den skulle avlösas av en kommunal fastighetsavgift eller ej. För egen del är jag övertygad om att en borgerlig regering efter höstens val skulle prioritera andra skattesänkningar framför en sådan åtgärd.

Vi talar om en omvandling till schablonintäkt. Det är fråga om en annan och mer pedagogisk teknik. Det är inget avskaffande. För övrigt har jag uppfattat det som att regeringspartiet också delar denna uppfattning. Är det inte så, Lisbeth Staaf-Igelström?

När det gäller Rune Torwalds faktaunderlag säger Lisbeth Staaf-Igelström att det ska beaktas i en utredning. Ja, det är ju det traditionella sättet att fördröja och begrava saker och ting. Vi behöver ju ett beaktande nu, dvs. att justera nuvarande taxeringsvärden. Framför allt står vi inför en ny allmän fastighetstaxering redan nästa år. Då hastar det ju. Är det Lisbeth Staaf-Igelströms ambition att man vid nästa års omtaxering ska beakta det som vi nu talar om?

Anf. 90 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Tack, Rolf Kenneryd, för det mycket klara och raka beskedet att ni inte kommer att ställa upp på det moderata förslaget att avskaffa fastighetsskatten helt och hållet. Ni vill ha en beskattning i form av en schablonintäkt. Det är okej för vår del med en schablonintäkt. Vi har diskuterat detta och har detta förslag i Fastighetsbeskattningskommittén, så det är helt okej. Men det var mycket bra att vi fick detta raka och klara besked från Rolf Kenneryd.

Den framtida fastighetsbeskattningen kommer att tas upp i utredningen, som jag sade tidigare. Vi får avvakta och se vilka besked som kommer.

Jag vill också uttrycka en förhoppning om att samtliga partier medverkar i och deltar i en sådan utredning, så att alla verkligen är med på vagnen den här gången.

Anf. 91 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag måste tillfredsställa Lisbeth Staaf-Igelström gång efter gång genom att ge detta besked som jag har gett i debatt efter debatt. Men tydligen sjunker denna klarhet ändå inte in. Men jag hoppas att den gör det nu efter detta senaste klarläggande.

Jag vill än en gång efterlysa den ambition som väl Lisbeth Staaf-Igelström ändå måste ha när det gäller beaktandet av vad vi tidigare har talat om. Ska det beaktas vid nästa års omtaxering? Är det Lisbeth Staaf-Igelströms ambition eller ej?

Anf. 92 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag ska svara på den sista frågan först. Jag kan inte ge ett klart och tydligt besked i nuläget. Men det kommer att diskuteras, och sedan får vi se vad resultatet blir.

Det var mycket bra att Rolf Kenneryd var så oerhört tydlig när det gäller den framtida fastighetsbeskattningen, att man inte ställer upp på Moderaternas förslag om att avskaffa fastighetsskatten helt och hållet. Detta är något som vi kommer att ha med oss i det framtida politiska arbetet inför höstens val.

Anf. 93 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Lisbeth Staaf-Igelström har i alla fall lämnat ett klart besked, och det är att om Socialdemokraterna får bestämma så kommer förmögenhetsskatten framgent att finnas kvar, även efter att utredningen om denna skatt är klar. Skälen som Lisbeth Staaf-Igelström angav var att man gjorde andra prioriteringar inom Socialdemokraterna. Dock tycker jag att det var oklart vilka prioriteringar som man gör.

En annan sak som jag vill kommentera är att Lisbeth Staaf-Igelström nämnde att allt sparande ska behandlas på samma sätt och beskattas på samma sätt. Jag skulle vilja ha ett förtydligande där. Innebär detta att även fler kommer att drabbas av förmögenhetsskatt efter att utredningen är klar, om man ska uppfylla målsättningen att allt sparande ska behandlas på samma sätt?

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
møgenhetsbeskattning*

Anf. 94 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! De prioriteringar som vi socialdemokrater gör, till skillnad från Moderata samlingspartiet, är att vi ska ha en bra vård, att vi ska ha en bra omsorg och att vi ska ha en bra skola. Catharina Hagen var i sitt inledningsanförande inne på att det finns revor i vår välfärd. Ja, vi är medvetna om att det finns revor och att det finns problem, och dem vill vi åtgärda. Det kan man inte göra genom att sänka skatterna och tro att detta ska ordna sig. Det är ytterligare inkomster som vi behöver ha för att klara av detta. Det är våra prioriteringar.

Vad utredningen sedan kommer fram till när det gäller förmøgenhets-skatten kan jag i nuläget inte svara på. Men den kommer att se över alla dessa delar, och sedan kommer den att lägga fram ett förslag. Jag hoppas verkligen att även Moderata samlingspartiet deltar i dessa kommande utredningar.

Catharina Hagen var också inne på att Sverige har sjunkit i välståndsligan och inte ligger lika högt som tidigare. Då vill jag rekommendera Catharina Hagen att läsa under vilka perioder som Sverige sjönk i välståndsligan.

Anf. 95 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Lisbeth Staaf-Igelström nämnde att vi måste få resurser till vård, skola, omsorg och liknande välfärd. Men då glömmer hon att tala om vem det är som skapar dessa resurser. Resurserna skapas ju inte av skatter, utan de skapas av de välståndskrafter som innebär att många människor är sysselsatta, att många arbetar och att vi har många företag som kan skapa underlag för beskattning. Det är ju inte bara genom att man tar skatt från en krympande skattebas som man skapar välfärd.

Till sist vill jag fråga Lisbeth Staaf-Igelström en gång till: Vad menar Socialdemokraterna när de säger att allt sparande ska beskattas likadant?

Anf. 96 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi menar att om man har olika typer av sparande ska det så långt som möjligt beskattas på samma sätt. Om det kommer att bli några förändringar i den kommande utredningen kan jag inte svara på i dag, som jag sade tidigare.

Jag delar Catharina Hagens uppfattning att det är när människor har arbete och när vi har ett bra företagande som vi har möjligheter att få in mer skatter. Det är helt klart. Därför är jag som socialdemokrat mycket glad över att vi i dag har en betydligt lägre arbetslöshet än vi hade i början av 90-talet.

Anf. 97 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Nu ska vi ha ytterligare en debatt om fastighetsskatt och förmögenhetsskatt. Det är som sagt inte första gången som vi har det.

Kenneth Lantz sade att fastighetsskatten är en skatt som har gjort att man går man ur huse. Och jag tror att det var Lennart Kollmats som sade att det har varit en våldsam uppståndelse osv. och att skatten har ökat väldigt mycket under senare år. Som jag har sagt förut känner jag inte igen mig i den här beskrivningen. Visst har det varit 7 000–8 000 på Mynttorget och protesterat. Men jag möter inte alls det som framgår av denna bild när jag åker runt i landet.

Fastighetsskatten är ett problem i begränsade områden, i vissa tillväxtområden som Stockholm. I vissa kustnära områden kan det också vara ett visst problem. Men framför allt är det ett problem i Stockholmsområdet på grund av väldigt höga marknadspriser.

När man sänker skatten generellt som man har gjort, inte från 1,2 % till 1,0 % utan faktiskt från 1,5 % till 1,0 % – sänkningen till 1,2 % trädde aldrig i kraft, utan man sänkte skatten ytterligare innan den hann träda i kraft – vad händer då? Jo, i de områden där fastighetsskatten går upp väldigt mycket, i Stockholm, ökar skatten. Men i de områden där fastighetsskatten egentligen inte är ett problem minskar fastighetsskatten per fastighetsägare. Detta är naturligtvis problematiskt. Det är av den anledningen som man nu är på väg att tillsätta en utredning som förutslättningslöst ska se över fastighetsskatten. Vi har förslag till hur man ska göra för att komma till rätta med problemen. Det är något som vi kommer att ta upp i utredningen när den väl börjar arbeta.

Det vore ganska bra om vi åtminstone kunde vara eniga om att fastighetsskatten är ett regionalt problem i Stockholm. I övrigt är fastighetsskatten inte något större problem.

Jag blir också konfunderad över den centerpartireservation som inleds så här: "Utgångspunkten för Centerpartiets förslag till skattesänkningar inom bostadsområdet är att människor skall få lägre boendekostnader och att det skapas neutralitet mellan olika boendeformer." Då är det väldigt intressant att konstatera att Centerpartiet inte ville sänka skatten för hyreshus. Hyreshusen beskattas ju mer än villorna. Antingen har Centerpartiet alltså bytt politik eller så stämmer inte det man skriver i sin reservation.

Jag går sedan över till förmögenhetsbeskattningen. Förmögenhetsbeskattningen är i dag sådan att de med de verkligt stora förmögenheterna i huvudsak undantas från denna beskattning, och det är ju väldigt knepigt. Rolf Kenneryd sade att han tyckte att det var väldigt konstigt att folk med låga förmögenheter betalar förmögenhetsskatt medan många med väldigt höga inte betalar. Jag vill bara erinra kammaren om att det faktiskt var Centern som tillsammans med Socialdemokraterna drev igenom detta i ett majoritetsbeslut. Jag tror att det var bara Centern och Socialdemokraterna som stod bakom detta. Men det är klart: Sent ska syndarn vakna.

Det är av den anledningen vi har varit med och gett löfte om att även förmögenhetsbeskattning ska utredas. Ambitionen är naturligtvis att alla ska behandlas likartat. Då måste man också hitta en modell så att inte de här storägarna försvinner från landet. Det måste alltså finnas någon form

av tak, någon form av begränsning, när det gäller förmögenhetsskatteuttaget.

Sedan anser inte vi att 5 miljarder är en så föraktlig summa att vi bara kan vifta bort den. Vi tycker att det är ganska viktigt att behålla även denna skattebas när vi behåller de inkomsterna.

Det man kan konstatera är också att denna utredning i efterhand kommer att få en ytterligare uppgift, och det är att se över arvs- och gåvobeskattningen. Inom Vänsterpartiet anser vi att det är nödvändigt att man ser över arvs- och gåvobeskattningen med tanke på de mindre roliga effekter den har framför allt när det gäller efterlevande som ärver en fastighet och kan tvingas ta lån för att kunna bo kvar. Det här är naturligtvis sådana saker som man måste se över. Det är intressant att konstatera att finansministern också har kommit till insikten – lite sent, men ändå – att detta är ett problem. Förhoppningsvis ska vi detta år kunna se ett förslag i riksdagen som innebär att det fr.o.m. nästa år blir förändringar när det gäller detta.

Det finns också någon reservation om att energisparåtgärder, dvs. den typ av investeringar i fastigheter som bidrar till att man spar energi osv., inte ska beskattas. Det var ungefär vad Fastighetsbeskattningskommittén också skrev, dvs. att man skulle undanta vissa energisparåtgärder från detta. Nu har det visat sig, när man sett över detta, att det i nuvarande system skulle vara ganska svårt att få in detta i lagstiftningen, särskilt i förhållande till hur mycket det skulle ge. På en fastighet med ett taxeringsvärde på mellan 200 000 och 300 000 kr skulle skatten sänkas med 70 kr per år. Jag tror att vi kan vara ganska eniga här i kammaren om att det är det inte värt. Ett taxeringsvärde på 650 000 kr ger en skattesänkning på 210 kr per år. För en villa i niomiljonersklassen kommer man upp i en sänkning på 1 820 kr per år. Med tanke på de komplikationer som en sådan lagstiftning innebär är det kanske bäst att inte genomföra detta nu. Möjligen kan man ta med det och se vad man kan göra i den nya fastighetsskatteutredningen, som mer förutsättningslöst ska granska detta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i det föreliggande betänkandet.

Anf. 98 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Låt mig först försvara tillämpningen av begreppet arbetande kapital. Det var ju det som var bakgrunden till den förändring som Per Rosengren hänvisade till. Jag anser det vara helt nödvändigt att ha det som vi har det. Och det är inte det som är problemet när det gäller att förmögenhetsbeskattningen har spelat ut sin roll som fördelningspolitiskt instrument.

Är det för övrigt så att Per Rosengren vill återgå till den tidigare ordningen, dvs. slopa befrielse från förmögenhetsskatt för arbetande kapital i näringsverksamhet?

Sedan berörde Per Rosengren egentligen inte det här löftet om att avskaffa sambeskattningen i förmögenhetsbeskattningen. Det är ju ett av många löften om förändringar som Per Rosengren frikostigt har spritt omkring sig under senare tid och fått god publicitet omkring. Nu har Per Rosengren möjlighet att åstadkomma den förändring som han har utlovat, nämligen en slopad sambeskattning i förmögenhetsbeskattningen, om Vänsterpartiet ansluter sig till reservation 13. Det räcker för övrigt

om Per som vanligt inte får majoritet i sitt eget parti. Får han bara ett tillräckligt antal med sig för att stödja den här reservationen är saken klar. Då har Per Rosengren levt upp till sitt löfte.

Det viktigaste, Per Rosengren, är väl inte med vem man genomför nödvändiga förändringar, utan att man faktiskt genomför dem.

Nu är det upp till bevis under denna eftermiddag. Kl. 17 eller strax därefter, när vi kommer till den här punkten i voteringen, har Per Rosengren chansen.

Anf. 99 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Som jag har förklarat ska en kommande utredning se över hela förmøgenhetsskatten. När det gäller sambeskattningen har vi dock halverat inslaget av sambeskattnings. Vi har kommit en bit på väg. Men jag har också i den här talarstolen sagt att det finns andra knepigheter med förmøgenhetsbeskattningen som jag i första hand skulle vilja ta tag i. Om jag får välja, om utredningen ska välja mellan att titta på hur mycket av fastigheternas värde som ska tas med i förmøgenhetstaxeringen och att ta bort sambeskattningen, kommer jag även fortsättningsvis att driva linjen att det är viktigare att rädda folk med fastigheter från alltför hög förmøgenhetsskatt i det här sammanhanget.

Sedan har Rolf Kenneryd en väldigt underlig definition av arbetande kapital. Det är börsvärdet som är arbetande kapital för Rolf Kenneryd. Så, måste jag säga, är nog Rolf Kenneryd ganska ensam om att definiera arbetande kapital. Det är ungefär som när det sammanlagda värdet på Stefan Perssons aktier gick ned från 80 till 45 miljarder. Då minskade alltså det arbetande kapitalet i Hennes & Mauritz. Jag tycker att Rolf Kenneryd ska förklara hur han definierar begreppet arbetande kapital, för jag tror att han är ganska ensam om att definiera det som börsvärdet.

Anf. 100 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag är så ensam om den här definitionen. I varje fall har jag inte sett några konkreta förslag om att ändra den framlagda i denna kammare. Det tyder på att jag kanske inte är så ensam.

Sedan skulle jag vilja ge en rekommendation till Per Rosengren, och det är att vara lite mindre frikostig med konkreta löften som sedan gång efter annan ska begravas i kommande utredningar. Jag tror att det vore bra för både Per Rosengrens personliga och Vänsterpartiets trovärdighet när det gäller skattefrågornas hantering.

Jag vill gärna besvara den fråga som Per Rosengren ställde tidigare och som jag inte hann besvara i min förra replik. Vi motsatte oss de tillfälliga ettåriga sänkningarna av fastighetsskatten för hyreshus av den enkla anledningen att vi insåg att detta skulle leda till det som det sedan ledde till, nämligen att värdet av dessa tillfälliga ettåriga skattesänkningar i allt väsentligt hamnade i fastighetsägarnas fickor och inte kom hyresgästerna till del. När väl ordningen permanentades biträdde vi sänkningen av fastighetsskatten för hyreshus.

Anf. 101 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det har aldrig varit några tillfälliga sänkningar av skatten för hyreshus. Samtidigt som skatten har sänkts för villor har den sänkts för hyreshusen. Först sänktes skatten till 1,2 % – men den sänkningen

trädde inte i kraft – och då sänktes skatten för hyreshusen. Då var Centern inte med.

Rolf Kenneryd behöver inte alls bekymra sig för Vänsterpartiets trovärdighet i skattefrågor. Jag tror att vi har en ganska stor trovärdighet i frågorna. Det är snarare så att det är Rolf Kenneryds parti som har lite problem inom både den ena och den andra sektorn när det gäller att få trovärdighet i skattefrågorna.

Det var alltså Socialdemokraterna som med Centerpartiets hjälp definerade arbetande kapital som börsvärdet. Jag tror inte någon ekonom kallar börsvärdet på ett företag för arbetande kapital.

Det har varit svårt att rucka på reglerna, men som jag sade i mitt inledningsanförande går det att ta ut förmögenhetsskatt även för Stefan Persson och kompani – om man bara ser till att det finns någon form av takregel. Ska förmögenhetsskatt tas ut fullt ut på hela värdet föreligger, precis som Rolf Kenneryd säger, en stor risk att företaget flyttar och placerar sig i någon annan stad, t.ex. London.

Anf. 102 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Per Rosengren säger att han har varit med om att halvera sambeskattningen. Det beror på hur man räknar. Antalet lagar angående sambeskattningen har fördubblats genom begränsningsregeln för fastighetsskatten. Det har han också medverkat till.

Per Rosengren ser fastighetsskatten enbart ur ett Stockholmsperspektiv. Jag tror att Per Rosengren vet att jag bor i Kungsbacka. Jag har nära till Göteborgsområdet. Jag har mycket kontakter i hela Bohuslän, söderut i Skåne och naturligtvis mitt eget län Halland. Vart jag än kommer upplever man problem med fastighetsskatten. Jag vet inte var Per Rosengren reser, men uppenbarligen är det inte på samma ställen. Det kan vi ändå konstatera.

Jag konstaterar också att Per Rosengren, ofta med emfas, försvarar det nuvarande systemet samtidigt som han gärna ser förändringar. Jag tycker mig känna igen Vänsterns sätt att inta minst två ståndpunkter samtidigt. Det är så också med energisparreduceringen: Vänstern säger nej, men ställer ändå upp på att det hela ses över.

Anf. 103 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag tar det sista först: Vänstern säger nej, men vill att det ska ses över.

Vi säger nej till följande: Ska det göras stora ingrepp och förändringar i nuvarande regelsystem när det ger 70 kr om året? Om Folkpartiet vill driva den linjen ska man fortsätta att driva den. För ett hus med ett taxeringsvärde på 650 000 kr ger det 220 kr per år. Vi tycker inte att det är värt det med tanke på de komplicerade förändringar som skulle behöva göras. Däremot vid en total översyn av fastighetsskatten där hänsyn tas från början i tabellerna ger det kanske inte komplikationer i lagstiftningsärendet.

Det är inte jag som ser fastighetsskatten ur ett Stockholmsperspektiv. Det är de borgerliga som utmålar fastighetsskatten som det jättestora problemet i Sverige. Jag kan åskådliggöra detta med följande: När skatten sänktes från 1,5 % till 1,0 % sänktes fastighetsskatten runtom i Sve-

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
møgenhetsbeskattning*

ringe med 3 miljarder kronor, men i Stockholm höjdes skatten med 1 miljard kronor. Det visar väl lite grann vilket perspektiv det handlar om.

Lennart Kollmats kan åka runt i Halland och Skåne. Men generellt sett i Halland och Skåne finns inga större problem. Visst kan det finnas problem i vissa kustnära områden i Halland. Men vid en jämförelse av taxeringsvärdena i Hylte och Tylösand är det en markant skillnad. Men märk väl att den stora mängden fastigheter runtom i landet faktiskt inte ligger vid kusten utan i inlandet och har ett taxeringsvärde som innebär att fastighetsskatten inte är ett generellt problem. Men jag medger att skatten är ett problem i vissa kustnära områden och i överhettade områden, framför allt i Stockholm och även delar av Göteborg.

Anf. 104 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det var skönt att geografilektionen ändå fick resultat. Per Rosengren kunde medge att problemen inte bara finns i Stockholm. Förmodligen har han rest omkring även i Göteborgs- och Hallandsområdet. Halland består till stor del av kustnära områden.

Sedan är det frågan om energisparåtgärderna. För mig är signalen viktig – och det tror jag vi är eniga om – att vi gläds åt varje fastighetsägare som gör en investering som förbättrar miljön och spar energi, med allt vad det innebär. Det är då väsentligt att få en signal att en sådan åtgärd inte ger en skattehöjning. Även om det ibland är bara 70 kr, ibland större summor, finns den aspekten.

Anf. 105 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det är precis av den anledningen som Fastighetsbeskattningskommittén, som jag satt med i, förordar en sådan lösning. När vi ser vilka effekter den ger i förhållande till arbetet och de gränsdragningsproblem som detta skulle innebära går det att fråga sig om det är värt 220 kr per år för en normalvilla. I nuvarande läge gör vi bedömningen att det inte är det. Det är bättre att lägga detta i den utredning som ska se över fastighetsskatten.

Det är inte motiverat att genomföra ganska svåra förändringar i lagstiftningen med vissa gränsdragningsproblem när det innebär 220 kr per år för en fastighetsägare. En investering i bergvärme kan vara på 120 000 kr eller – i och för sig – betydligt lägre siffror för isolerfönster. Det är inte motiverat. Det är det vi försöker hävda. Därför är det bra om utredningen får se över detta.

Jag är medveten om att Halland till stor del består av kustnära områden. Men det är inte så många hus som är utsatta för höga taxeringsvärden. Det är vissa områden i Halland där detta kan vara ett problem, men generellt sett inåt landet är det inga problem – ens i Halland.

Anf. 106 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Per Rosengren var förvånad över att jag tyckte att förmögenhetsskatten gav förhållandevis lite skatteintäkter. Av de 1 200 miljarderna som det offentliga drar in står förmögenhetsskatten för bara 5 miljarder. Att jag tycker att det är en liten intäkt beror på att skadeverkningarna är så otroligt stora. Skatter påverkar beteendet, annars skulle inte stater lägga ned så mycket arbete på att t.ex. bedriva skattekonkurrens. Vi skulle inte heller stå här och diskutera skatter.

Visst påverkar förmögenhetsskatten företagandet, sparandet och skattebaserna. Det är ur den synvinkeln jag tycker att förmögenhetsskatten borde slopas. Den skadar oändligt mycket mer än vad den ger i skatteintäkter.

Anf. 107 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Där har vi helt olika uppfattning. Vår uppfattning är att förmögenhetsskatten inte är särskilt skadlig. Ja, den medför problem kombinerat med fastighetsskatten. Men att hävda att den skulle vara ett jättestort problem och att den skulle vara skadlig finns det inte riktiga belägg för. Det finns inte någon empiri att hänvisa till.

Det skulle vara intressant om Catharina Hagen kunde ange på vad sätt förmögenhetsskatten skulle vara skadlig. Det enda jag kan se är att den upplevs som orättvis med dagens utformning, som innebär att vissa med höga förmögenheter inte betalar någon förmögenhetsskatt. Där finns det problem. Det inser jag. Men det är inte förmögenhetsskatten som sådan utan att den är utformad på ett sådant orättvist sätt. Det skulle gå lätt att fixa till detta och ändå behålla skattebasen i landet.

Jag förstår att Catharina Hagen inte ser de 5 miljarderna som ett problem. Är man beredd att sänka inkomstskatten är man beredd att sänka de flesta skatterna, och då tas detta med som en frisläng.

Anf. 108 CATHARINA HAGEN (m) replik:

Fru talman! Om förmögenhetsskatten inte vore skadlig, Per Rosengren, varför är Vänsterpartiet inte berett att höja skatten mycket även för de allra rikaste? Per Rosengren säger själv att man är tvungen att ha ett tak när man nu vill bredda förmögenhetsskatten. Varför måste man ha detta tak om skatten inte skadar på det viset att de mycket förmögna och duktiga personerna flyttar ut både sig själva och sina företag? Det är ju en av anledningarna till att ni själva säger att ni ska ha ett tak. Per Rosengren står här och säger emot sig själv.

För övrigt vill jag bara säga att skatten på förmögenhet ökar kostnaden för det svenska ägandet, och därför har vi i Sverige nu långt över 20 % av alla arbetande personer sysselsatta i utlandsdominerade företag. Många andra länder har slopat förmögenhetsskatten. Varför skulle inte vi göra det?

Anf. 109 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Om man tar ut 50 % förmögenhetsskatt är det klart att den blir skadlig. Det finns naturligtvis en gräns för när också förmögenhetsskatten blir skadlig, precis som alla andra skatter. Kommer man över en viss nivå kan skatterna vara skadliga.

Den bas och den förmögenhetsskatt vi har i dag, liksom utformningen av den, är däremot inte skadlig. Det är vår bedömning. Jag tror inte att det än så länge finns någon som har kunnat visa vilka skadliga effekter den får.

Men jag förstår att Moderaterna vill ta bort också denna skatt, eftersom man vill ta bort en mängd skatter, bl.a. den s.k. dubbelbeskattningen. Det finns ju inte en skatt som inte Moderaterna vill sänka.

Prot. 2001/02:81
13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mogenhetsbeskattning*

För Moderaterna är alla skatter skadliga. Det beror inte på vilken nivå de är på, utan rent generellt verkar Moderaterna anse att skatterna är skadliga.

Vi har en annan uppfattning. Vi tycker att skatterna är bra och viktiga för samhället. De finansierar ganska mycket viktig verksamhet, och förmögenhetsskatten med sina 5 miljarder är alltså en del i detta.

Anf. 110 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Tidsbegränsningen på fyra minuter är beklagansvärd när man egentligen har så mycket som man skulle vilja svara på efter att har lyssnat på den här debatten. Men jag kan konstatera att en del av det inte ens är värt att bemöta.

Utanför Leipzig står ett monument som kallas Völkerschlacht Denkmal till minne av alla dem som slaktades där i slaget 1813.

Nu håller vi här i riksdagen på att slakta motioner i mängd. I de tre skattebetänkanden som vi nu debatterar behandlas 251 motioner, och man kan bara konstatera att det finns många bra förslag, oavsett partiursprung, som inte får den behandling som jag tycker att de är värda.

Att även de som avslår motionerna tycker att en del av dem är bra märker man då de ett halvår senare i stället dyker upp i propositioner.

Det är en stor dag också på så sätt att jag tillhör dem som får ett antal motioner avslagna. Två är redan avslagna, och det blir väl två till. Fyra avslagna motioner på en dag är inget dåligt byte för majoriteten. Det innebär att samverkan mot klottret kommer att utebli. Klottret kommer att fortsätta, sexuell utpressning mot elever och lärare kommer att fortsätta, anhöriga till missbrukare kommer att fara lika illa som förut, och – det som är aktuellt i det här betänkandet – äktenskapet som samlevnadsform kommer att diskrimineras.

Per Rosengren talade om problem i vissa kustnära områden när det gällde fastighetsskatten. Men är det inte så att vi ska lösa problem, i synnerhet om det är riksdagen som har skapat dem?

Det hjälper inte att jag för mina grannar ute på Åstol kan tala om att de tillhör det fåtal som har drabbats, men att man bortser från dem eftersom man jämför dem med stockholmare, och stockholmare är det inte synd om. Det är ungefär den argumentation Per Rosengren använder.

Det rör sig om skatt på fiktiva värden. Man kan som bekant inte äta bräddor och tegelstenar. De som med egna händer har byggt upp ett hus och råkar befinna sig i det som på senare tid har blivit ett attraktivt område beskattas upp över öronen så att de t.o.m. måste lämna sina bostäder. Jag har sett sådana, Per Rosengren – jag har sett dem i år. De har inte längre råd att vara kvar, med sin knappa folkpension och sin ynkliga ATP. Deras barn har inte råd att köpa husen, därför att de vet att de inte kommer att ha råd att i dagens pressade läge fortsätta att betala. Då är det de med de runda plånböckerna med gummiband omkring som har råd att köpa husen och ha dem som sommarvillor. Sedan blir det tomt och ödsligt, och mängder av sociala och andra problem i området uppstår.

Den andra frågan, som egentligen är den viktigaste i den av mina motioner som behandlas i detta betänkande, är den som har att göra med diskriminering av äktenskap som samlevnadsform. Jag skulle vilja fråga: Hur kan feministen Per Rosengren – han är väl feminist; det ska man ju

vara i hans parti – försvara en kvarleva från en tid då kvinnor inte sågs som självständiga?

Jag ställde förra året en fråga till finansministern om hur han kunde försvara detta att man med skatt styr samlevnadsformer. Det kunde han självfallet inte svara på, utan han svarade med någonting helt annat. Per Rosengren verkar ibland vara den främste företrädaren för regeringspolitiken på det här området, och han eller någon av socialdemokraterna kanske kan svara på frågan: Hur kan ni försvara att man med skatt reglerar folks preferenser när det gäller samlevnadsform? Är det vad skattepolitiken och skattelagarna ska användas till?

Anf. 111 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Det är inte så att sambeskattningen av förmögenhet har någon större inverkan på vilken samlevnadsform man väljer. Det saknas nog ganska mycket empiri när man konstaterar en sådan sak.

Däremot har vi samma uppfattning i fråga om att sambeskattningen ska bort. Det är faktiskt också Vänsterpartiets uppfattning i den frågan. Men vi har försökt prioritera. Vi har sagt det tidigare, och jag säger det återigen: Om utrymmet att sänka skatten är begränsat väljer vi i första hand att se till att klara dem som blir väldigt hårt beskattade när man lägger ihop fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. Det är den prioritering vi kommer att göra i första hand.

Sedan ska vi också vara medvetna om att mer än hälften av sambeskattningen är borttagen, i och med att fribeloppet för sambeskattade har höjts. En hel del av de problem som har varit är faktiskt redan borta. Nu återstår en liten bit. Vi kommer nog att se till att Förmögenhetsskatteutredningen undanröjer också detta sista problem.

Anf. 112 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag blir lite förvånad. Per representerar ett parti där man håller väldigt mycket på dogmer och gamla principer, och i det här sammanhanget är det en ganska viktig symbolisk fråga. Det var därför jag ställde frågan på det sättet, vilket väl Per inser. Hur kan man alltså försvara den här lilla kvarvarande resten – låt oss säga att det är det – som gör att kvinnor de facto betraktas som någonting som står under mannen? Det är det som är ursprunget till det här.

Jag fick inte heller svar på frågan, som kanske är den viktigaste, hur vi ska kunna försvara att en del kläms hårt åt genom att de råkar bo i områden som på senare tid har blivit väldigt attraktiva. Helt oförskyllt blir de fiktivt förmögna. De är inte förmögna förrän just i det ögonblicket som taxeringsnämnden sätter värdena på deras hus. De kan inte, som sagt var, äta vare sig plankor eller tegelstenar.

Det är säkert så, som Per säger, att det finns väldigt mycket av detta i framför allt storstadsområdena. Men vi hörde också att områden är döende därför att folk inte har möjlighet att bo kvar, bl.a. beroende på detta. Kombinationen av en fiktiv förmögenhet och beskattning av ett fiktivt värde på en fastighet gör att det finns ganska många fastigheter i kustnära områden, på öar och i andra områden som är attraktiva att köpa för storstadsbor med runda plånböcker. Den orättvisan måste vi ta bort, eftersom det är ni som har fattat besluten här i riksdagen som har skapat den.

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Allmänna motioner om
fastighets- och för-
mogenhetsbeskattning*

Anf. 113 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Fastighetsskatten ska ses över just med anledning av de problem som finns. Men vi är inte beredda att gå samma väg som Moderaterna som bara vill ta bort fastighetsskatten och förmögenhetsskatten, sänka inkomstskatterna och ta bort dubbelbeskattningen. Vi är snart uppe i 140–150 miljarder som Moderaterna vill sänka skatterna med. Det är väldigt lätt om man har det perspektivet.

Vi anser att fastighetskatten fortfarande ska inbringa runt 20 miljarder, men vi ska ta bort de effekter som innebär att människor drabbas och kan bli tvingade att flytta från sitt boende. Vi har klargjort det väldigt tydligt här i kammaren. Den här utredningen är faktiskt tillsatt för att vi ska lösa det här problemet.

Jag hoppas att sambeskattningen av förmögenhetsskatten är könsneutral. Den drabbar män och kvinnor på precis samma sätt. Jag har tidigare sagt att vi har tagit bort den stora delen av sambeskattningen. Vi ämnar gå vidare. Jag hoppas att när den förmögenhetsskatteutredning som ska tillsättas lägger fram sitt betänkande kommer det att innebära att vi också tar bort den sista delen av sambeskattningen. Jag tror att Lennart Fridén kan vara ganska lugn där.

Anf. 114 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det är skönt om jag kan vara lugn. Men det finns ett gammalt talesätt som säger att medan gräset gror dör kon. Det är alltför många kor som dör nu. Medan vi väntar på Per Rosengrens utredningar avfolkas kustsamhällen och folk tvingas att lämna sina egna hem. Den här typen av skatt slår väldigt hårt mot de här grupperna. De får sin förmögenhet som pengar i handen den dag då de har sålt och flyttat därifrån, men det är det de inte vill.

I avvaktan på utredningsresultaten – dessutom får vi se om det blir något av dem – kommer folk att fara illa. Det är då Per Rosengren medskyldig till.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

Socialtjänstfrågor

10 § Socialtjänstfrågor

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2001/02:SoU11
Socialtjänstfrågor.

Anf. 115 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Sedan den 1 januari har vi en ny socialtjänstlag i Sverige. Det är en lag som utformades i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är en lag som i mångt och mycket bygger på frågor som Vänsterpartiet drivit genom åren. Den kanske viktigaste förändringen är att besvärsrätten återinförs. Men lagen har också förstärkts på en rad andra viktiga områden.

Regeringen har också i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet satt upp ett mål att halvera antalet socialbidragstagare. Den viktigaste åtgärden för att nå det målet är att förstärka människors möjligheter till arbete och löneinkomster och att öppna våra generella system så att fler omfattas.

Det är för tidigt att utvärdera en lag som enbart har varit i kraft några månader. Det är inte heller möjligt ännu att utvärdera det satta målet. Det är också lätt att konstatera att de här två åtgärderna inte räcker. Vi har fortfarande andra åtgärder som vi behöver vidta för att stärka vårt sociala skyddsnät.

Vänsterpartiet har lagt fram en rad motioner under den allmänna motionstiden för att just förstärka det här nätet. Det är motioner som behandlas i det betänkande vi debatterar i dag. Vi har hela åtta reservationer och ett särskilt yttrande i det betänkandet. Jag tänker beröra de flesta av dem väldigt kort.

Flera kommuner har under det senaste året lagt ut delar av socialtjänsten på entreprenad. Det handlar främst om utredningar. Vi menar att socialtjänsten är en helhet och att den inte bör eller ska privatiseras. JO har nyss uttalat sig i frågan, men för att säkerställa rättssäkerheten menar vi att det behöver tillsättas en utredning för att ta fram en nationell norm för kommunernas sociala utredningsarbete. Vi menar att utredningsarbetet är en myndighetsutövning och att enskildas integritet är en viktig del i det här arbetet.

Vi menar också att barnbidragshöjningar framdeles ska få genomslag på socialbidragsnormen, dvs. när barnbidragen höjs ska även de barnfamiljer som lever med försörjningsstöd få del av höjningen. I dag räknas barnbidraget som inkomst, och en höjning leder till att socialbidraget sänks i motsvarande mån. Regeringen har visserligen gått in och höjt barndelen i riksnormen för att kompensera för de genomförda höjningarna, och det är bra. Men detta verkar enbart retroaktivt, och det löser på intet sätt problemet med att de barnfamiljer som bäst behöver en ekonomisk förstärkning riskerar att inte få ta del av kommande höjningar av barnbidraget.

Vi anser att det krävs en översyn av socialtjänstlagen så att de barn som finns i familjer som uppbär försörjningsstöd och som feriearbetar får behålla en del av sin inkomst. Så är inte alltid fallet i dag. I dag varierar det kraftigt mellan kommunerna hur man väljer att hantera den här frågan. Det är inte rimligt att de barn som lyckas skaffa sig ett feriearbete inte ska få behålla något av sin inkomst i de fall mamma eller pappa uppbär ett försörjningsstöd. Utskottsmajoriteten konstaterar att det här är olyckligt, men man föreslår ingen åtgärd. Det är beklagligt.

Vi har också en reservation som tar upp problemet med att ideellt skadestånd räknas som inkomst i socialtjänstens mening och kan reducera rätten till försörjningsstöd. Lagstiftningen i Sverige är inte entydig eller konsekvent när det gäller synen på ideellt skadestånd. Utmätning av ideellt skadestånd kan t.ex. inte ske. Där behandlas inte skadeståndet som inkomst. Varför är det då ett problem att ideellt skadestånd räknas som inkomst i socialtjänstlagen? En kvinna som t.ex. har fått skadestånd för en misshandel kan behöva använda sitt skadestånd till en kostsam behandling eller rehabilitering. Har hon försörjningsstöd går skadeståndet i

stället till att betala bostad och mat. Det här är ett problem som vi menar kräver en lösning.

90-talet har kännetecknats av en politik som vårdat budgeten mer än människan. Inte minst kommunernas ekonomi har kännetecknats av en ganska hårdhänt ekonomisk åtstramning. Det har drabbat missbruksvården hårt. Det är nu hög tid att börja återskapa en kvalitet i den delen. Det gäller både den öppna och den slutna vården. Ett första steg är faktiskt taget. Det var när vi återinförde besvärsrätten i socialtjänstlagen, men det räcker inte med det. Det finns i dag en rad undersökningar som visar på missbruksvårdens tillkortakommanden. Vi menar att det är dags att göra en fördjupad analys just med utgångspunkt i de här utredningarna och rapporterna och att presentera konkreta åtgärder för att förbättra missbruksvården.

En rad undersökningar visar också att alkoholskador kan förebyggas genom s.k. minimiintervention, dvs. rådgivning i ett tidigt skede. Det är angeläget med en väl utbyggd öppenvård i kommunerna. Vi menar att kommunernas ansvar för den öppna alkoholrådgivningen bör utredas.

Fru talman! Några av 90-talets stora förlorare var de ensamstående föräldrarna, oftast mödrar. Det visar rapport efter rapport. De lever under stor ekonomisk press och ibland under hot om våld. De har helt enkelt som grupp betraktad sämre villkor än andra. Vi vet allt detta, och vi har också ett ansvar för att göra någonting åt det. Vi menar att det nu behövs samverkan mellan många olika politikområden där socialpolitik, utbildningspolitik, bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik och skattepolitik är centrala delar. Den här översynen och det här samarbetet ska leda fram till ett handlingsprogram för att förbättra situationen för den här gruppen.

I ett särskilt yttrande pekar vi på vad riksdagen tidigare har beslutat för att förbättra situationen för misshandlade kvinnor, men där det ännu inte har skett något. Det här beslutet fattades 1998 i samband beslutet om kvinnofrid.

Det handlar om kommunala handlingsprogram. Sådana finns ännu inte i alla kommuner. Det handlar om fortbildning av berörda personalgrupper som möter de misshandlade kvinnorna. Det handlar om att olika högskoleexamina ska kompletteras med kunskap om kvinnoemisshandel. Det handlar om inrättandet av en nationell kristelefon.

Besluten fattades som sagt i samband med beslutet om kvinnofrid 1998, men de är ännu inte verkställda. Vi menar att det är hög tid att verkställa besluten.

Fru talman! Ett enigt utskott ber i det här betänkandet om ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med förslag till lagförstärkningar när det gäller att ytterligare stödja anhöriga genom t.ex. avlösning. Utskottet vill ytterligare betona vikten av att kommunerna tar ansvar för att underlätta för dem som vårdar närstående. I dag finns det kommuner som tar det ansvaret. Det har också avsatts stimulansmedel. Men det ser väldigt olika ut över landet.

Vi vet att anhöriga i dag står för en mycket stor del av omvårdnaden av äldre, sjuka och handikappade. Det är alldeles nödvändigt att de får stöd och avlastning oavsett i vilken kommun de bor. Därför är det bra att vi gör det här tillkännagivandet till regeringen nu. Det är också bra att vi är fullständigt eniga om det.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga av Vänsterpartiets reservationer. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 21.

Prot. 2001/02:81
13 mars

Socialtjänstfrågor

Anf. 116 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Betänkandet omfattar ett antal frågor inom det sociala området. Jag tror att de flesta, kanske t.o.m. alla, har behandlats i någon form i tidigare sammanhang. De återkommer på grund av motioner under den allmänna motionstiden. Jag tror inte att jag överdriver om jag säger att partiernas ståndpunkter i de olika sakfrågorna är kända sedan tidigare. Det har heller inte framförts några speciellt nya faktorer i någon enskild fråga, såvitt jag kan bedöma. Därför innehåller betänkandet inte heller några speciella överraskningar, med undantag för en punkt.

På den punkt som ordföranden avslutade med att betona har utskottet gått motionärerna till mötes. Det gäller tillkännagivandet till regeringen om att göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av att en lagändring införs i socialtjänstlagen om en särskild skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående.

Även denna fråga är gammal. Senast var den uppe när socialtjänstlagen ändrades för ett år sedan. Den har diskuterats fram och tillbaka också under tidigare år. Då avvisade en majoritet av riksdagen och utskottets ledamöter, inklusive mitt eget parti, de yrkanden som fanns med hänvisning till det utvecklingsarbete som pågår ute i kommunerna när det gäller anhängstöd. Regeringen framförde då synpunkterna att man skulle utvärdera detta arbete innan man tog ställning till en eventuell förändring av lagen.

Sedan dess har de flesta partier, skulle jag tro, fått en hel del signaler om hur anhängstödet har utvecklats i kommunerna. Det är precis som socialutskottets ordförande sade: Det är väldigt olika ute i kommunerna. Jag tror att man t.o.m. kan säga att det i de allra flesta kommuner finns en tendens att prioritera andra anhänginsatser än just avlösning, som den här regeringen framför allt tar sikte på. Därför är det bra, tycker jag, att utskottet nu har enats om ett tillkännagivande som innebär att regeringen ska återkomma med direkta förslag till regleringar i socialtjänstlagen. Vi förutsätter att regeringen återkommer redan under hösten med sådana förslag, så att vi kan ta upp frågan till ett slutligt avgörande.

Fru talman! Från vår sida har vi reserverat oss på fem olika punkter. Vi anser framför allt att de allmänna utgångspunkterna för socialtjänsten bör vara att man ska vara mer offensivt inriktad på att få människor ur bidragsberoende och passiviserande insatser. I dag är det ca 700 000 människor i arbetsför ålder som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det är framför allt den gruppen som skapar en onödig belastning på det sociala arbetet ute i kommunerna. Det är vårt överlägset största sociala problem, och det är ett problem som inte i första hand kan lösas med sociala insatser. Det kräver andra former av insatser.

Vi har i andra sammanhang pekat på behovet av en mer flexibel och öppen arbetsmarknad och av kompetenshöjande och andra insatser för att få människor attraktiva på arbetsmarknaden. Men det finns också delar inom socialtjänsten som bör förändras för att underlätta för människor att gå ut på arbetsmarknaden. Försörjningsstödet inlåsningseffekter är ett sådant exempel.

Utskottets ordförande pekar på konsekvenserna av att en höjning av barnbidraget leder till att försörjningsstödet minskar. Jag håller med om att det är ett dilemma och ett problem, men ett ännu större problem är att det får precis samma effekter när människorna anstränger sig mer och gör en extra arbetsinsats eller höjer sin inkomst genom att byta jobb. Det är från vår utgångspunkt ett betydligt större problem än just regleringen av hur olika bidragssystem slår sinsemellan.

Det krävs en förändring av bidragssystemen och skattesystemen för att vi ska kunna släppa människor ur bidragsfällan och stimulera dem och skapa förutsättningar för dem att komma ut på arbetsmarknaden efter en lång tid av bidragsberoende.

Vi menar också, fru talman, att de traditionella socialpolitiska instrumenten måste utvecklas. Vi vill skapa mer flexibla former för det direkt sociala arbetet och släppa in kompetens, kreativitet och fritt tänkande, som i dag finns inom organisationer eller hos professionellt arbetande enskilda människor utanför de sociala förvaltningarna.

Det är inte alltid av resursskäl socialförvaltningarna vänder sig till utomstående experter för att t.ex. göra barnutredningar eller anlitar kompetens som inte finns i den enskilda förvaltningen t.ex. i en liten kommun. Det beror också på att man inte kan garantera en kompetens inom den egna förvaltningen och behöver öppnare kanaler och bredare kompetens än vad man själv kan erbjuda.

Vi efterlyser en lagändring som tydliggör skillnaden mellan de myndighetsuppgifter som socialtjänsten har och det övriga sociala arbetet. En sådan tydligare gräns skulle innebära att vi också skulle kunna släppa in en större mångfald och en större kreativitet i andra delar av de sociala verksamheterna.

Fru talman! Vi har också en reservation där vi upprepar vår inställning till den s.k. riksnormen. Våra synpunkter är kända, och jag ska inte ta upp tid med att upprepa dem.

I en reservation tar vi upp frågan om tvångsomhändertagande vid upprepat gravt alkoholmissbruk. Vi anser att reglerna, som ska hindra missbrukare från att genom våld, hot eller andra kränkningar behandla sin omgivning illa, måste skärpas både till sitt innehåll och sin tillämpning.

Avslutningsvis har vi tillsammans med de övriga borgerliga partierna reserverat oss till förmån för yrkandet om att införa en möjlighet till kroppsvisitation och s.k. ytlig kroppsbesiktning av personer som vårdas enligt LVM. Också detta är ett gammalt krav som vi har drivit i andra sammanhang.

Fru talman! Av tidsskäl avstår jag från att yrka bifall till någon annan reservation än den första, dvs. reservation 1.

Anf. 117 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet och Moderaterna skiljer sig åt när det gäller synen på socialtjänst, myndighetsutövning och frågan om helheten. Jag har några frågor till Lars Elinderson. Moderaterna vill lägga ut utredningar vid t.ex. omhändertagande av barn på andra instanser än socialtjänsten. Man vill privatisera utredningarna. Finns det några problem för Moderaterna när det gäller synen på rättssäkerheten, integriteten och sekretessen i dessa sammanhang?

Min andra fråga är hur Moderaterna ser på helheten i socialtjänsten. Som jag ser det är utredningen en del av helheten i beslutsfattandet. Om jag skulle acceptera Moderaternas modell skulle jag få dela upp detta. Jag skulle få särskilja utredningen från beslutsfattandet och skulle få flera kontaktytor mot familjen. Jag skulle då få problem med sekretessen och integriteten. Hur funderar Moderaterna kring detta?

Anf. 118 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Den helhet som socialutskottets ordförande efterlyser när det gäller socialtjänsten finns i princip inte i någon av de mindre kommunerna i dag. Så snart som man i en liten kommun t.ex. får komplicerade barnavårdsärenden anlitar man i nästan varje fall extern kompetens, antingen i form av psykiatrer eller psykologer från landstinget eller i form av fristående specialister på området. Det är mycket vanligt. Helheten ligger i att den sociala förvaltningen har det samlade ansvaret.

Vi menar att gränsdragningen just i detta hänseende måste utredas. Självklart tycker vi att de regler som i dag gäller för kommunerna också ska gälla för helheten. De ska gälla på samma sätt t.ex. för en utredning som när en kommunalt anställd person har ansvaret. Det ska dessutom även i framtiden vara myndigheten som ska ha ansvaret. Däremot måste vi reglera på vilka villkor man kan anlita extern kompetens för att göra delar av utredningen eller hela den utredning som socialförvaltningen behöver för socialnämndens eller förvaltningens ställningstagande.

Det som vi har yrkat på är en översyn som tydliggör bestämmelserna. Om man engagerar utomstående krafter för sina utredningar ska självklart samma sekretessregler och övriga regler gälla.

Anf. 119 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det svaret. Jag kan konstatera att Moderaterna ser att det finns en rad problem med att lägga ut detta på privata aktörer. Det gläder mig eftersom det är min uppfattning att man gjorde detta i Stockholm utan att ens ha reflekterat över problemen. Själv menar jag att myndighetsutövning i dess helhet ska skötas av myndigheter. Vi har liksom Moderaterna motionerat om att detta ska ses över för att säkerställa att den nuvarande lagstiftningen inte ska kunna tolkas olika i olika kommuner.

Jag har också en annan fråga till Lars Elinderson, nämligen om den s.k. bidragsfällan. När jag läser Moderaternas motion får jag ett intryck av att vi för att man inte ska hamna i det som Moderaterna kallar bidragsfällorna ska pressa ned nivåerna i socialbidragsnormen så att denna radikalt understiger den lägsta lönenivån i ett samhälle.

Jag hoppas att jag har missuppfattat Moderaternas politik på det här området. Jag hoppas att Moderaterna liksom Vänsterpartiet anser att det är viktigt att vi har en rimlig nivå även för de människor som under kortare eller längre tid är beroende av försörjningsstöd.

Anf. 120 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag tar frågorna i tur och ordning. Jag börjar med att konstatera att om socialtjänsten vore så strikt i tillämpningen som fru Burman efterlyser, skulle det innebära att man med nuvarande lagstiftning inte skulle kunna engagera extern expertis för sina utredningar, i varje

fall inte sådan som inte står under en offentlig huvudman. Så fungerar det inte i dag.

Jag har gjort ett test i kommunerna i min valkrets. I i stort sett samtliga de kommuner som jag har talat med, ett tiotal, säger man att det i dag är ganska vanligt att man anlitar extern kompetens. Men man säger samtidigt att man inte vet var gränsen går. Man vet inte var man ska dra gränsen vad gäller myndighetsutövning. Vi instämmer i uppfattningen att det är myndigheter som ska utöva myndighet, men var går gränsen? De socialchefer som jag har talat med efterlyser var gränsen går, och det är därför som vi har begärt att få en utredning.

Jag tror att en större del av det arbete som görs skulle vinna på att man tar in extern kompetens, i synnerhet i små kommuner men också i stora kommuner.

Jag avslutar med att svara på den andra frågan. Ingrid Burman talade inledningsvis om människor som för kortare eller längre tid blir beroende av försörjningsstöd för sitt uppehälle. Jag trodde att vi hade samma grundinställning som den som anges i socialtjänstlagen, nämligen att man inte under längre tid ska vara beroende av försörjningsstöd. I stället ska man då komma fram till andra metoder för att få ut människor i arbete. Alternativt kan det allmänna försäkringsstödet täcka behoven. Den uppfattningen delar jag.

Man ska under en kort tillfällig period kunna få täckning för sina kostnader, och då är det inte orimligt att kostnadsersättningen eller försörjningsstödet är lägre än vad man normalt har i ett vanligt jobb. Jag tror att de flesta delar den uppfattningen.

Vi har i dag ett system med ett långsiktigt beroende av socialbidrag. Man måste komma rätt högt upp i lönenivåerna för att kunna förbättra sin situation genom att gå från bidrag till arbete.

Anf. 121 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag känner mig ganska stolt över att vi i vårt land har ett socialt skyddsnät som kan träda in när människor av olika skäl inte har någon annan lösning på sin ekonomi. Jag känner mig också ganska glad över att det finns lagar och förordningar som garanterar att den enskilde bl.a. har rätt att få utredningar gjorda, inte minst till trygghet för sina barn.

Däremot, fru talman, är det inget tvivel om att vi i dag måste ta upp ett antal områden för att genomföra förändringar. Också jag vill inledningsvis säga att jag som kristdemokrat är oerhört glad över att ett enigt utskott har beslutat att ställa sig bakom ett tillkännagivande vad gäller anhöriga och närstående som under många år har gjort helt ovärderliga insatser.

Vi kristdemokrater var för ungefär ett år sedan ensamma om att stå för att det skulle införas en skyldighet för kommunerna att stödja anhöriga som går in med vårdavlösning. Jag är väldigt glad över att Lars Elinderson och andra yrkar bifall till detta. Också Ingrid Burman är glad, och det är bra. Majoriteten tycker ibland att det är bra när den har förlorat loppet.

För anhöriga och närstående i vården är detta stöd ovärderligt. Minst 60 % av allt arbete med människor som vårdas hemma sköts faktiskt av anhöriga eller närstående, oftast oavlönat. Många närstående får en ut-

omordentligt svår situation, oavsett om de är yngre eller äldre, när de vågar ta på sig ansvaret att vara hemma med den sjuke under mycket svåra förhållanden.

Jag vet att det på många håll i vårt land fungerar väl med distriktsvården, primärvården och hemtjänsten, där människor kommer och tittar till och ger hjälp och stöd med sin kompetens, och den är ju ovärderlig. Men det finns inget ställe i det här landet där man från kommunen eller lands-tinget kan få hjälp 24 timmar om dygnet när någon är svårt sjuk. Jag vet att väldigt många känner en ångest och en oro över att man är i tjänst 24 timmar varje dygn. Det kan vara av en avgörande betydelse, om man vågar tillmötesgå den närståendes önskan om att vårdas hemma, att veta att man behöver lite ledighet ibland för att orka med. Då kan man behöva få garantier för att den nära anhöriga som är sjuk får hjälp och vård någon annanstans.

Det är därför jag tror att det är så viktigt att skyldigheten införs som vi nu har hemställt om och kommit överens om att regeringen bör se till. Det handlar någonstans om en trygghet rent emotionellt, men också om en förutsättning för att få sin önskan tillgodosedd.

Utöver den oerhörda bonus som det är för den enskilde är det en trygg dimension att kunna få ha någon familjemedlem eller annan närstående nära sig i livets kanske svåraste situation. Det skapar en trygghet och en djupare dimension även när det gäller den faktorn. Därför känner jag mig oerhört glad över detta.

Vi har lyft fram den här frågan, bl.a. Rosita Runegrund och Inger Davidson, om anhöriga och hela den biten, så nu hoppas jag verkligen att det ska hända någonting.

Av de 24 reservationer som är fogade till det här betänkandet är det ett tiotal som rör missbrukarvården. Jag hade nog hoppats att Moderaternas företrädare skulle ha ägnat lite mer tid av sitt anförande åt missbrukarvården, som jag tycker är en av de vårdformer som är oerhört eftersatta i dag. Många människor och familjer känner i dag en enorm oro när man drabbas av missbruksproblem. Jag tror – rätta mig om jag har fel – att enligt hälso- och sjukvårdslagen är exempelvis alkoholism en sjukdom. Trots det har det sedan länge varit en socialassistent som oftast har bedömt vilken missbruksvård man ska få.

Någon kan då säga att akut vård när det gäller avgiftning finns ju alltid. Men det är trångt i dag, mina vänner. Det är inte bara inom akutsjukvården som vårdplatser har lagts ned under det senaste tiotal år som har gått, utan vi har förlorat vårdplatser inom psykiatri och missbrukarvården och på väldigt många andra områden.

Jag lär mig kanske aldrig att förstå att regeringen tycks tro att alla människor är precis likadana och behöver precis likadan vård. Jag tror fortfarande att likaväl som man kan sköta mycket av vården i öppna vårdformer så är det nödvändigt med vårdplatser och slutna vårdformer ibland. Som det är nu kan ju oftast inte ens en läkare ordinera slutna vårdformer, för de finns ju inte. Okej, vi har ett antal behandlingshem som har mycket goda resultat av sin behandling av ideell karaktär – jag tänker inte minst på LP-stiftelsens fortsatta arbete. Men också där är det njugghet från kommunerna när det gäller att skicka i väg människor dit, och det bekymrar mig.

Prot. 2001/02:81
13 mars

Socialtjänstfrågor

Jag hoppades att vi skulle ha kommit längre med att se att det inte räcker med de vårdplatser vi har. I reservation 14, som vi och Centern står för, har vi skrivit att vi tycker att det är bekymmersamt att unga människor hänvisas till härbärgen. Det kan låta som en saga, men den är faktiskt sann, som det står i den lilla visan. Jag tycker att vi borde se till att inte de här människorna hänvisas till någonting som inte är vård och behandling. Även om deras situation är bekymmersam bör de ha möjlighet att få den vård och behandling som är anpassad efter just deras behov. Jag tänker på väldigt många unga människor i dag, som mänskligt sett har livet framför sig, som faktiskt blir utvisade utan behandling. Det är inte undervård, utan det är ickevård, för det finns ingen vård. Det, mina vänner, vill jag ändra på.

Därför vill jag yrka bifall till reservation nr 14. Jag står självklart bakom de övriga reservationerna, men för tids vinnande, som det så vackert heter i denna kammare, yrkar jag i dag bifall bara till den reservationen.

Anf. 122 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Chatrine Pålsson var besviken över att jag inte berörde missbruksvården, med hänvisning till att det är så många reservationer på det området. Det är möjligt att jag hade kunnat säga mer om detta.

Jag vill bara betona att jag i mitt anförande berörde enbart de reservationer vi har. Vi har en reservation, som jag också berörde, som gäller missbruksvården. Det är självklart att jag hade kunnat instämma i eller argumentera mot de övriga reservationerna också, men jag tyckte inte att det var min uppgift i första hand.

Anf. 123 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Då måste jag nog fråga Lars Elinderson: Tycker Moderaterna och Lars Elinderson att missbrukarvården fungerar väl i vårt land i dag, eftersom det inte finns något att säga om den, utan man uppenbarligen kan biträda regeringen i den här situationen?

Jag tycker att det känns viktigt att ställa den frågan, eftersom jag också vet att Moderaterna när det gäller narkotikafrågan är oerhört restriktiva, och lyfter fram den här frågan som viktig. Det känns lite konstigt då att man lämnar den här missbruksgruppen nästan utan hänsyn och utan respekt för dess situation. Det är därför jag efterlyser vad Moderaterna vill göra. Tycker man att det fungerar bra i dag? Man har ju inte ens föreslagit att privata alternativ ska få växa upp, vilket jag tycker är helt utmärkt inom den här vården. Här måste det till eldsjälar. Det måste vara människor som verkligen tror på sin idé och känner engagemang. Det är lite svårt att smeta ut det lite överallt. Personligen tror jag på ideella organisationer, och jag tror att privata alternativ är alldeles lysande även på det här området. Jag vill fråga Lars Elinderson: Är vi överens om det?

Anf. 124 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Om jag får be om ursäkt först vill jag säga att jag tycker att Chatrine Pålsson verkar lite grälsjuk i dag. Vi har diskuterat missbrukarfrågor i många sammanhang, och är det några som har betonat bristen inom missbruksvården och behovet av resurser så är det just vi, i de betänkanden som har avsett specifikt de frågorna. Nu diskuterar vi soci-

altjänstlagen, och det finns förvisso anledning att också lyfta fram de frågorna i det här sammanhanget. Men jag har betonat de reservationer som vi har till det här betänkandet. Sedan finns det ett antal andra reservationer som jag visserligen också hade kunnat beröra i mitt anförande, men jag valde att nöja mig med att diskutera och redovisa mina reservationer.

Som Chatrine mycket väl känner till undandrar vi oss inte möjligheten att föra fram mycket tydliga synpunkter på den här frågan i de betänkanden som har lyfts fram där missbruksfrågorna tas upp. Efter den beskrivning som Chatrine Pålsson gav fick jag en retorisk fråga om jag är beredd att ställa upp på den problembeskrivningen inom området. Svaret är ja, det är jag. När missbrukarfrågorna kommer upp till förnyad diskussion vid senare tillfälle kommer vi i sedvanlig ordning också att betona de frågorna.

Anf. 125 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ju jättebra! Nu handlar det ju om allmänna motionstiden, men jag tycker att mycket av de här frågorna ändå hör hemma i en debatt om socialtjänsten.

Jag vill också säga att vi ju inte är särskilt överens när vi diskuterar just de alkoholpolitiska dragen, men jag hoppas att vi ska bli överens om de människor som har hamnat snett och om att man bör ge vård efter de individuella behoven. Då, fru talman, bryr jag mig inte om hur mycket tid som Lars Elinderson och Moderaterna lägger på respektive reservation, utan huvudsaken är att vi är överens i sak: Alla människor har rätt, oavsett vilka svårigheter de hamnar i, att få den vård och behandling som krävs. Det är det som är skydds nätet. När livsvägen blir sådan att man hamnar i diket behöver man individuell hjälp, den hjälp man behöver just då. Då handlar det inte om fyrkantiga lösningar. Ibland behöver man ett samtal på platsen. Andra gånger behöver man en inläggningstid för att få möjlighet att tillfriskna.

Anf. 126 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 6. Jag står självfallet bakom även övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Fru talman! I en tid när vårt land håller på att klyvas socialt behövs en offensiv politik för att minska klyftorna. Centerpartiet vill, som en i raden av åtgärder, sänka inkomstskatten för dem med de smalaste ekonomiska marginalerna. Vi vill bryta bidragsberoende, minska marginaleffekter i låga inkomstskikt och göra det lönsamt att arbeta. Våra förslag är mycket fördelaktiga för låginkomsttagare men också för studenter och pensionärer. Färre kommer att behöva socialbidrag och bostadsbidrag med Centerpartiets politik.

Det är viktigt att människor har makt över sitt liv. Det är viktigt att vara ekonomiskt oberoende och kunna försörja sin familj. Socialtjänsten är mycket viktig som förebyggare och yttersta skydds nät om man inte klarar upp situationen på egen hand eller genom anhöriga.

Jag tänker nu enbart kommentera tillkännagivandet avseende stöd för anhöriga och närstående samt några av Centerpartiets reservationer och särskilda yttranden.

Som flera har sagt i debatten är ett av de viktigaste förslagen i dagens betänkande att vi tar ett litet, men ändå ett steg till förbättring av avlösarservicen. Det är en framgång för Centerpartiet och de andra partier som har motionerat i frågan. Men, och det är mycket viktigare, det är dessutom en framgång för alla berörda. Centerpartiet har på flera sätt medverkat till ett bättre stöd för anhöriga i deras ovärderliga insatser.

I vår motion har vi lyft fram hur viktig avlösarservicen är. Vi är nöjda med skrivningen i betänkandet och förslaget till tillkännagivande. Det är önskvärt att det i socialtjänstlagen införs en skyldighet för socialnämnden att stödja anhöriga. Först ska det göras en ekonomisk analys. Sedan får regeringen redovisa olika alternativa förslag i syfte att ytterligare stödja anhöriga genom t.ex. avlösning. Så skrev vi ihop oss, och det är bra.

En annan fråga som känns angelägen att få ordning på är att många ungdomar ges fel signaler när de sommarjobbar. Om familjen uppbär socialbidrag kan socialbidraget minskas med de hushålls- och boendekostnader som är barnets andel om barnet har egna inkomster. Tillämpningen varierar mellan kommuner.

Utskottsmajoriteten tillstår problemet. Man skriver att det är olyckligt om kommunerna tolkar Socialstyrelsens rekommendationer så snävt att ungdomar avstår från att t.ex. sommarjobba. Sedan fortsätter man med att riksdagen dock inte bör ta något initiativ. Det är klart att man ska det om man vill göra något åt problemet. Vi är fyra partier som vill se att en översyn görs och nya riktlinjer tas fram. Därav mitt bifallsyrkande till reservation nr 6.

Vistelsebegreppet har tagits upp i bl.a. två enskilda centermotioner. Motionärerna anför de problem som uppstår inte minst för mindre turistkommuner där personer med behov av olika former av insatser vistas nästan halva året.

Alla ska självfallet ges bästa tänkbara förutsättningar att leva ett så normalt och rikt liv som möjligt. Valfriheten får inte inskränkas, och det ska inte vara tjafs om insatser och pengar beroende på var man vistas och vem som ska betala. Dock får det anses orimligt att en kommuns behovsprövning får genomslag i en annan kommuns budget. I värsta fall kan det leda till konflikter rörande resursfördelning mellan den fast boende befolkningen och de sommarboende vilket är djupt olyckligt. Som jag framhåller i reservation 11 borde socialtjänstlagen ses över i denna del.

Centerpartiet och Kristdemokraterna tar i ett motionsyrkande upp hur viktigt det är med tidiga insatser och vårdplatser för unga människor som använder droger. I ett särskilt yttrande framför jag åsikter om effektivare insatser för dem som döms till vård i socialtjänsten. Det behövs bättre samverkan mellan berörda och en översyn av lagen om vård av unga m.m.

I ytterligare ett särskilt yttrande markerar jag att familjehemsverksamheten måste ges bättre förutsättningar. En översyn bör komma till stånd i samarbete med Svenska kommunförbundet. Uppföljningar, utvärderingar och översyner pågår dock eller har aviserats. Därför har jag i nuläget nöjt mig med just särskilda yttranden.

Anf. 127 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag i högsta grad välkomnar utskottets tillkännagivande till regeringen om en analys av de eko-

nomiska konsekvenserna av en lagändring som innebär en skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående. Även om vi i Folkpartiet inte har någon motion med i detta betänkande angående det så är det helt i linje med vår politik. Vi har framfört många olika förslag i andra sammanhang för att stödja närståendevårdarna både vad gäller avlösning och det ekonomiska stödet. Det senare kan för vissa vara helt avgörande för om de ska kunna ta hand om en närstående under en längre tid.

De insatser som närstående gör är av avgörande betydelse. Kommunerna skulle helt enkelt inte klara av att ordna omsorg och omvårdnad av alla de människor som i dag får vård av närstående. Analysen måste i det fallet göras utifrån alternativet att det är kommunen som ska stå för vården om de anhöriga inte kan ge den. I det sammanhanget handlar det också om att se till att de som i dag och i framtiden vårdar närstående i fullt samförstånd med den som vårdas ska kunna ha kraften att orka med vårdarbetet och ha rätt och möjlighet till ett eget liv. Det handlar om att leva ett liv vid sidan om och hämta kraft för att klara av det betydelsefulla arbete man utför.

Fru talman! Betänkandet innehåller många olika frågor som hör till socialtjänstlagen och motioner från allmänna motionstiden. För närvarande arbetar vi i socialutskottet med propositionen kring narkotika. Vi har tidigare behandlat ett betänkande kring alkohol.

Folkpartiet har en reservation om vård av missbrukare, speciellt barn och ungdomar. Trycket på behandlingshemmen för barn och ungdomar med missbruksproblem har ökat. Här är det naturligtvis viktigt med ett förebyggande arbete, så att de aldrig hamnar i den situationen. Men de som har råkat in i ett missbruk måste få hjälp att bli kvitt det. Det måste finnas tillräckligt med platser. Kommunerna måste köpa det antal platser som krävs. Det är en kortsiktig och oklok politik att snåla med pengarna om de kan hindra att unga fastnar i en livslång drog- och brottskarriär.

Ett annat problem är att utvärderingen av resultaten av missbrukarvården är mycket eftersatt. Det finns få undersökningar som visar om individen blir fri från missbruk. Det är inte alltid så att ett projekts kostnader har ett övertygande samband med den behandlingseffekt som uppnås. Placeringen av missbrukaren sker ofta utan att de ansvariga har kunskap om behandlingsmetoden är lämplig eller inte. Det krävs alltså ett kommunalt samarbete i syfte att bättre utvärdera och mäta resultaten av missbrukarvården för att få kontroll över kostnaderna samtidigt som vårdkvaliteten kan förbättras.

Har man dessa fakta ökar säkert också kommunens vilja att satsa de resurser som krävs för att missbrukarna ska få den behandling de behöver.

Fru talman! Jag vill härmed yrka bifall till reservation nr 15.

Den som vårdas enligt lagen om vård av missbrukare får underkastas kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning för kontroll av att inget otillåtet finns inne på LVM-hemmet. Med kroppsvisitation avses undersökning av någons kläder, väska eller annat som han för med sig, däremot inte undersökning av hans kropp. Med ytlig kroppsbesiktning avses endast en yttre granskning av kroppen. I praktiken innebär detta att flera personer som är intagna för tvångsvård tar med sprutor eller annat som också kan användas som vapen.

Varje år inträffar incidenter vid s.k. LVM-hem med tillhyggen, inte sällan sprutor, på grund av att lagen om vård av missbrukare inte bemyndigar den vårdansvarige att besluta om kroppsbesiktning innebärande t.ex. kontroll av kroppens hålrum. Statens institutionsstyrelse, som är huvudman för den vård som bedrivs med stöd av LVM, bekräftar att det främst på kvinnoinstitutionerna varje år inträffar flera fall där intagna smugglar in injektionssprutor, och även narkotika förstås, i kroppen. Smutsiga injektionssprutor har i upprepade fall använts mot personalen. Trots att LVM är en vårdlag och att en kroppsvisitation är integritetskränkande måste detta ställas mot säkerhet och möjligheter att erbjuda en effektiv vårdinsats. Själva tvånget i vården är i sig den stora integritetskränkningen genom frihetsberövandet.

Fru talman! Att arbeta på ferier innebär för många ungdomar inte bara möjligheten att få tjäna egna pengar. Det innebär också att man får pröva på arbetslivet. Det ger erfarenheter som ungdomarna har nytta av när de har avslutat sina studier och ska ut på arbetsmarknaden på riktigt. För några innebär också feriearbetet en möjlighet att få visa vad man kan, och det leder till ett fast arbete på feriearbetsplatsen. Det är alltså också en viktig förberedelse för arbetslivet.

För de ungdomar som lever i familjer som uppbär socialbidrag kan det innebära att ungdomarnas inkomst gör att familjens samlade socialbidrag minskar med en del av den unga feriearbetarens pengar. Hur mycket socialbidraget minskar får varje kommun avgöra själv, och det kan skilja kraftigt mellan kommunerna. Barn är inte försörjningspliktiga mot sina föräldrar, och självklart minskar motivationen att ta ett feriearbete om man vet att en del av inkomsten minskar familjens socialbidrag.

Vi tycker, liksom Centerpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet, att regeringen bör göra en översyn och att Socialstyrelsen ska ta fram nya riktlinjer vad gäller feriearbetande tonåringars inkomster vid bedömning av familjens rätt till socialbidrag.

Jag står alltså bakom samtliga mina reservationer, men jag nöjer mig, som jag tidigare har sagt, med att yrka bifall till reservation nr 15.

Anf. 128 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! I betänkandet om socialtjänstfrågor har Miljöpartiet diverse motioner. De rör bl.a. anhörigas rätt till avlastning, utredning och kompetens i socialtjänsten och legitimering av socionomer. Vi har uppmärksammat kvinnors situation i missbrukarvården. I missbrukarlagstiftningen, LVM, handlar det alltid om en han. Vi vill att lagstiftningen ska vara könsneutral. Vi har en motion om barns och ungdomars inkomster och socialbidragen. I den delen har vi också en reservation under punkt 5, reservation nr 7. Vi deltar också i några flerpartimotioner: om HBT-kompetens i socialtjänsten, barngruppens motion om socialbidrag och om missbrukarvård, bl.a. att man måste utvärdera behandlingsresultaten.

Fru talman! Den gamla socialtjänstlagen gav medborgarna rätt till skälig levnadsnivå. Lagen beskrev inte några insatser, men förarbetena var fylliga. I skälig levnadsnivå ingick avlösning. En familj där en medlem hade ett funktionshinder kunde alltså överklaga ett avslag på en ansökan om avlösning till länsrätten. Detta hade särskilt stor betydelse för familjer med barn med funktionshinder.

Socialtjänstkommittén föreslog rätt till personligt stöd i vilket avlösning ingick. I kommitténs förslag fanns alltså rätten till avlösning kvar. I regeringens förslag, proposition 1996/97:124, togs däremot rätten till personligt stöd bort och därmed även rätten till avlösning.

I diskussionen har mycket gällt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen. Det har varit mycket ordande om ett par små ord. Det är bör och skall. Som vi alla vet innebär ”bör” ofta ”behöver inte”. Praxis är mycket olika mellan olika kommuner. På många håll har det fungerat bra med avlösning. Kommunerna har hittills inte ändrat sina regler med anledning av den nya lagen. På andra håll har möjligheterna till avlösning kraftigt inskränkts. Ett stödssystem som har byggts upp under lång tid har raserats. Det förekommer att man kräver att föräldrar till barn med funktionshinder ska lämna läkarintyg på att de är fysiskt eller psykiskt utslitna innan avlösning beviljas.

Det här är olyckligt. Därför är jag och andra som har motionerat i de här frågorna mycket glada för att utskottet föreslår ett tillkännagivande.

En motion som vi har väckt handlar om socialbidrag i kollision med andra inkomster. Det är flera som har berört detta. Det är en mycket viktig sak, anser jag. Omkring en tredjedel av ungdomarna mellan 13 och 17 år har egna förvärvsinkomster. För de flesta ger extraknäcket eller sommarjobbet en möjlighet till en extra slant att använda till egen nytta och nöje, t.ex. nya kläder eller en efterlängtat tågluff.

Men många unga som sommarjobbar får ingen nytta av sin inkomst. Om de lyckas få ett sommarjobb eller ett extraarbete är det långt ifrån självklart att de själva kan bestämma hur de ska använda sin inkomst. Det gäller framför allt de drygt 42 000 ungdomarna i familjer med socialbidrag. När de skaffar sig extrainkomster kan socialbidraget sänkas. Har dessa ungdomar oturen att bo i fel kommun sänks också socialbidraget för föräldrarna på grund av barnets extraförtjänst. Systemet bidrar till att klyftorna mellan ungdomarna i det svenska samhället ökar.

I vår reservation tar vi också upp att andra grupper av barn som bör uppmärksammas är de som antingen uppbär barnpension eller som har en förmögenhet som är ställd under förmyndare och därmed låst tills de är vuxna. De pengarna räknas in som barnens och därmed familjens inkomst trots att de inte utbetalas och inte är tillgängliga på många år. Följden av detta blir att underhållsstöd och bostadsbidrag kan minska eller upphöra på grund av barnens s.k. inkomst.

Det kan inte vara rätt att barn som fått ärva pengar som de inte har tillgång till förrän de är vuxna under sin uppväxttid ska få sämre ekonomiska villkor. Här måste man faktiskt uppmärksamma FN:s barnkonvention och göra bedömningar av vad som är skälig levnadsnivå ur ett barnperspektiv och låta ungdomar i bidragsfamiljer behålla sina tillfälliga arbetsinkomster.

Det som blir lite konstigt när man skriver reservationer i sådana här sammanhang är att det verkar som om man avstyrker någonting som är snarlikt det man själv tycker. Så har det blivit i det här fallet. Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar alltså bifall till reservation nr 7 under punkt 5. Eftersom jag har en aning om att den kommer att förlora mot reservation nr 6 avser jag att i kommande votering stödja reservation nr 6. Det är i alla fall en liten del av det vi menar.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Socialtjänstfrågor

Anf. 129 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s):

Fru talman! Sverige har i likhet med övriga medlemsländer i EU under förra våren tagit fram en handlingsplan mot fattigdom och utslagning. Där slås fast att en ekonomisk politik för full sysselsättning och ett generellt socialförsäkringssystem med socialtjänsten som yttersta skyddsnät är grunden för välfärdspolitiken.

Den fulla sysselsättningen är ett mål sedan flera år för regeringen och samarbetspartierna. Det generella socialförsäkringssystemet är ett av kännetecknen för Sverige som välfärdsstat.

Regeringen har, tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, sedan förra året som mål att halvera antalet socialbidragsberoende, räknat under tiden 1999 och fram till 2004. Det arbetet är i full gång, och en första redovisning följde med budgetpropositionen för i år. Om den minskningstakt som varit under det första året håller i sig kommer målet att kunna nås kanhända t.o.m. tidigare än inom utsatt tid. Det här målet har en tydlig koppling till tidigare satta mål om minskad öppen arbetslöshet och ökad sysselsättning.

Äldreförsörjningsstödet, som innebär att personer över 65 som saknar pension eller har en mycket låg pension kommer att garanteras försörjning utan att de behöver socialbidrag, gör att några så att säga försvinner från statistiken för socialbidrag. Detta kommer att införas den 1 januari 2003.

Även om målen om ökad sysselsättning nås och trots att de äldre garanteras ersättning på annat sätt, kommer det inte att räcka för att halvera socialbidragsberoendet. Det behövs andra åtgärder för att komma åt det riktigt långvariga bidragsberoendet. För det krävs t.ex. bättre möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden för dem som inte är födda här utan kommit till Sverige i vuxen ålder som flyktingar eller anhöriga.

Ensamstående kvinnor med barn är klart överrepresenterade vad gäller långvarigt beroende som inte har att göra med att de inte arbetar utan att de ofta finns i låglöneyrken och därför får utfyllnadsbidrag. Det är också för den här gruppen som marginaleffekterna blir störst. Eftersom de är i låglönejobb och har behovsprövade bidrag förbättras deras ekonomi endast marginellt genom att de får gå upp i arbete. Inte sällan är just den här gruppen också lågutbildad, vilket ytterligare försvårar situationen.

Nu är inte receptet att sänka bidragen och på olika sätt minska marginaleffekterna, utan det är att se till att generella stöd utan behovsprövning mer prickar rätt än behovsprövade bidrag. Det handlar om uppvärdering av kvinnoyrken och stimulans till utbildning. Maxtaxan inom barnomsorgen kommer sannolikt att ha stor betydelse också för den här gruppen.

En tredje grupp som är överrepresenterad som mottagare av socialbidrag är ungdomar som ännu inte arbetat så länge att de har rätt till ersättning från de generella systemen. I arbetslöshetsperioden får de sitt uppehälle via socialbidrag. Ungdomar är också den grupp som snabbast försvinner från socialkontoret när konjunkturen vänder och möjligheten till jobb ökar. Det är precis vad vi ser just nu.

Socialtjänsten spelar en viktig roll i välfärdspolitiken genom att vara det yttersta skyddsnätet när människor av någon anledning inte kan klara sin försörjning fullt ut på egen hand. Socialtjänsten har också ett ansvar för att utsatta grupper får den hjälp och det stöd som de behöver.

De bärande principerna för samhällets sociala arbete är helhetssyn, frivillighet, det förebyggande perspektivet och inte minst principen om att den enskildes egna resurser ska tas till vara och förstärkas. De här principerna ger inte vägledning bara för socialtjänstens praktiska verksamhet utan också för den människosyn som ska prägla myndigheternas sociala arbete.

Förra året antog riksdagen några förändringar i socialtjänstlagen. Den enskilde gavs förbättrade möjligheter att överklaga biståndsbeslut, bestämmeelserna om bistånd förbättrades och tillsynen taggades upp så att länsstyrelserna nu har bättre möjligheter att följa socialtjänstens arbete och kritisera när den finner anledning för det. Kommunerna har fått ett uttalat ansvar för att stödja brottsoffer och deras anhöriga. Redan tidigare har kvinnor som misshandlats av en närstående omnämnts i lagen som en grupp av brottsoffer som måste kunna räkna med stöd från sin kommun när de försöker komma ifrån våldet.

På det område som har kommit att kallas kvinnooffrid sker just nu mycket av metodutveckling, kompetenshöjning och utveckling av samarbetsformer mellan olika myndigheter och frivilligorganisationer. De uppdrag som regering och riksdag lagt ut på de olika huvudmännen håller på att genomföras landet runt.

Fru talman! I socialt arbete är det, till skillnad från hälso- och sjukvård, mycket svårt att med bestämdhet peka ut någon behandlingsmetod eller på vilket sätt en klients behov eller behovet hos en grupp klienter på bästa sätt kan tillgodoses. Det finns få vetenskapliga rön att luta sig mot som gör att man kan känna sig säker på att den insats som valts verkligen har de bästa oddsen att åstadkomma ett positivt resultat.

Socialstyrelsen arbetar för fullt med ett uppdrag som kallas en strategi för nationellt stöd till kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Det här är oerhört viktigt, inte minst därför att klienter har rätt att bemötas med kunskap och ska kunna lita på att föreslagen vård och behandling – om det är fråga om det – verkligen ökar möjligheterna till bättre livsvillkor. Det är också viktigt för skattebetalarna som via kommunalskatten är med och betalar att känna förtroende för att socialtjänsten håller en hög kvalitet, som verkligen leder till bra resultat.

Att det finns skäl att förbättra kunskaperna om metodval visar inte minst Socialstyrelsens treårsuppföljning, där det konstateras att det på flera viktiga områden vad gäller missbrukarvård saknas kunskap. Det gäller såväl innehåll, kvalitet och resultat som i vad mån öppna vårdinsatser är väl avvägda i förhållande till institutionsvården för dem som på något sätt vårdas för sitt missbruk inom socialtjänsten. Därför pågår nu ett långsiktigt utvärderingsarbete både inom Socialstyrelsen och inom SIS, Statens institutionsstyrelse, samtidigt som länsstyrelserna getts medel att fördela med anledning av den alkoholpolitiska handlingsplanen.

En nyligen tillsatt utredning som ser över LVM, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, kommer att visa hur kommunernas tillämpning av lagen ser ut, hur utvecklingen har påverkat de mest utsatta missbrukarna och bedöma orsakerna till att färre LVM-beslut fattas nu än tidigare. Utredningen har ett drygt år på sig att arbeta. Kommittén för hemlösa har beskrivit att det i gruppen hemlösa finns både missbrukare och personer med dubbeldiagnos, dvs. både psykiska problem och ett aktivt missbruk.

Det finns, fru talman, två saker att nämna särskilt om utskottets behandling av motioner på just det här området.

Det första är att utskottet anser att när förändringar nästa gång görs i LVM ska lagen skrivas könsneutralt, på det sätt som Miljöpartiet har förordat, till skillnad från i dag. Här görs inget tillkännagivande men väl tydliga påpekanden i skrivningarna.

Det andra som förtjänar att nämnas är att det synsätt som Moderaterna deklarerar vad gäller hårdare tag, mer tvång och inlåsning av personer med missbruksproblem avstyrks av övriga partier.

Moderaterna är isolerade i sitt synsätt, tack och lov. De kriminella handlingar som Moderaterna målar upp som skäl för mer tvång inom missbrukarvården, t.ex. våld inom familjen mot närstående, ska tas om hand på annat sätt. I det sammanhanget förtjänas att nämnas att just den situationen då en man – vilket det oftast är fråga om – misshandlar och trakasserar familjemedlemmar just nu behandlas i ett regeringsförslag som är ute på remiss. Förslaget går ut på att vad man kan kalla ett utökat besöksförbud ska kunna utfärdas och att man ska förbjuda den misstänkte våldsverkaren att vistas i det egna, det gemensamma, hemmet. Där ska kvinnan och eventuella barn kunna vara kvar och slippa vara dem som får fly från hemmet. Ett sådant beslut av polis och åklagare kommer enligt det här förslaget alltid att följas av en anmälan till socialtjänsten.

Fortfarande finns det brister i socialtjänstens arbete med att bemöta barn. Inte sällan avgörs beslut som rör barn utan att barnets situation tagits upp för särskild granskning. Barnen följer så att säga med på köpet i beslut som rör hela familjen, där det egentligen är de vuxnas situation som har avhandlats. Inte heller har barnen alltid själva fått komma till tals, och även i de fall där man har talat med barnen framgår det sällan om barnets inställning på något sätt har påverkat beslutet. Länsstyrelsen och Socialstyrelsen arbetar i ett särskilt uppdrag med att definiera begrepp som "barnets bästa" och vad som är att betrakta som ett "barnperspektiv".

Den nya regeln om att barnavårdsutredningar ska vara avslutade inom fyra månader har medfört att utredningstiderna har förkortats. Just nu har antalet barn som har insatser från socialtjänsten ökat, men det är oklart om det beror på att det är fler barn som far illa eller om Socialtjänsten har blivit bättre på att se de utsatta barnens behov.

Till hösten planerar regeringen att komma med förslag som ska stärka skyddet för utsatta barn. Som underlag finns betänkanden både från den s.k. LVU-utredningen och från Kommittén mot barnmisshandel.

Både kvinnojourer och andra organisationer har lyft fram att det är ett problem att unga flickors rätt att bestämma över sitt eget liv och hur och med vem de vill leva kraftigt begränsas i familjer med s.k. hederskultur som bakgrund.

Fadime Sahindal pratade här i riksdagen, i förstakammarsalen, så sent som den 20 november förra året. Fadime berättade då sin historia för att på så sätt hjälpa till att sprida kunskap så att andra flickor inte skulle behöva uppleva samma sak. Vi vet alla att Fadime senare mördades av sin far.

Fadimes situation var inte alldeles unik. 25 kvinnojourer inom Sveriges Kvinnojourers Riksförbund svarade på en enkät att de tillsammans under ett år hade träffat 135 unga flickor som sökt hjälp på kvinnojourer-

na. Det finns 150 kvinnojourer i landet, vilket betyder att det totalt sett troligen är många hundratals flickor som på olika sätt söker skydd på en kvinnojour.

Socialstyrelsen har just i dagarna ställt frågan på nytt till kvinnojournerna – både om antalet unga flickor och om hur flickor själva formulerar sina problem. Utan att föregripa något vågar jag påstå att invandrarflickor tillsammans med kvinnojourerna kommer att berätta samma sak, nämligen att socialtjänsten brister också på det här området. Flickorna blir inte tagna på allvar och bemöts därför på ett oprofessionellt sätt när de har sökt hjälp. De kan ha behövt hjälp för att slippa bli bortgifta i unga år eller för att de inte har vågat vara kvar hemma på grund av hot, våld och trakasserier från den egna familjen. Regeringen har uppmärksammat frågan. Både lagändringar vad gäller äktenskapsålder och olika uppdrag som rör skolans arbete, integrations- och introduktionsarbete och, inte minst, invandrarorganisationernas ansvar håller på att formuleras.

När det gäller socialtjänstens arbete med unga utsatta flickor vill jag understryka att socialtjänsten har ett uppdrag att också se till hur pojkarna i de här familjerna har det. Är det fråga om traditioner som hör hemma i hederskultur så är det inte ovanligt att just pojkarna utses till att övervaka flickan utanför hemmet, i skolan, på fritiden osv. Också pojkarna kan behöva hjälp för sin egen skull. Deras roll ska inte förväntas vara att vara övervakare, utan också de har rätt till sin egen frihet. Detta är ett stort område för socialtjänsten framöver att utveckla kunskaper omkring, inte minst när det gäller att bemöta människor från andra kulturer som har andra traditioner med sig.

Fru talman! Utskottets betänkande innehåller ett tillkännagivande. Jag tror att alla som har varit uppe i debatten före mig här har talat om det. Det gäller ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en mer strikt lagreglerad skyldighet för kommunerna att ytterligare stödja dem som vårdar anhöriga i hemmet. Utskottet är överens om det tillkännagivandet, fru talman.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 130 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! I mitt anförande berörde jag de icke verkställda besluten om kvinnofrid från 1998. När vi talar om våld mot kvinnor i betänkandet redovisas också att det pågår ett visst arbete. Uppdrag är utlagda, och det hela ska redovisas. Jag har själv en viss förståelse för att detta med kommunala handlingsplaner kan ta tid. Högskoleexamina osv. behöver processas.

Men det finns en fråga som sticker ut utöver de andra när det gäller kvinnofridsbeslutet. Det gäller den nationella jourtelefonen. Där har Socialstyrelsen gjort ett beredningsarbete som man har lämnat ifrån sig. Regeringen har också återkommit till frågan i en budgetproposition. Men fortfarande har ingenting hänt.

Min fråga till Elisebeht Markström blir därför: Var ligger frågan om denna nationella jourtelefon och när kommer vi att se verkställigheten av beslutet från 1998?

Anf. 131 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Som Ingrid Burman mycket riktigt talade om i sitt huvudanförande finns en hel del uppdrag utlagda som rör just kvinnofrid. De flesta av de uppdragen håller just nu på att verkställas. Det handlar om att utveckla myndigheters samverkan, och det handlar om att utbilda och fortbilda personal som finns inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, kriminalvården, domstolarna osv.

Det pågår ett intensivt arbete. Själv tycker jag, som också är engagerad i de här frågorna, att mycket positivt sker.

Något som däremot ännu inte är färdigt och som det ännu inte finns några beslut om rör just den nationella kristelefonen. Socialstyrelsen har gjort en utredning och också kommit med ett förslag till Socialdepartementet. Sedan har frågan vilat, kan man säga, under flera år för att nu med hjälp av det nationella rådet för kvinnofrid aktualiseras på nytt.

Jag fick besked bara för en kort tid sedan om att frågan nu är på gång inom Socialdepartementet. Jag vågar inte säga när i tiden en telefon finns färdig, men förhandlingar pågår just nu med en instans som skulle kunna vara den rätta för att hantera just en sådan telefon. Det lär vara Rikskvinnocentrum i Uppsala, vilket jag själv tror skulle vara en mycket bra lösning. Där har man redan bred erfarenhet av att bemöta kvinnor som har utsatts för våld och våldtäkt.

Anf. 132 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tackar Elisebeht Markström för det svaret. Den nationella kristelefonen och frågan om dess placering har levt väldigt länge, vilket Elisebeht Markström också vet om och redovisade.

Jag vill enbart säga att också Vänsterpartiet under perioden har fört fram just Rikskvinnocentrum som en mycket lämplig organisation för att handha och utveckla den nationella kristelefonen.

Jag ser fram emot det fortsatta arbetet med denna kristelefon, och jag hoppas att man slutgiltigt fastnar just för Rikskvinnocentrum. Tack för svaret.

Anf. 133 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var en bred och väldigt bra redovisning av betänkandet som gick utöver de reservationer och konkreta skrivningar som finns där. Det vill jag framföra ett tack för. Jag tycker att det var en bra redovisning.

Men jag skulle vilja gå in ytterligare på några frågor. Det är väl inte förvånande att en av dem rör just försörjningsstödet, där jag mötte ett erkännande av ett problem som vi har lyft fram i många sammanhang, nämligen marginaleffekterna i försörjningsstödet.

Jag vill fråga om jag tolkade Elisebeht Markström rätt när hon sade att marginaleffekterna enbart var relevanta när det gällde de som hade låga inkomster och uppbar socialbidrag som inkomstförstärkning och att man löser dessa problem genom andra, icke behovsprövade bidrag. Ser Elisebeht Markström ingen annan möjlighet att komma till rätta med den typen av marginaleffekter? Finns det enligt Elisebeht Markström inget samband med skatteskalorna och skattesatserna för låginkomsttagare?

Sedan vill jag gå tillbaka till frågan om heltidsarbete och relativt höga inkomster. Jag uppfattade att det var deltidsarbetande som i första hand

avsågs. En ensamstående mamma med ett barn måste komma upp i en inkomst mellan 18 000 och 19 000 kr för att komma över normen för socialbidrag. Är detta ett problem ur Elisebeht Markströms synpunkt?

Prot. 2001/02:81
13 mars

Socialtjänstfrågor

Anf. 134 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag sade att ensamstående kvinnor hörde till de utsatta grupperna, och då i huvudsak ensamstående kvinnor med barn. De har en klar överrepresentation när det gäller långvarigt beroende av socialbidrag. Jag tror att vi allihop är överens om att socialbidrag ska vara en tillfällig åtgärd och inte en långsiktig försörjningslösning.

Att just den här gruppen är utsatt har att göra med att dessa kvinnor ofta återfinns i låglöneyrken. De har också ofta en relativt låg utbildning. Det gör att möjligheterna för en ensamstående kvinna med barn att öka sin inkomst genom att arbeta mera inte är så stora. Men detta ska inte ses som att jag anser att bidragen ligger på för hög nivå. Tvärtom, det är i sanning ganska tufft att försörja sig på den nivå som försörjningsstödet innebär. Det krävs naturligtvis att man kommer upp i en lön som ligger ovanför försörjningsstödet.

Mitt besked är att om man ska kunna hjälpa den här gruppen handlar det snarare om att generella stöd träffar mera rätt än behovsprövade bidrag. Barnbidragen är ett sådant exempel. Maxtaxan är ett annat exempel som innebär att man får mycket låga barnomsorgsavgifter. Om vi får som vi vill kommer maxtaxan inte på något sätt att påverka detta längre fram, utan det bästa vore om förskolan vore totalt avgiftsfri. Det skulle naturligtvis hjälpa den här gruppen ännu mera. Jag vet inte om det var svar på frågan.

Anf. 135 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Med förlov sagt var detta en utveckling av det resonemang som Elisebeht Markström förde i sitt anförande, men det var inte svar på min fråga. Min konkreta fråga var: Anser Elisebeht Markström att skattesituationen för de låg- och medelinkomsttagare – jag talade ju om ensamstående mödrar med en inkomst upp till 18 000–19 000 kr – som hamnar under bidragsnormen är ett problem ur försörjningssynpunkt? En förändring i skatteskalorna skulle därmed förändra eller minska beroendet av socialbidrag. Ligger man i närheten av det inkomstläget är den skatt som man betalar fem sex gånger det som man får som kompletterande försörjningsstöd.

Jag vill också beröra påhoppet angående missbruksvården. Jag kan förstå att det kan vara nödvändigt att hitta någonting som man kan göra ett påhopp på Moderaterna för, men det är lite förvirrande när Elisebeht Markström säger att hon är glad över att Moderaterna är isolerade i frågan när det gäller möjligheten att vidta åtgärder mot människor med missbruksproblem som utgör ett hot mot sina anhöriga och närstående. Samtidigt hänvisar hon till att det pågår ett arbete med en översyn av andra lagar som kan åtgärda det problemet.

Jag vill då svara att vilken lag som man tillämpar när man hindrar människor med missbruksproblem eller andra problem att misshandla, hota eller skada sin omgivning är mindre viktigt. Det viktiga är att det finns möjligheter att ingripa, vilket det inte alltid finns i dag.

Anf. 136 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan om skatten är jag inte av den uppfattningen att vi ska ha särskilda skatteskalor för låg- och medelinkomsttagare. Jag anser att vi ska ha en skatteskala. När den generella välfärden inte är tillräcklig och man behöver stöd och hjälp ska man också ha rätt att få det. Då är det också viktigt att alla får vara med och betala, även den som är lågavlönad. Det är svaret på den frågan.

Det som Moderaterna skriver både i sin motion och i sin reservation om missbrukarvården är ändå ganska utmanande. Man talar om att människor ska kunna omhändertas med tvång under så långa tider att vården ger resultat. Jag undrar då var rättssäkerheten finns. Vem avgör när vården har gett resultat?

Sedan målar Moderaterna upp ett antal scenarier. En missbrukare, t.ex., som misshandlar och kränker familjemedlemmar ska kunna skiljas från hemmet och tas in för vård. Sedan får han eller hon vara omhändertagen tills någon annan anser att vården har gjort nytta. Med den lagstiftning som vi har i dag, och med den som komma skall om besöksförbud, är den metod som ska användas för att ge möjlighet att hjälpa och stödja misshandlade kvinnor att göra det möjligt att flytta på världsverkaren – dvs. förövaren – oavsett om förövaren har ett missbruksproblem eller inte. Behandlingen bör alltså vara lika i de fallen.

I det sammanhanget ska socialtjänsten få en signal om att ett sådant besöksförbud har utfärdats, och man kommer naturligtvis då att ta de kontakter som behövs med den som har fått beslutet utfärdat över sig, och detta besöksförbud är tänkt att som längst gälla under två gånger fyra veckor.

Anf. 137 CATHERINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag måste också ge Elisebeht Markström en eloge för ett bra och brett anförande. Jag är också glad över att fallet med Fadime har kommit upp i den här debatten. Jag har funderat väldigt mycket över vad samhället kunde ha gjort för att förhindra det som hände. Det har vi anledning att göra i olika lägen.

För ungefär tre månader sedan fick vi rapporter om att missbrukare som ville ha behandling blev vägrade det och dog. Också här är det väldigt svårt att göra rätt saker.

Det är bra att det görs utredningar, och jag håller med om att det inte har gjorts någon riktig utvärdering av hur kvaliteten är i behandlingen av missbrukare. Men vad gör man akut? Vad gör man nu för att se till att inte fler liv skördas på grund av att vi väntar på ett utredningsresultat? Finns det anledning att göra någonting eller rikta en uppmaning till kommunerna? Jag tycker att det här är viktiga frågor.

Alla människor har ju faktiskt precis samma lika och unika värde och också rätt att få den behandling och hjälp som finns att få.

Anf. 138 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi vet allihop att det är på det sätt som jag beskrev tidigare när det gäller socialt arbete, att det inte går att peka med hela handen eller tala om att detta är metoden som löser problemen för missbrukare, för problemet är i sanning mångfasetterat. Det handlar om alltifrån människor med missbruksproblem som fortfarande har möjlighet att ha kvar

sitt arbete hela vägen över till mycket psykiskt sjuka människor som också har missbruksproblem och kanske t.o.m. är hemlösa. Det går alltså inte att säga att detta eller detta ska vi göra.

Alldenstund Socialstyrelsen nu har uppdraget, vi talar om frågorna liksom man gör ute i landstingen och kommunerna, är den här frågan uppmärksammat på ett sådant sätt att jag är säker på att man gör precis allt vad man kan för att ta hand om och hjälpa de missbrukare som finns i kommunerna.

Det som brister, som vi känner till, är samverkan mellan huvudmännen. Psykiatrin tar ibland inte sitt ansvar utan pytsar över det till kommunen. Ibland kan det vara precis tvärtom, att när kommunen borde ta ansvar skickar man över det till någon annan. Det här är naturligtvis en ordning som ingen av oss är nöjd med och som vi absolut inte kan acceptera.

I övrigt återkommer vi just till missbrukarvården med anledning av den narkotikapolitiska handlingsplanen. Av det arbetet och med den samordnare som finns är jag säker på att det kommer fram en hel del missförhållanden som måste åtgärdas. Vi får inte glömma bort att det sitter en utredning som tittar på varför i jösse namn kommunerna inte fattar några beslut enligt LVM utan bara låter tiden bero.

Anf. 139 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är klart att det ska bli spännande och intressant att följa den här frågan. Själv är jag av uppfattningen att ju tidigare man kan gå in med resurser, desto bättre blir förutsättningarna. Vi vet att det finns så många andra behjärtansvärda arbetsområden att det verkligen krävs prioriteringar av den här sorten. Det är därför som jag menar att det är ett akut problem i dag både när det gäller samarbetet, som vi också har skrivit om i vår reservation 18, och när det gäller tidig upptäckt av missbruk bland våra unga och i hela samhället. Eftersom vi också vet att droger ofta är en utlösande faktor för brott är det ett stort samhällsproblem.

Jag hoppas bara att det kommer ett förslag snabbt och raskt, för vi har inte råd att vänta.

Anf. 140 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Nej, vi har inte råd att vänta. Men det är viktigt att Chatrine Pålsson ser den här frågan i dess helhet.

Vi har nyligen hanterat den alkoholpolitiska planen. Det har skett en förändring på det sättet att vi nu är anslutna till Europeiska unionen. Vi har helt andra införselregler i dag, och de kommer att bli än mer generösa. Det finns en svart marknad som är stor. Det finns ett angrepp på monopolet, Systembolaget, som av och till är ganska kraftigt, inte minst från de partier som Kristdemokraterna och Chatrine Pålsson kan tänka sig att samarbeta med fr.o.m. i höst, om det vill sig riktigt illa, höll jag på att säga.

Tillgängligheten är naturligtvis en viktig fråga. Med ökad tillgänglighet både för ungdomar och vuxna ökar naturligtvis också alkoholskadorna. Här kan man tala om gammal beprövad kunskap.

Chatrine Pålsson får väl göra gemensam sak med mig och övriga socialdemokrater och hålla emot den liberalisering som vi kan skönja på det här området.

Anf. 141 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tog i mitt anförande upp problemet med ungdomars sommarjobb. Det är ett problem som fyra partier har tagit upp i reservation nr 6. Tillämpningen av regelverket kan leda till och leder till att ungdomar faktiskt avstår från att sommarjobba. Det tillstår också utskottsmajoriteten i sin skrivning. Men konsekvensen är att regeringen säger att det inte behövs några åtgärder. Jag tycker nog att det är något av en logisk kullerbytta.

Därför skulle jag vilja fråga Elisebeht Markström: Om det nu är så att fyra partier här, många samtal, många brev och många kommunala företrädare pekar på detta som ett faktiskt problem, vilket också tillstås av utskottsmajoriteten, varför ska man då inte göra något åt problemet?

Anf. 142 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tänkte säga att det var just från rätt håll den här frågan kom, därför att Centerpartiet och Kenneth Johansson är ju väldigt ivriga på att försvara det kommunala självstyret. Och här handlar det just om lokala, kommunala bedömningar vad gäller det försörjningsstöd som kommunen ska betala ut.

Det finns ingenting i Socialstyrelsens rekommendationer eller i lagstiftningen som förbjuder lokala företrädare, socialnämnder eller vad de kan kallas hemmavid att acceptera att ungdomar har en inkomst trots att familjen uppbär försörjningsstöd. Det är precis det som utskottet också skriver, att det vore olyckligt om kommunerna tolkar Socialstyrelsens rekommendation så snävt att det får till konsekvens att ungdomar hellre avstår från att sommarjobba.

Här får nog Kenneth ge sig ut och missionera ute i kommunerna för den fria prövningen.

Anf. 143 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ser inte det här som någon ideologisk fråga. Jag ser det faktiskt som en praktisk fråga.

Det är viktigt att de intentioner som finns och som också påtalas i lagstiftningen får det genomslag som det faktiskt är meningen att de ska få. Jag tycker att det är viktigt att vi ser till att underlätta för ungdomar att sommarjobba. På det sättet kommer de i kontakt med näringslivet, får prova på och får tjäna sin första månadslön.

För den första månadslönen från mitt första sommarjobb köpte jag en Facit reseskrivmaskin, och på den skrev jag min första insändare. Jag tycker att det är ett exempel på att det kan vara *ett* värde. Det var det i alla fall för mig.

Om det inte fungerar och om det sannolikt finns behov av tydligare riktlinjer eller insatser, ska man inte svara att det inte behövs några åtgärder. Jag tycker att man ska ta det här problemet på lite större allvar.

Förra året sades ungefär samma sak i utskottstexten. Det sägs så nu, och jag är övertygad om att de som sitter här om ett år får höra ungefär samma sak igen.

Här finns det ett problem. Man behöver inte göra ideologi av det. Det är ett ganska praktiskt inriktat problem. Låt oss i stället se till att vi åtgärdar det och att vi stimulerar ungdomar till att kunna ha ett värdefullt sommarjobb att gå till.

Anf. 144 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi är helt överens, Kenneth Johansson och jag, om värdet av att ungdomar så tidigt som möjligt får möjligheten och tar möjligheten att tjäna sin egen sommarpeng. Det är inte tu tal om det.

Men i det här betänkandet behandlar vi motioner som skulle kunna leda till ett beslut om att riksdagen ska ta något slags initiativ. Ett sådant initiativ skulle väl vara att vi gör ett tillkännagivande till regeringen att i lag tala om att ungdomar ska ha rätt att tjäna pengar och att det inte ska påverka familjens försörjningsstöd. Det är egentligen bara det som vi från majoriteten har avstått från. Vi uttalar ju precis samma andemening som den som Kenneth Johansson företräder, nämligen att det är oerhört olyckligt om kommunerna, som ytterst har att hantera försörjningsstödet, tolkar Socialstyrelsens rekommendation så snävt att det innebär att ungdomar avstår från att arbeta.

Det är en mycket tydlig signal från riksdagens socialutskott om att det inte ska tolkas så snävt. Men vi är inte beredda att ta ett initiativ, vilket ju i sin förlängning skulle innebära en lagändring.

Anf. 145 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! I höstas besökte jag ett behandlingshem i Örskelljunga, ett behandlingshem för missbrukare. Ett sådant besök lämnar ju ingen obekörd. Jag träffade där missbrukare, personal och ledning. Vad som tydligt framkom var att för att komma till rätta med att missbrukare hamnar i ständiga återfall, och ibland hamnar mellan stolarna på grund av huvudmannaskapet, är det nödvändigt att öka samverkan mellan huvudmän och vårdgivare.

Det finns få saker som berör mig så illa som när vårdtagare ska behöva hamna i diskussioner om vem som ska betala vad. Ingen ska behöva drabbas av bristande samverkan i fråga om ekonomiska åtaganden från kommuner eller landsting.

För att ge missbrukare en reell möjlighet till rehabilitering räcker det inte heller enbart med vård och behandling. Det fordras också möjlighet till studier, arbete och bostad. Annars riskerar behandlingsinsatserna att bli värdelösa.

Det gäller att kunna skapa sig ett nytt liv och ett hopp för framtiden. Det är därför angeläget att utveckla effektivare behandlingsformer, som genom samlade vårdprogram kombinerar insatser i öppen vård och slutenvård. Ett intressant försök pågår i Södermanland, där man tillämpar ett öppet intag till institutionsvård i form av avgiftning samt grundläggande tolvstegsprogram. Projektet, som är mycket framgångsrikt både för människor med känt missbruk och för nya i vården, drivs genom samfinansiering av kommunerna, landstinget och försäkringskassan. Att generellt öppna möjligheterna för samfinansiering av detta slag skulle enligt genomförd forskning innebära stora vinster såväl samhällsekonomiskt som välfärdspolitiskt.

Jag ser glädjande nog att min motion SO487 har behandlats välvilligt och inte avslagits. Utskottet ser i likhet med motionen positivt på denna utveckling av vårdssamverkan och nytänkande.

Därmed tackar jag för mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

Jämställdhet m.m.

11 § Jämställdhet m.m.

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU3

Jämställdhet m.m.

Anf. 146 KENT OLSSON (m):

Fru talman! I fredags var det den internationella kvinnodagen. Man har i svensk press kunnat läsa en hel del om situationen för kvinnor i Sverige. Till det ska läggas det tragiska mordet på Fadime. Man kan konstatera att löneskillnaderna i Sverige i dag, i det socialdemokratiskt styrda Sverige, är stora. Löneskillnaderna är framför allt stora i den offentliga sektorn. Man kan fråga sig: Vad gör Socialdemokraterna åt detta? Det är ju Socialdemokraterna som har makten i den offentliga sektorn; i Kommunförbundet, i Landstingsförbundet och i regeringen.

53 % av kvinnorna arbetar i offentlig sektor medan bara 20 % av männen gör det. Unga kvinnor och tjejer utsätts för könsord i skolan. Våld mot kvinnor ökar. 49 % av kvinnorna mellan 20 och 39 år är rädda för att gå ut på kvällarna.

Läser man i gårdagens Svenska Dagbladet kan man också konstatera att värnpliktiga sextrakasseras. Enligt en rapport från Högkvarteret anmäldes sexuella trakasserier på mer än vart fjärde förband förra året. Det är bara trakasserier mot kvinnor som har rapporterats. Den mest utsatta gruppen är kvinnliga värnpliktiga. Vi vet att det förekommer mer än vad som anmäls. Jag tror att det förekommer trakasserier i olika former på varje förband, säger en kvinna inom det militära.

Våldtäkterna ökar. Vad gör den socialdemokratiska regeringen åt detta? Vad gör man åt det alltmer ökande våldet mot kvinnor? Vad jag kan se gör man inte speciellt mycket. Man pratar, i vanlig ordning, men inget sker.

Inte bara vi moderater utan även EU kritiserar år efter år svensk jämställdhetspolitik, men inget sker, mer än att man förra året har genomfört en tandlös jämställdhetslag – som har ökat lönegapet.

Det är ju faktiskt så att ni socialdemokrater har haft regeringsmakten i åtta år. Det är faktiskt ni som har ansvaret för vad som sker på jämställdhetens område i Sverige.

Låt mig fortsätta beskrivningen: Kvinnor svarar för två tredjedelar av de långa sjukskrivningarna. Vi har en lång arbetsorsakad sjukfrånvaro för kvinnliga chefer och städare.

Låt oss titta lite grann på vad som har hänt vad gäller löneutvecklingen. LO visar i en rapport att löneklyftorna mellan män och kvinnor ökat med ca 1 000 kr i månaden om man jämför situationen i dag med hur den

var när den socialdemokratiska regeringen tillträdde för åtta år sedan. Rapporten visar att längst ned på löneskalan befinner sig kvinnor som arbetar i kommuner och landsting. Huvudorsak till denna utveckling är enligt LO den dåliga löneutvecklingen inom vård och omsorg.

Socialdemokraternas politik vad gäller jämställdhet är alltså ett misslyckande. Vad gör man då för att skyla över sina misslyckanden? Jo, givetvis angriper man oss moderater. Det är ett vanligt knep, men ibland faller det på sin egen orimlighet. Låt mig ta ett citat från Göteborgs-Posten den 11 februari i år:

”En kvinna i Sverige. — — — En dag blir hon plötsligt inkallad till chefen — — — Plötsligt känner hon en hand på sitt ena bröst. Det är platschefen som samtidigt leende säger att hon inte behöver se så ledsen ut och att hennes lön kanske kan bli bättre om hon är snäll mot honom. Stopp ett tag — så här får det ju inte gå till. Naturligtvis inte, men tyvärr skulle det kunna inträffa om de förslag som moderaterna lämnat till riksdagen blev verklighet.”

Vem kan tänkas ha skrivit detta, Martin Nilsson? Det är vår jämställdhetsminister Margareta Winberg som har skrivit detta. Jag skulle vilja fråga Martin Nilsson om det. Margareta Winberg är ju inte här, och jag har full förståelse för att hon inte är det. Hon borde vara här. Det är riksdagens enda jämställdhetsdebatt. Men med tanke på sådana uttalanden i tidningen har jag en känsla av att hon borde skämmas. Det här tycker jag är ett rejält bottennapp av en socialdemokrat, och ännu värre är att det är en minister som säger så här.

Jag skulle vilja fråga om Martin Nilsson är beredd att å Margareta Winbergs vägnar be om ursäkt för detta yttrande i den här frågan. Är det så här Socialdemokraterna tänker bedriva sin politik, att skylla sina egna misslyckanden på moderater? Menar han verkligen att moderat jämställdhetspolitik har någonting att göra med vad Margareta Winberg säger i den här debatten? Det är, tycker jag, ett skrämmande bottennapp av en svensk minister. Jag förväntar mig att få en ursäkt i dag för detta från Martin Nilsson å ministrarnas vägnar.

Den här typen av uttalanden gör ju att jämställdhetsdebatten inte går framåt. Och inte blir det bättre när man går till Gudrun Schyman, som tycker att svenska män förtrycker kvinnor på samma sätt som talibanerna förtrycker kvinnor i Afghanistan.

Så här sade hon i sitt berömda tal på kongressen: Det är samma norm, samma struktur, samma mönster som upprepas såväl i talibanernas Afghanistan som i Sverige. Som feminist är jag övertygad om att det går att ändra på.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Vänsterpartiets representant: Ställer ni också upp på detta uttalande om att svenska män beter sig som talibaner? Det här är ett sätt att föra jämställdhetsdebatt som ger totalt fel signaler och inte på något sätt för debatten framåt utan snarare åt ett helt annat håll.

Vi moderater är inte nöjda med jämställdhetspolitiken. Vi vill förändra den. Men för att nå en förändring måste kvinnor och män arbeta gemensamt. Med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna kan man säga att det finns två grundläggande faktorer för att uppnå verklig jämställdhet: dels friheten för varje individ, dels rätten till personlig utveckling. Några friheter är särskilt viktiga, inte minst för kvinnor:

- Ekonomisk frihet – att kunna leva på sin lön
- Personlig frihet – att hinna med jobb, familj och fritid
- Yrkesmässig frihet – att ha en arbetsmarknad med valmöjlighet
- Frihet för familjen – en flexibel barnomsorg
- Kvinnofrid – att känna sig trygg.

De här frågorna kommer vi att driva hårt för att driva på jämställdheten. Förhoppningsvis är Martin Nilsson och Socialdemokraterna beredda att gå vidare åt samma håll som vi, även om jag tvivlar på det.

Vi moderater säger att politiken inte ska tvinga en kvinna att vare sig vara yrkesarbetande förälder eller att vara hemma med sina barn. Det är den enskilda individen och familjen som ska avgöra vad som passar bäst. För att uppnå detta krävs en politisk förändring. Den förändringen tänker vi arbeta för att uppnå.

Vi måste också få skattereformer, så att man kan leva på sin lön. Arbetstiderna måste vara individuella och flexibla. Möjligheterna att starta företag inom vård och omsorg måste förbättras. Arbetsmarknaden måste öppnas för dem som arbetar inom den offentliga sektorn. Man måste ge föräldrarna möjlighet att själva välja sin barnomsorg.

Som jag sade tidigare: Det är upprörande att kvinnor i vårt samhälle inte kan känna trygghet. Lagstiftningen måste utformas så att kvinnors trygghet ökar. Från moderat sida lade vi här i kammaren fram ett antal förslag om bättre trygghet för kvinnor i våldssituationer. Samtliga avslogs av Socialdemokraterna. Varför är man från Socialdemokraternas sida inte beredd att gå längre? Givetvis motsätter man sig också skattereduktion på hemnära tjänster, en kanske oerhört viktig reform för att kvinnor ska få mer tid ihop med sina barn.

Låt mig slutligen ta upp en sektor till, nämligen den offentliga sektorn. Den måste reformeras. Vi måste ha en ökad konkurrensutsättning av verksamheter inom denna sektor – äldreomsorg, skola m.m. – där vi har en traditionellt kvinnlig arbetsmarknad. Jag är övertygad om att det ger en bättre lönesättning för kvinnor. Vi kan se vad som har hänt när friskolorna vuxit fram. Kvinnliga lärare och andra har fått bättre löner. Inom sjukvården säger uppmot en tredjedel av kvinnorna att de vill starta eget men inte har möjlighet att göra det. Man måste ges större möjligheter att reformera den offentliga sektorn.

Vi, Martin Nilsson, pratar om vår politik när det gäller jämställdhet. Vi är stolta över den. Att vi inte pratar om er politik kan bero på att vi tycker att den inte är bra. Men det vore intressant om ni i valkampanjen också kunde hålla er till fakta, så vi slipper uppleva den valdebatt som Socialdemokraterna har dragit i gång om den moderata jämställdhetspolitiken. Det ska bli intressant att se vad vi så småningom kan få fram när det gäller den politiken.

Låt mig slutligen yrka bifall till reservation 1, även om jag givetvis står bakom samtliga moderata reservationer.

Anf. 147 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! En av Vänsterpartiets viktigare motioner när det gäller jämställdhet har vi valt att ge rubriken "Från jämställdhet till feminism".

Det är en rubrik som både beskriver vår syn på den politik som förs och vår analys av de systematiska orättvisor som finns mellan kvinnor och män.

”Från jämställdhet till feminism” kan också användas som en lägesbeskrivning. Vi har och har haft en politik som i mångt och mycket har flyttat fram positionerna och relativt sett stärkt kvinnors oberoende. Men hitintills har det handlat om att flytta fram positioner och inte om att förändra maktstrukturerna i grunden.

Det handlar om maktstrukturer, vilket är precis vad Kent Olsson redogjorde för utan att han för den skull drog slutsatsen att det handlar om strukturer. Det Kent Olsson sade var just det. Han anförde exempel som handlade om löner, om att kvinnor utsätts för våld – 60 kvinnor dödas varje år i vårt land av män – så visst finns det mönster och strukturer. Dessa mönster och strukturer finns i Sverige och i Afghanistan.

Sedan är det skillnad i hur diskrimineringen tar sig uttryck. Det är ju en väldig skillnad mellan att diskrimineras när det gäller löner eller att osynliggöras i en möteslokal och att bli stenad till döds för att man har varit otrogen eller att som kvinna nekas utbildning. Det är stor skillnad i uttrycken, men det är mönster och strukturer som är viktiga att se. Kent Olsson tog fram ett helt batteri av exempel på hur kvinnor diskrimineras. Just det, det är strukturer.

Att vi betonar frågan om att gå från jämställdhet till feminism handlar inte om att en politik för jämställdhet är oviktig eller att vi inte har nått framgångar. Tvärtom. Svensk jämställdhetspolitik har på många sätt inneburit viktiga positionsförändringar, inte minst när det gäller den samlade politiken för full sysselsättning, utbyggnaden av offentlig sektor och den generella välfärden.

Just den offentliga sektorn har inneburit att stora delar av det obetalda omsorgsarbetet har förvandlats till avlönat yrkesarbete. Det innebär att kvinnor i stor utsträckning finns ute i förvärvslivet och därmed också aktivt deltar i samhällsbygget. Så är det inte överallt. När vi läser EU-kommissionens kritik av att vi har en könssegregerad arbetsmarknad ska vi komma ihåg att det problem som vi diskuterar och den segregation som vi har är på arbetsmarknaden. På andra håll är det en segregation där männen finns på arbetsmarknaden medan kvinnorna i stor utsträckning finns utanför.

Därför är offentlig sektor en grundbult i vår jämställdhetspolitik och definitivt inte orsak till lönediskriminering. Den är tvärtom en motkraft mot diskriminering. Utan utbyggnaden av den offentliga sektorn kan vi vara säkra på att orättvisorna mellan könen hade varit ännu större. Att diskutera om att privatisera offentlig verksamhet och låtsas att det skulle stärka jämställdheten är att fara med osanning. Det är mera en förevändning. Moderaterna driver ju detta i alla frågor. Varenda gång moderaterna står här i talarstolen handlar det om skattesänkning och privatisering. Det är en annan ideologisk diskussion. Säg inte att det stärker jämställdheten, för det är inte vad det handlar om.

Offentlig sektor och full sysselsättning är som vi ser det en grundbult i de framgångar vi har nått när det gäller jämställdhet. Men fortfarande består orättvisorna. Kvinnor diskrimineras när det gäller löner, makt, inflytande, tillgång till kompetensutveckling, befordringsgång, anställningsvillkor etc.

Prot. 2001/02:81
13 mars

Jämställdhet m.m.

Det här vet vi. Och vi vet det tack vare att vi också har kommit långt när det gäller kunskap och könsbaserad statistik och för att vi har en jämställdhetslag som fyller en viktig funktion. Även om det kanske finns undantag måste man rent allmänt säga att medvetenheten om att kvinnor diskrimineras är stor. Den medvetenheten kan vi få bekräftad via statistik och faktauppgifter.

Nu är det dags att gå vidare. På något sätt är det som om jämställdhetsarbetet och den samlade jämställdhetspolitiken är framme vid en gräns där vi nu har flyttat fram positionerna och har instrument för att se verkligheten. Nu måste vi börja diskutera politiska lösningar för att faktiskt förändra och på allvar minska orättvisorna. Då är det inte lika enkelt längre. Då handlar det nämligen om att män som grupp faktiskt måste avstå makt, utrymme, positioner och löneutveckling. Någon annan väg finns inte.

Om kvinnor ska ha samma lön för samma arbete kan ju lönerna inte öka lika mycket för kvinnor och män, eller hur? I så fall består ju löneklyftorna. Om kvinnor i högre grad ska utnämnas till chefsbefattningar betyder det att det är några män som inte utses. Det är i det läget som allvaret i jämställdheten och i feminismen verkligen prövas. Det är först då vi ser vilka som verkligen vill vara med på vagnen.

Även om vi i mitt parti, Vänsterpartiet, har kommit långt i dessa frågor och är beredda att på allvar jobba för förändringar så har inte heller vi alla svar.

Men det vore en framgång om vi i diskussionen och när vi tar fram våra politiska lösningar faktiskt ser att det är dags för någonting kvalitativt annorlunda än traditionell jämställdhetspolitik och att vi kanske inom en inte alltför lång framtid har ett betänkande från arbetsmarknadsutskottet som inte heter *Jämställdhet m.m.* utan *Feminism m.m.*

Fru talman! Därmed tänkte jag lämna det mer övergripande perspektivet och dyka ned i några sakfrågor. Det är nämligen en hel mängd motioner som vi ska behandla här i dag och som handlar både om jämställdhet och om diskrimineringslagstiftning i övrigt. Många motioner hänvisas till den kommande utredningen som ska ta upp diskriminering ur ett väldigt brett perspektiv. Detta gör att betänkandet kanske egentligen inte innehåller så många skarpa skiljaktigheter mellan partierna.

Jag tänkte ändå lyfta fram några frågor. En sak gäller att vi ändå är överens om att de orättvisa löneskillnaderna mellan kvinnor och män består. Vi har en jämställdhetslag som ganska nyligen skärptes och som nu ska tillämpas i den s.k. verkligheten. Att kvinnors diskriminering är en struktur, ett mönster, som återkommer och som finns överallt är också Arbetsdomstolen ett bevis på. Vänsterpartiet har sedan länge påtalat bristerna när det gäller hur AD behandlar jämställdhetsmål. Ett av de senare exemplen är domen om sjuksköterskan och medicinteknikern, där Arbetsdomstolen hänvisar till att det är marknadskrafter som gör att män och kvinnor har skilda löner, alltså att om marknadskrafterna får råda så är det inte diskriminerande. JämO konstaterar att detta är en bevisvärdering som leder till att det i praktiken är i det närmaste omöjligt att vinna något lönediskrimineringsmål. Domen bekräftar vår uppfattning om att det är befogat med en översyn av hur diskrimineringsmål bäst ska prövas i rättsapparaten. Därför är det välkommet med det utredningsuppdrag

som regeringen nu har formulerat, där man bl.a. ska se över den rättsliga processen.

Frågan om AD återkommer i en rad motioner från olika partier. Det gör också frågan om stärkt skydd för föräldralediga. Det är en fråga som också vi har drivit. Arbetsmarknadsutskottet gjorde ett tillkännagivande om detta förra våren, tror jag, som nu har gått vidare till den utredning på Arbetslivsinstitutet som ska se över arbetsrättsreglerna. Det är bra, och det stöder vi. Men den mest avgörande frågan i detta sammanhang är faktiskt den försämring som de borgerliga partierna gjorde tillsammans med Miljöpartiet när det gäller turordningsreglerna. Det kan ju inte vara någon överraskning för någon att denna försämring drabbar gravida och föräldralediga kvinnor. Det vet vi ju sedan tidigare. Detta har testats förut, och det gav samma resultat. Detta är allvarligt. Det försvagar på ett allvarligt sätt anställningstryggheten, inte bara för kvinnor utan för alla anställda på småföretag, men allra mest ur ett kvinnoperspektiv.

Avslutningsvis tänkte jag säga något om diskriminerings- och mångfaldsfrågorna. Även här blir många motioner liggande på grund av den kommande stora diskrimineringsutredningen som det kommer att finnas stora förväntningar på, eftersom direktiven är mycket ambitiösa och breda.

Jag ska ta upp vår reservation som handlar om att stärka de fackliga organisationernas roll när det gäller diskrimineringsarbete. Där har vi sedan länge, redan när propositionen om etnisk diskriminering lades fram, påtalat vikten av att de fackliga organisationerna uppmuntras till att vara aktiva och agerande i dessa frågor och att de ska ha direkt talerätt och inte behöva gå via DO. Detta krav står vi fast vid. Vi vill fortfarande att en facklig organisation ska ges talerätt till nämnden. Det är en viktig fråga för oss. Och jag yrkar, fru talman, bifall till denna reservation.

Anf. 148 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig inleda med att fråga om Camilla Sköld Jansson fortfarande står fast vid sin partiledares uttalande i samband med kongressen, nämligen att svenska män har samma makt och samma strukturer som man har i Afghanistan. Jag tyckte att det var lite oklart vad som gällde i den frågan. Det skulle vara intressant att höra vad Camilla Sköld Jansson tycker i denna fråga.

Beträffande våld mot kvinnor tog jag i mitt anförande tidigare upp ett antal förslag som vi moderater har för att förbättra för kvinnor. Jag hörde ingenting från Camilla Sköld Jansson – det är möjligt att jag missade detta – om vad Vänsterpartiet är berett att göra. Det vore också intressant att få reda på varför ni säger nej till samtliga våra förslag där vi försöker göra situationen bättre för kvinnor. Det gäller olika förslag om fler poliser, längre straff för dem som begår våld mot kvinnor, fotbojor osv.

Slutligen har jag en tredje fråga. Camilla Sköld Jansson säger att den offentliga sektorn är en grundbult för kvinnor och ger dem trygghet. Är det trygghet att jobba i en sektor där man tjänar mindre pengar? Är det trygghet att inte ha möjlighet att genom att byta arbetsgivare få högre löner? Det har ju visat sig att man får högre löner när det blir konkurrens med friskolor. Man får högre löner när det finns privata alternativ. Och omkring 40 % av kvinnorna säger i en undersökning att de vill ha alternativ till den offentliga sjukvården. Varför, Camilla Sköld Jansson, ser ni

detta som ett bekymmer? Varför bejakar man inte kvinnors möjligheter utan säger att det enda saliggörande är den offentliga sektorn?

Anf. 149 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Först och främst är vi inte alls emot att man reformerar och demokratiserar offentlig sektor. Men jag tror att jag och Kent Olsson lägger helt olika värderingar på hur vi vill reformera offentlig sektor. Jag hävdar att detta är en ideologisk fråga och att det inte är någon jämställdhetsfråga att diskutera offentlig eller privat vård, skola och omsorg.

Vår utgångspunkt handlar om en demokratifråga. Vi vill att dessa verksamheter ska vara solidariskt finansierade via skatter, och vi vill att de ska vara demokratiskt kontrollerade och drivas utifrån behov och inte utifrån plånboken. Därför är det viktigt för oss att detta finns i offentlig regi.

Jag vill återigen säga att om man jämför med andra länder så är vår offentliga sektor en grundbult för kvinnors arbetsmarknad och för kvinnors relativa ekonomiska oberoende. Privat sektor har inte mindre löneskillnader. Den sektor som har de minsta löneskillnaderna är kommunerna. Landstingen har de största därför att man där har två stora yrkesgrupper, nämligen läkare och undersköterskor. Att privatiseringarna skulle minska löneskillnaderna är också bara nys. Undersköterskorna har inte tjänat ett öre på privatisering. Vad man har gjort är att man har lyckats åstadkomma en lönespridning. Detta är en resursfråga och en attitydfråga som handlar om att vi måste komma till rätta med andra bakomliggande strukturer.

När det gäller mäns våld mot kvinnor har vi i Vänsterpartiet drivit en rad förslag, bl.a. om resurscentrum och att man ska kunna ha handlingsprogram hos kommunerna och kunna ta hand om denna problematik och stötta kvinnojourerna osv. Däremot är vi inte inne på Moderaternas linje att det handlar om poliser, mer våld osv.

När det gäller liknelsen för att beskriva det här med strukturer, att kvinnor diskrimineras världen över, tror jag att jag var mycket tydlig i mitt första anförande: Det är så. Kvinnor diskrimineras i Afghanistan, och kvinnor diskrimineras i Sverige. Men det är skillnad på hur diskrimineringen tar sig uttryck. Det är skillnad på att bli osynliggjord i en möteslokal och att bli stenad till döds för att man har begått äktenskapsbrott; det är det. Men det är uttryck för samma diskriminering, och det är viktigt att se.

Anf. 150 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Camilla Sköld Jansson måste ändå hålla med om att det ger debatten en väldigt konstig prägel att över huvud taget jämföra situationen i Afghanistan med situationen i Sverige. Jag är lite förvånad över att Camilla ändå i det här läget säger att man kan förstå strukturer osv. Att föra in att det är samma norm, samma struktur och samma mönster ger ju en skevhet åt debatten som är enorm. På något sätt borde man kanske från Vänsterpartiets sida hyfsa debatten.

Låt mig sedan konstatera att Camilla Sköld Jansson av ideologiska skäl tycker att det är bättre att kvinnor tjänar mindre pengar i offentlig sektor än att de får möjlighet att tjäna mer pengar i privat sektor. Från moderat sida har vi också hela tiden sagt att vi visst ska ha solidarisk

finansiering. Vi är inte heller emot någon offentlig sektor. Vi säger bara att man ska ha möjlighet till konkurrens mellan offentlig sektor och alternativ. Det vill väldigt många kvinnor, men det vill inte Camilla Sköld Jansson. Vi kan också konstatera om vi tittar på friskolor och på vården att kvinnor får högre löner när man har konkurrens.

Men konstaterandet blir alltså: hellre lägre löner, bara det stämmer med ideologin.

Anf. 151 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Moderaterna och Vänsterpartiet kommer aldrig att kunna enas i synen på offentlig sektor. Det exemplet ute i världen finns inte där man låter privata alternativ ta hand om vård, skola och omsorg och det löser kvinnornas situation. Det exemplet existerar inte. Däremot har vi här ett konkret exempel på en väl utbyggd offentlig sektor som innebär att kvinnors jämställdhet har ökat. Det är det exemplet vi har och det exemplet vi ska förhålla oss till.

Anf. 152 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Just nu, mellan halv fyra och fem, är det hämtningstid på dagis. Just nu är föräldrarna på väg från sina arbeten. Ofta har de lämnat ett halvfärdigt arbete. Många är splittrade och stressade och funderar som bäst på vad man ska hitta på för mat i dag – något som snabbt kan lagas till, något som snabbt kan komma på bordet så att inte barnens hunger och trötthet tar överhanden och de somnar innan man hunnit till midnatten.

Man är aldrig tillräcklig någonstans. Man har konstant dåligt samvete, både hemma och på jobbet, säger Fredrik Andersson, företagsledare.

Om hundra år misstänker jag att man kommer att titta tillbaka och säga: Det var en vansinnig tid. Att man var så fixerad vid förvärvsarbete just den period i livet när man har så otroligt mycket annat, säger Anita Snis, journalist.

Fru talman! Jag tänkte i dagens jämställdhetsdebatt koncentrera mig på en enda av de frågor som ryms i betänkandet om jämställdhet, trots att vi har många förslag på en rad olika områden. Magnus Jacobsson kommer senare att tala om diskrimineringsfrågor. Den fråga jag vill ta upp är samma fråga som orsakar så mycket av fundering, oro och ångest hos Sveriges småbarnsföräldrar: Hur ska man kunna förena föräldraskap och förvärvsarbete på ett bra och fungerande sätt?

Nu är visserligen den tid förbi när socialdemokratiska kvinnor ringde till olika hushåll och försökte förmå mammor, framför allt, som hade valt att bara arbeta hemma att ge sig ut på arbetsmarknaden så fort som möjligt. Men spåren efter den klappjakten på kvinnor, och på män, som valt att några år av sitt liv vara hemma på heltid eller på deltid lever ännu kvar. Vad gör du om dagarna? Har du inget arbete? Det är faktiskt bara drygt ett år sedan som Bosse Ringholm yttrade: Samhället får ju inget tillbaka av en förälder som är hemma. Den som är hemma tillför inte staten någonting.

Jämställdhet har i vänsterretoriken varit synonymt med möjligheten till egen försörjning. Förvärvsarbete har klassificerats som fint arbete,

medan hemarbete är fult. Jämställdhet går då ut på att få män att göra mer av det oavlönade fula arbetet.

För oss kristdemokrater är också arbetet med hem och barn ett viktigt och fint arbete som måste uppvärderas. För oss är jämställdhet att kvinnor ska ha samma möjligheter, samma rättigheter och samma skyldigheter som män på livets alla områden, att både kvinnor och män fritt ska kunna forma och välja sin vardag och sitt liv och att kvinnors egna val ska respekteras.

Vi strävar efter att hitta förslag som stöder föräldrar – mammor och pappor – i att hitta flexibla arbetstidslösningar som får deras livspussel att gå ihop. Det är därför vi vill att småbarnsföräldrar ska ha rätt till tre års tjänstledighet om man så önskar. Det är därför vi vill ge alla föräldrar ekonomisk kompensation för barnomsorg, så att de sedan i en avvägning mellan förvärvsarbete och tid för barn ska kunna lägga sitt livspussel. Det är därför vi vill ge möjlighet för både mammor och pappor att jobba deltid under en tid.

I Nederländerna jobbar 19 % av männen deltid och en kombinationsmodell för par där båda jobbar deltid har ekonomiskt stimulerats av regeringen.

Vi vill titta på vilka hinder som gör att pappor i mindre utsträckning deltar i arbetet med hem och barn för att kunna undanröja de hindren. Vi vill också leta efter och undanröja de hinder som gör att kvinnor inte tar chefsjobben. Det skriver vi om i reservation 12, vars krav jämställdhetsminister Margareta Winberg faktiskt uppfyllde på internationella kvinnodagen. Då tillsatte hon nämligen en utredning kring precis det som vi har föreslagit – med en skillnad: Det skulle bara gälla privat sektor, inte offentlig sektor där problemet ändå är lika stort. Varför, Martin Nilsson, är inte Socialdemokraterna intresserade av att komma till rätta med det här problemet också inom offentlig sektor? Och om nu den här utredningen skulle komma fram till att kvinnors karriär förutsätter tillgång till hushållsnära tjänster till en rimlig kostnad, kommer det då ett sådant förslag? Vi menar att också de kvinnor som vill satsa mer tid på jobbet ska ha den möjligheten.

Fru talman! Det är alarmerande att antalet anmälningar om diskriminering av föräldralediga ökar. Det är av största vikt att Sverige fort införlivar det som man redan har i stora delar av Europa: förbud mot diskriminering av den som helt eller delvis är föräldraledig så att man även då får löneuppräknings, fortbildningsmöjligheter och bibehållen nivå på tjänst.

Viktigt är också att jämställa de ekonomiska villkoren när någon är föräldraledig så att vi inte får en ny generation kvinnor med betydligt lägre pensioner än sina män. Det är därför vi vill att pensionspoängen med automatik ska delas lika mellan föräldrar med gemensamma barn. Den möjligheten finns redan i dag genom en aktiv ansökan, men gör det till regel att dela och ge möjlighet till undantag genom en aktiv ansökan! Det skulle gynna många kvinnor. Varför stöder inte Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet detta, som ju verkligen skulle ge chans för många kvinnor till egen försörjning också efter pensionering?

Fru talman! Kristdemokraterna har en rad förslag som syftar till att åstadkomma lika förutsättningar för både kvinnor och män. Däremot vill inte vi som politiker styra hur män och kvinnor väljer sina liv. Fyrkantiga

modeller kan aldrig passa in i alla människors liv. Därför är vi emot mactaxa och kvotering i föräldraförsäkringen.

Ibland påstås det att det vi kristdemokrater egentligen vill är att alla mammor ska vara hemma med sina barn. Det är alldeles fel. Vi kristdemokrater älskar dagis. Men vi vill ha bra dagis, kommunala och privata, med olika inriktningar och med hög kvalitet. Vi älskar också familjedaghemmen, föräldrakooperativen, de öppna förskolorna och de mammor och pappor som på hel- eller deltid vill vara hemma därför att det är lämpligt eller praktiskt utifrån deras eget val.

Fru talman! Det jäser i Sverige. Det pågår en folklig resning. Alltför mammor och pappor säger: Jag vill ha mer tid med barnen. Jag vill ha mindre stress och mer livskvalitet. Jag struntar i prylar och resor ett tag. Jag är t.o.m. beredd att gå ned i materiell standard för att just nu ägna mig åt livsprojektet barn. Jag vill känna mig hel, inte kluven mitt itu av alla vardagliga krav. Livet har som bekant olika skeden. Just nu måste barnen få mer av min tid. Karriären tar jag sedan. Det är inte bara på små orter i Småland som det jäser. Det sker i Skärholmen, Fittja och Axelsberg. Vi har kunnat läsa om det i tidningen.

Kristdemokraterna vill ge kvinnor och män samma möjligheter och samma rättigheter att forma föräldraskap och förvärvsarbete i de kombinationer och på det sätt som passar deras situation. Det är dessa förslag som i dag avstyrks av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Fru talman! Vi kristdemokrater står självfallet bakom alla våra reservationer som innehåller en rad konstruktiva förslag. Men för tids vinande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 4, som just handlar om barn och förvärvsarbete.

Anf. 153 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Maria Larsson och jag har olika syn på en rad frågor som rör jämställdhet – ja, inte bara frågor som gäller jämställdhet, utan också andra frågor – och kvinnors möjlighet till oberoende.

Jag läste in en kritik här. Maria Larsson säger att vi i ett vänsterperspektiv tycker att det är viktigt med ekonomiskt oberoende. Jag tolkar det som att Maria Larsson där har ett kritiskt förhållningssätt.

Jag har en fundering just när det gäller ekonomiskt oberoende. Jag tror att det var förra söndagen som det var Kristdemokraternas tur att prata i TV:s Agenda. Efter det inlägget var det en diskussion i studion där någon deltagare frågade om det var så att Kristdemokraterna inte tycker att män och kvinnor ska skiljas.

När jag läser kd:s familjeprogram står där uttryckligen att kd vill att lagstiftning och sociala och ekonomiska stödformer ska utgå ifrån att stabila familjerelationer är bra. Ekonomiska stödformer ska alltså uppmuntra familjerelationer.

Det måste innebära att det ska finnas ekonomiska incitament som främjar att familjen hålls ihop och att man ska missgynnas om man skiljer sig. Något annat kan jag inte läsa ut. Hur går det ihop med att säga att det är oviktigt med ekonomiskt oberoende? Hur det ihop med ett jämställdhetsperspektiv?

Anf. 154 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis så, Camilla Sköld Jansson, att också vi hävdar ekonomiskt oberoende. Jag vet inte hur Camilla Sköld Jansson lyssnade till debatten, men det Camilla Sköld Jansson refererade var inte det jag sade.

Jag talade om vikten av att kvinnor och män har möjlighet till ett ekonomiskt oberoende. Det skriver vi också i vår jämställdhetsmotion, om Camilla Sköld Jansson tittar i den. Det jag har försökt tala om här och belysa är att om man har ett gemensamt försörjningsansvar gentemot ett barn är det viktigt att inte någon av parterna blir ekonomiskt förfördelad utifrån de val man gör.

Det är t.ex. därför vi lägger fram förslaget om en automatik i delade pensionspoäng. Varför vill inte Camilla Sköld Jansson ansluta sig till ett sådant förslag? Det skulle möjliggöra för familjen att hitta en lösning som är praktisk, möjlig och som inte missgynnar någon kvinna eller någon man, dvs. den som har den lägsta inkomsten.

Vi har uttryckligen i vårt program skrivit att vi tycker att samhället ska stödja och försöka uppmuntra familjestabilitet i form av förebyggande åtgärder. Det ska finnas en bra tillgång till familjerådgivning som man snabbt kan komma till, osv. Men självfallet är det ingenting som politiker lägger sig i hur var och en lever sitt liv, vilka som lever ihop eller vilka som väljer att dela på sig.

Samhällets uppgift är att se till att det finns ett stöd kring familjen. Vi tror att en familjestabilitet i många fall gagnar barnen. Det är med barnen som utgångspunkt som vi formar de rader som Camilla Sköld Jansson använder sig av i sin fråga.

Anf. 155 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Först till frågan om rättvis fördelning mellan kvinnor och män av pensioner och alla andra former av bidrag. Jag är rakt igenom helt trygg med Vänsterpartiets politik. Den har vi drivit sedan många år. Jag kan ta fram motioner, förslag och genomtänkta handlingsprogram för hur vi ska komma till rätta med det.

Jag konstaterar att Maria Larsson inte svarar på min fråga. Det står i kd:s familjepolitiska program att ni vill ha ekonomiska stödformer som gynnar stabila familjerelationer. Det måste innebära att ni vill ha stödformer som försvårar en skilsmässa. Det är i så fall en kvinnofälla som heter duga.

Anf. 156 MARIA LARSSON (kd) replik:

Fru talman! Camilla Sköld Jansson drar långtgående slutsatser. Det handlar t.ex. för bostadsbidraget om att man ska titta på den sammanlagda hushållsinkomsten. I dag missgynnas de hushåll som har en hög inkomst och en mycket låg inkomst i stället för två medelstora inkomster. Det är ett uttryck för att man måste titta på den faktiska hushållsinkomsten och bägge parter möjlighet till gemensam försörjning. Det är ett av exemplen.

Jag kan bli lite bekymrad över Camilla Sköld Janssons retorik. Den är svulstig och av stort omfång. Men när det kommer till den praktiska handlingen borde Camilla Sköld Jansson ha anledning att se till sitt eget parti. Skånelistorna, Camilla Sköld Jansson, måste vara en skam för

Vänsterpartiet. Är ni nöjda med utvecklingen i den offentliga sektorn, hur det ser ut med kvinnor på chefspositioner, osv.?

Ni som har varit i regeringssamarbete så länge har inte lyckats förbättra antalet eller proportionerna mellan kvinnliga och manliga myndighetschefer. Det finns ganska mycket ogjort för Vänsterpartiet under den här mandatperioden. Någon gång får det vara slut på retoriken och bli lite handling i stället. Jag tycker att Vänsterpartiet borde ha hunnit till det under dessa fyra år. Nu är snart loppet kört.
(forts. 13 §)

Prot. 2001/02:81
13 mars

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.49 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU17 Offentlighetsprincipen och informationstekniken, m.m.

Punkt 1 (Översyn av tryckfrihetsförordningen m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

282 för utskottet

16 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 66 m, 36 v, 36 kd, 14 c, 14 fp, 2 -

För res. 1: 1 m, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 7 v, 6 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 2 (Översyn och precisering av offentlighetsprincipen)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

230 för utskottet

68 för res. 2

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 36 kd, 15 c, 15 mp, 14 fp, 1 -

För res. 2: 67 m, 1 -

Frånvarande: 19 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 3 (Sekretesslagen)

1. utskottet

2. res. 3 (c)

Votering:

285 för utskottet

15 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 67 m, 37 v, 36 kd, 15 mp, 14 fp, 2 -

För res. 3: 15 c

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 6 (Utlämnande av handlingar i elektronisk form)

1. utskottet

2. res. 5 (fp)

Votering:

285 för utskottet

14 för res. 5

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 66 m, 37 v, 36 kd, 15 c, 15 mp, 2 -

För res. 5: 14 fp

Frånvarande: 17 s, 15 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 7 (7 kap. 16 § sekretesslagen)

1. utskottet

2. res. 6 (c)

Votering:

283 för utskottet

16 för res. 6

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 67 m, 36 v, 36 kd, 15 mp, 14 fp, 1 -

För res. 6: 15 c, 1 -

Frånvarande: 17 s, 14 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 11 (Riksmarskalksämberet)

1. utskottet

2. res. 9 (v)

Votering:

244 för utskottet

51 för res. 9

3 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 67 m, 36 kd, 15 c, 1 mp, 13 fp, 2 -

För res. 9: 37 v, 14 mp

Avstod: 3 s

Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 3 c, 1 mp, 3 fp

Prot. 2001/02:81

13 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU19 Sponsring av statliga myndigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU14 Allmänna motioner om inkomstskatt m.m.

Punkt 1 (Allmänna riktlinjer)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (kd)

5. res. 4 (c)

6. res. 5 (fp)

Förberedande votering 1:

16 för res. 4

14 för res. 5

269 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

37 för res. 3

14 för res. 4

247 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

36 för res. 2

36 för res. 3

226 avstod

51 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Kenneth Johansson (c) och Helena Bargholtz (fp) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Elisebeht Markström (s) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett nej och kammaren hade således antagit res. 3.

Förberedande votering 4:

69 för res. 1

36 för res. 3

193 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
129 för utskottet
69 för res. 1
99 avstod
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 1 v, 15 mp
För res. 1: 67 m, 2 -
Avstod: 36 v, 35 kd, 14 c, 14 fp
Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 29 (Bredband)

1. utskottet
2. res. 27 (c)
Votering:
225 för utskottet
16 för res. 27
57 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 9 m, 37 v, 36 kd, 15 mp, 13 fp, 1 -
För res. 27: 1 m, 14 c, 1 fp
Avstod: 56 m, 1 -
Frånvarande: 17 s, 15 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU15 Motioner om företags- och kapitalbeskattning

Punkt 1 (Företags- och kapitalbeskattningen, allmänt)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)
Votering:
166 för utskottet
132 för res. 1
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 37 v, 15 mp
För res. 1: 67 m, 35 kd, 14 c, 14 fp, 2 -
Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Punkt 7 (Fåmansföretag)

1. utskottet
2. res. 6 (m, kd, c, fp)

Votering:

165 för utskottet

132 för res. 6

2 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 1 m, 37 v, 14 mp

För res. 6: 66 m, 36 kd, 14 c, 14 fp, 2 -

Avstod: 1 s, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Gunnar Axén (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Punkt 8 (Generationsskiften i företag)

1. utskottet
2. res. 7 (m, kd, c, fp)

Votering:

167 för utskottet

132 för res. 7

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 1 kd, 15 mp

För res. 7: 67 m, 35 kd, 14 c, 14 fp, 2 -

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 16 (Personaloptioner)

1. utskottet
2. res. 15 (m, fp)

Votering:

216 för utskottet

82 för res. 15

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 36 kd, 14 c, 15 mp

För res. 15: 67 m, 13 fp, 2 -

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 1 mp, 3 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU16 Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning

Punkt 1 (Fastighetsbeskattningens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (c)

5. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 3

14 för res. 4

269 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

35 för res. 2

15 för res. 3

246 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

68 för res. 1

36 för res. 2

193 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

164 för utskottet

69 för res. 1

64 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 36 v, 14 mp

För res. 1: 67 m, 2 -

Avstod: 36 kd, 14 c, 14 fp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 7 v, 6 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp

Punkt 11 (Sambeskattning av förmögenhet)

1. utskottet

2. res. 13 (m, kd, c, fp)

Votering:

163 för utskottet

133 för res. 13

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 37 v, 13 mp
För res. 13: 67 m, 36 kd, 14 c, 14 fp, 2 -
Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 3 mp, 2 fp

Prot. 2001/02:81
13 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU11 Socialtjänstfrågor

Punkt 1 (Allmänna utgångspunkter för socialtjänsten)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

229 för utskottet

68 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 35 kd, 14 c, 14 mp, 14 fp, 1 -

För res. 1: 67 m, 1 -

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 7 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp

Punkt 5 (Barns tillgångar och inkomster)

1. utskottet

2. res. 6 (v, kd, c, fp)

3. res. 7 (mp)

Förberedande votering:

112 för res. 6

14 för res. 7

172 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

183 för utskottet

109 för res. 6

6 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 67 m, 1 mp, 1 -

För res. 6: 37 v, 36 kd, 14 c, 8 mp, 13 fp, 1 -

Avstod: 5 mp, 1 fp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp

Punkt 12 (Vård av missbrukare)

1. utskottet
2. res. 14 (kd, c)
3. res. 15 (fp)
Förberedande votering:
52 för res. 14
14 för res. 15
232 avstod
51 frånvarande
Kammaren biträdde res. 14.
Huvudvotering:
132 för utskottet
52 för res. 14
114 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 1 m, 4 v, 14 mp
För res. 14: 36 kd, 14 c, 1 fp, 1 -
Avstod: 1 s, 66 m, 33 v, 13 fp, 1 -
Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp

Punkt 21 (Utsatta grupper)

1. utskottet
2. res. 21 (v, kd)
Votering:
222 för utskottet
75 för res. 21
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 66 m, 14 c, 14 mp, 12 fp, 2 -
För res. 21: 1 m, 37 v, 36 kd, 1 fp
Frånvarande: 17 s, 14 m, 6 v, 6 kd, 4 c, 2 mp, 3 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Jämställdhet m.m.

13 § (forts. från 11 §) Jämställdhet m.m. (forts. AU3)

Anf. 157 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 24, så att jag inte missar det.

Jämställdhet är rubriken på dagens debatt och dagens betänkande från arbetsmarknadsutskottet.

Om man är jämställd ska man ju stå på samma nivå. Man ska vara likställd och ha lika villkor. Tyvärr upplever jag i dagens samhälle – och jag tror att det är många som upplever samma sak – att vi inte har lika villkor, inte män och kvinnor, inte de som bor i glesbygd och de som bor

i storstad, inte invandrare och svenskar, inte de som är äldre eller yngre och vi som är medelålders.

Det är väldigt många människor som i olika sammanhang är utsatta för någon form av diskriminering. Samtidigt ska man inte se olika kategorier som offer. Framför allt ska vi kvinnor inte betraktas som offer. Vi vill bara ha våra mänskliga rättigheter, och däri ingår lika behandling. Vi ska bemötas med samma respekt som männen. Vi ska ha samma möjligheter att starta företag och låna pengar. Det ska inte vara så att kvinnor bara ska ha tillgång till mikrolån antingen därför att vi inte vill låna större summor eller för att vi inte anses vara betalningsvärdiga.

Det är ganska få kvinnor som går i konkurs, och det är ganska lite pengar som försvinner från bankinrättningar och andra långivare på grund av att kvinnor lånar pengar. De flesta kvinnor som sätter i gång med en företagsverksamhet ser till att de avvecklar i tid, om de inte klarar av det eller inte trivs med den sysselsättningen.

Försäkringar är ett annat problem. Vi får inte ut lika mycket från våra försäkringar. Vi kan inte hanteras på samma sätt i pensionsförsäkringarna, eftersom kvinnor i medeltal lever lite längre än männen. Å andra sidan är det ganska enkelt att räkna ut ett genomsnitt på den totala medellivslängden om man nu skulle vilja det, men hittills har man inte velat göra det. Det har varit enklare att diskriminera kvinnor.

Polisanmälningar om våldsbrott tas inte heller alla gånger på allvar. Jag läste i tidningen i förra veckan om kvinnor i Ängelholm som hade blivit utsatta för våldtäkt av en man. Tredje gången detta hände var det en ung flicka på bara tolv år som hade blivit drabbad. Då satte polisen in resurser. Om man hade reagerat redan på den första anmälan hade både den vuxna kvinnan i det andra fallet och tolvåringen sluppit utsättas för detta förskräckliga dåd, som förmodligen har givit dem men för livet.

Nu är vi ju inte ensamma här i riksdagen om att tycka att jämställdheten behöver skyndas på och förbättras. Även Sören Gyll, som är ordförande i Svenskt Näringsliv och en av våra stora företagsledare i det här landet, sade i Aftonbladet i förra veckan att det går för sakt. Det behöver komma in betydligt fler kvinnor i börsbolagens styrelser, och en och annan kommer in nu. Men det var inte av någon välgärning mot kvinnor som han sade detta, utan det var för att han räknade med att de ekonomiska skälen skulle överväga. Det skulle bli mer ekonomiskt lönsamt att arbeta på det här sättet.

Och det behövs insatser, för i dag är det ungefär 3 % av börsbolagens styrelseledamöter som är kvinnor. Det är 6 % som heter Göran. Göran var ett väldigt populärt namn på 40-talet, så det kan ju också tala för en åldersdiskriminering. Det har jag inga belegg för, men man kan ju fundera.

Fru talman! Varför händer det då så lite? Det kommer många förslag från oppositionspartierna – även från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har jag sett – men de hänvisas till utredningar. Det kommer så få förslag.

Ett förslag om individuellt kompetenssparande har dragits i långbänk. Jag tror inte att ens Thorbjörn Fälldin kunde tänka sig att en långbänk kunde bli så lång.

Förslaget skulle kunna gynna kvinnor, framför allt oss kvinnor som hunnit fylla 50 och som i dag inte har någon möjlighet att vidareutbilda oss och komma vidare vare sig i karriären eller på annat sätt om vi inte

har en arbetsgivare som tänker satsa på oss i något sammanhang, för alla möjligheter till offentliga finansieringar av studier är stängda. Många kvinnor har gjort ett uppehåll i sin karriär medan de varit hemma hos sina småbarn. Därför är det här ett viktigt förslag.

Nu har jag sett i tidningen att det kommer någonting i samband med vårpropositionen, och det är inte en dag för tidigt. Det skulle bara ha kommit ännu tidigare. Beslutet skulle kunnat fattas nu. Det har ju avsatts pengar redan i tidigare budgetar. Ändå har man inte från regeringens sida kommit fram med ett bra förslag. Nu hoppas jag att det här blir ett bra förslag, men vi kommer att nagelfara det ordentligt från Centerpartiets sida.

På skatteområdet finns andra skillnader, att regeringen inte ser till att sänka skatten för dem med de lägsta inkomsterna. De förslag som har kommit har mest gynnat höginkomsttagarna, som har fått de största skattesänkningarna, medan vi från Centerpartiets sida i vårt skatteförslag försöker gynna dem som har små inkomster, och många gånger är det kvinnor.

Camilla Sköld Jansson och Martin Nilsson, ni har suttit i den här kammaren i fyra år och har haft ansvar för att bilda regeringsunderlag. Men det har ju inte lett till, som jag skulle hoppats på, ett minskat lönegap i stället för ett ökat, åtminstone inom den offentliga sektorn. Inom den offentliga sektorn har ju vi som politiker möjlighet att ta ansvar. Där kan vi påverka. Som sagt: Varför har det inte hänt mera? Det skulle kunna bli bättre. Centerpartiets skatteförslag skulle kunna gynna både kvinnor som har låga inkomster, regioner som har ett lågt skatteunderlag och andra så att vi skulle få ett mer jämställt Sverige på olika sätt.

Fru talman! Det är inte bara jämställdheten mellan kvinnor och män som diskuteras i betänkandet. T.ex. tas ohälsotalen upp, att kvinnor har betydligt högre sjukskrivningstal. Männen har kortare livslängd.

Sedan är det en fråga som inte tas upp i betänkandet men som också drabbar männen på grund av ojämställdheten. Det är att de i mindre utsträckning än kvinnor är vårdnadshavare för sina barn. Det måste också vara något som män borde arbeta mycket mer för, för den dagen då någonting har hänt i relationen, det har blivit en skilsmässa, står de där och har tappat kontakten med sina barn. Det är dramatiskt både för barnen och för pappan.

När det gäller åldersdiskriminering nämnde jag att vi som har fyllt 50 inte har möjlighet att utbilda oss vidare. Det finns unga människor som inte kommer in i samhällssystemet. Det kan bero på så enkla saker som att man har åldersgränser på restauranger, där man inte bara åldersdiskriminerar utan dessutom könsdiskriminerar. Det kan vara 20 års åldersgräns för tjejen och 23 för killen. Det är inte särskilt jämställt.

På arbetsmarknaden kan det också vara så att den som har kommit upp i åren diskrimineras ut. Den som har fyllt 50 eller 55 blir inte kallad till anställningsintervju.

Det finns mycket mer man behöver göra och se över. Vi behöver få upp ögonen för de här frågorna.

En fråga som jag inte har med i reservationen men som vi har motionerat om tidigare är en sammanhållen lagstiftning. I dag finns det fyra olika ombudsmän och fyra olika lagstiftningar. Det är väldigt knöligt både för småföretagare och andra att hålla reda på vilken lagstiftning som

ska användas vid olika former av diskriminering. Centerpartiet kommer att arbeta mycket hårt för en gemensam lagstiftning, för att hela ombudsmannaväsendet ska bli sammanhållet och att det ska lyda under riksdagen.

Från Centerpartiets sida, fru talman, arbetar vi med centerfeminismen. Centerfeminism innebär samarbete i stället för konfrontation. Vi tror inte på en demonisering av män, att tro att de i alla lägen har onda avsikter. Jag tror att det många gånger beror på att ingen av oss riktigt vet vad det handlar om. Vi har inte fått upp ögonen.

Vi behöver hjälpas åt att se till att få upp ögonen i olika sammanhang för hur diskrimineringen stör och förstör samhällsarbetet. Det hoppas jag att vi gemensamt kan arbeta för i parlamentet och i de olika partierna.

Anf. 158 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Margareta Andersson nämnde bekymren med löneskillnaderna i offentlig sektor. Det är i första hand en resursfråga, och det är ju allmänt känt att vi i Vänsterpartiet har en mycket konsekvent hållning när det gäller resurser till offentlig sektor.

Man säger ibland att politik är att välja. Ibland handlar det om att välja olika förslag. Ett förslag som Centerpartiet har stått bakom och som är mycket allvarligt utifrån ett jämställdhetsperspektiv är försämringarna av turordningsreglerna. Där ser vi nu återigen resultatet, att det är kvinnor som får stryka på foten.

Visst ska vi skärpa skyddslagstiftningen om rätt till ledighet osv., men grundproblematiken är ändå det antifackliga kravet när det gäller turordningsreglerna. Nu tror jag i och för sig att jag på förhand vet svaret, men jag vill ändå ha ett tydligt, konkret besked från Centerpartiet. Kommer ni att framhärda i att de försämrade turordningsreglerna ska bestå? Är ni beredda att offra jämställdheten?

Anf. 159 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Turordningsreglerna tar inte över jämställdhetslagstiftningen. Jämställdhetslagstiftningen ska gälla ovanför turordningsreglerna. Det är meningen att man ska utgå från den som är mest nödvändig i ett företag om man ska använda turordningsreglerna.

Riksdagen har också beställt en översyn av lagstiftningen så att man ska få ett bättre skydd mot diskriminering av gravida och föräldralediga. Där har vi ytterligare en sak som behöver ses över, och det är att man inte ska kunna säga upp någon under tiden som personen i fråga uppbär föräldrapenning. Men, som sagt var, diskrimineringslagstiftningen måste gälla ovanför annan lagstiftning.

Anf. 160 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Om det nu är så uppenbart att man har genomfört en lagförändring som på ett så här allvarligt sätt försämrar jämställdheten, varför då lappa och laga med andra lagstiftningar som vi på förhand kan säga är mycket svagare? Jag konstaterar i de diskussioner som försiggår när det gäller resultatet av valet, vad vi kan få för olika majoriteter osv., att Centerpartiet fortfarande är ett parti som inte tar den arbetsrättsliga lagstiftningen på allvar. Ni visar inget som helst intresse av att ändra på

de här turordningsreglerna, som så uppenbart diskriminerar kvinnor vid ledighet i samband med graviditet och föräldraledighet.

Anf. 161 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är väldigt intresserade av arbetsrättslig lagstiftning i Centerpartiet. Det viktigaste med den arbetsrättsliga lagstiftningen är ju att se till att människor har jobb att gå till, att det finns en arbetsmarknad som fungerar, att det finns arbeten i hela landet. Att då se till att också de små företagen har möjlighet att fungera är väldigt viktigt för oss.

Sedan är det också så att man måste följa hela den lagstiftning som finns. Då finns diskrimineringslagstiftningen som det yttersta skyddet – och egentligen också det innersta skyddet. Där måste man börja. Man får alltså inte säga upp någon på grund av kön och på grund av havandeskap eller föräldrapenning. De här reglerna är det väldigt viktigt att man följer. Det är viktigt att man följer upp hur det här hanteras.

Eftersom lagstiftningen varit i kraft under så kort tid kan vi förmodligen inte utläsa hur mycket som egentligen har skett. Det är möjligt att det har hänt vid något tillfälle. Men det kommer alltid att vara så, tyvärr, att det begås brott mot alla möjliga former av lagstiftning. Grunden är dock att män och kvinnor ska ha samma möjlighet till både arbete och försörjning. Det ska också finnas en arbetsmarknad som fungerar i hela landet. Små och stora företag ska kunna fungera tillsammans på ett bra sätt så att vi har både ekonomiska möjligheter och andra möjligheter att se till att vi har ett samhälle som är bra och som kan försörja oss, både unga och gamla. Det är viktigt att vi har arbete överallt och att man inte gör sig av med någon form av arbete i det här landet.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.53 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

13 § (forts.) Jämställdhet m.m. (forts. AU3)

Anf. 162 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Betänkandet om jämställdhet innehåller många yrkanden och förslag. Det gäller inriktningen, möjligheten att förena familj och förvärvsarbete, jämställdhetslagen, mångfaldsplaner, utvidgning av diskrimineringslagen, frågan om sammanhållen lagstiftning mot diskriminering och att ombudsmän som verkar i sådana frågor skulle få en starkare samordning. Vidare har forumet för diskrimineringsmål också behandlats

i betänkandet, liksom verktyget för att i arbetslivet kunna öka jämställdheten bl.a. genom att de offentliga monopolen bryts upp.

Utskottsmajoriteten ställer sig i många fall allmänt välvillig till yrkandena men landar ändå i att mycket konsekvent avstyrka samtliga förslag.

Folkpartiet har i sin motion poängterat vikten av att angripa bakomliggande orsaker till bristande jämställdhet. Från liberala utgångspunkter syftar det till att varje person, kvinna som man, ska ha likvärdiga chanser att forma sitt liv på det sätt som han eller hon önskar och där förlegade könsroller förändras. En huvudfråga i sammanhanget är de löneklyftor och den lönediskriminering som råder mellan män och kvinnor.

I ett program om sex punkter föreslår Folkpartiet insatser för att man ska komma till rätta med dessa problem.

1. En plan i kommande avtalsrörelser som höjer lönerna för de underbetalda kvinnogrupperna inom offentlig sektor.
2. Borttagande av monopol inom yrkesområden där kvinnor dominerar, t.ex. vård, omsorg och skola.
3. En stor satsning på fler småföretag och särskilda åtgärder för att främja kvinnligt företagande.
4. Sänkt skatt på hushållsnära tjänster, vilket skulle både främja jämställdhet och bekämpa den s.k. svarta marknaden.
5. Ytterligare stimulans för att pappor ska utnyttja en större del av föräldraledigheten.
6. En översyn av målen i diskrimineringsärenden.

Vi pekar också på behovet av fler män i kvinnodominerade sektorer och på att en bättre lönestatistik skulle underlätta förändringar.

Folkpartiet betonar också att invandrarkvinnornas situation måste stärkas eftersom de ofta återfinns längst ned i hierarkin på arbetsmarknaden. Jämställdhetsarbetet har ju hittills i stor utsträckning missat denna stora grupp, som lever i isolering utan möjlighet att ta sig ur den. Ett led i att hjälpa sådana människor till en jämställd situation är att se till att de behärskar språket, och för att kunna delta i svenskundervisning m.m. krävs också en god barntillsyn.

Jag hade gärna sett att riksdagen ställt sig bakom de reservationer som Folkpartiet medverkat till. Låt mig säga, herr talman, att jag av erfarenhet inte har alltför stora förhoppningar om att kunna genombryta den tröghetsvall som finns i en socialistisk kammarmajoritet. Jag vill ändå pröva möjligheten genom att redan nu yrka bifall till reservationerna 2, 9 och 16.

Herr talman! Även om riksdagen under senare tid har återkommit till frågor om jämställdhet i arbetslivet är företeelsen av gammalt datum. I förra veckan firade vi internationella kvinnodagen. Vi kunde konstatera att det var drygt 80 år sedan de första kvinnorna valdes in i Sveriges riksdag. I ett historiskt perspektiv kan man anse att det är en kort tid. Riksdagen har ju verkat i snart 600 år. Kvinnor har kunnat vara med om att i allmänna val påverka samhällsutvecklingen, men vi måste erkänna att när det har gått nästan ett sekel är det ändå oerhört tungt. Även om

lagstiftningen har hyfsats under senare år finns det tydliga och kvardröjande informella hinder.

Därför behöver man nu kraftfullt driva frågor i dagens Sverige. Det gäller familjepolitik och att möjliggöra yrkesliv och ett engagemang i hem och familj. Det gäller att chefsposterna ska öppnas för kvinnor – det finns i dag alltför få i chefsposition. Det gäller att stärka egenmakten i arbetslivet och att en god arbetsmiljö förverkligas där stress och utbrändhet kan begränsas.

Föräldrars möjligheter att reducera sin arbetstid under barnens första år är en angelägen fråga. Det skulle reducera stressen för många. I den utsatthet som drabbar föräldrar är det ofta kvinnan som får ta de hårdaste törnarna.

På löneområdet vill Folkpartiet medverka till en avmonopolisering av offentlig sektor, där lönenivåerna i kvinnodominerade yrken skulle få en reell chans att höjas. Att ha flera arbetsgivare leder i regel till en högre och rättvisare lönesättning.

Till det mer dystra hör det alltför frekventa våldet mot kvinnor. Många lever i en ständig skräck, och varje år skördar kvinnovåldet offer i alla samhällsklasser och i alla länder. Riksdagsbeslutet om kvinnofrid, som genomfördes för några år sedan, var vi ivriga tillskyndare till. Vi kan dock konstatera att en rad av våra krav ännu inte har genomförts. Bl.a. måste brottsoffer ges ökat stöd, den internationella kvinnohandeln – *trafficking* – stoppas, och kvinnor måste få starkare vittnesskydd. Det finns alltså ett bristfälligt socialt skydd, och det blir särskilt märkbart för kvinnor som kommer från länder med annan social och kulturell tradition.

Avmonopoliseringen av offentlig sektor är angelägen, och man skulle också bättre kunna tillgodose egenmakten i arbetslivet. I dag kläms många småbarnsföräldrar mellan krav i arbetslivet och krav i familjelivet. Vi förordar inte en generell arbetstidsförkortning, men vi vill ha en mer flexibel arbetstid.

När nu den organiserade liberalismen firar sin hundraåriga tillvaro den här veckan ligger det nära till hands för en folktarist att se i backspegeln. Även om jag tidigare har påstått att det fortfarande går trögt med jämställdhetsarbetet, tror jag att vi också måste inse vilken oerhörd betydelse de historiska reformatörerna hade då de drev fram det som underlättade för kvinnor att delta i såväl politiken som arbetslivet.

Jag har redan nämnt vikten av att behärska språket och att kunna hantera det i vardagslivet. Det var därför en reform med liberala förtecken då folkskolestadgan 1842 beslöts av riksdagen. Den liberala riksdagsmannen Adolf Hedin krävde kvinnlig rösträtt redan 1867, och den första riksdagsmotionen om detta väcktes 1884 av redaktören Fredrik Borg. Ledande liberaler kring sekelskiftet drev kravet på allmän rösträtt och att denna även skulle gälla för kvinnor. Detta skulle sedermera komma att förverkligas. Karl Staaff stod bakom en riksdagsmotion om detta 1908, och hans andra regering lämnade en proposition i frågan, som avvisades av första kammaren 1912.

År 1902 bildades en kvinnlig rösträttsorganisation. Liberala kvinnor dominerade organisationens arbete, och dess första ordförande var Anna Whitlock. Hon var skolledare och skolreformator i Stockholm.

En person som hade stor betydelse i opinionsbildningen var Selma Lagerlöf. Hon talade på den internationella rösträttskongressen i Stockholm 1911 och vid segerfesten 1919. Hon engagerade sig i Frisinnade landsföreningen 1916 och var organiserad liberal livet ut. Hon blev sedermera kommunalpolitiskt engagerad i Värmland och en av dem som skrev under uppropet om liberalers och frisinnades återförening 1934.

Som en reaktion mot borggårdskuppen bildades 1914 föreningen Frisinnade kvinnor, som hade ett tydligt, öppet medlemskap.

Intressant är den socialpolitiska tyngd som kvinnoorganisationer av liberalt och socialt signum har drivit genom åren. Kerstin Hesselgren, som ingick i den lilla grupp kvinnor som tog de första, historiska platserna efter det att kvinnor fick rösträtt och var valbara till Sveriges riksdag, hade ett stort engagemang på många olika sociala problemområden. Det gjordes utredningar, arrangerades föreläsningar, bedrevs undervisning och propaganda.

Symtomatiskt var också att de liberalt sinnade kvinnorörelserna inte begränsades till rösträtt och socialpolitik utan var mycket engagerade i internationella fredsfrågor. Vidare var en person som Emilia Broomé engagerad och ordförande i den kommitté som låg till grund för 1923 års beslut att öppna ett flertal statliga yrken för kvinnor. En reform som hon drev var särbeskattning av äkta makars inkomster, vilket dock inte skulle komma att beslutas förrän 1970.

Att jag, herr talman, har uppehållit mig vid jämställdhetshistoria, främst den liberala, beror inte bara på nostalgi med anledning av Folkpartiets jubileumsvecka. Det beror framför allt på att jag vill peka på vad det har betytt att människor – i detta fall främst kvinnor – trots ett omgivande tungt politiskt motstånd, byråkrati, det sociala mönstret m.m. har varit pådrivande och betytt mycket för att lägga grunden till ett mer modernt jämställdhetsarbete.

Signifikant är också att jämställdhetsarbete genom alla tider har rönt motstånd, också i modern tid. När Folkpartiet tillsammans med andra liberala krafter i vårt land under 1960- och 1970-talen drev frågan om en aktiv jämställdhetslag mötte också det motstånd. Denna gång var det inte en förstockad höger utan en konservativ socialdemokrati som tillsammans med Vänsterpartiet kommunisterna och bl.a. Svenska arbetsgivarföreningen motarbetade den jämställdhetslag som den första borgerliga regeringen efter kriget förelade riksdagen för beslut. Eftersom den icke-socialistiska majoriteten var mycket knapp med en enda rösts övervikt klarade regeringen och dess partier inte av att genomdriva den i första omgången 1979, utan frågan återkom på hösten samma år, och då kunde förslaget gå igenom i riksdagen.

Jag tillåter mig slutligen, herr talman, att betvivla det framgångsrika i det som den nuvarande regeringen och riksdagsmajoriteten hävdar, nämligen den s.k. *mainstreaming*, som ser ganska elegant ut i teorin, men som i praktiken visar sig vara föga framgångsrik. Från Folkpartiets sida skulle vi vilja föra upp frågan på de politiska höjder den hade när vår tidigare partiledare Bengt Westerberg var vice statsminister och hade ansvaret för den. Nu kommer inte jämställdhetsfrågorna i det fokus som kan förutsättas och situationen kräver. Den försvinner lätt bland andra frågor, det må vara burhöns eller budgettak. Allmänfrågorna tar lätt över, och ministrarna tycks ha fullt upp med sin egen agenda. Därför skulle det

behövas lite mera glöd i jämställdhetspolitiken och ett starkare regerings-engagemang. De frågor som vi nu talar om är nämligen så tunga att det behövs ett särskilt politiskt krafttillskott om det ska ske förändringar som skulle gynna jämställdheten mellan kvinnor och män och där, för en gångs skull, kvinnorna skulle kunna stå som vinnare. Därför behövs det, herr talman, i historisk tid liksom i dagsperspektiv, ett engagemang som sätter kraft bakom de många vackra orden och som vi alla håller oss med i de politiska högtidstalen.

Anf. 163 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Elver Jonsson uttalade i inledningen lite vaga förhoppningar om att få stöd för reservationen, även om han själv inte trodde att han skulle få det stödet, och det stämmer. Det har att göra med att om man läser reservationen så ser det rätt okej ut att man vill uppvärdera kvinnoyrken osv. Men problemet är att det är lösryckt ur sitt sammanhang. Därför var det bra att Elver Jonsson var så tydlig i sitt inledningsanförande, att detta är kopplat till synen på offentlig sektor och att man ska avskaffa monopolet och privatisera. Det är ju den kopplingen som gör att bl.a. Vänsterpartiet inte kan ställa sig bakom reservationen. Vi har inte samma utgångspunkter. Den bakomliggande orsaken är inte offentlig sektor. Detta har vi diskuterat tidigare.

Däremot skulle jag vilja föra in frågan på ett helt annat område som är en av Folkpartiets käpphästar, nämligen hushållsnära tjänster. Det handlar om hur vi ska organisera det avlönade arbetet och det oavlönade arbetet. Där är vi överens om att det är orättvist att det är kvinnor som gör det oavlönade arbetet. Då förstår jag inte hur man har tänkt. På vilket sätt utmanar hushållsnära tjänster maktstrukturerna? På vilket sätt griper de in i den orättvisa fördelning som finns mellan oavlönat och avlönat omsorgsarbete? På vilket sätt förändrar de relationen i familjen när det gäller just den del som är uttryck för brist på jämställdhet?

Anf. 164 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Camilla Sköld Jansson känner sig besvårad av att vi önskar en privatisering. Låt mig säga att det utifrån liberala utgångspunkter inte är något självändamål. Men vi ser det som ett mycket gott komplement på en rad områden. På skolområdet har det kunnat betyda pedagogisk förnyelse. På sjukvårdsområdet har det inspirerat många landsting att reformera och öka sin servicegrad. Och det är ingen tvekan om att det är intressanta referensobjekt. Och jag tror, herr talman, inte att det privata kommer att bli det stora och dominerande. Den offentliga sektorn kommer att vara det stora och dominerande. Men det är viktigt med intressanta referensobjekt.

Sedan undrar Camilla Sköld Jansson på vilket sätt man skulle kunna hjälpa kvinnor genom att t.ex. ha en annan beskattning och bättre villkor för hushållsnära tjänster. Det är lite märkligt, herr talman, att socialister och kommunister tycker att det är rimligt att vi stimulerar privat sektor där unga män förekommer. Men när det handlar om kvinnor som kanske skulle få chansen att göra en övergångsinsats går det inte alls för sig. När det gäller möjligheterna för kvinnor i karriären – kalla dem gärna så, jag tror att alla vet vad jag menar – skulle det underlätta. Fortfarande är det så, och där tror jag att Camilla Sköld Jansson instämmer med mig, i vårt

ännu ojämsställda samhälle att det är kvinnorna som fortfarande tar den största arbetsbördan och ansvaret för hem och familj. Alla säger vi att det inte ska vara så utan att det ska vara jämställt. Men jag tror att vi ska vara klara över att det inte är det.

Vårt förslag när det gäller hushållsnära tjänster skulle kunna innebära större möjligheter för kvinnor i karriären att satsa på sitt yrkesliv. Och det om något, herr talman, måste väl vara en god ambition i jämställdhetsarbetet?

Anf. 165 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Det var ett bra klargörande vi fick, att problemet är att det oavlönade och det avlönade arbetet är orättvist fördelat och att man ska lösa det genom att lyfta in en tredje person som ska utföra en del av hemarbetet. Och vem är den tredje personen? Ja, det är som Elver Jonsson säger en kvinna. Det sades klart att det handlar om kvinnor.

Detta är ett förslag som både utifrån ett klassperspektiv och utifrån ett könsperspektiv är helt förkastligt. Det stimulerar inte männen att ta ett steg framåt för att ytterligare ta del i hushållsarbetet, utan man går över huvud taget inte in i konflikten.

Man kan sätta detta mot ett annat förslag. En arbetstidsförkortning är en modell som gör att både män och kvinnor bättre kan kombinera förvärvsarbete med att ta hand om barn. En daglig arbetstidsförkortning är en reform som går in och griper in i maktstrukturer. Det gör inte hushållsnära tjänster. Det är en konservativ modell som både utifrån ett klassperspektiv och utifrån ett könsperspektiv är förkastligt. Och det är bra att Elver Jonsson är klar över att det är kvinnor som ska gå in och utföra dessa städtjänster. Fortfarande är det kvinnor.

Anf. 166 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag var nog inte tillräckligt tydlig. Det handlar inte om att det bara är kvinnor som ska gå in i sådana tjänster. Det kan mycket väl vara män. Men det är klart att i alla låglönearbeten, och dit hör fortfarande sådana jobb som hushållsnära tjänster och en rad andra, är det kvinnor som dominerar. Det var väl därför som jag i mitt anförande lade tyngdpunkten på att det är så viktigt att kvinnor också får en chans att tjäna mer och bättre och framför allt komma i paritet med männen. Men detta är ett högst professionellt arbete. Det är inget s.k. amatörjobb, utan det är ett mycket professionellt jobb att t.ex. gå in i andras hem. Det ställs många integritetskrav för att upprätthålla en sådan befattning. Och det visar sig att de firmor som jag har haft kontakt med, och som nu växer med rasande fart, har en hög professionalitet och kräver mycket av sina anställda.

Det som jag inte hann säga förut var att en av poängerna med att hushållsnära tjänster skulle stimuleras och göras kostnadsmässigt mer tillgängliga är att de som utför dessa tjänster skulle få både ATP-poäng och sjukförsäkring. De är i dag ganska rättslösa i dessa sammanhang, och det är väldigt olyckligt. Chefen för Riksskatteverket säger i TV att svartmarknaden växer och att det kanske handlar om 80–100 miljarder. Och en stor del av detta finns på dessa områden. Det kan inte vara rimligt. Det vore ytterst angeläget att få denna marknad vit och att de kvinnor och män som finns där fick en mer jämställd situation. Men då krävs det

reformer för dessa tjänster, vilka vi också är beredda att införa i fråga om andra verksamheter. Också där krävs det jämställdhet.

Anf. 167 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Vi behandlar i dag ett betänkande om jämställdhetspolitiken. Det innehåller en rad motioner som har väckts under ett antal allmänna motionstider. Man kan väl säga att det är en bred motionsflora.

Det handlar om jämställdhetspolitikens mål, där skiljelinjen kan sägas gå mellan dem som ser strukturella orsaker till diskriminering och bristande jämställdhet i samhället och dem som föredrar att se mer individuella förklaringsmodeller.

Det handlar om möjligheten att förena familjeliv och förvärvsarbete, där det finns hyfsat gemensamma målsättningar men där metoderna skiftar – och också graden av angelägenhet i sådana åtgärder, tror jag.

Det handlar om hur man sprider metoder för att uppnå jämställdhet. Det finns en ganska stor enighet kring vad som bör göras på det området men lite olika uppfattningar om huruvida detta bör centralstyras eller utvecklas lokalt.

Det handlar om lönediskriminering och jämställdhetslagen. Där tycker jag att det finns en ganska tydlig skiljelinje mellan borgerlighet och socialdemokrati, som handlar om huruvida det behövs lag, politiska insatser och resurser till de offentliga verksamheterna för att kunna komma till rätta med de löneskillnader som finns eller om det finns ett trollspö som heter konkurrensutsättning.

Det handlar om diskrimineringsfrågorna, där under lång tid diskussionen och debatten har kommit att handla om huruvida det ska vara en sammanhållen lagstiftning men där vi kanske nu kan ta steget vidare, i och med att regeringen har aviserat en utredning på området, och också diskutera vad en sådan hårdare och tuffare lagstiftning faktiskt ska innebära. Hur kan vi vidga diskrimineringslagarna till att omfatta fler samhällsområden? Hur kan vi se till att bevisreglerna blir sådana att det blir lättare att bevisa diskriminering när sådan har skett? Det tycker jag är substansfrågor, och det är bra. Där kommer det också att synas att det finns en hel del olika uppfattningar.

Man kan alltså säga att det här betänkandet rymmer både enighet i vissa frågor och tydliga konfliktytor på andra områden. Det landar i det som flera har konstaterat här, nämligen att utskottet och utskottsmajoriteten föreslår att motionerna avslås, antingen med hänvisning till konflikter och åsiktsskillnader eller baserat på att vi har en ungefärligen gemensam bild och att processen är i gång med att faktiskt ta fram åtgärder.

Med anledning av det vill jag yrka avslag på de reservationer som är fogade till utskottsbetänkandet och yrka bifall till utskottets förslag.

Det är bara att konstatera att det sker mycket inom jämställdhetspolitiken. Vi har fått en ny jämställdhetslag. Vi har gjort en hel del när det gäller *mainstreaming* och metoder. Vi har jobbat med att faktiskt komma till rätta med de problem som finns med att förena föräldraskap och arbetsliv.

Men samtidigt ska man vara medveten om, vilket flera här också har sagt, att situationen inte är idealisk utan att det finns problem kvar. Det är klart att det gör. Det finns en lönediskriminering kvar i samhället. Det finns problem med att förena föräldraskap och arbetsliv. Det är bara att

konstatera att politiken drar åt *ett* håll. Politiken drar åt det hållet att faktiskt försöka skapa mer jämställda villkor. Men det finns fortfarande strukturer som bevarar och håller kvar bristande jämställdhet i samhället. Tanken bakom jämställdhetslagen är just att lyfta upp dem, att ventilera de strukturer och idéer som ligger bakom diskrimineringen och den bristande jämställdheten.

Var finns de stora jämställdhetsproblemen kvar? Ja, det är i lönesättningen, i den slutna process som det ofta är att förhandla om löner, oavsett om det är individuellt eller kollektivt. Det är i hemmet, där våldet mellan män och kvinnor är det kanske största enskilda problemet som är kvar. Det är där värderingarna och åsikterna inte har lyfts upp, inte har debatterats, inte har varit i offentlighetens ljus och inte synliggjorts som problemen finns kvar. Där vi däremot har lyft upp dem och gjort dem till en offentlig debatt har värderingarna synats och vi har faktiskt fått en utveckling mot ett mer jämställt samhälle.

Här finns en seriös diskussion att ta: Hur ska vi lyckas få in mer av jämställdhet i lönesättningen? Hur ska vi lyckas få in ännu mer jämställdhet på arbetsmarknaden när det gäller föräldraskap och arbetsliv? Men tyvärr tas inte den diskussionen i det här betänkandet, därför att oppositionen har lagt fram motioner där det över huvud taget inte pratas om detta. I stället kommer man med trollspölsningar som ska avhjälpa allt.

Det har sagts mycket, och jag ska bara ta upp två områden som det har pratats om.

Det ena handlar om konkurrensutsättningen som heurekalösning. Det är bara att konstatera: Vi har haft den diskussionen år efter år. Vi har bett dem som säger att konkurrensutsättning löser lönediskrimineringen att visa varför det i så fall finns låglönejobb och lönediskriminering på den privata sidan. Jag har bett Kent Olsson prata om detta flera gånger. Han kommer till kammaren år efter år och har bara ett svar på den frågan – tystnad. Nu ber jag Kent Olsson: Berätta gärna om det! Berätta vad en anställd inom HTF:s avtalsområde har i lön! Berätta hur många arbetsgivare de har att välja mellan! Det han säger är ju: Bara vi får fler arbetsgivare får vi upp lönerna. Om vi går ut i verkligheten och tittar kan vi se att sådan är inte verkligheten.

Det talas tyst från Kent Olssons och andras sida om att fackförbundet Kommunal har känt sig tvingat att ta fram antidumpningsklausuler i sina avtal när man lägger ut verksamheter på entreprenad därför att detta har använts som ett sätt att dumpa lönerna. Det talas tyst om att de oförklarade löneskillnaderna faktiskt är större i den privata än i den offentliga sektorn. Jag tycker att man ska vara så ärlig att man säger att lönediskriminering finns i både den offentliga och den privata sektorn. Därför är det viktigt att vi har en lag som lyfter upp lönediskrimineringen på bordet, visar vad som ligger bakom, diskuterar detta och kommer med åtgärder för att faktiskt kunna rätta till lönediskrimineringen.

Detta är just jämställdhetslagen ett uttryck för. Men den var ju Moderaterna emot. Den anger nu Moderaterna som förklaring när man säger att löneskillnader finns kvar. Oj, ett år efter det att jämställdhetslagen har trätt i kraft finns det minsann lönediskriminering kvar. Ja, och det är därför att vi inte har en statlig lönepolitik. Vi har satt i gång en process som faktiskt synliggör skillnaderna i samhället och skillnaderna i lönesy-

stemet, och det tror jag är viktigt. Men ni har inget svar på detta. Ni använder en ideologisk blind fläck och säger att konkurrensutsättning och privatisering är jättebra. Det löser allt. När det visar sig att det inte gör det står ni där, naknare än den nakna kejsaren någonsin har varit, och har ingen lösning på de här problemen. Det är ert problem.

Om man därtill vill minska resurserna till den offentliga sektorn, vilket Moderaterna vill i sin politik, minskar det förstås förutsättningarna ytterligare för att faktiskt kunna höja kvinnolönerna i offentlig sektor. Jag kan inte komma fram till annat: Kent Olsson står här och säger att det är fel med lönediskriminering, men han har absolut ingenting för att göra något åt det. Han har inga som helst metoder. Det blir problematiskt, för då accepterar man den lönediskriminering som finns.

Det var den ena frågan där jag tror att det finns en grundläggande skiljelinje.

Den andra handlar om möjligheten att förena yrkesliv och familjeliv. Detta var kristdemokraten Maria Larsson mycket inne på. Hon sade mycket klokt och mycket fint, tycker jag, om sådant som borde vara självklart, om de svårigheter som många upplever i vardagen att få tiden att gå ihop. Men vad var svaren? Vad sade Maria Larsson? Vi är ett parti, sade hon, som inte vill att alla ska vara hemma. Bara att Maria Larsson behöver säga det antyder ju någonting. Går vi sedan in och tittar på politiken ser vi detta ännu mer. Vi ser ett system där man inför barnomsorgskonto – om nu de borgerliga partierna fortfarande är eniga om detta, det vet vi ju inte, men måhända är de det – höjer barnomsorgsavgifter och helt enkelt gör det mindre lönsamt för dem som faktiskt vill arbeta.

Sanningen är den att ni tar fram ett system som gör att det kommer att bli väldigt svårt för dem som vill arbeta att kunna göra det. Ni kombinerar det med lite fina turordningsregler som gör att gravida och föräldraleliga diskrimineras på arbetsmarknaden. Ingen av er här i dag vill kommentera det.

Camilla Sköld Jansson har ställt frågan gång efter gång och får inget svar. Hur kan ni vara nöjda med den politik ni har drivit när det uppenbart visar sig att den leder till diskriminering av kvinnor? När det visar sig att det blir svårare att förena familjeliv och arbetsliv tiger ni. Då är det tystnad som råder.

När vi talar om att fler pappor ska ta ut föräldraledighet säger ni: Jättegärna, gör en informationskampanj till. Det är inte informationskampanjer som har saknats. Det har det funnits rätt många av på både den socialdemokratiska och den borgerliga regeringens tid. Men när det kommer till konkreta metoder – pappamånader, incitament, höjda tak i socialförsäkringssystemen – råder tystnad. Då finns det inga metoder.

Tyvärr är det tystnad i de frågor som är viktiga för att kunna uppnå jämställdhet. Det är vad vi ser i betänkandet och i den här debatten. Det finns ingen anledning att vara tyst. Det finns ingen anledning att försöka dölja de problem som finns. Det finns lönediskriminering i samhället. Då behöver vi en lagstiftning som lyfter upp och synliggör.

Det har vi i jämställdhetslagen. Vi är på god väg att kunna använda den på ett bra sätt. Det behövs tryck på arbetsmarknadens parter att förhandla fram jämställda lönesystem. Vi har gett verktyg, och vi sätter press på parterna genom det statliga medlingsinstitutet.

Det behövs säkert också resurser till den offentliga sektorn för att kunna höja kvinnolönerna i välfärdssektorerna. Det behövs det definitivt. Vi föreslår sådana åtgärder. Ni gör det inte. Ni är tysta.

Vi vill skapa ett anställningsskydd som gör att kvinnor kan vara trygga i sitt arbetsliv. Vi vill minska antalet tillfälliga anställningar som skapar otrygghet, stress och ekonomiskt beroende. Vi vill fortsätta mot den avgiftsfria barnomsorgen. Vi vill fortsätta i praktisk politik med att verka för att fler barn ska få en närvarande pappa.

Här går skiljelinjen. Vi pekar på ett antal åtgärder som man kan göra och ska göra. Från oppositionen råder tystnad i alla de frågor som är viktiga. I den mån det finns ett svar är det ett svar som uppenbarligen inte fungerar. Vad finns då kvar av den borgerliga jämställdhetspolitiken? Jo, det är avdragsrätt för hushållsnära tjänster. Det är den jämställdhetsfråga som är kvar, som substantiellt skiljer oss åt och är något som ni vill göra aktivt.

I Maria Larssons fall blir det väldigt tydligt. Hon vill skapa ett system som inte bara är orättvist mot kvinnor i allmänhet och gör det svårare för kvinnor att kunna arbeta. Hon vill också göra ett system som gör det extra svårt för lågavlönade kvinnor att arbeta. Deras yrkesarbete blir mindre värt.

Däremot vill hon göra det lite lättare för högavlönade kvinnor. Det ska man i all ärlighet säga. De ska få avdragsrätt både för barnomsorgskostnader och för hushållsnära tjänster. Men det är inte för lågavlönade kvinnor.

Det är verkligheten. Där går skiljelinjen i dag. Det handlar både om klass och kön. Den politik som vill lyfta upp och synliggöra de skillnader som finns i samhället är den socialdemokratiska politiken. Vi vill försöka komma till rätta med de orsaker som skapar ojämlikhet.

Herr talman! Med anledning av det vill jag än en gång yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 168 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill beröra det Martin Nilsson tog upp sist i sitt anförande om barnomsorgen och föräldraförsäkringen, eller kanske snarare maxtaxan och barnomsorgsavgifterna. Jag upplever att Socialdemokraterna och samarbetspartierna där sviker både föräldrar och barn.

De ser till att de som har de högsta inkomsterna får den största minskningen av avgiften. Jag tror att min kollega Lena Ek här sade att hon tjänade ett par tusen, eller 2 500 kr, på sänkningen av avgifterna medan hennes granne, som var ensamstående mamma med tre barn, tjänade några hundralappar.

Varför värderar Socialdemokraterna bara lönearbetet och inte omsorgsarbetet i det egna hemmet? Martin Nilsson säger att papporna ska vara mer närvarande. Redan i dag, två och en halv månad efter att systemet har införts, ser vi att barn är ännu mer på dagis. Det blir ännu fler barn i barngrupperna och sämre kvalitet.

Man värderar och respekterar inte det val som de föräldrar har gjort som har bestämt att de vill vara hemma med sitt barn. Jag vill att alla ska kunna välja det som känns bäst i den egna familjen.

Jag vill ha en förklaring. Hur kan Martin Nilsson få det att gå ihop med att föräldrar ska ha en större valfrihet när man gör så att de som har de lägsta lönerna tjänar minst på bl.a. den här reformen?

Anf. 169 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att få människor skulle komma på tanken att den allmänna grundskolan minskar människors valfrihet. Men det är just vad de borgerliga partierna hävdar att en barnomsorg som har en lägre avgift innebär. Det är en spännande formulering.

Många av oss träffar människor som inte alltid har så vansinnigt mycket resurser kvar när månaden börjar närma sig sitt slut. För dem ökar valfriheten när de får en lägre avgift. Det innebär att de kan välja att göra andra prioriteringar.

Ibland kan de jobba mer, därför att de känner att de behöver det för att klara sin ekonomi. Ibland kan de jobba mindre, därför att de känner att de vill vara mer med sina barn. Detta innebär att föräldrar, familjer och barn väljer. Det gillar inte vissa borgerliga partier.

Det är ett bra besked. Vi har haft den diskussionen, vi tar den gärna igen, och vi tar den gärna i en valrörelse. Vi vet nu att borgerlig politik står för högre barnomsorgsavgifter. Väljarna får avgöra om det är en valfrihetsreform att höja barnomsorgsavgifter. Det är vad ni rekommenderar i praktisk politik.

Jag måste ändå fråga Margareta Andersson några saker. Jag skulle tycka att det vore välgörande med ett svar. Det finns inslag i politiken hos de partier som Marianne Andersson vill samverka med som är rätt tråkiga ur jämställdhetssynpunkt.

Det finns partier som vill avskaffa värnskatt. Vi har fått en undersökning som visar att det till 90 % gynnar män. Det finns partier som Margareta Andersson och Centerpartiet vill samverka med som vill ta bort det kommunala skatteutjämningssystemet eller kraftigt reducera möjligheterna att ha ett bra välfärdsarbete i många kommuner.

Kan vi få Centerns löfte om att ingen av dessa åtgärder kommer att bli verklighet? Det skulle drabba jämställdheten. Det är viktiga besked att få.

Anf. 170 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Beskedet från Centerpartiet är att vi inte kommer att frånga vår egen politik för att hänge oss åt något annat partis politik. I en koalition, oavsett om det är på regeringsnivå eller om man ska ha ett regeringsunderlag, får man ge och ta.

Vissa av dessa frågor kommer förmodligen att ligga åt det ultimativa hållet för vår del. Jag tror att vi på den borgerliga sidan i många fall redan har kommit rätt långt i en del diskussioner om dessa frågor.

En annan fråga som jag skulle vilja ställa till Martin Nilsson är varför man inte går ett steg vidare. Det vi har diskuterat här i dag handlar om löneskillnader på några procent. De är otillbörliga och ska naturligtvis rättas till så snart det går. Men den stora grundläggande skillnaden är egentligen att kvinnors arbete generellt värderas mycket lägre än mäns arbete.

Vi har den stora frågan: Varför ska marknaden få styra? Varför ska en sjukhustekniker, som har en annan arbetsmarknad, kunna diktera lönen

för sig, medan man inte kan tala om att vårdarbetet som barnmorskan utför på samma sjukhus ska värderas ungefär i samma nivå? Det skulle kunna vara en skillnad på flera tusen kronor. Jag är rätt övertygad om att barnmorskan hade betydligt fler liv i sina händer än vad sjukhusteknikerna hade. På något sätt värderas inte livet på samma sätt som maskiner och tekniker.

Nästa steg i diskussionen är att fråga sig varför vård av maskiner och prylar är så mycket mera värt än vård av människoliv, både i början, slutet och mitt på. Centerpartiet har börjat diskutera. Jag hoppas att Socialdemokraterna svarar upp mot detta och för debatten vidare.

Det behövs fler resurser. Ett steg kan vara att sänka skatten för dem som har de lägsta inkomsterna i stället för att sänka för dem med de högsta inkomsterna.

Anf. 171 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! På det här området är vi rätt ense. Det är bra. Det är inte mig Margareta Andersson egentligen behöver ta den repliken med utan snarare Kent Olsson. Han vill minska resurserna och dra ned på välfärdssektorn. Där blir det problem. Han vill inte ha jämställdhetslagen som skulle göra det möjligt att jämföra sjukhusteknikern och sjuksköterskans arbete. Det är helt klart. Vi för gärna den diskussionen. Jämställdhetslagen är ett första viktigt steg i detta.

Det är klart att det handlar om resurser till välfärdssektorn. Där får vi ta den debatten, gärna tillsammans med dem som vill minska resurserna.

Margareta Andersson säger att Centern inte ska gå ifrån sin politik. Det är bra. Den politik som finns hos vissa av de andra tilltänkta samarbetspartierna är jämställdhetsfientlig. Det är dags att säga det. Det är dags att markera att det inte blir allvar om Centern ska vara med i en regering.

Jag konstaterar att Margareta Andersson inte svarar på frågan när det gäller turordningsregler. Nu har Margareta Andersson inte möjlighet att göra det, men det finns tre borgerliga ledamöter kvar. Jag ser fram emot svar från dem. Jag hoppas att de har möjlighet att svara.

Anf. 172 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Martin Nilsson vad han tycker är mest valfrihet för den enskilde föräldern. Är det att kunna välja en sorts barnomsorg, nämligen offentligt producerad barnomsorg, och få ett statligt bidrag för det, eller är det att få bidrag oavsett vilket val jag gör? I dag står 120 000 föräldrar utan några pengar därför att de har gjort ett annat val än det som Martin Nilsson vill ge sina statliga pengar till. Jag kan inte få det till valfrihet, Martin Nilsson, när föräldrars val styrs på det sättet. Trots att åtta av tio säger att de vill ha mer tid för sina barn har de inte möjlighet att välja det i dag bl.a. beroende på att skattesystemet ser ut som det gör. Det kan inte vara mer valfrihet.

Martin Nilsson pratar om vår tystnad. Jag tycker att vi ganska tydligt agerar för våra olika sorters politik, men jag tror att det är Martin Nilsson som ibland står för tystnaden.

Jag fick ett brev i går där det stod följande: Jag skrev till en massa sossar och frågade varför jag inte kan få välja barnomsorg själv. Inte en enda riksdagsledamot svarade mig. Ingen sossepamp eller kvinnoförbundare heller. Ingen hörde av sig.

Det är kanske bra att också höra av sig till dem som ställer frågorna direkt till riksdagsledamöterna.

Martin Nilsson tar också upp frågan om lönediskriminering. Det är bra. Det är viktigt att vi hittar sätt att komma till rätta med lönediskriminering. Är Martin Nilsson nöjd med hur löneutvecklingen har varit i Regeringskansliet den här mandatperioden? Där är som bekant löneskillnaderna ganska stora mellan män och kvinnor. Det mest alarmerande är att de har ökat. Från 1999 till 2001 har de ökat med i genomsnitt 1 000 kr. Det måste vara otillfredsställande när man vill kämpa mot lönediskriminering. Hur ser Martin Nilsson på de problemen, och hur tänker Martin Nilsson komma till rätta med dem? Det är viktigt att det offentliga fungerar som ett föredöme när det gäller att rätta till lönediskriminering. Annars går det inte att kräva det i samhället. Jag tror att vi behöver tydliga föredömen från Regeringskansliets sida. Vad är Martin Nilssons åsikt?

Anf. 173 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! På första frågan från Maria Larsson om valfrihet svarar jag ja. Därför har vi i Sverige ett unikt omfattande familjestöd. Därför har vi en föräldraförsäkring. Därför har vi barnbidrag. Därför har vi en valfrihet i en mängd olika barnomsorgsalternativ. Det är jättebra. Den valfriheten finns.

Maria Larsson ställde frågor om Regeringskansliets löner. Jag tror att jämställdhetsministern måhända är bättre på att svara på den punkten.

Det är bra att vi har en jämställdhetslag som omfattar Regeringskansliet, de privata arbetsgivarna, hela arbetsmarknaden, och som tvingar Regeringskansliet att vara minst lika bra arbetsgivare som alla andra. Det är väl bra att vi har en sådan lagstiftning?

Problemet är att Kristdemokraterna har varit tveksamma. I er reservation säger ni att jämställdhetslagen står i motsats till eldsjälarnas arbete. Förklara gärna hur det går till. Förklara hur det går till att alla de fackliga medlemmar som vill bedriva jämställdhetsarbete får det svårare med en jämställdhetslag som gör det möjligt för dem att få fram statistik om hur lönediskrimineringen ser ut. Förklara det. Förklara hur ni vill underlätta eldsjälarnas arbete om ni inte har en jämställdhetslag.

Maria Larsson berättar ingenting, liksom hennes kolleger, om vad turordningsreglerna har inneburit för gravida och föräldralediga. Det finns inget svar. Ingen av er har kommit med ett svar än. Gör det. Maria Larsson har två minuter på sig att berätta vad hon drar för lärdomar, vad Kristdemokraterna drar för lärdomar, av en lag som uppenbart gör det svårare för gravida och föräldralediga. Är det det barnvänliga arbetslivet?

Ska ni verkligen gå vidare, som ni lovar i era motioner, och göra arbetslivet lite mer otryggt ändå, dvs. släppa fram längre provanställningar, göra det lättare att använda visstidsanställningar, göra undantag i turordningen för alla? Det är ännu mer otryggt. Det är ännu mer svårt att förena föräldraskap och arbetstid. Ändrar ni er när ni nu ser resultatet?

Anf. 174 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Kan Martin Nilsson tänka sig att utöka valfriheten för barnfamiljerna ytterligare genom att faktiskt lägga hela barnomsorgsstödet i knäet på föräldrarna, dvs. alla val är giltiga. Alla ska ha del i det.

Det är rättvisa i vårt Sverige. Det är tydligen inte rättvisa i Socialdemokraternas Sverige. Det var ingen nyhet.

Martin Nilsson berörde också som hastigast föräldraledigheten. Jag tror att det är många som vore intresserade av ett besked före valet om hur mycket mer Socialdemokraterna tänker kvotera föräldraledigheten. Finns det ett sådant förslag? Vad är Martin Nilssons uppfattning om det hela? Ska det vara en likadelning av föräldraledigheten? Är det det som är vägen fram?

Det sätt som den socialdemokratiska majoriteten i utskottet behandlar oppositionens motioner på är nästan ohederligt. Det står i betänkandet att man ska titta på vad det är som hindrar kvinnor från att ta chefsjobb i dag. Där står att denna fråga skulle behöva studeras närmare. Utskottet ser dock ingen anledning att i detta sammanhang precisera hur detta skulle kunna ske utan utgår från att regeringen överväger frågan vidare.

Det här är ganska ohederligt. När betänkandet justeras är det denna text som föreligger, och innan vi har debatten i kammaren går jämställdhetsministern och gör precis det vi har beskrivit i motionen. Det vore ett mer renhårigt förhållningssätt att faktiskt tillstyrka en motion i vars politik man tänker instämma. Det är dålig etik att inte tillstyrka ett oppositionsförslag när man tänker göra det till sin egen politik, men man tänker inte lägga fram ett förslag inom offentlig sektor. Är det Martin Nilssons mening att även offentlig sektor ska behöva se över hur kvinnor har det i fråga om att nå högre positioner? Det är inte väl fungerande där heller. Det vet både Martin Nilsson och jag.

Anf. 175 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag får få svar på mina frågor. Vi får väl se om Elver Jonsson och Kent Olsson är bättre på att diskutera arbetsrättsliga förändringars betydelse för kvinnor på arbetsmarknaden. Det har inte varit så gott ställt där ännu.

Låt mig svara på Maria Larssons frågor. Det kan ju vara trevligt och välkommet.

Är Martin Nilsson och Socialdemokraterna beredda att lägga kostnader lika för alla? Jag tycker att barnfamiljer ska ha rätt till ersättning för de kostnader som man har för barnomsorg. Ibland har man kostnader, ibland har man inte kostnader för barnomsorg. Det är rimligt. Det är en rättvis- och likabehandlingsprincip som jag tycker är bra.

Sedan var det frågan om kvotering. Ja, vi har fattat beslut om att utöka föräldraförsäkringen. Vi har tagit ett steg längre än vad den borgerliga regeringen gjorde när den införde en pappamånad och har infört ytterligare en pappamånad. Det är bra. Det är synd att de borgerliga partierna har retirerat från det som var en progressiv jämställdhetspolitik. Bengt Westerberg var för en pappamånad. I dag är det inte så gott om pappamånadsförespråkare på den borgerliga sidan. Det är kanske ett exempel på högervridningen på den borgerliga sidan.

När det gäller att förstärka ledarskapet och chefernas roll på den offentliga sidan tycker jag att det är bra. Det pågår också ett arbete på det området.

Jag fick inga svar, och jag återkommer till det. Men jag vill säga till Maria Larsson att vi är övertygade om att ett otryggare arbetsliv inte gör

att det blir mer jämställdhet eller att det bli lättare att förena arbete och föräldraskap.

Om man inte har den höga ambitionen att det ska vara möjligt kanske det inte blir så viktigt ur just den aspekten – om man i stället tycker att det är trevligt att kunna vara hemma, och vill man inte vara hemma kanske man ändå vill ha några incitament att vara hemma. Där skiljer vi oss kanske åt.

Vi tror att det är bra att ha trygghet i arbetslivet och att ha en arbetsrätt som ger möjligheter för både kvinnor och män i arbetslivet.

Anf. 176 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har två saker som jag vill ta upp med Martin Nilsson. Det ena gäller vår reservation som handlar om att fackliga organisationer ska ha direkt talerätt till Nämnden mot diskriminering.

Jag kan inte bli klok på varför Socialdemokraterna inte vill stärka de fackliga organisationernas position genom att göra denna förändring i lagen. Jag tycker inte heller att betänkandet på ett tillräckligt bra sätt beskriver var problemet ligger och varför det inte är möjligt för s att gå vidare i den delen.

Det andra kan man kanske inte ställa Martin Nilsson som person till svars för, men väl som representant för det socialdemokratiska partiet. Det handlar om den utredning som nu ska se över arbetsrättslagstiftningen.

Utredningen har väldigt breda direktiv, och de handlar visserligen om både kvinnor och män men har ett tydligt könsperspektiv. Det gäller trygghet i anställning, visstidsanställning osv., områden där man vet att kvinnor systematiskt har en mycket sämre position. Trots det saknar direktiven orden jämställdhet och könsperspektiv. De finns över huvud taget inte nämnda i dessa direktiv, som är så centrala från ett jämställdhetsperspektiv.

Detta gör att man blir minst sagt orolig över resultatet och om det kommer att saknas konsekvensbeskrivningar. Man oroas över om kommittén som nu arbetar ska tappa jämställdhetsperspektivet. Eller bör man kanske göra ett tilläggsdirektiv eller på något sätt kompensera för detta?

Jag skulle vilja höra Martin Nilssons reflexion över det här. Det finns anledning att noga följa upp frågan.

Anf. 177 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns säkert anledning att i Regeringskansliet fundera på hur man skriver utredningsdirektiv. Värt att komma ihåg är att det finns ett generellt uppdrag för alla utredningar, inklusive denna, att ta just jämställdheten i beaktande och göra analyser utifrån jämställdhetsperspektiv.

Jag är i och för sig inte så oroad, men det kan ligga en poäng i det som Camilla Sköld Jansson säger. För tydlighets skull, och för att ytterligare markera att detta är en viktig fråga och att arbetsrätten har betydelse för jämställdheten i samhället, kanske man borde ha skrivit in det i direktiven.

Men jag är inte oroad över slutresultatet. Jag är övertygad om att jämställdhet och arbetsrätt är så flitigt diskuterade att de också kommer att analyseras och belysas i utredningens förslag.

När det gäller talerätt har vi lite olika uppfattningar. Vi tror att det är viktigt att ombudsmännen har förstahandsansvaret. Det finns möjlighet för de fackliga organisationerna att gå vidare om inte ombudsmännen vill det, och jag tycker att det är en rimlig ordning som vi bör slå vakt om. Vi har inget förslag om ändring på den punkten.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Jämställdhet m.m.

Anf. 178 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Uppenbarligen har vi olika åsikter när det gäller de fackliga organisationernas talerätt, och vi får väl återkomma till det. Från Vänsterpartiets sida menar vi att det är mycket viktigt att man på olika sätt uppmuntrar aktivitet och engagemang, och det här vore ett sätt att göra det.

Jag tackar Martin Nilsson för svaret när det gäller direktiven till utredningen. Även jag vet att det finns underliggande direktiv som tar upp jämställdhetsaspekten, men det är ändå rätt anmärkningsvärt att man i så centrala frågor lyckas undgå att nämna att män och kvinnor har olika situationer. I direktiven ges ju lite bakgrundsbeskrivningar osv.

Nu har man förlängt tiden fram till dess att kommittén ska lägga fram sitt slutbetänkande, så tiden finns. Jag tolkar ändå Martin Nilssons reaktion så att kommittén på något sätt får signaler om vad som förväntas, att det här är ett mycket centralt perspektiv och att konsekvensbeskrivningar utifrån ett könsperspektiv självfallet ska få stort utrymme i det resultat som de så småningom presenterar.

Anf. 179 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Får jag påminna Martin Nilsson om att det inte är vi som sitter i regeringsställning, utan det är Socialdemokraterna som gör det. När man hör Martin Nilsson frågar man sig vem som är i regeringsställning, med tanke på att debatten i mycket stor omfattning rör oss.

Ni har suttit i regeringsställning i åtta år. LO har i en rapport visat att löneklyftorna mellan män och kvinnor har ökat med ca 1 000 kr per månad om man jämför situationen för åtta år sedan med hur den är i dag. Man konstaterar också att det är kvinnor som arbetar i kommun och landsting som ligger lägst.

Jag kan tala om en annan del i lönediskussionen. I en undersökning uttryckte Kommunals medlemmar att de föredrog att arbeta för privata arbetsgivare och tyckte att trivseln på arbetsplatsen var större om man arbetade i privat regi i stället för i kommunal regi.

Det här är ganska anmärkningsvärda uttalanden, med tanke på vad Martin Nilsson sade tidigare om att man inte är speciellt positiv till alternativ. Han frågade också om jag kunde ge några exempel på att lönerna ökar. Ja, det kan jag. Lönerna inom exempelvis friskolorna är högre än lönerna inom den kommunala skolan. Det har också medfört att lönerna inom den kommunala skolan på vissa ställen har blivit högre. Det här är ett exempel. Man kan konstatera att de inom sjukvården också har fått högre löner där alternativen finns.

Det här är klara siffror. Det är bara att gå hem och titta och konstatera att detta är ett faktum.

Jag vill bara ha ett tillrättaläggande av Martin Nilsson i den fråga som ställdes av Maria Larsson. Hörde jag rätt när jag tyckte att Martin Nilsson sade att de barnomsorgskostnader som man har ska man få avdrag

för? Det gäller alltså inte enbart de offentliga barnomsorgskostnaderna utan alla. Sade Martin Nilsson det?

Anf. 180 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Kent Olsson hörde fel. Jag tycker inte att man ska ha avdragsrätt. Jag tycker att man ska ha ersättning, att man ska ha betalt för de barnomsorgskostnader man har. Jag har ibland omsorg om mitt barn, och det innebär nog inte att jag har en kostnad för det. Jag tycker inte heller att jag ska ha någon ersättning för det. Det är svaret på den fråga som jag misstänker att Maria Larsson försökte ställa.

Om man däremot har en barnomsorgskostnad tycker jag att det är rimligt att samhället betalar det. Själva tanken bakom maxtaxan och den avgiftsfria förskolan är att det ska finnas möjlighet att få barnomsorg efter de behov man har. Dessvärre finns det partier som motarbetar just den utvecklingen, och jag hoppas att Kent Olsson i nästa inlägg kan ändra på det.

Sedan talade Kent Olsson om löner. Ja, det är väl bra om det finns privata arbetsgivare som har bra villkor. Men det är ju inte så att bara för att man för över verksamhet från offentligt till privat löser sig all lönediskriminering och lönerna höjs. Så är inte verkligheten. Gå till Kommunal och fråga varför de sluter antidumpningsavtal när det läggs ut på entreprenad. Det beror ju på att de har sett att det blir lägre löner.

Kent Olsson lyfter upp ett par områden där det är en bristsituation och säger ”titta här blev det minsann högre löner”. Ja, det är klart att det blir högre löner i en konkurrenssituation om det är brist på yrkeskategorier. Det är inte så konstigt. Det blir det även när man bara har kommunala arbetsgivare. Det är inget speciellt med det. Det är inte lösningen på lönediskriminering. Det vet ni. Men ni har inget bättre alternativ, och därför lägger ni fram det här för att försvara er allmänna politik.

Kent Olsson säger inte ett ord om turordningsreglerna. Detta är nästan en saga, som återupprepas gång efter gång. Elver Jonsson signalerar att han kanske ska säga någonting sedan. Detta diskriminerar gravida och föräldralediga. Ni har beslutat om det, och ni är inte beredda att ändra det. Ni föreslår avskaffande av värnskatt: 90 % till män och 10 % till kvinnor. Är det en bra jämställdhetspolitik?

Anf. 181 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Det var ett intressant yttrande från Martin Nilsson. Det är klart att det blir högre löner om det finns konkurrens och flera alternativ. Det är klart att det blir så, eftersom marknaden fungerar. Är det monopol – finns det bara en arbetsgivare – kan man bara gå till en arbetsgivare. Men i ett läge när man kan gå till flera arbetsgivare finns det möjligheter. Att ge kvinnor möjligheter att jobba inom flera sektorer är kanske en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna.

Sedan sade Martin Nilsson att det blir konkurrens även inom den offentliga vården i bristsituationer. Martin Nilsson bor ganska nära Västra Götaland. I Västra Götalands län har man bestämt att den som flyttar från ett sjukhus till ett annat inte får högre lön. Det är bestämt av majoriteten. Det visar skillnaden mellan situationer där det finns konkurrens och situationer där det inte finns konkurrens.

Socialdemokraterna säger att maxtaxan ska täcka kostnaderna för barnomsorg. Man har faktisk samma kostnader om man inte använder sig av den kommunala barnomsorgen, men då får man ingen ersättning. Det vore ganska vettigt med synonyma kostnader, så att inte bara kostnaderna för den kommunala barnomsorgen dras av.

Varför är man så väldigt rädd för att utvidga sektorn, när så många av Kommunals medlemmar, som jag tidigare sade, står nära Socialdemokraterna? De vill ju jobba inom den alternativa vården. Ni säger att de inte ska göra det därför att det inte är bra.

Det är bra för jämlikheten. Det är bra för konkurrensen. Det är bra för lönerna.

Anf. 182 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Hoppet står nu till Elver Jonsson. Inte heller Kent Olsson kunde förklara varför turordningsreglerna, som diskriminerar, ska finnas kvar. Den frågan är obesvarad. Jag ber att få det noterat i protokollet.

Kent Olsson talar som om arbetstagare i landstinget i Västra Götaland vore livegna. De har bara en arbetsgivare. De kan bara få den lön de har. Det är inte sant. Det är dags att säga det. Det är en felaktig beskrivning. Det är klart att de har flera arbetsgivare att välja mellan. Det är klart att det kommer att driva upp lönerna i landstinget om det blir en bristsituation.

Men det vi säger, som skiljer oss från er, är att inte bara de som befinner sig på en marknad där det för tillfället råder brist på personal har rätt att få jämställda löner. Det är inte bara marknaden som ska styra detta. Det behövs resurser för att kunna höja kvinnolönerna.

Kent Olssons parti är det parti som vill minska resurserna till välfärdssektorn. Kent Olssons parti tycker att det är trevligt att ta bort värnskatten och ge 90 % av de resurserna till män och 10 % till kvinnor. Sedan vill man minska möjligheterna att höja lönerna för kvinnor i offentlig sektor.

En av Kent Olssons partibröder i utskottet sade under utskottsbehandlingen att det krävs mer resurser för att kunna höja kvinnolönerna. Det är rätt. Men av det syns ingenting i praktisk politik. Det är bara tystnad, precis på samma sätt som när det gäller turordningsreglerna.

Jag hoppas på Elver Jonsson. Han brukar vara en debattglad herre. Jag hoppas få höra lite om turordningsreglerna från honom.

Anf. 183 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Sällan har så många förhoppningar rests kring en enkel parlamentariker. Jag ska försöka ge svar.

Martin Nilsson inledde med vänliga truismer. Han talade om hur viktigt det är att förena yrkesliv och familjeliv och att utskottets betänkande rymmer ett brett spektrum. Det låter sig sägas, för om detta är hela kammararen överens.

Så vänder han på det hela och frågar vad oppositionen vill. Nu behöver vi lyfta fram frågorna och börja diskutera. Man visar knappast prov på handlingskraft om man efter åtta år säger att vi måste börja tala om dessa frågor eftersom det råder brist på jämställdhet.

Det verkar som om Martin inte lyssnade på mitt inlägg. Jag talade om – jag tog upp sex sju punkter – vad som är angeläget att göra för att öka jämställdheten.

Så går jag till turordningsreglerna, herr talman. Martin Nilsson tog ett exempel där några kvinnor skulle ha ställts åt sidan i ett sådant sammanhang. Jag medger att det kan ske misstag också med nuvarande turordningslag, men det är ett intet mot vad som skedde tidigare. Då fick man brev, och gråtande arbetare – män och kvinnor – sade att facket och storföretaget har gjort upp. Vi har inga turordningsregler alls. Det är inte två som tas undan; det är hela gänget.

Det är klart att de situationerna var mycket allvarigare för de enskilda arbetstagarna än det som nu kan inträffa i enstaka fall.

Socialdemokraterna har inställningen att man ska se upp med företagare och nyföretagande. Martin Nilsson och partiet är redan bönhört, för nyföretagandet minskar kraftigt just nu.

Jag tror tvärtom att vi skulle behöva vidta åtgärder som underlättar nyföretagandet. Dit hör åtgärder för att skapa flexibilitet i småföretag, som gör att man kan få det att fungera. Man har inte storföretagens utrymme.

När vi hade andra turordningsregler skötte sig statliga arbetsgivare sannerligen inte särskilt bra. Jag har många skrämmande exempel.

Anf. 184 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Heder åt Elver Jonsson. Han försökte, till skillnad från Kent Olsson, Maria Larsson och Margareta Andersson. Det tycker jag är bra.

Hans försvar går ut på att det kan vara värre när facket får förhandla. Varför gör ni ingenting åt *det*, om det är ert perspektiv? Ni gör ingenting.

Ni säger att reglerna kan leda till diskriminering i något enstaka fall. Vad händer om det inte bara gäller enstaka fall? Anta att det bara gäller något enstaka fall. Jag undrar ändå om det är priset vi ska betala. Är detta det pris som ni vill att Sveriges kvinnor i fertil ålder ska få betala?

Finns det inget annat sätt att åstadkomma bra småföretagarvillkor? Jag tycker att den frågan måste ställas, och ni måste lämna ett svar på den. Men Elver Jonsson har i alla fall tagit en debatt, och det tycker jag är hederligt och bra.

Elver Jonsson kommer att säga att det inte är nog, men den socialdemokratiska regeringen håller på att förverkliga de förslag som Småföretagarberedningen lade fram. 73 % av de åtgärderna är på gång, genomförda eller utreds.

Vi ser hur lagstiftningen fungerar. Man säger att lagstiftningen behövs därför att man måste ha flexibilitet i småföretagen. Nu ser vi verkligheten bakom det som flera andra partier talar om, dvs. att vi måste ha en flexiblare arbetstid och fler individuella avtal. Här ser vi resultatet.

Vi är tacksamma för att ni har berett det resultatet, så att väljarna inför valet kan se att resultatet av avregleringen på arbetsmarknaden och ökad otrygghet blir att de grupper som är minst flexibla – barnfamiljer och småbarnsföräldrar – är de som åker ut först. Det är priset som ni är beredda att betala. Vi är inte beredda att betala det priset.

Anf. 185 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var slående när Martin Nilsson sade att regeringen ”håller på” när vi talade om vad man gör för att underlätta för en expansion av nyföretagandet. Inte är det något tempo, trots att det har funnits förslag från Småföretagardelegationen i flera år. Där finns brister att rätta till.

Om vi ska få en samhällsekonomi som klarar av det som många här – kanske rentav alla – önskar krävs det ett nyföretagande, en expansion och fler arbetsplatser via småföretagen. Då kan man inte ha för rigida regler.

Folkpartiet är mycket positivt till en stor anställningstrygghet, men den anställda får inte bli så fastlåst att reglerna blir kontraproduktiva, som det numera heter. Här gäller det att göra en avvägning mellan de anställdas intressen och företagens intressen.

Martin Nilsson var också inne på frågan om närvarande pappor. Det är jätteviktigt att vi får större pappadeltagande. Folkpartiet har drivit på både genom att vara med om att lansera pappamånaden och genom att se till att ersättningen blir stimulerande, något som gör att vi ökar pappadeltagandet.

Jag blir lite fundersam när Martin Nilsson säger: Vårt mål är avgiftsfri barnomsorg. Ska det bli enligt maxtaxemodellen så är jag bekymrad. Vi får ju inte glömma att det finns familjer och barn som bor dussintals mil från närmaste barnstuga och som nu blev helt utan. Det kan också vara familjer som av en rad skäl tycker att de vill hantera omsorgsfrågorna på ett annat sätt. De är lämnade i sticket av Martin Nilsson och hans regering, och det är ingenting som vi kan vara nöjda med. Valfrihet måste ges till alla familjer.

Anf. 186 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Kontraproduktivt var ordet som beskrev det faktum att gravida och föräldralediga inte riktigt alltid får den plats som de skulle behöva. Då blir inte företagsklimatet tillräckligt bra. Det är ett välkommet besked! Vi tar med det och diskuterar det i valrörelsen.

Återigen tycker jag att det är hederligt av Elver Jonsson att han tar diskussionen. Detta är en viktig diskussion att föra när vi diskuterar spelreglerna på arbetsmarknaden.

När det gäller pappaledigt så tycker vi att det är viktigt att stimulera mer pappaledighet och fler närvarande fäder. Jag tror att vi har en viss samsyn på det området. Det finns de som tycker att man ska ta bort allt vad pappamånader heter. Men vi tror att man kan ta steg vidare för att förändra de normer och det synsätt som finns ute i arbetslivet. Det tror vi är viktigt.

Vi tycker att avgiftsfri barnomsorg är en viktig välfärdsreform. Det innebär att de som behöver kan efterfråga barnomsorg efter sina behov och inte efter sin ekonomiska förmåga. Det tycker vi är en viktig förändring.

Anf. 187 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Detta är en intressant debatt och en viktig debatt. Jag tror och hoppas verkligen att denna fråga kommer att bli en stor och viktig fråga i valet.

Vad det handlar om för många kvinnor och män, för mammor och pappor i dag, i Sverige men också i andra delar av världen är hur vi ska få tiden att räcka till. Hur ska vi finna balans mellan arbetsliv och familj? Det handlar helt enkelt om hur vuxenlivet ska te sig. Hur ska man få tid till barnen, till sina relationer och tid till sig själv och till sina egna intressen?

Det handlar om hur arbetslivet ska utformas så att sjukdom och förtidspensionering förebyggs och så att den majoritet kvinnor som finns i sjukskrivningsstatistiken kan rehabiliteras, men också om att man kan förebygga att kvinnor i allmänhet blir sjuka.

Svaren på de här frågorna är svåra. Jag har dem inte alla, och regeringen har dem inte alla. Men en sak är jag på det klara med, och det tycker jag blir tydligt när man hör den här debatten: Vi löser inte vuxenlivets och barnens problem och situation med omoderna och ojämställda metoder. Vi kan inte lösa dem genom att gå tillbaka.

Det handlar i grunden om hur man analyserar ojämställdheten. Den analysen måste besvara några frågor, t.ex.: Är jämställdheten ett privat, individuellt problem? Är den ett problem för de enskilda kvinnorna? Är den ett privat familjeproblem för den enskilda familjen? Är den ett samhällsproblem? Kan vi lösa detta med politik?

För mig och för regeringen är inte detta ett privat problem. Ojämställdheten i Sverige och i världen är inte ett problem för individer eller familjer. Den är inte heller något biologiskt problem, utan den är ett samhällsproblem. Ojämställdheten är ett gammalt samhällsproblem som bygger på mäns överordning och kvinnors underordning. Den bygger på mäns makt över kvinnor.

Lösningen är mångfasetterad. Det handlar förstås om fler kvinnor i beslutande församlingar. Det handlar om fler kvinnor som ledare, som många har varit inne på i dag. Det handlar om fler pappor som skulle ha möjligheten att vara hemma hos sina barn. Det handlar om en annan arbetsorganisation och om en bättre arbetsmiljö. Det handlar om en effektiv lönelagstiftning och om bra barnomsorg med låga, och på sikt inga, avgifter. Det handlar om en diskussion om den totala arbetstiden och om deltiden. Det handlar om åtgärder internationellt, i biståndet, i fattigdomsbekämpningen osv. Det handlar om att befria kvinnor från det sexualiserade våldet.

Ser man på jämställdhet på det viset så blir den så mycket större och vidare. Då leder det till – åtminstone från min utgångspunkt – att man måste styra. Maria Larsson sade så föraktfullt: Politiker ska inte styra. Jo, jag tror att det är precis det som vi måste göra. Om man har vårt synsätt, dvs. att detta är ett strukturellt problem som kan åtgärdas med politik, så måste man våga styra. Hur ska man annars kunna förändra allt det här? Tror Maria Larsson t.ex. att papporna skulle ta ut mer eller mindre av föräldraledigheten om pappamånaderna inte fanns?

Moderaterna vill ta bort de mest grundläggande regelverken för kvinnor, upphäva arbetstidslagen och göra den konjunkturanpassad, privatisera avtalsrätten och avskaffa jämställdhetslagen – kvinnor klarar sig själva. Individen, kvinnan, klarar sig själv. Moderaterna vill avskaffa medbestämmande i arbetslivet osv.

Därför vill jag fråga Kent Olsson: Är jämställdheten för Moderaterna en privat fråga eller en politisk?

För regeringen är grunden till jämställdhet rätten till ett eget arbete. Jag vill verkligen betona det. Det betyder att det ekonomiska oberoendet är viktigt för kvinnor och män. Det är viktigt att kunna ha pengar i sin plånbok eller handväska för att välja liv: att bo ihop med någon därför att man vill det och tycker om honom eller henne eller att bo ensam om man föredrar det.

Jag undrar, Maria Larsson, hur kd:s samhällssystem ser ut om inte individernas egenförsörjning är grundad på det här viset. Maria Larsson sade i sin inledning att ni älskar dagis, ni älskar dagmammor, förskola, hemmaföräldrar och jag vet inte allt vad det var som ni älskar. Men i ett samhälle – i Sverige och i alla andra samhällen – så kan man inte få allt.

Politik handlar inte om att hela tiden välja till och få allt. Politik handlar om att välja och att välja en politisk linje – att välja sida. Man får välja om man är med eller mot kvinnors självständighet, välja om man är med eller mot pappors rätt att lära känna sina barn när de är små och välja om man är med eller mot barnens rätt till sina pappor. Kd sticker huvudet i sanden. Ni skapar en falsk bild av verkligheten, där ni säger att allt är möjligt. Ni älskar allting, och därför ska allting vara er politik. Allt *är* inte möjligt. Politik är att välja.

Herr talman! Mäns makt över kvinnor, när man ser den i dess värsta form och mest våldsamma uttryck, handlar om kvinnomisshandel, om prostitution och om *trafficking*.

Mordet på Fadime, som upprörde inte bara Sveriges befolkning utan även människor i andra länder, är ett exempel på mäns makt över kvinnor. Men det är inte det enda exemplet – det är viktigt att komma ihåg det. Det finns fler kvinnor som dödas av en närstående man varje år – ungefär 20.

Det är mångdubbelt fler kvinnor som misshandlas, våldtas och hotas. I en omfångsundersökning som regeringen har varit med och bidragit till har det visat det sig t.ex. att 46 % av kvinnor över 15 år har utsatts för våld eller varit hotade med våld. Så är det inte bara i Sverige, utan denna siffra är mycket hög också i andra EU-länder.

Detta är inga sexgalna, hungrande män som kastar sig över kvinnor och vill ha samlag med dem, utan det är män som på det här viset vill visa sin makt över kvinnor.

I slutet av maj i år drar därför de nordiska länderna och Baltikum i gång en kampanj som handlar om prostitution och *trafficking*, som är bland det grövsta som man kan göra mot kvinnor, att handla med kvinnor, att sälja kvinnokroppar t.o.m. över våra gränser.

Regeringarna i dessa länder drar i gång en kampanj för ett verkligt jämställt samhälle och mot prostitution och *trafficking*. I Sverige kommer vi att fokusera på det kön som begår dessa handlingar, dvs. på männen – det är provocerande, men vi tror att vi vågar att göra det – på kunderna, på torskarna.

I Baltikum fokuserar vi på kvinnorna därför att där är problemet deras. De lockas till våra länder. Hur kan vi stötta dem akut när de behöver vår hjälp? Hur kan vi förebygga att de hamnar i dessa situationer?

Herr talman! Även om vi – och det tycker jag att den här debatten har speglat – har en mycket olika syn på hur jämställdhet ska främjas och bli

Prot. 2001/02:81
13 mars

Jämställdhet m.m.

verklighet hoppas jag att partierna och partiernas kvinnoorganisationer vill delta i den svenska delen av kampanjen. På så sätt skulle vi kunna visa att vi någon gång i en viktig fråga kan gå samman, också nära ett val.

Anf. 188 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Det sista som jämställdhetsministern sade lät ju mycket bra, tycker jag. Men det kontrasterar ganska bjärt mot det uttalande som Margareta Winberg gjorde den 11 februari i Göteborgs-Posten. Hon skrev följande:

En kvinna i Sverige. En dag blev hon inkallad till chefen. Plötsligt känner hon en hand på sitt ena bröst. Det är platschefen som samtidigt leende säger att hon inte behöver se så ledsen ut och att hennes lön kanske kan bli bättre om hon är snäll mot honom. Stopp ett tag – så här får det ju inte gå till. Naturligtvis inte, men tyvärr skulle det kunna inträffa om det förslag som Moderaterna har lämnat till riksdagen blev verklighet.

Tycker Margareta Winberg att detta är ett bra sätt att föra en debatt på? Är det ett anständigt sätt att angripa politiska motståndare på?

Jag förstår fullständigt om ministern inte tycker om den moderata jämställdhetspolitiken, likaväl som jag kan kritisera den socialdemokratiska jämställdhetspolitiken. Jag vill fråga om Margareta Winberg är beredd att be om ursäkt för detta uttalande i Göteborgs-Posten. Jag tycker att det är lite förnedrande att föra en debatt på en sådan nivå. Vi må ha åsiktsskillnader, men att komma och påstå att en moderat politik leder till sexuella trakasserier på arbetsplatser tycker jag är väldigt illa. Det är också väldigt illa mot de svenska arbetsgivarna att säga att löneförhandlingar förs på det här viset.

Det skulle vara intressant att höra vad ministern säger om sitt eget tidigare uttalande. Mycket kan ske i snabbhet och utan att man tänker sig för. Jag hoppas att det var så i det här fallet.

Anf. 189 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Nej, det var inte alls i snabbhet. Det var ganska noga genomtänkt och påläst. Jag hade läst de motioner som Moderaterna har skrivit till riksdagen och dragit mina slutsatser. Jag försökte att beskriva det på ett sätt så att folk verkligen skulle förstå vad det handlade om.

I förslaget till riksdagsbeslut står det att riksdagen beslutar att avskaffa jämställdhetslagen 1991:433, att riksdagen beslutar att avskaffa arbetstidslagen, att riksdagen beslutar att avskaffa lag om medbestämmande i arbetslivet osv.

Det är ju resultatet av en sådan motion, om den skulle bifallas, som jag försöker att spegla i artikeln. Men jag hade kunnat skriva värre än så och framför allt mer än så. I motion 2001/02:A318 skriver ni: Det är de enskilda arbetstagarna och arbetsgivarna som bäst avgör hur arbetstiden ska utformas. Vi föreslår att man upphäver nuvarande arbetstidslag.

Min fråga till Kent Olsson blir då: Tror Kent Olsson att jämställdheten skulle främjas om det som ni skriver i dessa motioner skulle ske? Tror Kent Olsson att de sexuella trakasserierna skulle öka eller minska om inte arbetstagarna, kvinnorna, hade någon lag att luta sig emot? Hur tror Kent Olsson att arbetstiden skulle vara utformad om den i stället för att

vara baserad på en arbetstidslag skulle regleras genom överenskommelser mellan medarbetare och arbetsgivare, som ni föreslår i en annan motion?

Jag vill gärna ha svar på dessa frågor.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Jämställdhet m.m.

Anf. 190 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Desto värre! Margareta Winberg hade alltså tänkt efter innan hon sade att moderat politik leder till sexuella trakasserier. Jag tror sällan att jag har hört en minister i Sveriges riksdag säga att ett partis politik leder till sexuella trakasserier. Vilken valrörelse vi kommer att få! Det är sex månader kvar till valet, och landets jämställdhetsminister beskyller Moderaterna för att ha sexuella trakasserier i sin politik.

Vi säger i vår politik att vi givetvis tror att det är möjligt, och t.o.m. bra, att enskilda arbetsgivare och arbetstagare kan diskutera hur arbetstiden ska förläggas och vilka tider som passar bäst för den enskilda familjens barnpassning. Det är en frihet som man kan uppnå.

Vi har däremot aldrig sagt att man ska ta bort fackföreningarna. Man kan mycket väl ha både individuella avtal och kollektiva avtal.

Men att påstå att de individuella avtal som vi vill ha leder till sexuella trakasserier på arbetsplatserna gör mig alldeles stum, fru minister. Jag trodde inte att jag skulle få höra de orden i Sveriges riksdag.

Jag hyser fortfarande hopp om att ministern tänker ändra sig. Annars är det ganska så enastående att säga att ett partis politik leder till sexuella trakasserier.

Anf. 191 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag måste nog korrigera Kent Olsson. Vi ska inte blanda ihop de olika lagsystemen. Det gjorde Kent Olsson alldeles nyss när han sade att arbetstidslagen skulle leda till sexuella trakasserier. Så är det naturligtvis inte.

Men dessvärre vill ni upphäva många lagar. Och ni vill upphäva jämställdhetslagen, eller hur? I den lagen finns det ett skydd mot sexuella trakasserier för arbetstagarna, och det gäller framför allt kvinnor. Detta skydd är ni beredda att ta bort. Då blir min fråga återigen: Skulle det leda till fler eller färre sexuella trakasserier?

Sedan vill ni också avskaffa arbetstidslagen. Arbetstiden skulle regleras genom en privat överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det betyder att ni privatiserar jämställdheten, och det är bra att ni säger det. Vi tror inte att det går att göra det. Vi tror att man genom politik kan påverka och förändra även om det tar väldigt lång tid. Det är därför som vi vill ha dessa lagar, och det är därför som vi har skärpt jämställdhetslagen. Vi tror att det behövs.

De enskilda individerna på arbetsplatserna behöver ett starkt lagskydd både för att skyddas mot sexuella trakasserier och för att så småningom – men det tar lite tid – genom sina fackföreningar kunna förhandla på ett bättre sätt så att man får ett effektivt verktyg för att ta bort de osakliga löneskillnaderna, som ni nu har upptäckt att de finns – de fanns ju inte för ett år sedan.

Men skilj på lagarna, och blanda inte ihop arbetstidslagen med sexuella trakasserier! De har knappast något samband.

Anf. 192 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jämställdhetsministern började med ett bra anslag: Hur får vi tiden att räcka till? Hur kan vuxenlivet utformas? Hon fortsatte mycket ödmjukt med att säga: Jag har inte besked på alla punkter. Ja, det låter ju sig sägas, men beskedet som har nått fram till majoriteten här i riksdagen är väl att man avslår alla oppositionens förslag.

Sedan kom påståendet att vi inte löser framtidens problem med moderna metoder. Man kan väl fråga sig vad som är modernt. Jag tror att de grundläggande värden som jag försökte peka på i mitt inledningsanförande och som liberala kvinnor stridit för genom det senaste seklet står sig ganska gott. Man kan väl också säga som det sades i en debattreplik en gång: Visst lever vi i en modern tid, men glöm inte att det föds inga moderna människor.

Sedan lyfte sig statsrådet upp till de politiska höjderna av tunnlöften och sade: Nu ska vi ta tag i orättvisorna i världen. Bra! Men varför har ni bekämpat biståndsinsatserna så länge och tagit till alla krafter för att pruta när det gäller både katastrofbistånd och annat? Den enda gång som vi har nått upp till det högtidliga löfte som vi har gett till FN för 30 år sedan, att vi ska avstå en hundradel till fattiga länder, har varit när vi har haft en borgerlig regering.

Vi har också haft anledning att skämmas över hur vi har hanterat flyktingpolitiken många gånger. Det har också lett till ministerförändringar när den politiken har gått snett.

När det gäller mäns makt anklagar Margareta Winberg andra här för att vilja ta bort jämställdhetslagen. Min korta fråga blir: Varför kämpade Socialdemokraterna så hårt emot införandet av jämställdhetslagen?

Anf. 193 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna svara på den sista frågan. Vi kan i efterhand konstatera att vi hade fel 1979 när vi trodde att detta var en fråga som arbetsgivare och fack skulle kunna klara själva. Vi trodde det då. Men i dag, med den kunskap vi har, har vi sett att jämställdhetslagen var ett verktyg. Den var inte vass nog när vi genomförde den. Den var ganska tandlös, men den har skärpts och senast för drygt ett år sedan. Och jag hoppas att den ska kunna bli ett effektivt medel.

Jag skulle vilja ha svar av Elver Jonsson på en fråga. När jag läser betänkandet och reservationerna ser jag att Moderaterna, vilket är hederligt för dem, tycker jag, har en huvudreservation om mål och inriktning. Det är ju det som är det grundläggande för ett partis jämställdhetsarbete, och där står Moderaterna på egna ben.

Sedan ser jag till min stora häpnad att nästa reservation som handlar om mål och inriktning har skrivits under av Folkpartiet, Centern och kd. Känns det inte besvärande, Elver Jonsson, att ett parti orkade slita sig loss, men att ni mer er tradition skrev er samman med två relativt, ett i alla fall mycket, konservativt parti? Jag undrar så vart socialliberalismen tog vägen med de jämställdhetsideal som ni i dag mycket påtagligt visat att ni har haft. Hur kunde ni göra det? Hade det inte varit snyggare och hade det inte känts renare om ni, precis som Moderaterna, hade skrivit en egen reservation om mål och inriktning för jämställdhetsarbetet, det som är grunden för det som kommer sedan? Det skulle jag gärna vilja ha ett svar på, Elver Jonsson.

Anf. 194 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det kommer omedelbart här. Statsrådet har nog bara läst numret på reservationerna och vilka som står bakom dem, för vad som står längre ned är för det första att vi vill utveckla ett könsneutralt arbetsliv i den offentliga sektorn. Är statsrådet beredd att verka för det?

För det andra: Vi vill avskaffa monopol inom yrkesområden där flertalet kvinnor är verksamma.

För det tredje: Vi vill ha en kraftfull satsning på fler småföretag och särskilda åtgärder för att främja kvinnligt företagande. Är jämställdhetsministern beredd att lägga fram sådana förslag?

För det fjärde: Vi vill ha sänkt skatt på hushållstjänster. Min fråga får väl upprepas från en interpellationsdebatt som vi haft: Har Margareta Winberg läst partikamraten Gun-Britt Mårtenssons bok om värdet av att stimulera hushållsnära tjänster?

För det femte: Vi vill ha stimulansåtgärder för att pappor ska utnyttja en större del av föräldraförsäkringen och en översyn av AD:s roll i lönediskrimineringsmål.

Jag tycker inte att det är fel att skriva under på sådana centrala frågor. Margareta Winberg är tydligen inte förskräckt över kraven utan över sällskapet.

Men jag är, herr talman, ganska luttrad och framför allt ganska okänslig när socialdemokrater anklagar andra partier för att inte ha rätt sällskap. Hur många gånger har inte Socialdemokraterna vädjat till högerkrafter för att få igenom sin politik? Det må handla om att pruta på biståndet, att föra en hård flyktingpolitik eller att försöka hindra den jämställdhetsreform som numera Margareta Winberg ändå bekänner sig till.

Anf. 195 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Elver Jonsson ska se sig om i EU. Titta på de olika länderna och deras flyktingpolitik och jämför den med den svenska! Vid en objektiv bedömning ska han komma fram till att vi har den mest generösa och rättvisa flyktingpolitiken. Titta på Danmark, där Elver Jonssons partikamrater har vunnit valet, och se vad som händer med biståndet, med flyktingpolitiken, med kulturanslagen och med andra saker som liberalerna av tradition, åtminstone i Sverige, har värnat om. Det sker en stor och kraftfull nedskärning.

Till skillnad mot Danmark kan vi nu i Sverige återigen satsa på biståndet. Det kunde vi inte under 90-talet, och skälen är väl kända för oss båda. Vi kan nu föra en generös biståndspolitik men också en generös flyktingpolitik inom det EU som vi numera har att verka i.

Återigen till sällskapet. Ja, det är sällskapet jag ifrågasätter i en så väsentlig fråga där Folkpartiet har traditioner och har stått oss väldigt nära, åtminstone den grupp i Folkpartiet som har varit socialliberaler. Men den är ju försvinnande liten numera, så det är väl det som gör att det går bra att skriva ihop sig med konservativa krafter som Kristdemokraterna och det något mindre konservativa, men dock, Centerpartiet.

Hur var det med papparollen? Maria Larsson stod här för en stund sedan och talade om att hon inte vill ha några pappamånader. Det var ju en idé från början, en mycket bra idé som vi nu har byggt på.

Hur är det med synen på generell välfärd, som ni har stått upp för under alla år? Det gör inte de andra partierna.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Jämställdhet m.m.

Det är sådana saker som jag menar är bestickande när ni skriver under en så här viktig reservation tillsammans med de här två partierna. Jag tycker att det är synd. Jag uppskattar nämligen socialliberalismen och dess syn på generell välfärd och jämställdhet.

Anf. 196 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja vara lite artig och hälsa Margareta Winberg välkommen i debatten. Jag uppskattar att hon har kommit hit och tagit sig tid att vara med i jämställdhetsdebatten. Jag tycker att det är alltför sällan som vi har ministrar i kammaren. Därför är jag extra glad över sällskapet i kväll.

Jag tackar också för de besked som vi har fått.

Det första beskedet var att politiker ska styra. Uppenbarligen ska man göra det inpå köksbordsnivå, om jag förstår saken rätt.

Det andra beskedet var att man inte kan få allt. Det är ett besked, fortsatt, att de föräldrar som väljer offentligt producerad barnomsorg får del av en stor statlig subvention. De som gör ett annat val får inte en enda krona. Detta gäller även fortsättningsvis. Jag tolkar beskedet så. Det är naturligtvis en värdering som ligger till grund för den styrningen. Då skulle jag vilja höra Margareta Winbergs skäl till att det inom socialdemokratin anses så mycket bättre att ett daghem eller en förskola tar hand om barnet än att barnets föräldrar gör det. Vad är det för värderingar som ligger till grund för att man premierar det ena valet och underkänner det andra?

Margareta Winberg och jag har ett gemensamt intresse av att få fler kvinnor på höga positioner. FN har kritiserat oss, vilket jag tycker är väldigt generande för ett land som är jämställt. Det hävdar vi ofta.

Jag tror också på det goda föredömet. Nu har regeringen suttit vid makten i åtta år. Under den tiden har det inte hänt så mycket när det t.ex. gäller chefer för statliga myndigheter.

Det är bara en av fyra som är kvinnor. Det har inte heller blivit någon förbättring, trots att det har skett en massa tjänstetillsättningar, i proportionerna mellan kvinnor och män. Endast 12 av 77 ambassadörer är kvinnor, och endast en vd i de bolag där staten är storägare är kvinnor. Ingen styrelseordförande är kvinna. Hur länge tror Margareta Winberg att det dröjer innan vi har fått en jämn fördelning i fråga om de här statliga organen?

Anf. 197 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Hur många kvinnliga ambassadörer fanns det 1994? Hur många statliga generaldirektörer fanns det då? Det fanns inte fler. Det fanns färre. Sedan kan jag tycka, precis som Maria Larsson, att det går alldeles för sakta. Där kan vi åtminstone ha en gemensam uppfattning.

Så till frågan om hur vi ska styra. Ja, varför är Maria Larsson politiker? Det låter lite fult, och Maria Larsson talar nästan lite föraktfullt, när hon säger ordet "styra". Ibland är det ju ett drag hos kvinnor att vi inte ska uttrycka oss så rakt på sak. Vi ska säga att vi vill ha lite inflytande. Jag tycker att man ska vara rak och säga vad det handlar om. Är man politiker så vill man ha makt. Man vill styra. Sedan ska man behandla makten väl och inte missbruka den.

Mitt synsätt är att jämställdhetsfrågor är ett strukturellt problem. Det är inte ett individuellt problem för den enskilda mamman eller pappan. Det handlar om frukterna av ett strukturellt problem i världen. För att lösa det hjälper det inte att den enskilda kvinnan är stark eller att den enskilda mannen vill väl. Det är politik som *möjligen* kan bryta detta. "Möjligen", säger jag, för jag tror tyvärr inte att vi kommer att få uppleva en fullt ut jämställd värld. Det sitter alldeles för hårt åt, och strukturerna är alldeles för starka för detta.

Jag vill fråga Maria Larsson: Spelar det någon roll för Kristdemokraterna om en kvinna har pengar i handväskan eller inte? Är det ekonomiska oberoendet viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv?

Anf. 198 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Självklart är det viktigt med ett ekonomiskt oberoende. Vi har en rad förslag som går i den riktningen. När det gäller styrningen har Margareta Winberg och jag olika uppfattningar om hur det ska gå till och på vilken nivå det ska ske. Vi har som princip subsidiaritet, alltså att beslut inte ska fattas högre upp än vad som är nödvändigt. Det är därför vi vill flytta ned köksbordsfrågorna till just köksbordet och inte till de politiska beslutsrummen.

Där har vi en diametralt annorlunda uppfattning. Vi har nämligen tilltro till föräldrarna. Då talar jag om den speciella problematik som vi nu diskuterar. Vi har tilltro till att de kan göra ett bra val och till att de hittar en lösning som passar in på deras enskilda situation. Sedan vill vi opinionsbilda. Vi vill ha facken med som medarbetare när det gäller att t.ex. opinionsbilda omkring ett ökat uttag av pappaledighet, vilket är ett stort intresse ur jämställdhetssynpunkt. Men våra vägar dit ser något annorlunda ut.

Jag noterar också att jag inte fick något svar på frågan om hur länge det dröjer innan Margareta Winberg tror att det blir ett jämställt förhållande på ambassadörsnivå samt i fråga om statliga bolag och myndighetschefer. Det har inte blivit fler myndighetschefer som är kvinnor under den här mandatperioden än det var när vi slutade. Det går väldigt långsamt.

I Gävle har det varit socialdemokratiskt styre under 70 år. Det finns sju kommunala bolag i Gävle. Alla har män i ledande ställning. Det känns inte särskilt hoppfullt, Margareta Winberg.

Anf. 199 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag delar den uppfattningen. Det känns inte särskilt hoppfullt. Det är därför som man måste styra med politiska medel – t.ex. genom att kvotera. Där har vi ju börjat när det gäller föräldraförsäkringen. Det är ni emot.

Jag skulle vilja fråga en sak. Jag vet att Maria Larsson inte har någon mer replik men vi kan ju prata om det sedan. Det gäller om Maria Larsson tror att det skulle vara fler eller färre pappor som skulle vara hemma med sina barn om vi inte hade de här två pappamånaderna. Hade er kampanj gjort att fler skulle vara hemma? För vi är väl överens om att både mammor och pappor ska vara hemma med sina barn när de är små? Min uppfattning är att de helst ska dela på tiden.

Sedan är det intressant, det här med familjen och köksbordet. För några år sedan kom det en utredning som visade maktförhållandena i hemmet. Skiljer de sig mot maktförhållandena i samhället? Det visade sig att först kommer barnens behov i hemmet. Sedan kommer mannens behov. Sedan får kvinnan ta det som blir över. Jag tycker att den utredningen var väldigt talande. Den visade vad det handlar om; att strukturerna från samhället också går in i familjen. Då tycker jag inte att det är särskilt märkvärdigt att vi gör på ett sådant här vis – för jag förstår att Maria Larsson talar om föräldraförsäkringen och pappamånaderna.

Jag tycker inte att det är särskilt märkligt att vi har pappamånaderna. Otaliga är de män som har tackat för detta. De säger: Vi behöver det som stöd mot våra arbetsgivare och arbetskamrater men också ibland mot våra hustrur eller sambor. Det visar ju att det finns ett styrkeförhållande här som faktiskt mår bra av att man har den här typen av styrning. Jag tycker som sagt inte att det är fult att styra. Jag tycker att vi har politiken till det.

Vilket år det blir jämställt med ambassadörer och sådant kan jag naturligtvis inte säga. Jag tror emellertid att det kommer att gå fortare än att vi får uppleva jämställdhet i samhället som helhet.

Anf. 200 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga till jämställdhetsministern att den här kampanjen mot kvinnohandel och prostitution tycker jag verkar mycket intressant. Jag förutsätter att vi från Centerpartiet och Centerkvinnorna kommer att ställa upp på det. Det är en av de stora frågorna som verkligen hör ihop med jämställdhet. Det handlar om kvinnoförtryck rakt upp och ned.

Sedan har jag en annan fråga, som jämställdhetsministern bara vidrörde väldigt ytligt i sitt anförande. Det handlar om rehabilitering. Kvinnor som har blivit sjuka, antingen de har en vanlig sjukdom eller har drabbats av en arbetsskada, får sämre vård i den svenska sjukvården. Trots att vi har väldigt många kvinnor i sjukvården hamnar vi tyvärr i den situationen i alla fall. Understundom gör vi det på grund av oförstånd, att man inte ser att man hanterar de här frågorna fel, understundom på grund av att man har en värdering om att kvinnor inte behöver så mycket, eller vad det nu är för något.

Jag vill fråga jämställdhetsministern: Vad tänker ministern göra för att rätta till den här felhanteringen så fort som möjligt? Jag förstår att det inte går över en natt, men man måste sätta in åtgärder mot detta. Med de sjukskrivningstal vi har, där en bra bit över 50 % av de långtidssjukskrivna är kvinnor, behöver vi få betydligt bättre resurser för det här.

Centerpartiet vill införa en rehabiliteringsgaranti efter ett antal månader. Regeringen har i det fallet däremot inte svarat upp mot detta.

Anf. 201 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är glad över att Centern ställer upp på den stora kampanj vi ska ha. Vi ska säkert jobba bra tillsammans.

Det gäller att försöka ta det här helhetsgreppet, och sjukskrivningen är en del i det, en del som drabbar kvinnor mer än män. Jag tror att det är 60 % av de sjukskrivna som är kvinnor. Då är rehabilitering en viktig sak. Vi har ett program som Ingela Thalén har presenterat och som jag

antar att Margareta Andersson känner till. Det finns säkert också ytterligare saker att göra där.

Men man måste också titta på hur arbetslivet set ut. Vad är det för slags arbetsliv som gör kvinnor så sjuka? Vad är det för arbetsliv som gör att människor måste förtidspensioneras i den utsträckning som nu sker? Det här är en stor och viktig fråga, och det går inte att lösa den enbart med rehabilitering, enbart med sjukersättning. Man måste ta ett mycket större grepp om det här, tror jag.

Hur ska arbetslivet utformas? Hur ska arbetsmiljön se ut? Vilken makt över arbetet har människor? Och hur får man livet att gå ihop i övrigt? En utredning som presenterades för mig häromdagen säger att en tredjedel av sjukskrivningarna är relaterade till arbetet. Två tredjedelar är relaterade till livet i övrigt. Det visar att det behövs insatser på så många olika plan för att vi ska kunna förebygga detta. Jag tror att det här måste få bli en stor fråga. Det måste få ta både tid och pengar nu och framöver. Annars går vi en väldigt dystur framtid till mötes med de siffror som vi ser just nu.

Anf. 202 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jämställdhetsministern talade om arbetslivet och hela livet. Där kommer ju även våra värderingar in, liksom hur man ser på den enskilda människan. Det jag har hört av Margareta Winbergs diskussioner i dag upplever jag som att man vill styra människor. Från Centerpartiets sida anser vi det vara väldigt viktigt att ge människor lika villkor att själva göra sina val.

Att tvinga människor in i olika situationer går inte ihop med den människosyn jag har. Man kör över vissa och tvingar in människor i situationer som de inte själva har valt. Jag tycker ibland att vi inte respekterar de kvinnor som väljer på ett annat sätt än jordbruksministern och jag har gjort.

Jag har haft barnomsorg för mina barn, och jag har tyckt att det har fungerat bra. Men jag har också goda vänner av alla möjliga politiska uppfattningar som säger att om de hade kunnat välja hade de stannat hemma med sina barn betydligt längre. I dag ger vi dem inte de ekonomiska möjligheter som skulle behövas för att de skulle kunna göra det här valet och för att de ska känna sig som hela människor. De kan då få en möjlighet att kanske kunna slippa en del av stressen i arbetslivet för att de känner sig otillräckliga. De är kanske beredda att avstå en del ekonomisk välfärd för att i stället känna sig tillfredsställda. Varför kan vi inte respektera de människornas val?

Jag skulle inte göra det val de har gjort, och jag vill inte uppmuntra någon att göra det, men de som vill göra detta val måste jag också kunna respektera. Jag hoppas att jämställdhetsministern kan göra det också.

Anf. 203 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Vi tvingar inte någon att göra det ena eller det andra. Vi tvingar ingen att arbeta. Vad vi säger är att vi inte utöver det som gäller nu kan betala människor för att under långa tider vara hemma. Det är ju egentligen det som Margareta Andersson menar.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Jämställdhet m.m.

Jag vill peka på att vi har en föräldraförsäkring som är unik i världen, både vad gäller dess längd och dess innehåll. Den är också oerhört flexibel, så att man kan dra ut på den om man önskar det.

Min uppfattning är att om man inte har det egna arbetet och den egna inkomsten i botten har man inte heller möjlighet att göra val. Vi lever inte i ett sådant samhälle. Precis som jag sade till Maria Larsson: Tro inte att allt är möjligt! Tro inte att vi kan stå och bara fråga oss vad vi ska välja på smörgåsbordet och dessutom få betalt oavsett hur vi väljer. Det samhället finns inte, och det kommer inte att finnas.

Vi måste, tror jag, i stället se till att vi får ett arbetsliv som är på ett annat sätt. Det kan handla både om arbetsmiljö och arbetstid. Men det kan också handla om hur föräldraförsäkringen ska utformas framöver. Ska vi prioritera en förlängning av den? Det är en frågeställning vi har. Och hur ska vi i så fall ha det med pappor och mammor, män och kvinnor, inom föräldraförsäkringen?

Jag ser alltså många saker som vi måste sätta upp framför oss och vrida och vända på. Jag har, som jag inledningsvis sade, inte själv alla svar. Jag tror inte heller att Centerpartiet har dem. Därför kanske vi kan hitta fram till ett svar i en fruktbar diskussion och möjligen bli överens om det.

Anf. 204 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill precis som Maria Larsson uttrycka min uppskattning för att ministern är här. Jag tror att ministern har varit här samtliga gånger vi har diskuterat jämställdhetsfrågor, och det känns mycket bra.

Jag kan inte låta bli att kommentera en fråga som inte hör hit men som har varit uppe i debatten. Margareta Winberg tog upp flyktingpolitiken och vilka möjligheter vi har att bedriva en generös flyktingpolitik i förhållande till EU. Lena Hjelm-Wallén har uttryckligen sagt att vi ska sluta med det. Flyktingpolitiken ska bli en överstatlig fråga och man ska överlämna beslutsmakten till EU. Där hoppas jag att den Winbergska linjen vinner. Nog om det.

Projektet i Baltikum låter mycket intressant. I Vänsterpartiet jobbar vi också mycket med de här frågorna. Jag kan direkt säga att vi ställer upp, och vi är beredda att jobba aktivt. Det vore, som ministern säger, en fin gest om samtliga partier i Sveriges riksdag faktiskt kunde samlas runt detta.

Jag vill också passa på att ställa en mer konkret fråga till ministern. Det handlar om en uppföljning av beslutet om kvinnofrid. Det finns ju en del utestående saker där som ska genomföras. En fråga vi har jobbat med och försökt trycka på om i förhandlingar, motioner osv. är frågan om den nationella kristelefonen. Vi tycker att detta är mycket angeläget. Det vore välkommet om ministern kunde redogöra för var den frågan ligger. Är det inte snart dags för den att faktiskt bli verklighet?

Anf. 205 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Vänsterpartiet för att de deltar och vill vara med i kampanjen. Det tycker jag är väldigt bra.

Kvinnofridspropositionen har vi följt upp på en hel del olika sätt. Nationellt råd för kvinnofrid är ett; utbildning av myndighetspersoner och

samarbete mellan myndigheter är ett annat. I morgon fattar regeringen beslut om att ge Terrafem pengar så att de kan fortsätta att driva sin kris-telefon, där de svarar på ett tjugotal olika språk. Jag tycker att detta är väldigt viktigt, särskilt med tanke på det som har hänt och det mycket hårdare tryck på jourtelefoner som har uppstått efter mordet på Fadime.

Jag förmodar dock att Camilla Sköld Jansson åsyftar den andra telefonen. Jag tycker också att det är en mycket bra sak. Det låter lite tråkigt att säga det där som vi säger när vi inte har något väldigt konkret att berätta, nämligen: Frågan bereds i Regeringskansliet. Men så är det, och den bereds aktivt. Jag kan inte här och nu säga när jag kan ge konkret besked om att den kommer.

Anf. 206 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hade ju hoppats att få ett sådant konkret besked. Socialstyrelsen har ju utrett frågan, och det finns ändå ett förslag. Men, som ministern säger, man kan inte få allt.

Från Vänsterpartiets sida kommer vi att ligga på, och vi hoppas att det här blir verklighet ganska snart. Jag vill också passa på att föra fram vår tanke om att koppla den till Rikskvinnocentrum, vilket vi tror skulle vara en mycket bra lösning. Som sagt, jag hade hoppats på ett mer konkret besked, men vi får återkomma. Jag hoppas att ministern tar med sig att det här är något som är angeläget och bör komma till stånd.

Anf. 207 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik:

Herr talman! Ja, det är inte bara Vänsterpartiet som tycker så. Jag tycker så själv, och regeringen tycker att det här är angeläget. Jag noterar också detta med Rikskvinnocentrum. Jag har naturligtvis med mig det sedan förut också. Det är ett mycket bra organ med stor kompetens i Uppsala som nog på ett utmärkt sätt skulle kunna hantera en sådan här telefon. Det är jag övertygad om.

Anf. 208 MAGNUS JACOBSSON (kd):

Fru talman! Jag ämnar tala om diskriminering, men då Martin Nilsson vid ett antal tillfällen har breddat debatten lite har jag även tänkt ta upp en hel del om jämställdhet.

Först av allt, fru talman, vill jag dock ägna mig en kort stund åt retorik. Skälet till det är att jag tycker att Martin Nilsson har en i många stycken fullständigt lysande retorik. Jag kan emellanåt kanske förstå det, speciellt när han använder sig av en hel härskartekniker av typen att lätt negligera folk eller att prata lite *von oben*.

Jag kan förstå det. Efter att ha pratat med partikamrater till Martin Nilsson ute i landet verkar han nämligen komma från ett parti med en kraftfull patriarkalisk tradition. Så man behöver väl bita i för att bli hörd. Jag kan ha ett visst överseende med den svansföringen och hoppas att han och jag ska kunna ha en dialog i stället för en ren retoriktävling.

Fru talman! Jag ska sedan tala om själva diskrimineringsfrågan. Jag tänkte faktiskt börja med att tacka Martin Nilsson. Jag tycker nämligen att vi i många stycken har fått väldigt bra svar på den motion som vi har väckt, oavsett om han tycker att det var för mycket eller för lite i den. Jag är också väldigt glad över den utredning som nu är på gång när det gäller sammanslagning av lagstiftning, rättighetsombudsman och diskussionen

huruvida denna ska vara ställd under regering eller riksdag. Vi hävdar givetvis fortfarande att vi vill ha den under riksdagen.

Jag kommer inte att yrka bifall till reservationen utan nöjer mig med att yrka bifall till den reservation som Maria Larsson har yrkat bifall till, men jag står givetvis fortfarande bakom övriga reservationer. Det som jag saknade mest av allt är framför allt frågan om de äldre där jag tycker att vi borde ha kunnat kliva lite snabbare fram än att lägga in den frågan i utredningen.

Fru talman! Jag tycker också att hela debatten i dag är bra, men jag saknar en del i fråga om diskriminering, framför allt därför att det är en viktig attitydfråga. Jag är inte så säker på att vi lagstiftar bort all diskriminering. Jag är inte så säker på att vi kommer att lyckas med att lagstifta bort attityder kring äldre, handikappade, invandrare eller olika sexuella läggningar. Men just därför är det oerhört viktigt att vi för diskussionen och debatten. Det är också viktigt att vi får en samlad lagstiftning som är lättöverskådlig och att vi får ett samlat ombudsmannaverk som kan jobba och bevaka dessa stora och viktiga frågor. Det kan därför emellanåt kännas lite frustrerande när man tycker sig se en glidning i begrepp kring diskriminering, där åtminstone jag vill slå fast att diskriminering framför allt handlar om ålder, kön och olika former av identifikationer och alltså inte huruvida man är diskriminerad om man har hel- eller halvtidsjobb osv.

Därmed tänkte jag lämna frågan om diskriminering och gå över lite mer på frågor om jämställdhet. För Martin Nilssons skull ska jag göra det enkelt och beröra tre olika områden. Det första handlar om jämställdhet generellt. Det andra handlar om arbetsrätt och de frågor som Martin Nilsson har fått. Och jag hoppas att vi får en trevlig holmgång där. Och det tredje handlar om det som jag betraktar som hot mot jämställdhetspolitiken.

Jag ska börja med det första. När vi kristdemokrater diskuterar jämställdhet i vår värld har vi grubblat mycket på hur vi ska nå fram, vilken väg vi ska ta och var lyckans väg finns som gör att vi får den respekt som behövs mellan män och kvinnor. Precis som Maria Larsson sade har vi subsidiaritetstankar i vår ideologi. Vi har också en ideologi som bygger på personalism. Det gör bl.a. att vi inom olika områden jobbar med olika modeller, exempelvis i skolans värld. För oss är det viktigt att man har en bra pedagogik som baseras på en bra läroplan och att man har väl utbildad personal. Det är oerhört viktigt att man faktiskt ser barnen och att man ser olika attityder när man jobbar med dessa frågor.

På samma sätt är det inom arbetslivet. Det är oerhört viktigt att vi jobbar med en bra lagstiftning. Vi är inte alltid överens om detaljerna i den. Men vi är överens om att vi ska ha en lagstiftning. Som vi har påpekat nu och även tidigare vill vi ha den så samlad som möjligt, så att den även är lättöverskådlig för företagarna. Men beträffande själva diskussionen om huruvida vi ska ha lag eller inte så anser jag att vi ska ha lagstiftning på dessa områden. Men vi ska fortfarande arbeta fram den på ett bra sätt. Vi menar också att avtal är viktiga. Det är en stor styrka i den svenska traditionen att man har avtal mellan arbetsgivare och arbetstägare. Hur långt man kommer den vägen eller inte är det fortfarande en väg som vi gärna vill vandra på och ser att den är positiv.

Det tredje området som är viktigt inom arbetslivet är faktiskt debatten, samtalet och diskussionen om dessa stora och viktiga frågor som både diskriminering och jämställdhet handlar om.

Jag ska gå över till arbetsrättsfrågan och hur vi ser på dessa två undantag. Det är lite olika frågor vi får ställa mot varandra. Bl.a. har Martin Nilsson stått här och varit väldigt klar och sagt: Så här är det. Det har blivit sämre.

Jag har bl.a. sökt lite hos JämO. Vad jag kan få fram från JämO:s material – det är möjligt att jag är en dålig sökare – är att antalet anmälningar har ökat. Men de visar inte helt tydligt vad det beror på. Det kan faktiskt bero på att det förs en diskussion i samhället där man talar mer om det. Och i så fall är ökningen av antalet anmälningar till Jämställdhetsombudsmannen positiv. Det är positivt att människor gör anmälningar när de känner sig kränkta. Då kan ju faktiskt något hända. Det är ju det som är syftet med själva lagstiftningen.

Jag är inte riktigt säker på Martin Nilssons bildsättning. Sedan spelar det ju ingen roll om han upprepar detta tre, fyra, fem eller sju gånger och säger att så här är det. Då får han nog först faktiskt belägga att det är just det som är skälet till att antalet anmälningar har ökat från fyra–fem år 2000 till 19 i år. Kom gärna med det konkret så ska jag titta på det.

Däremot har jag fört diskussioner i dessa frågor om arbetsrätt mer generellt med Kristdemokraternas sociala och fackliga råd. En sådan diskussion har handlat om de branscher som man emellanåt brukar säga har en stor svart sektor. Där konstaterar man att det finns problem med alla dessa lagstiftningar. Men frågan är om det är själva den svarta sektorn som är det stora problemet, att man helt enkelt har en arbetsgivartradition där man faktiskt struntar i både den ena och den andra lagen. Och där är frågan också om det hjälper om vi nu återgår, som Martin Nilsson vill, till den tidigare lagstiftningen om arbetsrätt. Det tror tyvärr inte jag. Jag tror att vi måste ta itu med den svarta sektorn i sig. Vi måste ha ett sunt företagande. Ett sunt företagande innebär nämligen också att man tar väl hand om sin personal och att man har en god arbetsgemenskap.

Det sista jag vill ta upp på arbetsrättsområdet är om det var så mycket bättre förr. Jag ska vara lite personlig. Jag har haft ett jobb, men jag vill inte säga vilket det är. Men vid sju tillfällen sökte jag en tjänst som arbetsledare. Jag fick inte den. När jag talade med vänner som jobbade på kontoret var beskedet väldigt tydligt: Magnus, du är hemma för mycket för vård av barn.

Detta var för några år sedan. Mina barn var betydligt mindre då.

Jag råkade ut för något annat intressant när jag skilde mig en gång i tiden. Då upptäckte jag helt plötsligt att jag hade fått barn. Innan jag var skild hade min fru barn. När hon sökte jobb frågade man henne hur hon skulle lösa frågan om barnomsorgen. Men när vi skildes och jag hade ensam vårdnad om barnen började folk fråga mig hur jag löste frågan om barnomsorgen. Så visst är detta problem, Martin Nilsson. Detta är stora problem, och det är djupt kränkande att få frågorna. Problemet är bara att jag inte är så säker på att vi når hela vägen fram genom lagstiftning heller. Här kommer hela konceptet – lagstiftning, avtal, attityder.

Jag har talat med fackliga företrädare som säger: Det där kapitlet med jämställdhet har jag inte läst i vår partibok än.

Detta handlar inte om kristdemokratiska fackliga arbetare.

Någonstans är detta attitydfrågor också. Då tror jag inte att det är så enkelt, Martin Nilsson, som att bara stå här och fråga: Vill ni ändra, eller vill ni inte ändra? Och hur blir det med kvinna hit och kvinna dit?

Det är enkelt att bygga retorik. Det är betydligt svårare att bygga det goda samhället.

Fru talman! Det sista som jag tänkte gå in på här gäller vilka hot jag ser mot jämställdhet. Ett av de absolut största hoten är faktiskt retorik. Det är livsfarligt om vi bara står och slår på varandra och inte lyssnar på varandra. Jag tror faktiskt att vi oavsett partifärg här i kammaren har erfarenheter som vi vill ta med oss och som vi skulle kunna dela med varandra för att göra samhället bättre.

Men sedan är det andra saker. Det handlar om fastighets- och förmögenhetsskatt som driver folk bort från hus och hem. Jag vet inte om det är så bra för jämställdheten. Det handlar om lönediskriminering, arbetstidsdiskriminering och sjukskrivningar. I vår kommun, där jag sitter i kommunfullmäktige, har vi stora diskussioner om hur vi ska göra för att personalen ska må bättre. En av privatiseringsdiskussionerna handlar framför allt om hur vi kan få människor att känna mer att de är delaktiga och på det sättet må bättre. Änkepensionen slog rätt hårt. Och det som kanske skrämmer mig mest av allt är väl att Vänstern just nu träffas. Ska de nu dra tillbaka allt det som har blivit bra för kvinnor, när de har fått högre lön inom sjukvården och när de har fått högre lön inom skolan? Dem regerar ni med. Dem vill ni regera med. Är det den politik som ni ska driva, att dra tillbaka allt detta som är så gott just nu, tillbaka till den tid då Kommunförbundet och Landstingsförbundet bestämde hur lönen skulle vara i hela riket och det inte fanns någon fri marknad? Är det vad Martin Nilsson vill, för att vara lite retorisk?

Anf. 209 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag får tacka Magnus Jacobsson för berömmet, som visade sig vara lite tveeggat. Det är säkert så att jag liksom många andra här är ett utslag av en i grunden patriarkalisk tradition. Det tror jag gäller för både mitt parti och andra partier. Det är naturligtvis bra om vi diskuterar det. Att kunna ta en rejäl debatt tror jag dock i och för sig inte nödvändigtvis behöver vara ett utslag av detta, men det är naturligtvis värt att diskutera.

Jag delar också Magnus uppfattning att man måste jobba med värderingar i jämställdhetsfrågan och att man inte når hela vägen med lag. Men naturligtvis måste ändå frågan ställas: Är det så att förändringar av värderingarna underlättas av att man gör en lag som tar steg åt fel håll? Jag är inte säker på det. Det är det jag har försökt argumentera för här i dag: Jag tror att värderingsarbetet också försvåras om det visar sig att det är okej på en avreglerad arbetsmarknad att ställa gravida och föräldraledda åt sidan. Jag vet att det finns de som ser detta som oerhört principiellt. Jag tror inte att mittenpartierna gör det. Då hade det varit välkommet att säga: Vi har sett att detta är fakta, fakta som är dokumenterade av HTF:s fackförbund och andra fackförbund och av JämO, som också har sett det här problemet. Det hade varit välkommet att ta till sig dessa fakta och säga: Detta är ett problem. Vi vill göra någonting åt det. Vi vill ändra på de lagändringar vi faktiskt har gjort.

Sedan är det bra med den diskussion om att avtal är viktigt som Magnus för. Jag tycker att det är rätt. Problemet är ju att ni vill ersätta de kollektiva avtal som finns med en möjlighet att träffa mer av individuella avtal.

I en artikel skrev Alf Svensson och Göran Hägglund: Kristdemokraterna anser att det måste vara varje arbetstagares individuella frihet att avstå från de förmåner som följer av kollektivavtalet. Kollektivavtalet bör fylla sin funktion som skydd för arbetstagaren, inte som tvångströja eller omyndigförklarande.

På detta svarade den liberala ledarskribenten Svante Nycander: Om en arbetstagare fritt kan komma överens med varje anställd om sämre villkor än de som avtalats med facket blir kollektivavtalet meningslöst, även som grund för fredsplikten. Så antifacklig är inte ens den amerikanska arbetsrätten.

Det var alltså inte någon elak socialdemokrat utan en liberal som hävdade detta.

Det är problemet: Ni säger att ni är för avtal, men i verkligheten för ni en annan politik.

Vi är överens om mycket när det gäller diskriminering – jättebra. Vi ska ta en diskussion framåt om omfattningen, tillämpningsområdet och behovet av aktiva åtgärder. Jag ser fram emot den diskussionen.

Anf. 210 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för samtalstonen, som jag nu tycker är mer saklig.

Jag tar först frågan om lag åt fel håll. I den diskussion vi hade var vi i ett läge, och det är vi till viss del fortfarande, där vi hade en hög arbetslöshet. Vi resonerade då om hur vi kunde göra för att få fler människor att gå till jobb och få jobb. Framför allt småföretagare sade då att det här är en av de stora faktorerna.

Då kommer vi till problemet i politik, och det är att väga frågor mot varandra. I det här skedet gjorde vi det och konstaterade: Vi vill göra vad vi kan för att få så mycket jobb som möjligt. Det här är *en* väg vi kan gå; låt oss pröva den vägen.

Nu har det gått väldigt kort tid. Martin är väldigt bestämd i uppfattningen att vi nu ser ett stort problem på jämställdhetsområdet. Jag har som sagt ett pressmeddelande från JämO här. Jag har inte hunnit kolla HTF:s rapport men ämnar försöka göra det. I JämO:s pressmeddelande och beskrivning ser jag inte riktigt din historieskrivning. Jag ser inte att JämO så tydligt säger att det är detta som är problemet. Jag är öppen för fortsatt diskussion i den frågan. En sådan vore intressant att få.

I den sista frågan om vår inställning till avtal är det helt korrekt att vi gärna ser just att individer kan göra egna avtal. Det är inte så konstigt, för det ingår återigen i vår ideologiska grundsyn: Kan du fatta ett beslut på en låg nivå, gör det – t.o.m. om du fattar ett beslut som du tycker på ett sätt kan vara sämre. I vissa fall kanske det ger just exempelvis jobb. Det är värre i vår verklighet att leva arbetslös, att inte kunna få ha sina egna pengar i plånboken, än att leva i en principiellt korrekt värld om du ändå inte kan dra nytta av den. Det här är alltså en diskussion som också handlar om avvägningar.

Anf. 211 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Just eftersom det är värre att vara arbetslös, just eftersom det är värre att inte ha pengar, blir ju arbetstagaren i en situation av arbetslöshet så extremt utlämnad i ett sådant system som Kristdemokraterna här förespråkar. Det är ju det Svante Nycander har sett. Det är det han säger: Det är mer antifackligt än den amerikanska arbetsrätten.

Det finns, det ska man ärligt säga, kontinental kristdemokrati som faktiskt förmår att arbeta nära fackföreningsrörelser och se till löntagarnas villkor. Därför har jag svårt att förstå varför den svenska kristdemokratin föredrar att liera sig med andra parter och på så sätt minska tryggheten på arbetsmarknaden. Det blir ett problem, och det återspeglar sig också när man talar om anställningstryggheten. Även där är det samma diskussion: Det går väl att lösa lokalt. Låt dem ta ned den. Låt dem göra undantag. Det kan man föra samtal om. Verkligheten är ju inte sådan att maktförhållandena alltid är exakt likadana. Det finns tyvärr en starkare och en svagare part, en som är mer utlämnad, och den som är mer utlämnad behöver lagens skydd. Det är det som ni undergräver.

På HTF:s hemsida förs det en debatt. En kvinna ställer där frågan: Måste jag välja mellan arbete och barn? Den frågan är relevant. Den frågan gäller. Det är den frågan många unga tjejer lever med i dag. Det beror inte på någon dum lag. Det beror på avsaknad av en lag som skyddar dem. Det är det som vi borde åtgärda i stället för att ta bort lagar som i dag skyddar någorlunda. Vi behöver mer skydd, inte mindre.

Anf. 212 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! I sak tror jag att Martin Nilsson har fel i sin analys. Vi har inte riktigt fullt ut prövat den modell vi talar om. Martin Nilsson är övertygad om att detta inte kommer att fungera, och vi har inte testat det. Det är ju *ett* förhållningssätt.

En annan fråga är varför då detta är ett problem. Jo, därför att maktförhållandena är olika på olika platser. Ja, men det är ju ett av våra huvudskäl just för att vilja att detta ska vara decentraliserat. Det är icke samma arbetsmarknad i Gnosjö som i Arvidsjaur. Vi har inte samma situation i Uddevalla som i Stockholm. Just därför behöver vi ha en decentraliserad syn på de här frågorna. Framför allt har vi också nya näringar som växer fram och som rör sig betydligt snabbare än vad skogs- och stålindustrin gjorde en gång i tiden. Det gör också att vi måste våga ha en friare syn på arbetsrätten.

När det sedan gäller kvinnor och valet att skaffa barn – för det brukar oftast vara kvinnor som föder barn – tror jag faktiskt att vi här har en av de stora ideologiska tvisterna mellan oss, nämligen hela synen på familjen.

Jag träffar mängder med tjejer som säger: Jag kan inte skaffa barn för jag har inte möjlighet att få den barnomsorg jag vill ha. Jag vill nämligen vara hemma några år. Varför ska mitt arbete inte räknas? Men om jag byter med granntösen och vi passar varandras barn, då är det jobb och då räknas det in i BNP. Jag har t.o.m. varit med om att tjejer i debatter har sagt: Magnus, du har jättefel. Du är hemsk. Du är dum. Du vill binda mig vid spisen. Men därefter har de själva fått barn och det har gått några år. Då säger de: Magnus, jag vill inte lämna mina barn på dagis just nu. Jag

vill vara hemma ett eller två år till. Snälla kristdemokrater, kämpa vidare för det här! Det är viktigt för om jag ska skaffa fler barn.

Jag är alltså inte så säker på att det bara är lagstiftning som avgör om man skaffar barn eller inte. Det kanske också är möjligheten att själv få vara hemma med sina barn.

Prot. 2001/02:81

13 mars

Jämställdhet m.m.

Anf. 213 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! En liten smal nisch i jämställdhetsområdet har i mitt anförande fått rubriken Ökat stöd för de arbetshandikappade, sett ur ett jämställdhetsperspektiv.

Fru talman! Jag vill också yrka bifall till reservationerna 2, 9 och 16, vilket nog redan Elver Jonsson har gjort men för säkerhets skull så att det inte blir glömt.

Rubriken på mitt anförande kom till efter det att jag under den plenifria veckan ägnat en dag åt att besöka Samhall AB och deras arbetsplatser samt inte minst träffa deras arbetsplanerare, dvs. cheferna för de olika arbetsområdena inom Samhall AB. Min uppfattning att Samhall AB har en stor och mycket svår uppgift på arbetsmarknaden stärktes under denna lärorika dag. Även besök hos arbetsförmedlingar, bl.a. i Solna, har stärkt min jämställdhetssyn på arbetsmarknadspolitiken för arbetshandikappade.

Oavsett om konjunkturen är bra eller dålig så har de handikappade alltid en svår situation på arbetsmarknaden. Tar man sedan med jämställdhetsperspektiven så försvåras situationen ytterligare. Jämställdheten handlar om kvinnor och män samt om svensk och invandrad arbetskraft, där det också finns både kvinnor och män. De statliga insatserna för att stärka handikappades ställning är därför oerhört viktiga och bör alltid vara prioriterade, inte minst ur jämställdhetssynpunkt.

Fru talman! Att få möjlighet att utföra ett efterfrågat, eller kanske rättare sagt efterlängtat, arbete ökar livskvaliteten enormt. Det gäller särskilt om man är kvinna med något handikapp och speciellt om man är både kvinna och invandrad, och då med särskilda språkhandikapp i vågskålen.

Ofta överdriver arbetsgivarna svårigheterna som är förknippad med att anställa en person som har funktionshinder. Information och enkla anpassningar av arbetsmiljön kan ofta räcka för att överbrygga de hinder som finns för att kunna passa in på en arbetsplats.

Både offentliga arbetsplatser och privata företagare kan använda skäl som att behöva handikappanpassa både dam- och herrtoaletten. Det blir för dyrt. Inga skäl godtas av en god liberal för att förhindra en kvinna att få en arbetsplats beroende på kostnader för anpassning. Alla partier förutsätts av Folkpartiet godta denna uppfattning. Jag vågar dock påstå att en svårighet för kvinnor, och då speciellt för invandrade kvinnor, kan vara anpassningskostnader.

Fru talman! Jämställdheten får inte förhindras av anslag i kommunala budgetar och företagsinvesteringar. Rätt kvinna på sin berättigade plats trots arbetshandikapp eller språksvårigheter måste gälla. Detta är ledorden i Folkpartiets solidaritetstanke och har varit så i liberalernas tankegångar i 150 år. Kalla inte arbetskraften för "man" utan för "personal", förordade den liberale talesmannen John Stuart Mill för 150 år sedan.

En jämställd arbetslinje måste gälla även för de handikappade. Förtidspensioneringar ska undvikas i största möjliga utsträckning. Både

arbetsförmedlingens lönebidrag och anställningar inom Samhall har visat sig vara värdefulla lösningar för många handikappade, även om handikappet är språket eller en kombination med ett annat handikapp.

Folkpartiet har alltid prioriterat de arbetshandikappade. Arbetshandikappade kvinnor, inklusive invandrarkvinnor med språksvårigheter, är en grupp som vi anser tillhör det som vi kallar Det glömda Sverige. Det är grupper som inte har någon stark intressegrupp som kan föra fram deras berättigade krav på torget eller här i riksdagen.

Fru talman! Folkpartiet liberalerna för därför fram deras situation i dagens debatt om jämställdhet. Samhall AB:s möjligheter att bistå betyder mycket för många i denna kategori, och deras möjligheter får inte försämrats. Då försämrar vi också jämställdhetsmöjligheten för de svagaste kvinnorna i Sverige.

Fru talman! Folkpartiet kommer att fortsätta att stödja de arbetshandikappade jämställt via Samhall AB och andra arbetsmarknadsmässiga åtgärder i AMS regi. Det är ett led i vår jämställda politik för Det glömda Sverige. Det Folkpartiet avser med denna devis, Det glömda Sverige, är i dag Socialdemokraternas Sverige.

Anf. 214 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag vill säga några ord om motion A231. Jag ska nu berätta historien om Holger. En fiktiv berättelse, men ack så verklig, om en reko karl på dryga femtio år.

Holger jobbade på en arbetsplats med ett hundratal anställda i en svensk, medelstor, alldeles vanlig stad. Han var ambitiös och duktig, fullt arbetsför. Det som tyngde hans tillvaro var att han dragit på sig en skada vid en olycka. Olyckan åsamkade honom direkta besvär, och han hade bl.a. börjat stamma. Det gick till slut så långt att han med en oförstående omgivning gav upp att inleda samtal med sina arbetskamrater. Omgivningen som inte ville förstå valde att tro att han inte ville umgås. Men han längtade efter inget hellre än att få bli bemött med värme och respekt.

Utfrysningen av Holger var ett faktum. Och när han inte blev utfrysad bombarderades han i stället med kränkande kommentarer. Tidigare hade han alltid varit talför av sig och klarat av att ta itu med problem själv. Holgers självförtroende fick sig en knäck, och han kom aldrig dit att han kunde sätta hårt mot hårt. Ingen annan gjorde det heller. De som borde hjälpt honom på arbetsplatsen gled oförlåtligt undan.

Holger skulle likaväl kunna heta Peter eller Ahmed, eller Svetlana, Petra eller Hanna. Den smärta han upplevde upplevs tyvärr av många män och kvinnor på arbetsplatser runt om i Sverige. Det är bara det att där Holger jobbade kände han sig ensam i sin situation. Det var han som var utfrysad. Det var han som upplevde hånflin bakom ryggen. Det var han som gick hem håglös. Det var den kränkte Holger som blev syndabocken och offret som fick stå som symbol för en mycket dålig arbetsmiljö och organisation på arbetsplatsen.

Hur många vet att 200 000–300 000 personer i Sverige är utsatta för mobbning av sina arbetskamrater? Hur många vet att mobbning, utfrysning och trakasserier är den tredje vanligaste angivna orsaken till anmälan av arbetssjukdom av social eller organisatorisk karaktär?

Hur många vet att antalet anmälda arbetssjukdomar till försäkringskassan och Arbetsmiljöverket till följd av mobbning, utfrysning och trakasseri uppgick till totalt 3 710 mellan åren 1997 och 2001? Av dessa var 388 vårdbiträden, 315 undersköterskor, 170 förskollärare och grundskollärare, 88 hotell- och kontorsstädare och 51 fastighetsskötare. Så kan listan fortsätta. Det visar färsk siffra från Arbetsmiljöverket, och då är fortfarande inte beräkningen för hela 2001 klar.

I Statstjänstemannaförbundet har var femte medlem blivit utsatt för kränkande särbehandling. Det visade en undersökning som förbundet gjorde 2001. Var tredje medlem uppger att mobbning förekommer på arbetet. Hela 4 % av förbundets kvinnliga medlemmar uppger dessutom att de utsatts för sexuella trakasserier från chefer och arbetskamrater under det senaste året.

Mobbning och kränkning kan alltså ske på olika sätt av alla medarbetare. Men alltför många vittnar om att chefen är den som kränker eller tillåter att kränkning sker utan åtgärder. Orsakerna till kränkningen kan vara flera. Stress, dålig arbetsmiljö, vanmakt, brist på inflytande över sin arbetssituation, dåligt ledarskap och hot om uppsägning kan vara några. Men oavsett orsakerna har det aldrig varit och får aldrig bli okej att mobba eller trakassera någon.

Fru talman! Hur många vet att det finns åtminstone fem fall registrerade mellan 1997 och 2001 av personer i Sverige som med största sannolikhet begick självmord på grund av att de blivit utsatta för mobbning och trakasseri på sina arbetsplatser? Det är fem stycken för många. Mörkertalet är förmodligen mycket större. Människors arbetssituation kan bli outhärdlig, och till slut ser de ingen annan utväg. Att konsekvensen av mobbning ska leda till att människor begår självmord är naturligtvis helt oacceptabelt.

Det ligger i hela samhällets intresse att se till att förebygga mobbning och trakasserier i arbetslivet. Arbetslivet får inte vara sådant att vuxna människor inte klarar av att visa vanlig hyfs mot varandra. I ett anständigt arbetsliv ska ju jobbet vara något lustfyllt. Varken samhället i stort eller arbetsgivarna har råd med förlusterna till följd av mobbning som inte åtgärdas. Kostnaderna blir stora i form av minskad effektivitet, ökat antal sjukskrivningar och inte minst allt mänskligt lidande.

Vi ska nu vara vaksamma och påverka så att utvecklingen går i rätt riktning, dvs. antalet anmälda arbetsskador av den här sorten måste ständigt minska och villkoren i arbetslivet måste generellt sett förbättras så att de präglas av mer trygghet, mindre stress och oro och mindre fysisk och psykisk påfrestning. Detta är allas gemensamma uppgift.

Fru talman! Så till syftet med min och Siw Wittgren-Ahls motion.

I dag har vi fyra lagar mot diskriminering i arbetslivet vad avser jämställdhet, funktionshinder, etnicitet och sexuell läggning. Men helt klart finns det fortfarande gluggar som måste passas till. Det visar historien om Holger. För Holgers fall ryms inte självskrivet inom de befintliga fyra lagarna mot diskriminering. Liknande sanktionsmöjligheter som finns i diskrimineringslagarna borde därför införas för de situationer när kränkande särbehandling är aktuell men inte täcks av den befintliga lagstiftningen mot diskriminering. Jag är också övertygad om att en sådan sanktionsmöjlighet skulle stärka tillämpningen av redan befintliga lagar mot diskriminering.

Utskottets talesman Martin Nilsson tog upp frågan om diskrimineringslagarna i början av sitt anförande. Vi är många som under flera år har diskuterat frågan. När kan vi förvänta oss ett genombrott av en rejäl satsning på området?

Anf. 215 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag instämmer mycket i den beskrivning Ronny Olander ger. Det är ett problem som finns på många arbetsplatser i vårt land. Det kan inte nog understrykas hur stort problem detta är för dem som berörs.

Huvudsakligen bör den typen av frågor kunna hanteras inom ramen för arbetsmiljölagen. Jag är väl medveten om att de inte alltid gör det och att det finns problem. Jag anser att lagen bör vara det huvudsakliga området där man ska arbeta med frågor om kränkande särbehandling.

Den utredning som nu arbetar med diskrimineringslagarna har i uppdrag att fritt pröva om diskrimineringsförbudet behöver vara mer vittgående och omfatta andra diskrimineringsgrunder än vad som tidigare har varit fallet. Man har också i uppdrag att diskutera vilka regler och system som finns i andra länder på området. Jag kan tänka mig att det kommer att föras en diskussion. Jag kan inte ge något besked när detta kan tänkas komma till en slutgiltig lösning, men diskussionen finns. Det är viktigt att hålla liv i den. På så sätt är Ronny Olanders inlägg i dag tacksamt. Jag hoppas att vi kan fortsätta den debatten. Jag tror att regleringen huvudsakligen kommer att ligga inom arbetsmiljölagen, men den tål att fundera över även när det gäller diskrimineringslagarna.

Anf. 216 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag är oerhört glad över det svar som Martin Nilsson ger här. Det lovar mycket för framtiden. Det låter oerhört positivt. Normalt skulle arbetsmiljölagen och de föreskrifter som finns på området kunna fånga upp detta. Jag tror mig kunna säga att det känns som att det inte gör det utan man behöver gå vidare.

Jag ser också fram emot utredningen. Det har gått rätt många år där dessvärre de negativa följderna har visat sig.

Jag är helt nöjd med svaret, och jag är tacksam för det. Vi får väl försöka att noggrant följa ärendet.

Jag ska inte starta en ny debatt, men jag måste ändå få säga att det är oerhört trevligt och stimulerande att få lyssna på arbetsmarknadsutskottets debatter. Med min bakgrund som fackföreningsman känner jag mig sugen att komma hit flera gånger. Jag vet inte om det är ett löfte eller ett hot, men det kliar mycket i mina fingrar när man pratar om kollektivavtal och enskilda avtal.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

14 § Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor

Anf. 217 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Det här betänkandet handlar om en lång rad olika frågor. Jag tänker dock koncentrera mig på en enda av dem, nämligen frågan om kollektiva hemförsäkringar.

Många fackförbund har ju valt att teckna kollektiva hemförsäkringar åt sina medlemmar. I nästan samtliga fall har man tecknat dessa hemförsäkringar i det av facken ägda Folksam, och man har gjort detta utan någon form av anbudsupphandling.

Detta betyder att många fackföreningsmedlemmar har påtvingats försäkringslösningar som de själva inte har önskat sig. I många fall har det blivit försäkringslösningar som är dyrare än de alternativ de annars kunde ha valt.

Många som har egna försäkringar sedan tidigare tvingas att säga upp de försäkringarna för att slippa dubbla kostnader. Alternativet är givetvis annars att gå ur facket, vilket kanske inte är rimligt eller heller alla gånger önskvärt. Det enda rimliga är givetvis att sätta stopp för de former av påtvingade hemförsäkringar som facket i dag ägnar sig åt att teckna. Därför vill jag yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

Anf. 218 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 2. Jag står självfallet bakom reservation 4, men jag vill spara kammarens tid och nöjer mig därför med nr 2.

I övrigt är detta ett positivt betänkande som jag helhjärtat står bakom. Ursprunget till den motion som Lena Ek, Rolf Åbjörnsson och jag väckte för ett och ett halvt år sedan var ett möte på Münchenbryggeriet i Stockholm där en ganska stor skara människor – mest småföretagare – som ansåg sig misshandlade under bankkrisen var med. Företrädare för fem riksdagspartier – m, fp, c, kd och v – lovade där att lägga fram förslag om en kommission som skulle granska denna fråga och lägga fram förslag till åtgärder. Nu när vi har fått ett så positivt svar på motionen kanske man borde låta bli att mucka gräl med ett parti som valde att inte motionera i denna fråga, och jag tror att jag ska undvika att ställa några frågor till Gunnar Axén om varför Moderaterna inte var med – så sparar vi lite tid.

Jag ska i stället vara snäll och positiv. Detta är ju faktiskt en ganska intressant fråga där vi har kunnat enas över blockgränserna – trots klara ideologiska förtecken. I grunden handlar frågan om makt, äganderätt och växande klasskillnader. Det är frågor som vi vänsterpartister försöker väcka till liv men där vi mest bemötts med ovilja att lyssna och en rad mer eller mindre medvetna missuppfattningar. Det handlar om den ojämna fördelningen av makt och inkomster. Det handlar också om en växande klyfta mellan dem som behärskar den nya informationstekniken och dem som inte gör det.

Nu när vi i denna fråga har lyckats ena oss över hela den politiska skalan borde det vara möjligt att föra en sansad debatt där vi lyssnar på varandras argument. Jag har i denna fråga fått ett antal kontakter och

samtal som ofta har varit ganska sorgesamma, men de har också gett mig en hel del nya insikter. Jag har fått höra berättelser om människor som inte bara förlorade sina företag och pengar utan också sina familjer. Vad var det då som hände? Hur ska vi kunna undvika upprepning av misstagen?

Ytterst måste nog historikerna ta hand om vad som egentligen hände, men jag vill ändå ge ett eget historiskt perspektiv.

Jag minns med viss nostalgi gamla PK-banken där det rådde ett slags hederlig kamrersanda. Sedan kom 80-talets spekulationsbubbla. Fastighetsvärdena drevs i höjden och många tappade omdömet. Det gällde både de som lånade ut och de som lånade in pengar. När sedan krisen kom och tillgångsvärdena rasade handlade bankerna i panik och krävde snabb återbetalning. I några fall var det säkert berättigat att säga upp lånen. Det fanns många skojare i rörelse denna tid, men också seriösa småföretagare och småsparare drabbades.

Mitt i allt drev Finansinspektionen 1991 igenom hårdare regler för fastighetsvärdering, som ledde till att säkerheternas bokförda värden sjönk ytterligare. I ett slag hade bankerna exproprierat stora mängder fastigheter och andra tillgångar, som sedan när bankkrisen väl var över kunde säljas till långt högre priser än värdet vid överföringen till bankerna. En rad processer inleddes, men det var de stora bankerna som hade resurser att anlita de bästa juristerna. Både domstolar och myndigheter stod på det hela taget på bankernas sida.

Jag är ingen anhängare av konspirationsteorier, men jag har en ganska stark uppfattning om att de statliga myndigheter som agerar i dessa frågor har tätare kontakter med bankerna och deras intresseorganisationer än med småföretagare och konsumenter av banktjänster och dessas företrädare. Därför ser jag nu fram emot förslag från regeringen och från den expertpanel som jag förutsätter kommer till snarast möjligt som går ut på att stärka små näringsidkares intressen i förhållande till bankerna.

Som vi konstaterar i betänkandet behöver också konsumentskyddet vid finansiell rådgivning stärkas. De som liksom jag suttit i deklara-tionsbyrå eller de som på andra sätt har kontakt med framför allt äldre människor vet hur stort behovet är. Jag minns den 90-åriga änka som hade nära 200 000 kr på ett transaktionskonto med en ränta nära noll. Pengarna tänkte hon lämna efter sig i arv. Ingen hade påpekat för henne att hon utan vidare skulle kunna dryga ut sin låga pension med minst ett par tusenlappar om året bara genom att flytta pengarna till ett sparkonto.

Jag vill också något beröra de två reservationer Vänsterpartiet står bakom. Den första gäller en motion av Marie Engström m.fl. om att pröva dels införandet av en nedre beloppsgräns för betalningsförsummelser som ska registreras, dels en förkortad gallringstid för mindre betalningsförseelser. Denna fråga handlar också om ökade klassklyftor. När ägare och styrelser i stora företag inte kan tvingas informera om fall-skärmar och pensionsavtal i mångmiljonklassen kan det inte vara rimligt att hårdbevaka dem som missat en hundralapp på avbetalningsköpet.

I motionen av Lennart Värmbys m.fl. vill man att aktiefonder ska åläggas att ta ett mer aktivt ägaransvar och bl.a. ta ställning i frågor som styrelsens sammansättning, fusioner och uppköp samt företagens strategiska inriktning. Utskottet hänvisar till en rapport från Finansinspektionen, till att fondbolagens förening nyligen antagit riktlinjer för fondägandet i den riktning som krävs i motionen samt att Värdepappersfondutredningen ska undersöka ökat inflytande över fonderna för andelsägarna.

Allt detta är bra, men otillräckligt. Det som hänt nyligen i ABB har blixtbelyst problemet med det passiva ägandet. Fonder av olika slag, även AP-fonderna, har vanligtvis varit röstboskap åt de stora ägarna, av typ Investor och andra s.k. maktbolag för ett litet antal finansfamiljer. Det har lett till att ett litet kompisgäng har kunnat styra och ställa inte bara med ägarstrategin utan också med olika individuella förmåner som man korsvis tilldelar varandra. När nu de gamla kapitalisterna sviker sitt ansvar är vi i akut behov av nya, ansvarstagande ägare. Visst är det bra om detta ansvar tas på frivillig väg, men det är inte heller fel att också statsmakten uttalar sin vilja i denna fråga.

Till sist vill jag passa på att avliva en myt om Vänsterpartiets syn på makten och ägandet – en myt som grasserat en del på senare tid. Vi är inte ute efter att förstärka privata företag. Däremot anser vi att de samlade löntagarna och pensionsspararna måste ta sitt ägaransvar nu när de lata kapitalisterna sviker och bara ägnar sig åt kortsiktig spekulation. Vi kallar det ekonomisk demokrati. Det har inget att göra med planhushållning eller diktatur. Det är en rörelse som växer underifrån och breder ut sig över världen. För att vara lite högtidlig till sist, är det i grunden socialismens ursprungstanke, den arbetande människans vilja att skapa sin egen tillvaro.

Anf. 219 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Jag har inte med mig de citat som möjligtvis hade varit bra för att polemisera mot Johan Lönnroths citat från hans eget partis olika program.

Nu handlar det om den svenska ekonomiska krisen, bankkrisen. Det var en kris för den finansiella stabiliteten. Det fanns många bakomliggande orsaker till detta, och det har skrivits mycket om detta. Det var en kris för den ekonomiska politiken, en valutakris, en fastighetsmarknadskris osv., med såväl nationellt som internationellt betingade orsaker.

Vad som ofta glöms bort är att med bankkrisen följde också en kris för många småföretagare. Johan Lönnroth kanske skulle kalla dem småkapitalister – vad vet jag? 1993 var det nästan 17 000 konkurser för juridiska personer enbart. Då kommer det också till konkurser för enskilda firmor.

Vi vet vilken bakgrunden är. Det har nämnts om fastighetskrisen och nya regler från Finansinspektionen för värdering av fastigheter. Det kom många låntagares säkerheter att kraftigt sjunka i värde. Bankerna kunde hänvisa till avtal där kreditvillkoren medgav uppsägning om inte säkerheterna kompletterades och motsvarade lånebeloppet. Värderingen av kommersiella fastigheter förändrades mitt under den löpande kreditperioden och satte människor på bar backe.

Jag kan inte säga att jag bidrar med väldigt mycket originellt här, men det är ändå oerhört viktigt. En tanke slog mig, och jag vet inte om utskottets ordförande och andra kan ta till sig detta.

När majoriteten försvarar en expansiv budgetpolitik – rätt eller fel – hänvisas till budgetmålet över en konjunkturcykel. Jag har funderat, i min enkelhet som icke-ekonom, på formuleringen ”över en konjunkturcykel”, om inte den innehåller en visdom även vad gäller bestämmelser om bankers soliditet, hantering av säkerheter och uppfyllelse av kreditvillkor. ”Över en konjunkturcykel” hade mycket kunnat rättas till, och de ursprungliga ägarna – låt vara med lån, men kanske inte allt var belånat – hade då kunnat vara kvar i hyfsat orubbat bo.

Professor Clas Wihlborg pekar på minst fyra olika sätt som bankerna hanterade krisen. Han skrev i Göteborgs-Posten den 3 mars att en bank – vi vet säkert vilken det var – ofta gav in blanco-krediter utan säkerhet men till lite högre ränta och så förväntade man sig att det skulle ordna upp sig. Han kallade detta en husbank med informella relationer.

De andra storbankerna i Sverige var mer benägna att säga upp krediterna, att försätta låntagare med otillräckliga säkerheter i konkurs eller att överta tillgångarna. Vi känner till detta också. Det har skett även senare. I många fall har driften fortsatt kanske av företags verksamhet fast med en annan ”betrodd”, som Wihlborg skrev, företagare.

Sedan säger han det som många andra har sagt, och även Johan Lönnroth nu, att en oerhörd förmögenhet omfördelades på detta sätt. Man behöver ingalunda vara en postkommunist eller ha någon drapering över huvud taget för att se de här problemen, utan man kan bara stå för marknadsekonomi i sin fullfjädrade form för att se att här är det lagregleringar som behövs – det har varit otillräckligt.

Wihlborg spekulerar i orsakerna och nämner en rad sådana. Jag hoppas att de tas till vara på bästa möjliga sätt i expertpanelen. Vi får ställa frågan, och expertpanelen får direktiv, eller hur det kommer att fungera. Vad ska man göra? Vad behövs för framtiden för att detta inte ska upprepas?

Det behövs naturligtvis en samlad bild utifrån småföretagarnas synvinkel, inte bara bankernas och den makroekonomiska instabiliteten, dvs. småföretagarnas syn på den ekonomiska krisen. De var ju den sista dominobrickan – kanske inte den sista, för Lönnroth talade om familjer, spruckna förhållanden och allt möjligt hemskt som har hänt.

Även småföretagens ställning gentemot kreditgivarna måste stärkas. Jag är glad för den enhet som finns i utskottet. Småföretagarnas intressen måste tas till vara. Vi känner väl till den företagarstruktur vi har i landet. Den är inte bra. Småföretagens resurser är ju, som Lönnroth sade, så små i förhållande till de stora bankernas och kreditinstitutens.

Detta behöver vävas samman med konkurslagstiftning och bankreglering, osv., utifrån samma perspektiv.

Jag ser framemot att arbetet kommer i gång.

Anf. 220 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! S-gruppen fick ett brev från en äldre dam. Hon hade sålt sitt egna hem, och så hade hon satt in sitt sparkapital på ett bankkonto. Av bankens ekonomiska rådgivare blev hon per telefon uppmanad att föra över nästan alla sina besparingar till vad som visade sig vara en högrisk-

fond. Denna försäljning skedde utan något som helst skriftligt avtal och utan någon betänketid. Tanten hade ingen möjlighet att ångra sig. I dag har hon förlorat 86 % av sina pengar.

Detta är bara ett exempel på utvecklingen inom marknaden för finansiella tjänster. Det ställs mycket större krav på konsumenternas kunskaper, kompetens och tid att sätta sig in i frågorna. Långt ifrån alla har möjlighet att sätta sig in i frågorna. Men kraven ska förstås inte bara ställas på konsumenterna.

Vi anser att det är oacceptabelt att personer i bankens tjänst utger sig för att vara rådgivare när det i själva verket handlar om försäljare som uppbär både provision och bonus på sin försäljning. Försäljning vid dörr av t.ex. dammsugare kan inte ske utan skriftligt avtal, garanti och ångervecka. Det är orimligt att en bank kan sälja fondprodukter via muntlig överenskommelse och med kanske tvivelaktiga övertalningsmetoder.

Det är bl.a. på grund av detta brev som utskottet anser att det är glädjande att direktiven till en utredning om rådgivaransvaret är så brett upplagda att de ger utrymme för en analys av konsumentskyddet vid finansiell rådgivning. Vi ser också framemot det arbete som pågår inom EU med regler om bl.a. ångerrätt och krav på information.

Fru talman! Det är inte bara äldre tanter som förlorat sitt sparkapital som hört av sig, utan också många småföretagare som drabbades av bankkrisen i början på 90-talet. Det var bl.a. osäkra värden på fastigheter och nya fastighetsvärderingar som slog hårt mot många småföretagare.

Beskrivningar av den finansiella krisens bakgrund och orsaker och ansvarsförhållandena har lämnats i flera olika sammanhang. Vi har också fått höra redovisningar här i dag. Det har beskrivits i många sammanhang, men utskottet anser ändå att regeringen ska tillsätta en expertpanel, gärna med utländska deltagare, för att komplettera genomgången av att alla viktiga erfarenheter av bank- och finanskrisen beaktas vid utformningen av den lagstiftning som ska gälla i framtiden på det finansiella området. Det kan då finnas skäl att särskilt uppmärksamma hur lagstiftning och reglering av bankverksamhet fungerar i relation till konkurslagstiftningen, som gäller företag och enskilda personer.

Utskottet föreslår att fyra motioner som behandlar just det jag har tagit upp delvis ska bifallas.

I en motion i detta betänkande återkommer en fråga som många gånger behandlats i denna kammare, nämligen frågan om förbud för kollektiva hemförsäkringar.

Utskottet har alla gånger tidigare avstyrkt motionerna, och riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet anser fortfarande att det inte bör införas några särskilda rörelse- eller tillsynsregler för gruppförsäkringar. Som utskottet tidigare konstaterat bör de särförhållanden som råder för gruppförsäkringar beaktas inom ramen för de allmänna rörelsereglerna. Ett antal av dessa frågor rör ställningstaganden som i första hand bör göras inom ramen för en ny försäkringsavtalslagstiftning, som för närvarande övervägs inom Justitiedepartementet. Finansutskottet anser inte att det finns någon anledning att föreslå en ändring av riksdagens tidigare ställningstagande. Motionen avstyrks därför.

Fru talman! Detta betänkande handlar om konsumentskydd på den finansiella marknaden, om försäkringsrörelsefrågor och om kreditupplysning. Utskottet föreslår att fyra motioner delvis ska bifallas och att riks-

Prot. 2001/02:81

13 mars

*Vissa finansmarknads-,
försäkringsrörelse- och
kreditupplysnings-
frågor*

dagen tillkännager som sin mening vad utskottet anfört beträffande bank- och fastighetskrisen och konsumenternas ställning på finansmarknaden. Övriga motioner avstyrks.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 221 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag ska ta upp en fråga som berör oss alla återkommande. Frågan gäller den relation vi som kunder har i förhållande till bank eller annan betalningsförmedlare. Det finns naturligtvis flera skäl att stärka kundens ställning gentemot finansmarknaden. Det jag särskilt vill lyfta fram är de långa transfereringstider som förekommer i betalningssystemen och som jag belyst i en motion till riksdagen.

När pengar byter ägare via t.ex. bank tar det några dagar innan pengarna når mottagaren efter det att pengarna lämnat avsändarens konto. Pengarna flyter mellan avsändare och mottagare, s.k. *float*. Ränteintäkterna under tiden tillfaller bankerna.

I dag finns i Sverige inga regler som anger hur snabbt bankerna är skyldiga att överföra pengar mellan avsändare och mottagare. Som bankkund är man således utlämnad till vad banken anser som rimligt. Banker och andra betalningsförmedlare har dåligt med incitament för att påskynda medelsöverföringen. Det ologiska och absurda är detta: Ju längre tid banken tar på sig för att låta pengar byta ägare, ju mer lönsamt är det för banken. Konsekvensen blir naturligtvis att vi som bankkunder förlorar ränteintäkter.

Modern teknik gör det i dag möjligt att flytta pengar mycket snabbt – väldigt mycket snabbare än vad som faktiskt sker. Bankerna har hittills inte visat att de på eget initiativ har för avsikt att rejält minska transfereringstiderna vad avser betalningar. Av det skälet är det således nödvändigt att regeringen tar initiativ till att införa tidsgräns för när medelsöverföring från avsändare till mottagare ska vara genomförd – regler som för övrigt redan finns i t.ex. Finland och Norge.

Jag anser också att kunden, om en stadgad tidsgräns för transferering inte efterlevs, ska erhålla räntekompensation från betalningsförmedlaren.

Fru talman! Det är glädjande att kunna konstatera att finansutskottet delar min bedömning vad avser transfereringstiderna och skriver i sitt betänkande att tidsåtgången för överföring av pengar mellan banker är orimlig, vilket medför att kunderna går miste om ränteintäkter. Finansutskottet skriver också att tidsåtgången för överföringar därför måste minskas ytterligare. Betänkandet utmynnar i att riksdagen bör ge regeringen detta till känna som sin mening. Det innebär att riksdagen delvis bifaller min motion Fi238.

Fru talman! Det är jag så klart mycket nöjd med. Jag hoppas att regeringen skyndsamt verkar för lösningar i den riktning som motionen beskriver, som innebär att konsumentens ställning stärks på finansmarknaden.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i finansutskottets betänkande nr 13.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 mars.)

15 § Bordläggning

Prot. 2001/02:81

13 mars

Anmälades och bordlades

Propositioner

2001/02:107 Lag om grupprättegång

2001/02:121 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m.

2001/02:123 Partnerskap och adoption

2001/02:134 Ändringar i konsumentköplagen

2001/02:136 Redovisningen av Svenska kyrkans fastigheter i fastighetsregistrets inskrivningsdel

2001/02:156 Stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien

2001/02:162 Märkningsdirektivet om tobaksvaror

Skrivelser

2001/02:90 Nordiskt samarbete 2001

2001/02:115 EU:s framtidsfrågor

Redogörelser

2001/02:RR5 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Riksbankens verksamhet under år 2001

2001/02:RR6 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001

Skatteutskottets betänkande

2001/02:SkU17 Allmänna motioner om punktskatter

16 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 13 mars

2001/02:313 av *Catharina Hagen* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Näringslivsklimatet för småföretagare

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 mars.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 mars

2001/02:838 av *Yvonne Ångström* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

Färjetrafiken över Kvarken

2001/02:839 av *Kenneth Johansson* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Ortnamnsskyltning

2001/02:840 av *Göran Norlander* (s) till statsminister Göran Persson

Stödet till Finlandstrafiken

den 13 mars

2001/02:832 av *Margareta Cederfelt* (m) till socialminister Lars Engqvist

Larmoperatörer

2001/02:834 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Sänkt skatt för låginkomsttagare

2001/02:836 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson

Situationen för flyktingar

2001/02:837 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Lokalisering av statliga verk och myndigheter

2001/02:841 av *Mikael Oscarsson* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson

Ensamma flyktingbarn

2001/02:842 av *Inger René* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Sextrakasserier

2001/02:845 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky

Fattiga länder inom WTO

2001/02:846 av *Sven Brus* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Maxtaxan för äldre

2001/02:847 av *Willy Söderdahl* (v) till statsrådet Lena Sommestad

Spillolja

2001/02:848 av *Lennart Gustavsson* (v) till utbildningsminister Thomas Östros

Bristen på synpedagoger

2001/02:857 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Björn von Sydow

Fordonsminor med röjningsskydd

2001/02:858 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Jan O Karlsson

Bistånd till mininsatser

2001/02:859 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsrådet Jan O Karlsson

Statistik till stöd för minröjningsprojekt

2001/02:860 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingela Thalén

Bilstödet till handikappade

2001/02:861 av *Margareta Viklund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Europeisk alkoholpolitik

2001/02:863 av *Erling Wälivaara* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros
Studiemedel

Prot. 2001/02:81
13 mars

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 19 mars.

18 § Kammaren åtskildes kl. 21.58.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 34
(delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 80 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 125 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.49,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.53,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 208 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning.....	1
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 mars	1
JuU10 Straffrättsliga frågor.....	1
LU12 Franchising och avtalsvillkor mellan näringsidkare.....	3
LU14 Vissa frågor rörande ärvdabalken och namnlagen	4
LU15 Arrenderättsliga frågor, m.m.	4
5 § Offentlighetsprincipen och informationstekniken, m.m.	5
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU17	5
Anf. 1 INGER RENÉ (m)	5
Anf. 2 MATS EINARSSON (v).....	6
Anf. 3 ÅSA TORSTENSSON (c)	7
Anf. 4 MATS EINARSSON (v) replik	9
Anf. 5 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	9
Anf. 6 MATS EINARSSON (v) replik	9
Anf. 7 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	9
Anf. 8 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	9
Anf. 9 PER LAGER (mp)	11
Anf. 10 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	12
Anf. 11 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	13
Anf. 12 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik	13
Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	14
Anf. 14 KENTH HÖGSTRÖM (s) replik	14
Anf. 15 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	14
Anf. 16 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	15
Anf. 17 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	15
Anf. 18 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	15
(Beslut fattades under 12 §.)	16
6 § Sponsring av statliga myndigheter.....	16
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU19	16
(Beslut fattades under 12 §.)	16
7 § Allmänna motioner om inkomstskatt m.m.	16
Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU14	16
Anf. 19 CARL FREDRIK GRAF (m).....	16
Anf. 20 MARIE ENGSTRÖM (v)	18
Anf. 21 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	20
Anf. 22 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	20
Anf. 23 CARL FREDRIK GRAF (m) replik	21
Anf. 24 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	21
Anf. 25 SVEN BRUS (kd)	22
Anf. 26 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	24
Anf. 27 SVEN BRUS (kd) replik	24
Anf. 28 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	25
Anf. 29 SVEN BRUS (kd) replik	25

Anf. 30	ROLF KENNERYD (c)	25
Anf. 31	MARIE ENGSTRÖM (v) replik	27
Anf. 32	ROLF KENNERYD (c) replik	27
Anf. 33	MARIE ENGSTRÖM (v) replik	28
Anf. 34	ROLF KENNERYD (c) replik	28
Anf. 35	LENNART KOLLMATS (fp)	29
Anf. 36	LENNART AXELSSON (s)	30
Anf. 37	ROLF KENNERYD (c) replik	32
Anf. 38	LENNART AXELSSON (s) replik	33
Anf. 39	ROLF KENNERYD (c) replik	33
Anf. 40	LENNART AXELSSON (s) replik	33
Anf. 41	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	33
Anf. 42	LENNART AXELSSON (s) replik	34
Anf. 43	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	34
Anf. 44	LENNART AXELSSON (s) replik	35
Anf. 45	LENNART KOLLMATS (fp) replik	35
Anf. 46	LENNART AXELSSON (s) replik	36
Anf. 47	LENNART KOLLMATS (fp) replik	36
Anf. 48	LENNART AXELSSON (s) replik	36
Anf. 49	SVEN BRUS (kd) replik	37
Anf. 50	LENNART AXELSSON (s) replik	37
Anf. 51	SVEN BRUS (kd) replik	37
Anf. 52	LENNART AXELSSON (s) replik	38
Anf. 53	KRISTINA ZAKRISSON (s)	38
	(Beslut fattades under 12 §.)	38
8 §	Motioner om företags- och kapitalbeskattning	39
	Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU15	39
Anf. 54	CARL ERIK HEDLUND (m)	39
Anf. 55	KENNETH LANTZ (kd)	41
Anf. 56	ROLF KENNERYD (c)	43
Anf. 57	LENNART KOLLMATS (fp)	44
Anf. 58	PER-OLOF SVENSSON (s)	46
Anf. 59	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	47
Anf. 60	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	47
Anf. 61	CARL ERIK HEDLUND (m) replik	48
Anf. 62	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	48
Anf. 63	LENNART KOLLMATS (fp) replik	48
Anf. 64	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	49
Anf. 65	LENNART KOLLMATS (fp) replik	49
Anf. 66	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	49
Anf. 67	KENNETH LANTZ (kd) replik	49
Anf. 68	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	49
Anf. 69	KENNETH LANTZ (kd) replik	50
Anf. 70	PER-OLOF SVENSSON (s) replik	50
Anf. 71	PER ROSENGREN (v)	50
Anf. 72	ROLF KENNERYD (c)	52
Anf. 73	PER ROSENGREN (v) replik	52
Anf. 74	ROLF KENNERYD (c) replik	53
Anf. 75	PER ROSENGREN (v) replik	53

Anf. 76	LENNART KOLLMATS (fp)	53
Anf. 77	PER ROSENGREN (v)	54
Anf. 78	LENNART KOLLMATS (fp)	54
Anf. 79	PER ROSENGREN (v)	55
	(Beslut fattades under 12 §.)	55
9 §	Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning	55
	Skatteutskottets betänkande 2001/02:SkU16	55
Anf. 80	CATHARINA HAGEN (m)	55
Anf. 81	KENNETH LANTZ (kd)	58
Anf. 82	ROLF KENNERYD (c)	60
Anf. 83	LENNART KOLLMATS (fp)	61
Anf. 84	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)	63
Anf. 85	KENNETH LANTZ (kd) replik	66
Anf. 86	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	66
Anf. 87	KENNETH LANTZ (kd) replik	67
Anf. 88	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	67
Anf. 89	ROLF KENNERYD (c) replik	67
Anf. 90	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	68
Anf. 91	ROLF KENNERYD (c) replik	68
Anf. 92	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	68
Anf. 93	CATHARINA HAGEN (m) replik	68
Anf. 94	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	69
Anf. 95	CATHARINA HAGEN (m) replik	69
Anf. 96	LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik	69
Anf. 97	PER ROSENGREN (v)	70
Anf. 98	ROLF KENNERYD (c) replik	71
Anf. 99	PER ROSENGREN (v) replik	72
Anf. 100	ROLF KENNERYD (c) replik	72
Anf. 101	PER ROSENGREN (v) replik	72
Anf. 102	LENNART KOLLMATS (fp) replik	73
Anf. 103	PER ROSENGREN (v) replik	73
Anf. 104	LENNART KOLLMATS (fp) replik	74
Anf. 105	PER ROSENGREN (v) replik	74
Anf. 106	CATHARINA HAGEN (m) replik	74
Anf. 107	PER ROSENGREN (v) replik	75
Anf. 108	CATHARINA HAGEN (m) replik	75
Anf. 109	PER ROSENGREN (v) replik	75
Anf. 110	LENNART FRIDÉN (m)	76
Anf. 111	PER ROSENGREN (v)	77
Anf. 112	LENNART FRIDÉN (m)	77
Anf. 113	PER ROSENGREN (v)	78
Anf. 114	LENNART FRIDÉN (m)	78
	(Beslut fattades under 12 §.)	78
10 §	Socialtjänstfrågor	78
	Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU11	78
Anf. 115	INGRID BURMAN (v)	78
Anf. 116	LARS ELINDERSON (m)	81
Anf. 117	INGRID BURMAN (v) replik	82

Anf. 118 LARS ELINDERSON (m) replik.....	83	Prot. 2001/02:81
Anf. 119 INGRID BURMAN (v) replik.....	83	13 mars
Anf. 120 LARS ELINDERSON (m) replik.....	83	
Anf. 121 CHATRINE PÅLSSON (kd)	84	
Anf. 122 LARS ELINDERSON (m) replik.....	86	
Anf. 123 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	86	
Anf. 124 LARS ELINDERSON (m) replik.....	86	
Anf. 125 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	87	
Anf. 126 KENNETH JOHANSSON (c)	87	
Anf. 127 KERSTIN HEINEMANN (fp)	88	
Anf. 128 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	90	
Anf. 129 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s).....	92	
Anf. 130 INGRID BURMAN (v) replik.....	95	
Anf. 131 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	96	
Anf. 132 INGRID BURMAN (v) replik.....	96	
Anf. 133 LARS ELINDERSON (m) replik.....	96	
Anf. 134 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	97	
Anf. 135 LARS ELINDERSON (m) replik.....	97	
Anf. 136 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	98	
Anf. 137 CATHERINE PÅLSSON (kd) replik.....	98	
Anf. 138 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	98	
Anf. 139 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	99	
Anf. 140 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	99	
Anf. 141 KENNETH JOHANSSON (c) replik	100	
Anf. 142 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	100	
Anf. 143 KENNETH JOHANSSON (c) replik	100	
Anf. 144 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s) replik.....	101	
Anf. 145 LARS GUSTAFSSON (kd)	101	
(Beslut fattades under 12 §.).....	102	
11 § Jämställdhet m.m.....	102	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU3.....	102	
Anf. 146 KENT OLSSON (m)	102	
Anf. 147 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	104	
Anf. 148 KENT OLSSON (m) replik.....	107	
Anf. 149 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	108	
Anf. 150 KENT OLSSON (m) replik.....	108	
Anf. 151 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	109	
Anf. 152 MARIA LARSSON (kd).....	109	
Anf. 153 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	111	
Anf. 154 MARIA LARSSON (kd) replik.....	112	
Anf. 155 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	112	
Anf. 156 MARIA LARSSON (kd) replik.....	112	
(forts. 13 §).....	113	
Ajournering.....	113	
Återupptagna förhandlingar	113	
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
 sammanträde.....	113	
KU17 Offentlighetsprincipen och informationstekniken,		
m.m.....	113	

KU19 Sponsring av statliga myndigheter.....	115
SkU14 Allmänna motioner om inkomstskatt m.m.	115
SkU15 Motioner om företags- och kapitalbeskattning.....	116
SkU16 Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning	118
SoU11 Socialtjänstfrågor	119
13 § (forts. från 11 §) Jämställdhet m.m. (forts. AU3).....	120
Anf. 157 MARGARETA ANDERSSON (c).....	120
Anf. 158 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	123
Anf. 159 MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	123
Anf. 160 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	123
Anf. 161 MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	124
(forts.).....	124
Ajournering.....	124
Återupptagna förhandlingar	124
13 § (forts.) Jämställdhet m.m. (forts. AU3).....	124
Anf. 162 ELVER JONSSON (fp)	124
Anf. 163 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	128
Anf. 164 ELVER JONSSON (fp) replik.....	128
Anf. 165 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	129
Anf. 166 ELVER JONSSON (fp) replik.....	129
Anf. 167 MARTIN NILSSON (s).....	130
Anf. 168 MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	133
Anf. 169 MARTIN NILSSON (s) replik.....	134
Anf. 170 MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	134
Anf. 171 MARTIN NILSSON (s) replik.....	135
Anf. 172 MARIA LARSSON (kd) replik	135
Anf. 173 MARTIN NILSSON (s) replik.....	136
Anf. 174 MARIA LARSSON (kd) replik	136
Anf. 175 MARTIN NILSSON (s) replik.....	137
Anf. 176 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	138
Anf. 177 MARTIN NILSSON (s) replik.....	138
Anf. 178 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	139
Anf. 179 KENT OLSSON (m) replik	139
Anf. 180 MARTIN NILSSON (s) replik.....	140
Anf. 181 KENT OLSSON (m) replik	140
Anf. 182 MARTIN NILSSON (s) replik.....	141
Anf. 183 ELVER JONSSON (fp) replik.....	141
Anf. 184 MARTIN NILSSON (s) replik.....	142
Anf. 185 ELVER JONSSON (fp) replik.....	143
Anf. 186 MARTIN NILSSON (s) replik.....	143
Anf. 187 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	143
Anf. 188 KENT OLSSON (m) replik	146
Anf. 189 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	146
Anf. 190 KENT OLSSON (m) replik	147
Anf. 191 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	147

Anf. 192 ELVER JONSSON (fp) replik	148
Anf. 193 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	148
Anf. 194 ELVER JONSSON (fp) replik	149
Anf. 195 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	149
Anf. 196 MARIA LARSSON (kd) replik.....	150
Anf. 197 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	150
Anf. 198 MARIA LARSSON (kd) replik.....	151
Anf. 199 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	151
Anf. 200 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	152
Anf. 201 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	152
Anf. 202 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	153
Anf. 203 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	153
Anf. 204 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	154
Anf. 205 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	154
Anf. 206 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	155
Anf. 207 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) replik.....	155
Anf. 208 MAGNUS JACOBSSON (kd)	155
Anf. 209 MARTIN NILSSON (s) replik.....	158
Anf. 210 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	159
Anf. 211 MARTIN NILSSON (s) replik.....	160
Anf. 212 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	160
Anf. 213 RUNAR PATRIKSSON (fp)	161
Anf. 214 RONNY OLANDER (s)	162
Anf. 215 MARTIN NILSSON (s)	164
Anf. 216 RONNY OLANDER (s)	164
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	164
14 § Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor	164
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU13.....	165
Anf. 217 GUNNAR AXÉN (m).....	165
Anf. 218 JOHAN LÖNNROTH (v)	165
Anf. 219 PER LANDGREN (kd).....	167
Anf. 220 CARIN LUNDBERG (s).....	168
Anf. 221 CATHERINE PERSSON (s).....	170
(Beslut skulle fattas den 14 mars.).....	170
15 § Bordläggning.....	171
16 § Anmälan om interpellation	171
17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	172
18 § Kammaren åtskildes kl. 21.58.....	173

Elanders Gotab, Stockholm 2002